

Autorska Pracownia Architektury i Urbanistyki

45-837 Opole, ul. Wrocławska 107
tel./faks 077 474 24 58, 077 474 74 39

Zmiana 2008 r.:
Biuro Projektowo-Konsultingowe BIPROK
45-081 Opole, ul. Piastowska 17

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY POLSKA CEREKIEW

TEKST STUDIUM* – ZAŁ. NR 1 DO UCHWAŁY
NR XIX/134/2008
RADY GMINY W POLSKIEJ CEREKWI
Z DNIA 29 GRUDNIA 2008 R

(*część tekstowa zmiany studium zawierająca ustalenia określające kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Polska Cerekiew, przyjęte uchwałą nr XXVII/17298 Rady Gminy w Polskiej Cerekwi z 9 czerwca 1998 r., ze zmianami w formie tekstu jednolitego)

Opole, listopad 1997 r.
Zmiana – grudzień 2008 r.

OPRACOWANIE WYKONAŁ ZESPÓŁ W SKŁADZIE:

AUTOR OPRACOWANIA:

mgr inż. arch. Maria Oleszczuk
uprawniona do projektowania w planowaniu przestrzennym
Nr ewid. 1107/90
oraz do planowania przestrzennego w strefach ochrony konserwatorskiej
Nr ewid. 40/94

Współpraca:

- mgr Łucja Rauze mgr Janusz Oleszczuk
  - inż. Michał Misiun
  - inż. Zbigniew Guźda
-

AUTOR ZMIANY 2008 r.

mgr inż. arch. Ewa Ogłęcka
członek ZOIU nr ewid. Z-187

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Polska Cerekiew” składa się z następujących części:

ROZDZIAŁ I	– Warunki przyrodnicze
ROZDZIAŁ II	– Uwarunkowania historyczno-kulturowe i krajobrazowe
ROZDZIAŁ III	– Warunki demograficzne
ROZDZIAŁ IV	– Jakość życia mieszkańców
ROZDZIAŁ V	– Warunki gospodarcze
ROZDZIAŁ VI	– Kierunki zagospodarowania przestrzennego

WSTĘP	7
1. CZĘŚĆ INFORMACYJNA I OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA OBSZARU.....	8
1.1. Informacje formalnoprawne	8
1.2. Ogólne informacje o gminie	8
ROZDZIAŁ I - WARUNKI PRZYRODNICZE	10
1. BUDOWA GEOLOGICZNA I UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI.....	11
1.1. Rzeźba terenu.....	11
1.2. Budowa geologiczna.....	12
1.3. Surowce mineralne.....	12
2. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE	13
2.1. Hydrogeologia.....	13
2.2. Wody powierzchniowe	14
2.3. Wody gruntowe.....	15
3. WARUNKI KLIMATYCZNE	15
4. GLEBY	17
5. ŚWIAT PRZYRODY OŻYWIONEJ – WARUNKI BIOTYCZNE	18
5.1. Roślinność leśna.....	18
5.2. Roślinność nieleśna.....	22
5.3. Obszary prawnie chronione	23
5.4. Fauna	24
6. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA.....	26
6.1. Ochrona powierzchni ziemi i kopalin.....	26
6.2. Ochrona środowiska wodnego.....	26
6.3. Ochrona powietrza atmosferycznego	27
6.4. Zagrożenia hałasem	28
6.5. Elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące, szkodliwe dla ludzi i środowiska	29
6.6. Zagrożenia odpadami.....	30
ROZDZIAŁ II - UWARUNKOWANIA HISTORYCZNO-KULTUROWE I KRAJOBRAZOWE	32
1. ZASOBY TOŻSAMOŚCI MIEJSCA	33
1.1. Pradzieje osadnictwa na terenie gminy.....	33
1.1.1. Wykaz stanowisk archeologicznych	34
1.2. Rozwój osadnictwa i genetyczne formy przestrzenne osad terenu.....	34
1.2.1. Układ wsi wielodrożnej (wielodroźnica) – Polska Cerekiew	36
1.2.2. Typ morfologiczny – owalnica	38
1.2.3. Typ morfologiczny – wieś placowa (Grzędzin).....	39
1.2.4. Typ morfologiczny – ulicówka	39
1.2.5. Wieś rzędowa	42
1.2.6. Zespoły zabudowy robotniczej.....	42
2. OCENA WARTOŚCI ZACHOWANYCH UKŁADÓW LUB ZESPOŁÓW PRZESTRZENNYCH	42
3. ZAGROŻENIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	45
4. WYKAZ OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH	46
4.1. Zabytkowe parki i cmentarze.....	46
4.2. Wykaz zabytków ruchomych	46
4.3. Wykaz zabytków architektury, budownictwa i techniki	47
ROZDZIAŁ III - WARUNKI DEMOGRAFICZNE	51
1. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	52

1.1. Zmiany liczby ludności.....	52
1.2. Struktura wieku ludności	55
1.3. Poziom wykształcenia ludności.....	63
2. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA 1996–2010	63
3. ZATRUDNIENIE	69
3.1. Struktura zatrudnienia, aktywność zawodowa, bezrobocie	69
3.2. Podaż pracy brutto w gminie w okresie 1991–2010	72
ROZDZIAŁ IV - JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW	74
1. SYTUACJA MIESZKANIOWA	75
1.1. Standardy zamieszkiwania terenu.....	75
1.2. Parametry techniczne i użytkowe zabudowy mieszkaniowej	76
1.3. Ruch budowlany.....	77
1.4. Potrzeby mieszkaniowe	78
1.5. Kierunki rozwoju przestrzennego.....	79
2. PROBLEMY ROZWOJU USŁUG.....	80
2.1. Standardy obsługi ludności w zakresie usług pozostających w sferze kompetencji samorządu i władz rządowych (finansowanych z budżetu gminy lub państwa)	80
2.1.1. Przedszkola.....	80
2.1.2. Szkoły	82
2.1.3. Planowana struktura przestrzenna obsługi mieszkańców w zakresie oświaty	84
2.1.4. Usługi w zakresie ochrony zdrowia	85
2.1.5. Bezpieczeństwo obywateli i mienia	88
2.1.6. Urządzenia kultury	88
2.1.7. Urządzenia sportu i rekreacji oraz zieleni ogólnodostępnej	89
2.2. Urządzenia finansowane przez jednostki gospodarcze	91
2.2.1. Handel.....	91
2.2.3. Gastronomia.....	92
2.3. Struktura ośrodków usługowych	92
3. SYSTEM KOMUNIKACYJNY I TRANSPORTOWY	93
3.1. Komunikacja kolejowa	93
3.2. System drogowy.....	94
3.3. Komunikacja zbiorowa	97
3.4. Zaplecze motoryzacji	98
4. SYSTEMY INŻYNIERYJNE	98
4.1. System zaopatrzenia w wodę.....	99
4.2. Kanalizacja sanitarna	101
4.3. System zaopatrzenia w ciepło.....	102
4.4. Zaopatrzenie w gaz	102
4.5. Zaopatrzenie w energię elektryczną	103
4.6. Telekomunikacja.....	104
5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII.....	104
5.1. Uwarunkowania rozwoju energetyki wiatrowej.....	104
ROZDZIAŁ V - WARUNKI GOSPODARCZE.....	107
1. ROLNICTWO	108
1.1. Przyrodnicze warunki produkcji rolnej	108
1.1.1. Rzeźba terenu	108
1.1.2. Warunki wodne środowiska.....	109
1.1.3. Warunki agroklimatyczne	109
1.1.4. Gleby.....	110
1.1.5. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy	112

1.2. Użytkowanie gruntów	112
1.3. Struktura władania	114
1.3.1. Struktura wielkości gospodarstw indywidualnych.	114
1.4. Produkcja roślinna i zwierzęca	115
1.5. Urządzenia obsługi rolnictwa	116
2. GOSPODARKA LEŚNA	116
3. REKREACJA I WYPOCZYNEK	117
4. PRZEMYSŁ	119
5. MIARA ROZWOJU GOSPODARCZEGO.....	120
6. PREFERENCJE I OGRANICZENIA WYNIKAJĄCE Z ISTNIEJĄCYCH UWARUNKOWAŃ ROZWOJU GMINY POLSKA CEREKIEW	121
6.1. Ogólna charakterystyka uwarunkowań rozwoju gminy.....	121
6.2. Szanse i bariery rozwoju gminy.....	128
6.2.1. Potencjał społeczny	128
6.2.2. Gospodarka.....	129
6.2.3. Infrastruktura społeczna	129
6.2.4. Infrastruktura techniczna.....	129
6.2.5. Środowisko przyrodnicze.....	130
6.3. Powiązania funkcjonalno-przestrzenne z terenami sąsiednimi.....	130
ROZDZIAŁ VI - KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	132
1. CELE ROZWOJU GMINY	133
1.1. Cele ekologiczne	133
1.2. Cele gospodarcze:	133
1.3. Cele specjalne:	134
1.4. Cele społeczne:.....	134
1.5. Cele przestrzenne:	134
2. MINIMALNE STANDARDY BYTOWANIA LUDNOŚCI.....	134
2.1. Mieszkalnictwo:.....	135
2.2. Usługi:	135
2.3. Urządzenia komunikacji:	136
3. OBSZARY, DLA KTÓRYCH NALEŻY SPORZĄDZIĆ MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.	136
3.1. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania.....	136
3.2. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego	137
4. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY POLSKA CEREKIEW	137
4.1. Podstawowe funkcje gminy.....	137
4.2. Ogólna dyspozycja funkcjonalno-przestrzenna obszaru	137
4.2.1. Obszary systemu ekologicznego.	138
4.2.2. Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej.....	139
4.2.3. Obszary rozwoju przemysłu.....	139
4.2.4. Obszary preferowane dla rozwoju wypoczynku, turystyki i rekreacji	140
4.2.5. Ośrodki usługowe.....	140
4.2.6. Obszary rozwoju mieszkalnictwa	141
4.3. Kierunki rozwoju komunikacji.....	141
4.3.1. Komunikacja kolejowa.....	141
4.3.2. System dróg kołowych	141
4.4. Systemy inżynierskie.....	142

4.4.1. Zaopatrzenie w wodę.....	142
4.4.2. Odprowadzenie ścieków sanitarnych	142
4.4.3. System zaopatrzenia w ciepło	142
4.4.4. Zaopatrzenie w gaz.....	142
4.4.5. Zaopatrzenie w energię elektryczną.....	143
4.5. Urządzenia gospodarki komunalnej.....	143
4.5.1. Odprowadzenie odpadów	143
4.5.2. Cmentarze	143
4.5.3. Tereny sportu, rekreacji i zieleni ogólnodostępnej	143
4.6. Prawne ograniczenia użytkowania i zagospodarowania terenów.....	143
4.7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego	145
5. SZCZEGÓŁOWE ZASADY POLITYKI PRZESTRZENNEJ	145
5.1. Wydzielone obszary funkcjonalne i sposób ich użytkowania.....	146
5.1.1. OBSZARY NIEZURBANIZOWANE.....	146
5.1.2. OBSZARY ZURBANIZOWANE	151
5.1.3. OBSZARY ROZWOJU ZABUDOWY	154
5.2. Strefy polityki przestrzennej.....	155
5.2.1. POLITYKI SZCZEGÓŁOWE	155
5.2.2. Polityki specjalne.....	168
6. UZASADNIENIE PRZYJĘTYCH W ZMIANIE STUDIUM ROZWIĄZAŃ	174
7. SYNTEZA USTALEŃ PROJEKTU ZMIANY STUDIUM.....	175
ZAŁĄCZNIK NR 1 - DO CZĘŚCI TEKSTOWEJ „STUDIUM UWARUNKOWAŃ I	
KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY POLSKA	
CEREKIEW”	177

WSTĘP

1. CZĘŚĆ INFORMACYJNA I OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA OBSZARU

1.1. Informacje formalnoprawne

„Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Polska Cerekiew” przyjęte zostało przez Radę Gminy Polska Cerekiew uchwałą nr XXVIII/172/98 Rady Gminy w Polskiej Cerekwi z 9 czerwca 1998 r. w sprawie uchwalenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Polska Cerekiew”.

Zmiana studium została podjęta na podstawie uchwały nr XIII/95/2008 Rady Gminy Polska Cerekiew z 27 lutego 2008 r. w sprawie przystąpienia do zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Polska Cerekiew”.

Zgodnie z uchwałą zmiana obejmuje uzupełnienie studium o pojedyncze ustalenia dotyczące kierunków zmian przeznaczenia terenów, a jej celem jest wskazanie terenów pod lokalizację parku elektrowni wiatrowej.

Zmiany w części tekstowej, polegające na uzupełnieniu studium o pojedyncze ustalenia i aktualizacji pojedynczych ustaleń, wprowadzone zostały do dotychczasowego tekstu (w projekcie zmiany studium ustalenia te były wyróżnione kolorem niebieskim).

Zmiany w części graficznej określającej kierunki zagospodarowania przestrzennego, polegające głównie na uzupełnieniu rysunku o granice terenów możliwej lokalizacji farm wiatrowych, wprowadzone zostały do dotychczasowego rysunku studium i opisane w uzupełnieniu istniejącej legendy.

Do części graficznej określającej uwarunkowania nie wprowadzono zmian.

Zmiana „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Polska Cerekiew” przyjęta została przez Radę Gminy Polska Cerekiew uchwałą nr XIX/134/2008 Rady Gminy Polska Cerekiew z 29 grudnia 2008 r. w sprawie uchwalenia zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Polska Cerekiew”.

1.2. Ogólne informacje o gminie

Gmina Polska Cerekiew położona jest w południowo-wschodniej części województwa opolskiego, w odległości około 70 km od miasta wojewódzkiego, 15 km od Kędzierzyna-Koźła i 20 km od Raciborza. Znajduje się w zasięgu oddziaływania subregionalnego ośrodka miejskiego Kędzierzyna-Koźła, skupiającego urzędy, instytucje, placówki i obiekty usługowe w zakresie administracji rządowej, specjalnej, lecznictwa zamkniętego i specjalistycznego, szkolnictwa ponadpodstawowego, kultury i sztuki oraz sportu. Drugim, uzupełniającym ośrodkiem usługowym dla mieszkańców gminy jest Racibórz.

Gmina graniczy od południowego zachodu z gminą Baborów, od zachodu z gminą Pawłowiczki, od północy z gminą Reńska Wieś, a od wschodu z gminą Cisek. Południową jej

granicę stanowi granica między województwami opolskim i katowickim, a Polska Cerekiew sąsiaduje z gminą Rudnik. W jej skład wchodzi 13 sołectw: Polska Cerekiew, Zakrzów, Połowa, Ligota Mała, Jaborowice, Ciężkowice, Witosławice, Dzielawy, Wronin, Grzędzin, Łańce, Mierzęcin i Koza.

Zajmuje powierzchnię 6024 ha, a liczba jej mieszkańców na koniec 1996 r. wynosiła 5348 osób, co daje zaludnienie około 88 osób/km² (57. miejsce w województwie).

Podstawową funkcją gospodarczą gminy jest rolnictwo. Jego rozwojowi sprzyjają bardzo dobre warunki środowiska przyrodniczego. Funkcją uzupełniającą gminy jest funkcja mieszkaniowa.

Gminę Polska Cerekiew cechuje wysoki udział użytków rolnych, które zajmują 85,8% jej powierzchni, w tym niewielki udział mają użytki zielone, stanowiące 16,3% powierzchni użytków rolnych. Lasy i grunty leśne stanowią zaledwie 5,4% powierzchni gminy, a pozostałe 8,0% to tereny zainwestowane lub nieużytki.

W strukturze gleb przeważają ziemie o wysokiej wartości bonitacyjnej. Praktycznie nie występują gleby V i VI klasy. Przeważają gleby klasy I, II i III klasy, ogółem występujące na 78,9% terenu gminy.

Jedynym większym zakładem przemysłowym gminy jest cukrownia w Ciężkowicach.

ROZDZIAŁ I - WARUNKI PRZYRODNICZE

1. BUDOWA GEOLOGICZNA I UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI

Według regionalizacji fizyczno-geograficznej J. Kondrackiego gmina Polska Cerekiew leży w obrębie makroregionu Niziny Śląskiej (318.5), która stanowi południową podprowincję Nizin Środkowoeuropejskich. Południowo-zachodnia część gminy położona jest w mezoregionie Płaskowyżu Głubczyckiego (318.58), a pozostały jej teren leży w mezoregionie Kotliny Raciborskiej (Kozielskiej – 318.59).

1.1. Rzeźba terenu

Gmina Polska Cerekiew charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu, na którą składa się obniżenie Kotliny Raciborskiej (Kozielskiej), obejmujące środkowo-północną część gminy, oraz teren podgórski wschodniej skrajni wysoczyzny plejstocenijskiej Płaskowyżu Głubczyckiego.

Powierzchnia terenu opada od strony południowo-zachodniej w kierunku północno-wschodnim, ku niedalekiej dolinie Odry. Deniwelacja terenu gminy dochodzi do około 100 m, przy czym najniższe położone są tereny znajdujące się w obrębie Kotliny Raciborskiej w rejonie wsi Zakrzów (180 m n.p.m.), gdzie wysokość bezwzględna wynosi 180 m n.p.m., a największą wysokość osiągają tereny położone na Płaskowyżu Głubczyckim w południowo-zachodniej części gminy – 283 m n.p.m. w rejonie wsi Koza.

Ponadto wyraźną osią obniżenia terenu gminy jest głęboka dolina potoku Cisek, przecinająca ją w kierunku SW-NE, położona w stosunku do terenów przyległych o 20–50 m niżej. Początkowy jej bieg rozpoczyna się w wąskiej dolinie na wysokości około 250 m n.p.m., by w północnej części gminy osiągnąć szerokość około 1 km i poziom około 180 m n.p.m. Rzeźba terenów położonych na zachodnim brzegu potoku jest bardziej zróżnicowana niż prawobrzeżnych.

Kotlina Raciborska (140–220 m n.p.m) jest równiną częścią gminy, o mniej urozmaiconej rzeźbie terenu. Elementem ożywiającym krajobraz jest łagodnie wcięta, podmokła i płaska dolina przepływającego w tym miejscu potoku Cisek. Przeważa tu rzeźba płaskorówninna, niskopagórkowata i niskofalista, a różnice wysokości wynoszą około 10–20 m (sołectwa Zakrzów, Jaborowice, Połowa, Polska Cerekiew, Ciężkowice). Na blisko 73% powierzchni gminy Polska Cerekiew **nachylenie terenu waha się od 0 do 5 stopni i nie stwarza większych trudności w wykonywaniu zabiegów agrotechnicznych przy uprawach rolnych.**

Zbliżając się do wschodniej skrajni Płaskowyżu Głubczyckiego (około 220 m n.p.m.), rzeźba terenu staje się bogatsza i zmienia się na falistą, pagórkowatą i wysokopagórkowatą. Typową cechą dla tego terenu jest jego rozczłonkowanie przez wiele dolin, często suchych, wciętych głęboko w utwory lessowate. Występujące tu pagórki są zazwyczaj rozległe, płaskie lub słabo zaokrąglone i opadają ku otaczającym je dolinom wyraźnymi zboczami. Względna deniwelacja terenu sięga niekiedy nawet 40 m, a ich strome zbocza często osiągają spadki 8–15 stopni, stwarzając poważne trudności w ich uprawie. Z uwagi na dość gęstą sieć tego typu dolin głównie w południowej i środkowej części gminy występuje zjawisko erozji, potęgowane przez grunty lessopodobne.

1.2. Budowa geologiczna

Obszar gminy pod względem geologicznym znajduje się w rejonie depresji śląsko-opolskiej, na przedpolu Sudetów Wschodnich. Wierzchnią warstwę budują osady czwartorzędowe zalegające na utworach trzeciorzędowych, stanowiących podłoże.

Miąższość utworów czwartorzędowych jest duża i zróżnicowana, waha się od około 5 do 45 m. Reprezentowane są one przez serię osadów plejstocenijskich oraz holocenijskich. Mają one istotne znaczenie dla kształtowania się na terenie gminy warunków geologiczno-inżynierskich, w związku z czym stanowią główny przedmiot zainteresowania niniejszych analiz.

Wierzchnie warstwy utworów czwartorzędowych, na obszarze gminy, wykształcone są głównie w postaci utworów plejstocenijskich, tj. lessów i utworów lessopodobnych, które są osadem bardzo charakterystycznym dla Płaskowyżu Głubczyckiego, glin zwałowych lub iłów piaszczystych, rzadziej w postaci osadów piaszczysto-żwirowych. Często są one przewarstwione i zalegają na piaskach różnoziarnistych i żwirach fluwioglacjalnych. W stropie tej serii, żwirowo-piaszczystej, spotyka się pojedyncze, bardzo małe fragmenty resztek moreny gliniastej.

Pokrywa lessowa ma zróżnicowaną miąższość, od kilkudziesięciu centymetrów do kilku metrów. Na terenie wierzchołki plejstocenijskiej w podłożu występują twardeplastyczne i półzwarne pyły lessopodobne o miąższości 2–4 m, podścielone glinami zwałowymi lub piaskami. Woda gruntowa występuje tu na poziomie 5–10 m p.p.t., sporadycznie na grzbietach pagórków o podłożu piasków przepuszczalnych obniża się do poziomu 10–20 m p.p.t. W częściach przydolinnych woda gruntowa zalega na głębokości 2–3 m. Od południa osad ten kończy się wyraźną krawędzią morfologiczną, która przebiega z północnego zachodu na południowy wschód gminy, mniej więcej wzdłuż doliny Wrońskiej Wody. W południowej części gminy dominują utwory pochodzące z okresu zlodowacenia Wisły, a są to piaski i żwiry z kemów.

Utwory holocenijskie reprezentują terasy współczesnego dna dolin rzecznych. Stanowią one osie drenażu wód gruntowych występujących płytko w obrębie holocenijskich utworów piaszczysto-żwirowych oraz madów rzecznych.

Ze względu na budowę geologiczną utworów czwartorzędowych generalnie teren gminy posiada mało korzystne warunki geologiczno-inżynierskie (osiadanie budynków, uplastycznienie podłoża).

Poniżej utworów czwartorzędowych występują stropowe partie osadów trzeciorzędowych. Na te osady składają się ropy, miejscami silnie pylaste, piaski i żwiry z otoczkami zalegające naprzemiennie. Są to osady wieku mioceńskiego.

1.3. Surowce mineralne

Na terenie gminy nie ma w chwili obecnej udokumentowanych złóż surowców mineralnych.

2. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

2.1. Hydrogeologia

Na terenie całej gminy występują dwa piętra wodonośne: trzeciorzędowe i czwartorzędowe.

Pierwsze piętro wodonośne występuje w utworach czwartorzędowych. W nich stwierdzono występowanie kilku warstw wodonośnych. W pierwszym piętrze wodonośnym woda znajduje się w piaskach różnoziarnistych na głębokościach od 5 do około 20 m p.p.t., a także w żwirach z otoczakami, występujących wśród wielometrowych partii glin, do głębokości około 45 m. Z pierwszego piętra wodonośnego zaopatrywane są w wodę studnie przydomowe, a jego wydajność na terenie gminy jest zróżnicowana i wynosi 10–100 m³/h. Zwierciadło wody ma przeważnie charakter swobodny, a woda charakteryzuje się podwyższoną twardością i zwiększoną ilością związków żelaza i manganu (wymaga uzdatniania). Miejscami, ze względu na brak właściwie wykształconej warstwy izolacyjnej, woda tego poziomu może podlegać zanieczyszczeniom bakteriologicznym.

Stopień zagrożenia antropogenicznego wód tego piętra wodonośnego w południowej części gminy jest wysoki. Według dostępnych w TSSE analiz strefy podwyższonych zawartości azotanów (10–40 mg/l NO₃) w wodach podziemnych czwartorzędu występują głównie w rejonie wsi Wronin – Grzędzin – Dzielawy, ale także wsi Zakrzów. Jakości wód podziemnych zagrażają przede wszystkim nieskanalizowane tereny zabudowy wsi gminy, które są podstawowym źródłem zanieczyszczeń. Obecny stan zanieczyszczenia i zagrożenia wód podziemnych zmusza do wprowadzenia w życie zasad ich ochrony. Dotyczy to głównie ww. rejonów. Głównym celem ich ochrony jest zahamowanie procesów zanieczyszczania, zachowanie ich naturalnej jakości dla obecnych i przyszłych użytkowników oraz zachowanie naturalnych funkcji tych wód w ekosystemach. Należy więc przyjąć następujące kierunki działań ekogospodarczych:

- realizację systemu odbioru i oczyszczania ścieków,
- całkowite uregulowanie gospodarki ściekowej cukrowni w Ciężkowicach,
- szczegółową inwentaryzację potencjalnych, innych ognisk zanieczyszczenia wód, ograniczenie ich ujemnego oddziaływania lub ewentualną likwidację.

Prawie pod całym obszarem gminy (z wyłączeniem rejonu wsi Koza) zalega także trzeciorzędowe piętro wodonośne o przewodności T powyżej 20 m³/d. Jego zasoby przekraczają około 500% potrzeby perspektywiczne gminy. Woda w tych utworach występuje w przewarstwieniach piaszczysto-żwirowych o znacznej miąższości i różnym wykształceniu litologicznym. Zwierciadło wody ma charakter wód subartezyjskich. Warstwa wodonośna występuje na głębokości od około 30 do 80 m, a jej wydajność waha się w granicach 10–60 m³/h. Woda trzeciorzędu sływa w kierunku północno-wschodnim gminy. Wody tego zbiornika są bardzo nieznacznie zanieczyszczone (nieznacznie odbiegające od normy) i łatwe do uzdatniania (klasa Ic – mogąca być uzdatniana w nieskomplikowany sposób). Pogorszenie jakości wód wynika głównie z podwyższonych ilości związków żelaza (Fe) oraz manganu (Mn), barwy i mętności. Ze względu na budowę geologiczną terenu wody te są zazwyczaj średnio i słabo zagrożone przesiąkaniem zanieczyszczeń z powierzchni terenu.

Prawie całe trzeciorzędowe piętro wodonośne stanowi obszar wymagający wysokiej ochrony (OWO) Głównych Zbiorników Wód Podziemnych. Obejmuje on teren położony na północ od wsi Wronin – Witosławice. Zabezpieczenie wód podziemnych tego zbiornika, mającego zasadnicze znaczenie dla zaopatrzenia w przyszłości gminy w wodę pitną, wymaga wprowadzenia specjalnych zasad gospodarowania.

Na terenach wymagających wysokiej ochrony wskazane jest zakazanie lub ograniczenie:

- budowy obiektów przemysłowych, stwarzających zagrożenie dla środowiska,
- budowy składowisk i wylewisk odpadów komunalnych i przemysłowych bezpośrednio na gruncie oraz bez drenażu opaskowego i oczyszczalni ścieków,
- posadowienia zbiorników paliw płynnych bezpośrednio na gruncie,
- lokalizacji autostrad i dróg ekspresowych bez ochronnych pasów zieleni i drenaży wód deszczowych skojarzonych z oczyszczalniami,
- lokalizacji i eksploatacji ferm hodowlanych szczególnie uciążliwych dla środowiska, np. bezściółkowych, a także innej działalności gospodarczej mogącej powodować trwałe zanieczyszczenie gruntów i wód.

2.2. Wody powierzchniowe

Teren gminy położony jest w dorzeczu Odry. Jego jedynymi większymi ciekami wodnymi jest potok Cisek, stanowiący lewobrzeżny, bezpośredni dopływ Odry, oraz potok Wrońska Woda, który jest lewobrzeżnym dopływem tego pierwszego. Wzdłuż zachodniej granicy gminy przepływa niewielki, bezimienny ciek będący prawobrzeżnym dopływem potoku Olszówka.

Potok Cisek bierze swój początek na terenie gminy Rudnik (województwo katowickie), a następnie przepływa w rejonie wsi Łańce, Wronia, Dzielawy, Witosławice, Ciężkowice, Polska Cerekiew, Jaborowice i Zakrzów. W przebiegu do wsi Ciężkowice jego wody zaliczane są do III klasy czystości, a zanieczyszczenia spowodowane są głównie procesami gnilnymi w zalegających w jego dolinie pokładach torfu, spływem zanieczyszczeń z sąsiednich terenów rolnych oraz niekontrolowanymi zrzutami ścieków bytowych. Poniżej cukrowni w Ciężkowicach, okresowo, jakość wód potoku jest zaliczana do klasy IV (pozaklasowa), co spowodowane jest zrzutami ścieków technologicznych z cukrowni w Ciężkowicach. Na rzece planuje się budowę zbiornika małej retencji „Wronin”.

Potok Wrońska Woda bierze swój początek na terenie gminy Pawłowiczki. Na terenie gminy Polska Cerekiew przebiega przez tereny niezainwestowane i wpada do potoku Cisek w rejonie wsi Wronin. Brak danych dotyczących stanu czystości wód tego cieku.

Gęstość sieci rzecznej gminy mieści się w przedziale 0,25–0,50 km/km², osiągając jedną z niższych wartości na terenie województwa opolskiego (0,00–2,00).

Deficyt wody zlokalizowany jest na dopływach rzeki Odry, wśród których znajduje się potok Cisek (zlewnia deficytowa). Niebagatelne znaczenie dla deficytu wody na terenie gminy ma brak większych zespołów leśnych. Rezerwę wody dla deficytu powierzchniowego stanowią zasoby wód podziemnych, których wielkość na terenie gminy (i w uprzemysłowionym rejonie Kędzierzyna-Koźła) jest zadowalająca.

Południowa wyniosłość terenu gminy (rejon wsi Koza) stanowi wał wododzielny pomiędzy zlewnią potoku Cisek a zlewnią Psiny i Troi. Z kolei wał wododzielny pomiędzy zlewnią potoku Cisek a zlewnią potoku Olszówka przebiega na północ od terenów zabudowanych wsi Zakrzów do doliny Wrońskiej Wody. Tereny wododziałów wymagają podjęcia działań proekologicznych, w tym szczególnie zwiększenia zadrzewienia.

2.3. Wody gruntowe

Zaleganie wód gruntowych jest bezpośrednio związane z budową geologiczną terenu. Na terenie całej gminy, zbudowanej z utworów mało przepuszczalnych, woda gruntowa występuje głównie na poziomie od 2–10 m.

Najpłycej woda gruntowa występuje w obniżeniach terenu oraz w dolinach cieków wodnych potoków Ciesek i Wrońska Woda, w miejscach o słabym odpływie wód, gdzie często stagnują na powierzchni ziemi, utrudniając wykonywanie zabiegów agrotechnicznych sprzętem mechanicznym. Tereny podmokłe, z wodą zaskórną występującą blisko powierzchni ziemi, zajmują dosyć duże przestrzenie gruntów rolnych wsi Wronin, Łaniec, Dzielawy, Polska Cerekiew i Ciężkowice. Tereny te przeważnie użytkowane są jako trwałe użytki zielone, nie nadają się pod lokalizację zabudowy, nie tylko ze względu na trudne warunki gruntowo-wodne, ale także ze względu na ich dużą wartość przyrodniczą.

Na wyżej położonych partiach terenu gminy (na wysokości około 200–210 m n.p.m.) pierwszy poziom wód gruntowych obniża się do głębokości 2–5 m. Najniższe poziomy zwierciadła wód gruntowych występują na terenach Płaskowyżu Głubczyckiego, gdzie osiąga ono poziom od 5 do 10 m, w zależności od grubości pokrywy lessowej, a sporadycznie nawet schodzi do poziomu 10–20 m p.p.t. Poziom wód gruntowych nie ma niekorzystnego wpływu na rozwój roślin, a jednocześnie stwarza korzystne warunki dla lokalizacji zabudowy.

3. WARUNKI KLIMATYCZNE

Według regionalizacji klimatycznej Adama Schmucka gmina Polska Cerekiew leży na pograniczu dwóch regionów pluwiotermicznych, tj. nadodrzańskiego i podsudeckiego. W związku z tym można zauważyć znaczące dla gospodarki i osadnictwa zmiany cech klimatu pomiędzy północną i środkową częścią gminy, położoną w granicach mezoregionu Kotliny Raciborskiej, a jej częścią południowo-zachodnią, położoną w granicach Płaskowyżu Głubczyckiego.

Różnice pomiędzy tymi częściami gminy najbardziej uwidaczniają się w panujących warunkach termicznych, ilości opadów, a także w lokalnych warunkach mikroklimatycznych, zależnych od położenia terenu. W środkowej i północnej części gminy klimat wykazuje cechy regionu nadodrzańskiego, natomiast w południowo-zachodniej części przeważają cechy klimatu przedgórskiego.

Środkowa i północna część gminy, znajdująca się w rejonie nadodrzańskim, charakteryzuje się wpływami oceanicznymi. Jest to najcieplejszy region klimatyczny w Polsce.

W świetle danych uzyskanych przez stację meteorologiczną w Zakrzowie średnia roczna temperatura na terenie gminy wynosi 8,6°C. W porównaniu ze średnimi rocznymi temperaturami w innych dzielnicach Polski jest to jedna z najwyższych wartości, na którą wpływ niewątpliwie ma niemal zupełny brak szaty leśnej. Dobitnie potwierdzają to średnie temperatury miesięcy najzimniejszego i najcieplejszego. Średnia temperatura stycznia wynosi tutaj 2,2°C, liczba dni z temperaturą poniżej 0°C w styczniu i lutym wynosi przeciętnie 51, a w marcu i kwietniu tylko 37.

Po łagodnej zimie pojawia się dość wcześnie, po krótkim przedwiośniu, właściwa pora wiosenna, w czasie której średnia temperatura nie spada poniżej 5°C. Rozpoczyna się więc tak ważny dla rolnictwa okres wegetacyjny, który na terenie gminy trwa około 210–224 dni (30–32 tygodnie). Lato w tym rejonie rozpoczyna się już na przełomie maja i czerwca i trwa około 90–95 dni. Średnia temperatura lipca wynosi 18,5°C.

Na terenie południowej części gminy, obejmującej Płaskowyż Głubczycki, klimat kształtuje się pod dominującym wpływem gór, przy wyraźnym zaniku wpływów oceanicznych. Wyraźnie maleje długość okresu wegetacyjnego, który jest tu o prawie 15 dni krótszy niż na pozostałym terenie gminy i wynosi 205 dni, przy średniej temperaturze wynoszącej około 14°C.

Wpływ wysokości zaznacza się też w przebiegu innych elementów meteorologicznych. Wraz ze wzrostem wysokości Płaskowyżu Głubczyckiego spóźnia się nadejście wiosny i lata, które trwają tutaj około 85–90 dni. Wcześniej też nadchodzi jesień i zima. Zima trwa tutaj dłużej, a pokrywa śnieżna jest obfitsza w porównaniu z terenami położonymi niżej i zalega tu dłużej.

Pokrywa śnieżna występuje w ponad 65 dniach, przy czym podlegać może wielokrotnym zanikom i odnowieniom w czasie zimy. Dni przymrozkowych jest około 106 w roku, przy czym występują od października do kwietnia, z małym prawdopodobieństwem przymrozków majowych oraz zanikowym – wrzesniowych. Dni zimowe występują od grudnia do marca, jest ich około 35 w roku.

Istotne różnice występują w terminach rozpoczęcia i zakończenia lata, które w tej części terenu gminy zaczyna się dopiero 3 czerwca, a kończy się wcześniej niż na terenach równinnych. W sumie lato trwa 90 dni na Płaskowyżu Głubczyckim, a około 95 dni na pozostałym terenie gminy.

Niewielka wyniosłość terenu wysoczyzny odgrywa też rolę w zróżnicowaniu ilości opadów. Średnia roczna suma opadów wzrasta od około 650 mm w części północno-środkowej gminy do około 800 mm na południu. W okresie wegetacyjnym ilość opadów rośnie również wraz z wysokością od 350 do 425 mm, co stanowi około 65% sumy rocznej. Północna część gminy, z uwagi na wyższe temperatury maksymalne, cechuje się wzmożoną transpiracją i możliwością niedoboru wilgoci. W południowej części gminy ilość wilgoci jest wystarczająca dla odpowiedniego wzrostu roślin i tylko różnice w przepuszczalności gleb mogą decydować o ich kategorii zwilgocenia.

W cieplej porze roku przeważają wiatry zachodnie i północno-zachodnie, w chłodnej porze roku – południowe, południowo-wschodnie, południowo-zachodnie i zachodnie. Udział wiatrów mających wartość energetyczną (wiatry o prędkości > 4–15m/s) jest mały i wynosi zaledwie 20%. Udział cisz atmosferycznych z kolei jest duży i obejmuje około 20% dni w roku. Szczególnie północna część gminy Polska Cerekiew (rejon Zakrzowa) cechuje się

zaczisnością, a w związku z tym w dużej części roku niekorzystnymi warunkami rozpraszania zanieczyszczeń. Posiada więc niekorzystne warunki aerosanitarnie.

Cały teren gminy charakteryzuje się dobrymi i bardzo dobrymi warunkami solarnymi i wilgotnościowymi, a także najmniejszą częstotliwością występowania inwersji adwekcyjnych i radiacyjnych. Rozwinięta sieć dolin rozcinających powierzchnię terenu gminy koncentruje spływ mas wychłodzonego powietrza ku dolinie Odry. Pełnią one ważną funkcję w systemie przewietrzania, jednocześnie same stanowiąc obszar silnie inwersyjny. Efekt inwersyjny pogłębiany jest termicznymi własnościami dominujących tu gruntów piaszczystych, silnie wychładzających się w porze nocnej.

Nie bez znaczenia dla klimatu lokalnego jest występująca na terenie gminy szata roślinna, a raczej jej brak. Następuje tutaj stepowanie klimatu objawiające się jego kontynentalizacją (suche wiatry południowe i związane z nimi pojawianie się w krajobrazie stepu kulturowego).

4. GLEBY

Gleby w swoim rozmieszczeniu, jakości i urodzajności zależą przede wszystkim od utworów geologicznych, z których powstały, choć niewątpliwie i inne czynniki, takie jak klimat, nawodnienie, rzeźba powierzchni, szata organiczna i wkład dokonany przez gospodarkę ludzką, odgrywają równie poważną rolę.

Zależność gleb od utworów geologicznych widać w podziale terenu, pokrywającym się w dużym stopniu z podziałem geomorfologicznym. A zatem południowa część gminy Polska Cerekiew, wchodząca w skład Płaskowyżu Głubczyckiego, posiada związane ściśle z podłożem bardzo urodzajne gleby lessopodobne. Nic też dziwnego, że gospodarujący na tych terenach człowiek stara się wyzyskać rolniczo każdy kawałek ziemi, wywierając jednocześnie znaczący wpływ na jakość krajobrazu. Podczas gdy gleby płaskowyżu były przyniesione wiatrami z dalekiego przedpola lądolodu skandynawskiego w epoce plejstoceńskiej, to gleby dolin cieków wodnych są pochodzenia młodszego, a mianowicie z epoki holocenijskiej. Gleby te zostały przyniesione i osadzone przez wody.

Na terenie gminy Polska Cerekiew występują głównie dwa typy gleb: brunatne i czarnoziemy (przeważnie zdegradowane). W części południowej terenu przewagę mają gleby brunatne, a w części północnej czarnoziemy. Niewielki obszar w pobliżu cieków wodnych pokrywają gleby mułowo-torfowe i glejowe. Warstwę około 20 cm od powierzchni tworzą tu namuły rzeczne, a poniżej znajduje się warstwa torfu. Tereny występowania gleb organicznych mułowo-torfowych, torfowo-mułowych, torfowych i murszowo-torfowych objęte są ochroną prawną.

Poza glebami mułowo-torfowymi reszta gleb powstała z utworów lessowatych. Charakteryzują się one bardzo dobrymi właściwościami fizycznymi oraz wysoką zdolnością magazynowania wody. Gleby te należą do najlepszych, ale odznaczają się dużą podatnością na erozję wodną. Ogólnie można ocenić gleby omawianej gminy jako jedne z najlepszych w województwie.

5. ŚWIAT PRZYRODY OŻYWIONEJ – WARUNKI BIOTYCZNE

Jak wykazały badania przeprowadzone w 1956 roku w niedalekiej Kłodnicy, w okresie zwanym mioceniem (a więc około 26 milionów lat temu), w rejonie Kędzierzyna-Koźła występowały gatunki roślin przywiązanych raczej do stref klimatu ciepłego. Ówczesna roślinność różniła się więc w sposób istotny od dzisiejszej flory. Prawdopodobnie na terenie gminy występowały gatunki orzechów, magnolii, skrzydłoorzechów, sosen, palm i sagowców, rosnących obecnie w obu częściach Ameryk. Flora ciepłolubna, prawie tropikalna, utrzymała się w tym rejonie przez kilkanaście milionów lat, ulegając jednak (na skutek ochłodzenia klimatu) powolnym przekształceniom, wyrażającym się wzrostem liczby gatunków charakterystycznych dla klimatu umiarkowanego.

Szata roślinna obszaru, na którym znajduje się gmina Polska Cerekiew, ostatecznie ukształtowała się w holocenie, tzn. po ustąpieniu ostatniego zlodowacenia plejstoceńskiego. Fauna i flora tego regionu należy więc do historycznie młodych elementów, ponieważ ukształtowała się dopiero po zlodowaceniach, kiedy to ostatecznie wykształciły się warunki geologiczne, a razem z nimi gleby. Określenie „ostatecznie” należy rozumieć dość względnie, ponieważ zbiorowiska roślinne podlegały dalszym, intensywnym przeobrażeniom. Ocieplenie klimatu spowodowało wówczas rozwój lasów liściastych (głównie na terenie Płaskowyżu Głubczyckiego), w których rosły: dąb, leszczyna, wiąz, lipa, klon, jesion, a także jodła i świerk. Dopiero zdobycie przez człowieka umiejętności uprawy ziemi stało się punktem zwrotnym w jego stosunku do przyrody. Od tego momentu bowiem zaczął on wpływać na przyrodę niszcząco. Pierwszym efektem tej działalności było wytrzebiecie lasów położonych na żyznych glebach Płaskowyżu Głubczyckiego, a później także w Kotlinie Raciborskiej.

Występująca dziś na terenie gminy przyroda żywa ma ściśle powiązanie z fauną i florą Europy Środkowej. Obecna roślinność jest już oczywiście pochodzenia wtórnego, wytworzyła się pod dużym wpływem ingerencji człowieka w przyrodzie. Od dawna teren ten, z racji korzystnych warunków glebowych i klimatycznych, był intensywnie przystosowywany do potrzeb rolnictwa. Z dawnej roślinności nie pozostało już nic lub prawie nic, uległa ona głębokiej metamorfozie zarówno pod względem struktury zbiorowisk, jak i składu gatunkowego. Zmiany w strukturze zbiorowisk polegały głównie na zastąpieniu zespołów naturalnych zbiorowiskami sztucznymi (pola uprawne, ogrody, tereny przydomowe, sztuczne łąki itp.), z określonym zadaniem produkcyjnym. Skład gatunkowy zmienił się poprzez wyginięcie niektórych gatunków, na których miejsce pojawiło się wiele gatunków nowych, sprowadzonych przez człowieka świadomie lub przypadkowo.

A zatem obszar gminy Polska Cerekiew należy do silnie zmienionych pod wpływem działalności człowieka. Dotyczy to w równym stopniu terenu Kotliny Raciborskiej, jak też Płaskowyżu Głubczyckiego.

5.1. Roślinność leśna

Lasy gminy, według przyjętego podziału w „Regionalizacji przyrodniczo-leśnej” na podstawach ekologiczno-fizjograficznych (wyd. PWRiL Warszawa 1990), leżą w V Śląskiej Krainie przyrodniczo-leśnej, w trzeciej dzielnicy Przedgórze Sudeckiego, w podokręgu Kotliny Raciborskiej i Płaskowyżu Głubczyckiego.

Pod względem administracyjnym lasy gminy wchodzą w skład Nadleśnictwa Rudy Raciborskie, obręb Kuźnia Raciborska (oddziały: 280, 281, 282, 285, 286, 287, 288, 289, 300, 301, 302, 303, 304, 305 i 306). Tylko około 5,5 ha lasów pozostaje własnością prywatną.

Kompleksy leśne oraz tereny zadrzewione zajmują powierzchnię 324 ha (dane z 31.12.1996 r.), co stanowi 5,34% powierzchni całej gminy. Zalesienie terenu gminy Polska Cerekiew jest więc minimalne i należy do najmniejszych w województwie opolskim. Lasy tego terenu mają postać małych fragmentów leśnych i zagajników oraz są jedynymi oazami roślinności drzewiastej w krajobrazie. Płaty lasów pozostały w zasadzie tylko w południowej części gminy w rejonie wsi Koza, Mierzęcín, Wronin oraz przy drodze krajowej do Raciborza na gruntach wsi Ciężkowice. Są to drzewostany najcenniejsze gospodarczo, a przede wszystkim najbardziej wartościowe ekologicznie.

Naturalne zespoły leśne (roślinność naturalna) na obszarze gminy, kwalifikowane według ekologicznych warunków występowania, to:

- na glebach lessowatych prawie całego obszaru gminy – głównie grądy środkowoeuropejskie (Galio-Carpinetum), odmiany śląsko-wielkopolskiej, formy niżowej na siedliskach żyznych, a także częściowo grądy subkontynentalne,
- w południowo-wschodniej (rejon lasów położonych przy drodze krajowej na gruntach wsi Ciężkowice) oraz w południowo-zachodniej (rejon wsi Koza) części gminy – grądy środkowoeuropejskie (Galio-Carpinetum), odmiany śląsko-wielkopolskiej, formy niżowej, na siedliskach ubogich,
- w dolinach cieków wodnych – głównie łągi olszowe i jesionowo-olszowe (Circaeo-Alnetum), a także łągi jesionowo-wiązowe (Fraxino-Ulmetem) oraz łągi dębowo-wiązowe (Galio-Carpinetum).

W gminie Polska Cerekiew występuje pięć typów siedliskowych lasów, charakterystycznych dla obszarów nizinnych. Głównie są to:

– **Las świeży (Lśw)** – zajmujący siedliska żyzne i bardzo żyzne zbliżone do naturalnych, zniekształcone oraz zdegradowane. Występuje na glebach brunatnych, kwaśnych zbudowanych z utworów pyłowo-piaszczystych na utworach gliniastych. Gatunkami lasotwórczymi są tu: dąb szypułkowy, jesion, jawor, lipa, świerk, sosna, modrzew, topola, olsza czarna, brzoza oraz buk. Jako domieszki występują: osika, topola, wierzba i grab, a w podszyciu: bez czarny i koralowy, jesion, kruszyna, olcha czarna, brzoza, leszczyna, dąb, buk, głóg, dereń, grab i wierzba. Runo tych lasów budują głównie: jeżyna, malina, pokrzywa, narecznica, trzcinnik, śmiałek, rzadziej turzyce, rokieta, orlica i kopytnik.

Niewielkie powierzchnie zajmują pozostałe siedliska leśne, do których należą:

– **Las wilgotny (Lw)** – zajmuje siedliska żyzne i bardzo żyzne, umiarkowanie wilgotne, naturalne. Gatunkami panującymi i współpanującymi są topola, jesion i świerk. Gatunek podszytowy to bez czarny. W runie występują: pokrzywa, jeżyna, malina, narecznica i niecierpek. Ten typ pojawia się w oddziale 282b, na gruntach wsi Wronin, zajmując powierzchnię 1,06 ha.

– **Las mieszany (LM)** – występuje na powierzchni 3,15 ha w dolinach potoku Cisek na gruntach wsi Wronin i Polska Cerekiew. Są to przeważnie siedliska wilgotne i świeże. Jego drzewostan to głównie świerk i sosna z domieszką wierzby, topoli, dębu i jesionu. W podszyciu przeważnie występuje bez czarny, a także leszczyna, głóg, kruszyna, jesion, wierzba i

dąb.

–**Ols (Ol)** – występujący w gminie na 3,75 ha, na siedliskach głównie zniekształconych, znajdujących się w oddziale 303k (grunty wsi Ciężkowice) oraz w lasach prywatnych położonych w dolinie potoku Cisek i Wrońskiej Wody. Występuje na glebach glejowych, mułowo-torfowych, torfowych, torfowo-mułowych, murszowatych i madach. Drzewostan tych kompleksów leśnych jest zgodny z siedliskiem, a buduje go głównie olsza czarna. W podszyciu występuje bez czarny, a runo stanowią pokrzywa, jeżyna i trawy.

– **Oles jesionowy (OLJ)** – zajmuje powierzchnię około 1,0 ha i stanowi własność Państwowego Funduszu Ziemi. Jego drzewostan buduje jesion oraz olsza czarna. Na 80% powierzchni podszycie buduje bez czarny i kruszyna.

TABELA 1. Procentowy udział siedlisk leśnych gminy Polska Cerekiew w lasach stanowiących własność Lasów Państwowych

Siedliskowy typ lasu	Nadleśnictwo Rudy Raciborskie obręb Kuźnia Raciborska	
	ha	%
Lśw	315,04	97,20
Lw	1,06	0,32
Ol	3,75	1,16
LM	3,15	0,97
OLJ	1,00	0,35
ogółem	324,00	100,00

Źródło: Nadleśnictwo Rudy Raciborskie.

Lasy gminy Polska Cerekiew to lasy ochronne (glebochronne), mające na celu ochronę gleb i pól przed erozją wodną i powietrzną. Należą do nich lasy rosnące na luźnych piaskach i lessach, na stromych zboczach stoków dolin. Rzadziej spotykamy w gminie lasy o funkcji wodochronnej, położone wzdłuż brzegów potoku Cisek i Wrońskiej Wody. Są to przeważnie lasy będące własnością prywatną.

Oddziaływanie czynników antropogenicznych powoduje, że obszary leśne gminy Polska Cerekiew są uszkodzone w stopniu odpowiadającym I klasie uszkodzeń przemysłowych. Powoduje to konieczność prowadzenia stopniowej przebudowy drzewostanu. Dodatkowo duże połacie leśne uszkodzone są na skutek rozwoju organizmów pasożytniczych i osłabienia biologicznego. Największe uszkodzenia przez owady notowane są w oddziałach 280d, 281c, d, k, o, p, 2821 i 287c (łącznie około 22,0 ha).

Przy waloryzacji (ocenie wartości przyrodniczej) terenów leśnych pod uwagę wzięto następujące elementy:

- żyzność środowiska i zgodność drzewostanu z siedliskiem,
- urozmaicenie pionowej i poziomej struktury drzewostanu,
- udział gatunków liściastych (miernik odporności na skażenie atmosfery i zagrożenie ppoż.).

Na podstawie ww. kryteriów na obszarze gminy Polska Cerekiew wydzielono obszary leśne o najwyższych walorach szaty roślinnej. Obejmują one lasy o wysokich walorach, wykazujące zgodność z siedliskiem, reprezentowane przez znacznie zrównoważone lasy liściaste (dębowo-bukowo-modrzewiowe) na siedliskach umiarkowanie świeżych i silnie świeżych (Lśw) oraz olsy (Ol). Lasy te spełniają funkcje glebochronną, wodochronną i biotopotwórczą, cechują się znacznym bogactwem i zrównoważeniem gatunkowym fauny i flory. Dla całości występuje częściowe zaburzenie struktury wiekowej.

Lasy tej grupy znajdują się głównie na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Wronin – Maciowakrze, głównie w kompleksach leśnych położonych w rejonie wsi Koza i na gruntach wsi Ciężkowice oraz w dolinie potoku Cisek. Ze względu na ich funkcje glebochronną i wodochronną ich funkcja turystyczna i rekreacyjna jest ograniczona. Stawiany jest także wymóg podporządkowania funkcji gospodarczej funkcji ochronnej.

Do obszarów leśnych o średnich walorach przyrodniczych zalicza się lasy o wysokich walorach ekologicznych, wykazujące częściową zgodność z siedliskiem, reprezentowane przez drzewostany przekształcone z zawyżonym udziałem drzew obcych dla siedliska drzew liściastych oraz szpilkowych, występujące na siedliskach umiarkowanie świeżych i silnie świeżych. Lasy te pełnią funkcje glebochronną, klimatotwórczą i biotopotwórczą. Zaliczane są do terenów o bardzo wysokim bogactwie fauny. Drzewostan przybiera często charakter monokulturowy ze znaczną przewagą modrzewia i jesionu. Zagrożeniem dla trwałości systemu może być zanieczyszczenie atmosfery. Produkcyjna funkcja lasu (drewno, użytki uboczne) powinna być ograniczona ze względu na ochronny charakter drzewostanu. Lasy tej grupy stanowią dość duży odsetek powierzchni leśnej i leżą, podobnie jak poprzednie, w największych kompleksach leśnych gminy (rejon wsi Koza i Ciężkowice).

Obszary leśne o niskich walorach przyrodniczych obejmują lasy o obniżonych walorach, wykazujące cechy monokultur głównie liściastych lub iglastych, związane z siedliskami zniekształconymi lub zdegradowanymi, o zaburzonej i z reguły ujednoczonej strukturze wiekowej. Podobnie jak ww. grupy pełnią funkcje klimatotwórczą i glebochronną. Ich funkcja biotopotwórcza jest obniżona ze względu na zubożenie siedliska. Cechuje je duża wrażliwość na zanieczyszczenia atmosferyczne, zagrożenia przez szkodniki pierwotne i wtórne, zagrożenia pożarowe. Są to tereny przydatne do celów rekreacyjnych. Ta grupa lasów zajmuje, niestety, znaczą część dużych kompleksów leśnych gminy. Z uwagi na ochronny charakter lasu i konieczność podporządkowania funkcji gospodarczej funkcji ochronnej istnieje potrzeba prowadzenia kierunkowej przebudowy drzewostanu.

5.2. Roślinność nieleśna

Gmina należy do obszarów o dużych antropogenicznych przekształceniach roślinności nieleśnej. Roślinność synantropijna, zastępująca roślinność naturalną, uległa dalszej degradacji pod wpływem działalności człowieka. Niewielkie obszary z fragmentami roślinności naturalnej zachowały się jedynie na terenach niedostępnych dla rolnictwa i osadnictwa w dolinach cieków wodnych.

Najbardziej zbliżone do naturalnych zespołów roślinnych na terenie gminy są łąki. Tworzą one system terenów otwartych, biologicznego zasilania terenów intensywnie użytkowanych rolniczo oraz zabudowanych. Przy waloryzacji terenów nieleśnych pod uwagę wzięto:

- stopień naturalności szaty roślinnej,
- bogactwo gatunkowe,
- występowanie cennych zbiorowisk roślinnych i gatunków roślin,
- przydatność w tworzeniu lokalnego systemu biologicznego (system obszarów o zwiększonym potencjale biologicznym).

Budowa geologiczna, warunki glebowe i klimatyczne spowodowały wykształcenie charakterystycznych zespołów łąkowych, które częściowo zostały przekształcone oddziaływaniami antropogenicznymi. Pobieżna analiza (tereny te nie były nigdy przedmiotem badań fitosocjologicznych) pozwala wyróżnić główne typy łąk:

- zbiorowiska szuwarowo-bagiennie na siedliskach torfowisk niskich, występujące w dolinie potoku Cisek i Wrońskiej Wody – o wysokiej wartości ekologicznej,
- łąki wilgotne z zakrzewieniami związane z terenami okresowo podtapianymi, porastające zabagnione gleby wytworzone z torfów niskich, charakterystyczne dla doliny potoku Cisek (występujące głównie na południe od Ciężkowic) i Wrońskiej Wody,
- łąki świeże występujące na terenach niepodlegających zalewom, najintensywniej użytkowane jako łąki i pastwiska.

Roślinność nieleśna pełni w systemie ekologicznym gminy funkcję ważniejszą od funkcji ekosystemów leśnych. Zbiorowiska nieleśne stanowią biotop wielu gatunków fauny niewystępującej na terenach leśnych. Szczególną rolę należy tu przypisać użytkom ekologicznym (objętym ochroną w myśl ustawy o ochronie przyrody z 16.10.1991 r.), zbiorowiskom szuwarowym i łąkowym, a także łąkom wilgotnym z zakrzewieniami. Zbiorowiska te nierzadko mają zespoły ornitofauny bogatsze od wielu systemów leśnych, przy czym są to gatunki rzadkie bądź nawet ginące. Z tymi systemami wiążą się często gatunki rzadkich i chronionych roślin.

Ekosystemy łąkowe i szuwarowe oraz zadrzewienia połęgowe wzdłuż cieków wodnych tworzą biologiczną obudowę tych cieków, w znaczący sposób ograniczając przenikanie zanieczyszczeń z terenów otaczających. Ponadto zbiorowiska łąkowe (zwłaszcza łąk wilgotnych) oraz szuwarowo-torfowiskowe w dolinach rzek zwiększają retencję i sprzyjają stabilizacji stosunków wodnych.

Użytki ekologiczne roślinności nieleśnej, obejmujące zbiorowiska szuwarowo-trzcinowe, często wraz z unikalnymi ostojami ptactwa i zwierząt, oraz zbiorowiska łąk

wilgotnych, łągowych, położone w dolinie potoku Cisek i Wrońskiej Wody, w okolicy Łańcy, Wronina, Grzędzina, Ciężkowic i Polskiej Cerekwi, należą do najcenniejszych zespołów na terenie gminy.

Zbiorowiska te są zagrożone przez obniżenie poziomu wód gruntowych (wadliwe melioracje) lub regulację cieków. W swej roli ekologicznej są również zagrożone przez intensyfikację użytkowania: nawożenie wyłącznie mineralne prowadzi do drastycznego zubożenia składu gatunkowego, a stosowanie wczesnych pokosów do masowego niszczenia gniazd i łągów. Wszystkie te typy roślinności są również zagrożone zaniknięciem w wyniku niezrozumienia ich roli przez osoby gospodarujące na danym terenie.

Oprócz nich na obszarze gminy występują zespoły łąkowe o znacznym stopniu przekształcenia, głównie wskutek melioracji rolniczych. Cechują się one znacznymi walorami użytkowymi, jednak ich walory ekologiczne są ograniczone.

W obrębie terenów intensywnej produkcji rolnej do najcenniejszych elementów przyrodniczych należy zaliczyć wystąpienia zadrzewień i zakrzewień śródpolnych, pełniących bardzo często funkcję remiz ochronnych. Cennym elementem ekologicznym i krajobrazowym są występujące układy zieleni przydrożnej oraz przywodnej, w szczególności w sąsiedztwie cieków i zbiorników wodnych. Oprócz funkcji ekologicznych i krajobrazowych pełnią one bardzo ważne funkcje (wodo- i glebochronne oraz klimatyczne).

Charakterystycznym obrazem gminy są duże powierzchnie pól uprawnych, gdzieśgdzie poprzecinane łąkami kośnymi, charakteryzujące się panowaniem zbiorowisk synantropijnych, zawdzięczających swoje powstanie człowiekowi, których dalsze istnienie jest możliwe tylko dzięki stałej ingerencji z jego strony. Nie można więc pominąć ekologicznej roli tych terenów. Są one miejscem występowania całego szeregu roślin utrzymujących się wbrew woli człowieka. Do najpospolitszych należą: skrzyp polny, szczaw kędzierzawy i polny, rdesty (plamisty, kolankowy i ptasi), komosy (wielonasienna i biała), łąboda rozłożysta, szarłat szorstki, bniec biały, kąkol polny, wilczomlecz ogrodowy, ostróżka polna, jaskier rozłogowy, mak polny, gorczyca polna, tobołki polne, tasznik pospolity, fiołek polny, wyki (kosmata i siewna), szczawnik żółty, mniszek lekarski, rumian polny, chaber bławatek, mietlica zbożowa i inne. Wymienione gatunki zaliczają się do chwastów, tzn. roślin, które przy masowym pojawieniu się w uprawach mogą spowodować poważne szkody w postaci obniżenia plonów.

5.3. Obszary prawnie chronione

Na terenie gminy chroniony prawnie jest Obszar Chronionego Krajobrazu Wronin – Maciowakrze, na którym obowiązują zasady ochrony krajobrazu określone w rozporządzeniu nr 0151/P/16/2006 Wojewody Opolskiego z 8 maja 2006 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dziennik Urzędowy woj. opolskiego z 2006 r. nr 33, poz. 1133).

Oprócz ww. obszaru oraz przestrzennego układu przyrodniczego gminy, w skład którego wchodzi przede wszystkim dolina potoku Cisek i Wrońskiej Wody wraz z zespołami leśnymi, a także tereny dolin bezimiennych cieków wodnych, łączących dwa najważniejsze ww. obszary przyrodniczo-czynne, na uwagę zasługują formy konserwatorskiej ochrony przyrody, do których zaliczyć należy parki i pomniki przyrody.

Parki to sztuczne zbiorowiska roślinności drzewiastej, wytworzone w celu zaspokojenia potrzeb estetycznych i wypoczynku. W gminie Polska Cerekiew wartościowe pod względem przyrodniczym są parki, które znajdują się przy pałacach w Zakrzowie i Ciężkowicach. Park przy zamku w Polskiej Cerekwi posiada niewielką wartość zarówno przyrodniczą, jak i kompozycyjną. Jest on zupełnie zdewastowany, a zachowały się tylko nieliczne wartościowe drzewa. Za park uznany został także zespół zachowany przy (nieistniejącym już) folwarku Kochaniec. Stanowi on jedyny, większy zespół roślinności drzewiastej w tym rejonie, a jego funkcja przyrodnicza jest niewątpliwie duża.

Ochronie prawnej podlegają na terenie gminy parki wiejskie:

- **naturalistyczny park wiejski** „Ciężkowice” z drugiej połowy XIX wieku,
- krajobrazowy park przy pałacu w Zakrzowie z przełomu XIX/XX wieku,
- **pozostałości parku krajobrazowego w Polskiej Cerekwi** z XIX wieku, Prawną ochroną należy objąć park przy folwarku Kochaniec.

Pomnikami przyrody ożywionej na terenie gminy są okazałe i wiekowe drzewa, świadkowie wydarzeń historycznych, osobliwe ze względu na sam wiek czy pochodzenie. Według ewidencji wojewódzkiego konserwatora przyrody na obszarze gminy Polska Cerekiew zarejestrowano 4 pomniki przyrody. Są to:

- dwie lipy znajdujące się w parku krajobrazowym przy pałacu w Zakrzowie,
- świerk rosnący w kompleksie leśnym położonym na gruntach wsi Koza, przy drodze na Szczyty,
- dąb rosnący przy torach kolejowych, na północ od zabudowy wsi Wronin.

Za projektowane pomniki przyrody należy uznać ponadto około 150-letnią aleję szpalerową (lipowo-grabową) oraz buk pospolity (o obwodzie pnia 216 cm) i kasztanowiec biały (o obwodzie pnia 250 cm), rosnące w zabytkowym parku przy pałacu w Ciężkowicach.

5.4. Fauna

Pod względem faunistycznym obszar gminy nie jest nadmiernie bogaty. Zdecydowana przewaga terenów intensywnej produkcji rolnej i bardzo mały udział lasów powoduje, że nie obserwuje się tutaj znaczącej ilości zwierzyny kopytnej i płowej. W tej sytuacji znaczenia nabierają istniejące zespoły łąkowe, które stały się na terenie gminy ważnym miejscem dla świata zwierząt. Brak prowadzonych badań fitosocjologicznych i faunistycznych stanowi poważną przeszkodę w charakterystyce walorów przyrodniczych, a ich podjęcie na terenie o znacznym zubożeniu przyrody jest ważnym elementem prowadzenia rzeczywistych działań ochronnych.

Fauna terenów otwartych gminy jest stosunkowo uboga, co niewątpliwie jest związane z intensywnym rolniczym użytkowaniem terenu. Największe jej bogactwo występuje w południowej i południowo-zachodniej części gminy. Szczególnie wyróżniają się tereny doliny potoku Cisek i Wrońskiej Wody oraz lasów, a także tereny rolne, bezpośrednio z nimi sąsiadujące.

Jest to obszar prawdopodobnego występowania gatunków rzadkich i zagrożonych, takich jak:

- gryzonie – koszatka i popielica,
- owady – zębiełek karliczek,
- ptaki – bocian biały, czapla siwa.

Obszar gminy przynależy do czterech obwodów łowieckich (127, 131, 133 i 134). Liczba zwierząt łownych na terenie gminy jest stosunkowo niewielka. Dominuje zwierzyna płowa, występująca głównie na terenie pól uprawnych. Sarny są związane głównie z niewielkimi połaciami lasów południowej i południowo-zachodniej części gminy. W ogóle nie spotyka się tutaj jelenia czy dzika. Liczby zwierząt łownych kształtują się w gminie Polska Cerekiew na poziomie:

- kuropatwa – 10,1 szt./1000 ha,
- bażant obroźny – 46,7 szt./1000 ha,
- zajęć szarak – 78,6 szt./1000 ha,
- sarna – 31,3 szt./1000 ha,
- lis – 3,3 szt./1000 ha.

Pola uprawne i łąki są głównie siedliskiem ptaków. Występują tu: trznadel, skowronek, kuropatwa, pokrzewka, cierniówka, jastrząb gołębiarz, sokół pustułka, wrona, zięba, potrzuszcz, kawka, makolągwa, dzwonec i inne, a ze ssaków najczęściej spotyka się normika zwyczajnego i mysz badylarkę. Pola uprawne stanowią też żerowisko największego motyla – zmierzchnicy trupiej główki. Jest to gatunek prawnie chroniony.

Fauna łąk, które są w przeważającej części intensywnie koszone, nie należy do bogatych. Spotyka się na nich niewiele zwierząt kręgowych, zwłaszcza ssaków. Pospolity w tych zbiorowiskach jest jedynie kret, z ptaków można zaś spotkać świergotka łąkowego, pliszkę żółtą, świerszczyka, pokląskwę i derkacza.

Świat zwierzęcy wokół domostw ludzkich jest znacznie bogatszy w porównaniu z fauną występującą na polach, zwłaszcza jeśli chodzi o ptaki. Na terenach w pobliżu zabudowań obserwuje się szpaki, srokę, pliszkę szarą, dzierlatkę, pierwiosnka, kopciuszka, liczne gatunki sikor, kulczyka, szczygła, pokrzewkę ogrodową, piegżę, słowika szarego, pleszkę, dzierzbę, jaskółki, zaganiacza, sowę pójdzkę, sowę płomykówkę i inne. Bociana białego spotykamy jednak w niewielu wsiach gminy – tylko we wsi Grzędzin (ul. Raciborska), Polskiej Cerekwi (ul. Karola Miarki) i Zakrzowie (ul. Kościelan 21).

Przy zabudowaniach ludzkich pojawiają się także liczne ssaki. Wśród nich najbardziej pospolite to:

- nietoperz gacek wielkouch (gatunek prawnie chroniony),
- nietoperz karlik malutki (gatunek prawnie chroniony),
- łasica,
- ryjówka aksamitna.

6. ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

6.1. Ochrona powierzchni ziemi i kopalin

Ustawa o ochronie i kształtowaniu środowiska, ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych oraz rozporządzenie Rady Ministrów o szczegółowych zasadach ochrony powierzchni ziemi kładą nacisk na pełne wykorzystanie walorów biologicznych gleby, ochronę przed przekazywaniem na cele nierolnicze i nieleśne, a także przywracanie obszarów zdegradowanych do stanu użytkowania.

Na ogólną powierzchnię gminy, wynoszącą 6024 ha, tylko około 8,7% to tereny zainwestowane i nieużytki. Ubytek powierzchni użytków rolnych na przestrzeni wielu lat jest minimalny, ze względu na niewielki rozwój gminy i niewielkie zapotrzebowanie na nowe tereny budowlane. Taka sytuacja utrzyma się w większości wsi gminy w dłuższej perspektywie. Jest ona korzystna ze względu na wysokie klasy bonitacyjne gruntów objętych prawną ochroną (klasy I, II i III).

Na terenie gminy zachodzą współcześnie procesy geomorfologiczne mające wpływ na kształt powierzchni ziemi, polegające na spłukiwaniu, spływaniu i spełzaniu warstw gleby. Procesy te zachodzą na całym terenie gminy, a w jej środkowej i południowo-zachodniej części mają postać bardzo intensywnej. Ukształtowanie terenu, a szczególnie znaczne różnice wysokości, strome zbocza dolin oraz przede wszystkim zalegający na powierzchni less, sprzyja rozwojowi erozji. Materiał lessowaty jest bowiem bardzo podatny na przemieszczanie się, nawet przy niewielkim nachyleniu terenu.

W gminie około 14,1% użytków rolnych narażonych jest na wodną erozję powierzchniową w stopniu średnim, którą najbardziej zagrożone są tereny o spadkach 6–10°, a także w stopniu silnym (tereny o spadkach 10–15°) oraz bardzo silnym (15°). Najwięcej gleb zagrożonych erozją występuje w południowo-zachodniej części gminy na gruntach wsi Koza (38,9% UR), w Łąncu (33,6% UR), Witosławicach (31,8% UR), Grzędzinie (31,5% UR), Wroninie (24,6% UR) i Dzielawach (17,5% UR). Ochrona gruntów przed erozją wymaga podjęcia kompleksowych zabiegów przeciwoerozyjnych.

Na terenie gminy w chwili obecnej nie ma udokumentowanych złóż surowców mineralnych. Nie występują więc tu zagrożenia degradacją mechaniczną, powodowaną eksploatacją złóż surowców mineralnych, powodującą przekształcenia typu geochemicznego, hydrologicznego, chemicznego, fizyko-mechanicznego oraz termicznego. Niewielkie naruszenie rzeźby terenu, gleb i stosunków wodnych powodują nielegalne, przeważnie już zaniechane, eksploatacje surowców do celów lokalnych, znajdujące się na terenie wsi Zakrzów, Polska Cerekiew, Wronin, Łąnce, Grzędzin, Koza. W skali całej gminy zagrożenia tego typu nie stanowią poważnego problemu. Wiele z nich zostało już zrehabilitowanych.

6.2. Ochrona środowiska wodnego

Zbiorniki wód podziemnych na terenie gminy są raczej dobrze izolowane przed zanieczyszczeniami z powierzchni ziemi. Budowa geologiczna terenu powoduje, że podstawowe źródło wody dla omawianego terenu (zbiornik trzeciorzędowy) jest odporne na zanieczyszczenia. Gorzej izolowany jest zbiornik wód czwartorzędowych (średnia

możliwość zanieczyszczenia wód pierwszego poziomu wodonośnego, sporadycznie znaczna), którego woda jest używana głównie do celów gospodarczych w gospodarstwach rolnych. Stwierdzono zanieczyszczenia tego poziomu wodonośnego głównie azotanami i azotynami, a także zanieczyszczenia bakteriologiczne w rejonie wsi Grzedzin – Wronin – Dzielawy oraz Zakrzów. Ze względu na powszechny brak systemów kanalizacji sanitarnej na terenie gminy oraz intensywne użytkowanie rolnicze gruntów istnieje potencjalne zagrożenie przesiąkania zanieczyszczeń z powierzchni ziemi do wód zbiornika czwartorzędowego, a poprzez nieznane obecnie kontakty hydrauliczne do zbiornika trzeciorzędowego.

Duże zagrożenie dla czystości wód wglębnych stanowi także brak kompleksowego rozwiązania problemu usuwania ścieków produkcyjnych cukrowni w Ciężkowicach, gromadzonych w powierzchniowych zbiornikach akumulacyjnych do zbierania osadu z procesu technologicznego, położonych w strefie ochrony pośredniej zewnętrznej ujęcia dla wodociągu komunalnego „Polska Cerekiew”, a także w nowo wybudowanym zbiorniku naziemnym o pojemności 180 000 m³. W chwili obecnej część zbiorników naziemnych (położonych pomiędzy potokiem Cisek a torami kolejowymi) jest nieużytkowana i w najbliższym czasie teren ten będzie rekultywowany. W planach cukrowni jest budowa oczyszczalni ścieków, w której będą oczyszczane zarówno ścieki technologiczne, jak i bytowe, które w chwili obecnej odprowadzane są do oczyszczalni ścieków w Kędzierzynie-Koźlu.

Stan czystości wód powierzchniowych potoku Cisek badany jest systematycznie przez cukrownię w Ciężkowicach oraz w punkcie pomiarowo-kontrolnym w Landzimierzu. Nie ma punktów pomiarowo-kontrolnych na Wrońskiej Wodzie.

Wielkości stężeń oraz wyniki klasyfikacji przeprowadzonej na podstawie pełnego zakresu badań (15–17 wskaźników zanieczyszczenia) wskazują III klasę czystości wód potoku Cisek (wody przydatne do celów przemysłu niewymagającego wody o jakości wód komunalnych i do nawodnień rolniczych). Ma to związek z naturalnymi procesami gnilnymi zachodzącymi w pokładach torfu zalegających w jego dolinie, ale także ze wzmożonym oddziaływaniem lokalnych źródeł zanieczyszczenia. Okresowo, poniżej punktu zrzutu ścieków technologicznych z cukrowni, wody tego cieku kwalifikuje się do klasy N, tzn. wody tych ścieków nie odpowiadają normom. Stan wód tego cieku w ostatnich latach uległ poprawie, ze względu na realizację zbiorników naziemnych do gromadzenia ścieków z cukrowni i wprowadzenie zrzutów kontrolowanych. Dzięki temu udaje się utrzymać jednakowe, lecz niskie, parametry wody na całym biegu potoku Cisek.

Na terenie gminy Polska Cerekiew zagrożenia powodziowe występują lokalnie w dolinie potoku Cisek. Na obszarach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi obowiązuje całkowity zakaz wykonywania obiektów budowlanych, sadzenia drzew i krzewów oraz zmiany ukształtowania terenu.

6.3. Ochrona powietrza atmosferycznego

Na obszarze gminy w zanieczyszczeniu powietrza atmosferycznego znaczny udział mają sąsiednie tereny przemysłowe (rejon Kędzierzyna-Koźla, Raciborza oraz Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego), a także sąsiednie kraje (szczególnie Czechy). Znacznie przekroczone są dopuszczalne średnioroczne zanieczyszczenia związkami siarki (SO₂), których stężenia wynoszą 120 –140% dopuszczalnej normy polskiej. Średnioroczne

stężenie SO₂ wynosi około 128 ng/m³.

Gmina Polska Cerekiew należy do gmin typowo rolniczych, w zasadzie pozbawionych wielkiego przemysłu. Dominującym typem gospodarki jest rolnictwo i jego obsługa, w mniejszym stopniu usługi i przemysł, tak więc występujące tu lokalne zagrożenia są niewielkie.

Na poziom zanieczyszczeń powietrza na terenie gminy ma przede wszystkim cukrownia w Ciężkowicach. Źródłem zanieczyszczeń są przede wszystkim ciepłownia (pięć kotłów różnej wydajności i sprawności, o łącznej wydajności 54 t pary/h) oraz palenisko suszarni wysłodków. Źródłem emisji dezorganizowanej jest ponadto składowisko żużla i opału. Rocznie zakład ten emituje do środowiska ponad 100 kg/h dwutlenku siarki (SO₂) oraz pyłu, tj. około 104 kg/h SO₂ i pyłu całkowitego wysokości 171 kg/h. Zakład nie dokonuje obowiązku określonego w decyzji Wydziału Ochrony Środowiska UW w Opolu nr OŚ-III-7641/241/94 z 9.11.1994 r. o emisji dopuszczalnej, polegającego na stosowaniu paliwa o nie gorszych parametrach niż określone w decyzji. Cięży na nim konieczność wykonania instalacji odsiarczania spalin, montażu króćców pomiarowych i wykonania pomiarów kontrolnych. Cukrownia, jako zakład zaliczany do mogących pogorszyć stan środowiska, nie posiada wykonanej oceny oddziaływania na środowisko przyrodnicze. Nieznane są więc jej rzeczywista uciążliwość i jej wpływ na tereny sąsiednie. Ustalona wskaźnikowa strefa uciążliwości wynosi 300 m od granic zakładu.

Większe lokalne źródła zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego zlokalizowane są ponadto na terenie wsi Polska Cerekiew (piekarnia, szkoła i inne budynki użyteczności publicznej), Wronin (szkoła, ośrodek zdrowia) i Zakrzów (zabudowa wielorodzinna).

Do obiektów stanowiących źródła emisji zanieczyszczeń gazowo-pyłowych i bakteryjnych należy zaliczyć także obiekty hodowlane, szczególnie zlokalizowane w Zakrzowie, Ciężkowicach oraz Wroninie, i kilka zakładów rzemieślniczych. Głównym rodzajem emitowanych zanieczyszczeń są zanieczyszczenia energetyczne: dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla i pył całkowity (w tym zawieszony). Ze struktury branżowej wynika, że do atmosfery emitowane są również niewielkie ilości siarkowodoru i amoniaku – z obiektów hodowlanych.

Biorąc to pod uwagę, można przyjąć, że stan higieny atmosfery na terenie gminy jest zadowalający, okresowo pogarszający się w zimie, kiedy zwiększa się ilość niskich emisji lokalnych.

6.4. Zagrożenia hałasem

Zapewnienie właściwych warunków klimatu akustycznego jest jednym z podstawowych zadań w zakresie ochrony i kształtowania środowiska.

Hałas przedostający się do środowiska na terenie gminy jest pochodną funkcjonowania obiektów produkcyjnych, baz materiałowo-sprzętowych, rzemiosła oraz komunikacji.

W obecnej sytuacji gospodarczej wiele funkcjonujących zakładów działa na mocno zaniżonych obrotach, więc również emitowany przez nie hałas nie osiąga swoich maksymalnych parametrów, dotyczy to również czasokresu występowania zjawiska.

Większość źródeł hałasu na terenie gminy ma charakter punktowy i niestabilizowany w czasie, co w pewien sposób obniża jego uciążliwość dla środowiska. Do głównych źródeł uciążliwości akustycznej należy zaliczyć przede wszystkim: Zakład CHEM-PEST, bazę magazynową SKR-u i warsztat blacharski w Polskiej Cerekwi, magazyn towarów masowych, warsztaty naprawy samochodów w Zakrzowie oraz warsztaty naprawcze RSP we Wroninie.

Źródłem hałasu do środowiska jest również układ komunikacyjny na terenie gminy. Głównym powodem uciążliwości tego typu jest droga krajowa relacji Opole – Racibórz, na której dominuje ruch pojazdów ciężkich, z dużym udziałem także ruchu lekkiego. Przy niewielkich odległościach zabudowy mieszkalnej od krawędzi drogi, we wsiach Polska Cerekiew oraz Ciężkowice, hałas komunikacyjny jest bardzo uciążliwy dla mieszkańców. Mniejszy ruch jest na drodze krajowej relacji Baborów – Błazejowice, ale jej przebieg przez tereny ze zwartą zabudową wsi Wronin, Dzielawy i Witosławice jest równie uciążliwy.

6.5. Elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące, szkodliwe dla ludzi i środowiska

Promieniowanie elektromagnetyczne niejonizujące związane jest z wytwarzaniem pól elektromagnetycznych o częstotliwościach 50 Hz, o wartościach natężenia powyżej 1 kV/m. W praktyce takie pole wytwarzane jest przez linie energetyczne, napowietrzne, o napięciu znamionowym od 110 kV wzwyż, a także przez urządzenia radiokomunikacyjne.

Inwentaryzacja w zakresie elektroenergetyki wykazała, że obecnie na terenie gminy Polska Cerekiew zagrożenia tego typu są niewielkie, a źródłem promieniowania elektromagnetycznego jest tylko linia 110 kV relacji Blachownia – Studzienna. Zagrożenia tego typu zwiększą się w wyniku realizacji planowanej linii 400 kV relacji Dobrzeń Wlk. – Rybnik.

Dla linii energetycznych wysokich napięć mogą być ustanawiane obszary ograniczonego użytkowania w trybie przepisów z zakresu ochrony środowiska. Wielkość tych obszarów ustala się indywidualnie na podstawie faktycznego zasięgu uciążliwości. Dopóki nie ma obszarów ograniczonego użytkowania, do celów planistycznych można posiłkować się pomocniczo nieobowiązującym już zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki z 28.01.1985 r. w sprawie szczegółowych wytycznych projektowania i eksploatacji urządzeń elektromagnetycznych w zakresie ochrony ludzi i środowiska przed oddziaływaniem pola elektromagnetycznego (M.P. z 28.02.1985 r.), zgodnie z którym dla linii energetycznych powinny być zachowane minimalne strefy ochronne o następujących szerokościach:

TABELA 2.

Napięcie znamionowe	Strefa ochronna IIo	Strefa ochronna Io
110 kV	14,5 m	4,0 m istniejąca
400 kV	55,0 m	–

Zasady użytkowania stref ochronnych:

- w obrębie strefy ochronnej Io dopuszcza się przebywanie wyłącznie osób zatrudnionych przy eksploatacji pól,
- w obrębie strefy ochronnej Ilo dopuszcza się okresowe przebywanie ludności, związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, turystycznej, rekreacyjnej.

W strefach ochronnych nie należy lokalizować budynków mieszkalnych oraz budynków wymagających szczególnej ochrony typu szpitala, żłobki, internaty, przedszkola.

6.6. Zagrożenia odpadami

Na terenie gminy Polska Cerekiew w chwili obecnej funkcjonuje zorganizowane wysypisko odpadów komunalnych, zlokalizowane na gruntach wsi Ciężkowice. Zostało ono wybudowane w 1994 r., a pojemność pierwszego etapu jego użytkowania wynosi 144 000 m³. Miało ono docelowo wystarczyć na 30 lat składowania odpadów z terenu gminy (średniorocznie 4600 m³ odpadów stałych).

Gospodarka odpadami na terenie gminy przebiega w sposób zorganizowany w zakresie odbioru i kontroli nad wywozem nieczystości stałych ze wszystkich gospodarstw domowych oraz z zakładów produkcyjnych. Działa tu UWE-ECO spółka z o.o. z Kędzierzyna-Koźła, odpowiedzialna za odbiór, przewóz i składowanie odpadów. W ubiegłym roku miesięcznie z terenu gminy wywoziła ona 585 m³ odpadów stałych (tj. rocznie około 7000 m³). Rzeczywista ilość wywożonych odpadów jest większa, niż zakładano przy projektowaniu i realizacji wysypiska komunalnego, co jest jednoznaczne ze skróceniem czasu jego użytkowania w pierwszym etapie do 20 lat. Dodatkowe obciążenia wynikające ze składowania odpadów stałych z terenów gmin Reńska Wieś i Cisek, a także pożądaný rozwój funkcji gospodarczych spowodują dalsze skrócenie czasu jego użytkowania.

Jak wykazują badania sanepidu w Kędzierzynie-Koźlu, istniejące wysypisko komunalne nie stwarza zagrożeń dla środowiska przyrodniczego. Kontrolne badania wód nie wykazują przekroczeń zanieczyszczeń. Ze względu na budowę geologiczną terenu (występowanie izolacyjnej warstwy glin) obiekt ten nie posiada specjalnych zabezpieczeń (folii) przed przenikaniem skażonych wód do środowiska. Za pomocą drenażu wody odciekowe z powierzchni wysypiska odprowadzane są do szczelnego zbiornika wybieralnego, a następnie do oczyszczalni ścieków. Wysypisko nie zmienia także składu chemicznego i bakteriologicznego wód w głębszych. Ponadto wokół ogrodzonego wysypiska wykonano pasy zieleni izolacyjnej, zapewniającej ochronę przed zapachami wsi Ciężkowice i Witosławice, a prawidłowa eksploatacja obiektu ogranicza uciążliwości dla powietrza atmosferycznego. Ze względu na możliwość występowania zagrożeń mikrobiologicznych proponowana strefa ochrony sanitarnej wynosi 200 m od ogrodzenia obiektu.

Problem usuwania odpadów płynnych, głównie o charakterze komunalnym, w dalszym ciągu na badanym obszarze, nie jest rozwiązany. Na terenie gminy ścieki bytowe są przeważnie odprowadzane w sposób niekontrolowany do gruntu, cieków wodnych czy rowów melioracyjnych. Taka praktyka stanowi także poważne zagrożenie bakteriologiczne i chemiczne dla stanu wód w głębszych, a także może powodować degradację gleb.

Z uwagi na występowanie na terenie gminy Głównego Zbiornika Wód Podziemnych OWO (obszar wysokiej ochrony) oraz zagrożenia powodowane przez zanieczyszczenia ściekami komunalnymi, konieczność pełnej kontroli nad gospodarką ściekową jest bezdyskusyjna.

Obecny rolniczy charakter gminy decyduje o tym, że w jej obrębie powstawanie odpadów przemysłowych nie stanowi większego problemu. Zlokalizowane tutaj obiekty produkcyjne branży spożywczej i obsługi rolnictwa są w głównej mierze źródłem powstawania odpadów, które w większości przypadków wykorzystywane są gospodarczo.

Odpadami, które stanowią źródło zagrożenia dla środowiska na analizowanym obszarze, są niewątpliwie gnojowica i gnojówka. Zjawisko ich wylewania na pola, także przez rolników indywidualnych, stało się powszechne. Efektem ich stosowania bez ograniczeń, łącznie z nierozwiniętą gospodarką ściekową, jest zły stan czystości wód, szczególnie gruntowych i powierzchniowych. Dopuszczalną wielkość obciążenia terenów rolniczych gminy określono na 300 DJP/100 ha dla bydła i 230 DJP/100 ha dla trzody chlewnej. Obecne obciążenie wynosi 39 DJP/100 ha dla bydła i 28 DJP/100 ha dla trzody chlewnej oraz stanowi zaledwie 13 i 12% obsady dopuszczalnej. Zagrożenia tego typu, przy istniejącej budowie geologicznej terenu, nie powinny być więc w gminie większym problemem. Problemy te staną się ważne przy większej niż dopuszczalna obsadzie pogłównia zwierząt hodowanych i mogą skutkować zanieczyszczeniem gleb, wód powierzchniowych oraz wzrostem zagrożeń sanitarnych.

**ROZDZIAŁ II - UWARUNKOWANIA
HISTORYCZNO-KULTUROWE I KRAJOBRAZOWE**

1. ZASOBY TOŻSAMOŚCI MIEJSCA

Udokumentowane zasoby gminy Polska Cerekiew są różnorodne, jak na tak małą gminę. Poza dużą ilością śladów osadnictwa przedhistorycznego obejmują one zachowane genetyczne układy przestrzenne wsi wraz z historyczną siecią dróg i zabudową, na którą składają się głównie budynki mieszkalne miejskie i wiejskie (68% udokumentowanych zasobów gminy), obiekty kultu religijnego (kościół i kapliczki – 18%), założenia dworskie, pałace i zamki (3%), parki i cmentarze (4%), a także budynki usługowe i inne (7%). Ogółem w gminie jest 119 obiektów zabytkowych i objętych ochroną konserwatorską. Największa ich liczba znajduje się we wsiach Polska Cerekiew (20%), Zakrzów (19%), Grzędzin (13%) i Jaborowice (10%). W pozostałych wsiach liczby te wyglądają następująco: Ciężkowice – 7%, Dzielawy, Witosławice, Łaniec – 6%, Wronin – 5%, Ligota Mała – 3%, Mierzęcín, Koza – 2% oraz Połowa – 1%.

1.1. Pradzieje osadnictwa na terenie gminy

Dotychczasowe badania archeologiczne, przeprowadzone na terenie gminy Polska Cerekiew, wykazują, że pierwsi ludzie pojawili się tutaj około lat 8000–4500 p.n.e. w środkowej i młodszej epoce kamienia. Znaleźiska z tego okresu to głównie osady i punkty osadnicze. Kumulują się przede wszystkim w południowej części gminy na terenie Płaskowyżu Głubczyckiego, w rejonie wsi Wronin – Łaniec – Grzędzin. Ich położenie świadczy o tym, że pierwsze osadnictwo skupiało się głównie w dolinie (i jej sąsiedztwie) jedyne go ciek u wodnego gminy czy też w sąsiednich suchych dolinach, na urodzajnych ziemiach terenów podgórskich. Z tego właśnie względu całą dolinę potoku Cisek należy uznać za podstawowy teren, chroniony ze względu na duże prawdopodobieństwo występowania zabytków archeologicznych.

Znaczna ilość odnalezionych śladów pierwszego osadnictwa na terenie gminy pochodzi z młodszej epoki kamienia – neolitu obejmującego okres od 4500 do 1800 r. p.n.e. Związane to jest z przemianami, jakie zachodziły wówczas w kulturze ludzkiej. Dawne sposoby zdobywania pożywienia (zbieractwo, łowiectwo) ustąpiły miejsca gospodarce wytwórczej, głównie rolnictwu i hodowli zwierząt. Osadnictwo wiązało się więc głównie z korzystnymi tutaj warunkami dla rozwoju gospodarki rolnej.

Znaleźiska archeologiczne pochodzące z okresu wpływów rzymskich i średniowiecza świadczą o utrzymywaniu się tendencji osiedlania się pierwszych ludzi w rejonie wsi Wronin – Łaniec – Grzędzin. Pierwsze ślady osadnictwa tego okresu odkryto także na terenie środkowej części gminy, we wsiach Polska Cerekiew i Ciężkowice.

Osadnictwo najstarszej fazy wczesnośredniowiecznej kultury słowiańskiej (VIII–XIII w. n.e.), według udokumentowanych znaleźisk archeologicznych, utrwaliło się w dotychczasowych ww. rejonach gminy Polska Cerekiew. Ludność słowiańska IX i X w. n.e. mieszkała w osadach otwartych. Zaczęła również wznosić grody umacniane wałami i fosami, które z czasem stawały się ważnymi ośrodkami władzy plemiennej i państwowej. Na terenie gminy odkryto m.in. grodzisko znajdujące się we wsi Dzielawy. Przez jego teren przebiega lokalna linia kolejowa relacji Koźle – Baborów, co narusza w wyraźny sposób jego wartość kulturową.

1.1.1. Wykaz stanowisk archeologicznych

W ostatnich latach obszar gminy został przebadany powierzchniowo w 100% pod względem zasobów archeologicznych. W wyniku badań zidentyfikowano na obszarze gminy 196 stanowisk archeologicznych. Części z nich nie udało się dotychczas zlokalizować.

Wykaz stanowisk przedstawiony jest w załączniku nr 1 do tekstowej części „Studium”, a ich przybliżona lokalizacja pokazana na rysunku zmiany „Studium”.

Zgodnie z ustawą z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. nr 162, poz. 1568 z późn. zm.) stanowiska archeologiczne są zabytkami nieruchomymi (archeologicznymi) i podlegają ochronie.

1. Prace ziemne w obrębie stanowiska archeologicznego są możliwe tylko po wcześniejszym przebadaniu tego stanowiska na koszt inwestora, po uprzednim uzyskaniu zezwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków w Opolu.
2. Prace ziemne wykonywane w pobliżu stanowiska archeologicznego wymagają nadzoru specjalisty.
3. Stanowiska archeologiczne naziemne – grodziska – nie mogą być zniszczone ani naruszone.
4. Wszystkie przedsięwzięcia inwestycyjne na terenie gminy związane z pracami ziemnymi (budowy, roboty instalacyjne: gazociągi, wodociągi, kanalizacje, kable energetyczne i telefoniczne, rowy melioracyjne, tworzenie nowych wywierzyisk kruszywa i wysypisk śmieci oraz inne prace) muszą być opiniowane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków w Opolu.
5. Dokładne dane dotyczące chronologii i lokalizacji stanowisk archeologicznych oraz wgląd do materiałów archiwalnych uzyskać można w Dziale III Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Opolu, ul. Piastowska 14.
6. O wszystkich niespodziewanych znaleziskach archeologicznych należy niezwłocznie informować wojewódzkiego konserwatora zabytków w Opolu, ul. Piastowska 14.

1.2. Rozwój osadnictwa i genetyczne formy przestrzenne osad terenu

Pierwsze źródła pisane, donoszące o istnieniu osad w obecnych granicach administracyjnych gminy Polska Cerekiew, pochodzą dopiero z XIII w n.e. Wzmiankują one o wsiach:

1. Witosławice – 1217 r.,
2. Polska Cerekiew – 1259 r. (1337–1418),
3. Zakrzów – 1285 r. (1300 r.),
4. Wronin – 1294 r.,
5. Grzędzin – 1294 r. (1384 r.).

Wczesnośredniowieczne osadnictwo skupiało się więc w dolinie najważniejszego cieków wodnego gminy – potoku Cisek. Ze względu na wielką urodzajność gleb lessowych i lekko sfalowane ukształtowanie terenu płaskowyż był we wszystkich okresach historycznych rejonem uprzywilejowanym dla osadnictwa. Wszystkie powstałe tu wsie miały charakter rolniczy. Wyjątek stanowi wieś Polska Cerekiew, która prawdopodobnie z pierwotnej niewielkiej osady rolniczej (1259 r.) przekształciła się szybko w miasto targowe (osiedle targowe XVI–XVIII w.). Obok Koźła, Kotlarni i Borysławic Polska Cerekiew była

ważnym ośrodkiem cotygodniowych targów produktów rolnych i rzemiosła.

W wiekach XIV–XV osadnictwo na terenie gminy Polska Cerekiew utrwaliło się (i w dalszym ciągu dotyczyło głównie doliny cieków wodnych) poprzez lokowanie następujących wsi:

6. Jaborowice – 1303 r. (1532 r.),
7. Dzielawy (Dzielów) – 1340 r. (1830 r.),
8. Ciężkowice – 1402 r.

oraz

9. Ligota Mała – 1434 r. (1531 r.).

Prawdopodobnie w XVII wieku powstała wieś:

10. Łaniec – 1680 r. (1865 r.).

Dane historyczne wskazują na to, że zamieszkiwali ją tylko ludzie o niskim statusie społecznym i majątkowym (tj. zagrodnicy i chałupnicy). Łaniec wraz ze wsią Witosławice i Ciężkowice stanowiły dobra rycerskie właściciela pałacu w tej ostatniej wsi.

XVII–XIX w. to okres powstawania w gminie nowych form przestrzennych, tj. folwarków (przy dworach lub pałacach) i przysiółków wsi lokowanych wcześniej oraz kolonii, głównie robotniczo-rolnych i robotniczych. Powstały wówczas wsie:

11. Mierzęcín – 1783 r.,
12. Koza – 1830 r. (1845 r.)
(obie powstałe w wyniku podziału gruntów wsi Wronin),
13. Połowa – 1854 r., powstała jako kolonia Zakrzowa,
14. Ciepły Dół – ? r., przysiółek wsi Polska Cerekiew.

Powstały wówczas folwark w Ciężkowicach, Zakrzowie i pierwotny pałac w Polskiej Cerekwi, a także Nowy Dwór i Kochaniec (wieś Zakrzów).

Obecny wiek zaowocował na terenie gminy formami typowymi dla uspołecznionej gospodarki rolnej i towarzyszącej jej zabudowy mieszkaniowej. Powstały zespoły zabudowy produkcyjnej Długie Pole (wieś Ciężkowice). Zrealizowano także zespoły zabudowy wielorodzinnej we wsiach: Zakrzów, Polska Cerekiew i Ciężkowice.

Wytworzone w historycznym procesie rozwoju struktury i formy osadnictwa na terenie gminy Polska Cerekiew charakteryzują się wieloma cechami wspólnymi, wyrażającymi podobne mechanizmy procesów rozwojowych. Niebagatelny wpływ na kształt przestrzenny wsi i ich zabudowę miała realizacja w 1898 r. linii kolejowej relacji Koźle – Polska Cerekiew, a później do Baborowa.

W gminie wiele wsi zachowało wcześniejsze układy przestrzenne. Większość z nich, aż 9, to wsie nieregularne, które nie przeszły jednorazowej regulacji, charakterystycznej dla wsi lokowanych na prawie niemieckim. Są to więc wsie powstałe samorzutnie. Układ ich rozłogów (pól) jest nieregularny, przy zachowanej stosunkowo dużej regularności siedliska. Wsie gminy były zazwyczaj małych rozmiarów (wszystkie liczyły do 20

kmieci i zagrodników) i posiadały charakterystyczne położenie topograficzne – prostopadle lub wzdłuż skraju doliny cieku wodnego (pierwsza terasa nadzalewowa). Tylko cztery wsie gminy (Zakrzów, Ligota Mała, Mierzęcín i Koza) to wsie regularne, powstałe w wyniku jednorazowego założenia.

Na terenie gminy Polska Cerekiew najczęściej występującym genetycznym układem przestrzennym jest ulicówka, reprezentowana przez wsie:

- Ligota Mała,
- Witosławice,
- Dzielawy,
- Wronin,
- Jaborowice,
- Łaniec.

Unikalną formę przestrzenną na terenie gminy prezentuje wieś Grzędzin, która do dziś zachowała układ placowy. Z kolei wieś Zakrzów, mimo wielu nawarstwień historycznych, jako jedyna reprezentuje czytelny genetyczny układ wsi owalniczy.

Najbardziej skomplikowany układ przestrzenny charakterystyczny jest dla wsi gminnej, na której kształt przestrzenny miały wpływ wielorakie czynniki społeczno-ekonomiczne. Obecnie zaliczyć ją można do typu wsi wielodrożnej, która zawiera w sobie czytelne, genetyczne elementy struktury przestrzennej.

Z kolei wieś Ciężkowice pierwotnie powstała jako folwark (bez wsi kmiecej). Wynikiem komasacji i kolonizacji pruskiej są wsie Połowa oraz Koza i Mierzęcín, wyodrębnione z gruntów wsi Zakrzów i Wronin. Są to najmłodsze osady gminy, reprezentujące układ przestrzenny wsi rzędówki.

W ramach mniejszych analiz dokonano opisu zachowanych układów przestrzennych osad gminy Polska Cerekiew. Podstawę formułowania wniosków stanowią wizja lokalna w terenie, zachowane materiały kartograficzne, dane historyczne, literatura i wiedza autora analiz.

Materiały te powinny być wykorzystywane przy formułowaniu ustaleń planów zagospodarowania przestrzennego w granicach siedlisk genetycznych. Ich celem jest ochrona zachowanych zabytkowych struktur przestrzennych, świadczących o tożsamości i kulturze miejsca, przed degradacją i wprowadzaniem obcych form zabudowy (pod warunkiem że inne czynniki i zjawiska nie skłaniają do ich zupełnego przekształcenia).

1.2.1. Układ wsi wielodrożnej (wielodrożnica) – Polska Cerekiew

Wzmiankowana, według jednych źródeł w 1259 r., a według innych w 1337 r., wieś wymieniana jest jako de Nova Ecclesia (1337 r.), Polske Nowe Czerekwi (1539 r.), Polnisch Neukirch, Gross Neukirch (1939 r.). Wiadomo, że pierwszy kościół wybudowano tutaj w 1418 r. (nie przetrwał do dzisiejszych czasów). W XVII w. stanowił własność rodziny Oppersdorff i wówczas to zbudowano (w 1617 r.) późnorennesansowy pałac (przebudowany w 1894 r.) oraz obecnie istniejący kościół. Jeszcze w XVIII w. wieś przeszła w ręce hrabiego Gaschyny, który podjął się przebudowy kościoła w 1763 (1767) r.

W 1830 r. Polska Cerekiew była drugą (po Zakrzowie) co do wielkości wsią obecnej gminy i posiadała 71 zagród (423 mieszkańców), a także zamek, szkołę oraz młyn wodny. Do 1860 r. liczba mieszkańców się podwoiła, a liczba domów wzrosła do 107. Początkowo była to wieś o funkcji rolniczej, zamieszkiwana przez 14 kmieci (bogaty chłopek), 3 zagrodników i aż 50 chałupników. Później stała się ważnym w rejonie miejskim ośrodkiem targowym, zamieszkiwanym także przez rzemieślników i kupców.

Do dzisiaj zachował się genetyczny układ przestrzenny wsi kmiecej w formie wsi owalniczej oraz jego rozwinięcie w formie ulicówki (placowej). Obejmuje on zabudowę położoną w zachodniej części dzisiejszej wsi. Układ ten, przekształcony na przestrzeni dziejów, nie posiada dzisiaj większej wartości przestrzennej ani kulturowej. Ze względu na charakterystyczne ukształtowanie terenu należy jednak docenić jego wartości krajobrazowe.

Nie przetrwał zamek, który nieprawidłowo użytkowany popadł w ruinę, a i z parku krajobrazowego pozostały tylko nieliczne jego elementy i kilka drzew. Jego powierzchnia została pomniejszona poprzez realizację korekty drogi krajowej 49. Zespół ten, położony po wschodniej stronie wsi kmiecej (obecnie w centrum zabudowy wsi Polska Cerekiew), stanowi jednak istotne uzupełnienie kompozycji przestrzennej wsi. Gdyby nie zły stan techniczny zamku oraz zły stan parku krajobrazowego, należałoby uznać go za jeden z wartościowszych zabytków i układów przestrzennych gminy. Pożądana byłaby jego rewaloryzacja wraz z towarzyszącym mu parkiem, ale prawdopodobnie brak inwestora i wysoki koszt prac budowlanych doprowadzi do jego ostatecznej likwidacji.

Dopiero prawdopodobnie w XVI w., kiedy to wzrosła rola wsi jako osady targowej, po zachodniej stronie zamku powstawała zabudowa o układzie i cechach miejskich, obejmująca dzisiejszą ulicę Rynek (Ligonia i Miarki). Uzupełnia ona lukę pomiędzy zabudową wsi kmiecej a zamkiem. Jest to założenie ulicowe na osi SN i WE, którego stronę wschodnią zamyka zespół budynków mieszkalnych należących do zamku. Układ ten stanowi trzeci, historyczny element struktury przestrzennej wsi Polska Cerekiew. To jeden z najcenniejszych układów przestrzennych gminy, skupiający w sobie większość obiektów zabytkowych wsi i wymagający bezwzględного zachowania i ochrony.

Budowie kolei, a później cukrowni, towarzyszyło powstanie we wsi osiedli zabudowy robotniczej. Pierwsze z nich znajduje się w sąsiedztwie linii kolejowej, drugie położone jest w jej północnej części, wzdłuż drogi krajowej Opole – Racibórz. Oba nie posiadają większych wartości historycznych i kulturowych, jednak drugie z nich wyróżnia się jednolitymi cechami zabudowy i dużymi walorami krajobrazowymi.

W okresie powojennym Polska Cerekiew rozwijała się, zajmując głównie nowe tereny, nie przekształcając, tylko uzupełniając historyczne jednostki struktury przestrzennej, co uchroniło ją od utraty dziedzictwa kulturowego. Autonomiczne, nowe zespoły zabudowy mieszkaniowej (jednorodzinnej) powstały głównie po północno-wschodniej oraz północno-zachodniej stronie starej zabudowy wsi. Charakterystyczny jest dla nich chaos przestrzenny.

Wszystkie wyżej opisane części historycznej (genetycznej) struktury przestrzennej wsi Polska Cerekiew powinny zostać poddane ochronie. Jednak stopień wprowadzenia rygorów ochronnych (szczególnie w przypadku zamku i pozostałości parku) zależy jest od rzeczywistych wartości kulturowych planu i zabudowy, uzasadnionych szczegółowymi analizami wykonanymi na potrzeby miejscowego planu zagospodarowania

przestrzennego.

W największym stopniu ochronie należy poddać układ przestrzenny i zabudowę o charakterze miejskim (ul. Rynek, Miarki, Ligonja) wraz z częścią wsi kmiecej (owalnicą – ul. Pocztowa). Podstawowymi działaniami są restauracja i rekonstrukcja historycznego układu urbanistycznego i obiektów. Do szczególnego zachowania lub przywrócenia pierwotnych parametrów należy zaliczyć: historyczny układ ulic i placów, przekroje ulic, linie zabudowy, wysokości budynków, wystrój architektoniczny wewnętrzny i zewnętrzny obiektów, elementy konstrukcji budynków, a także rewaloryzacji parku krajobrazowego.

1.2.2. Typ morfologiczny – owalnica

Owalnica jest układem przestrzennym typu zamkniętego, o funkcji obronnej. W gminie tylko jedna wieś (Zakrzów) posiada i zachowała do czasów dzisiejszych ten układ, który jest reliktem osadnictwa wczesnośredniowiecznego. W okresie lokowania była to nieduża osada, licząca nie więcej niż 20 kmieci i zagrodników. Jej układ przestrzenny jest regularny, niwowo-łanowy. Osada o funkcji rolniczej zasłynęła w XIX w. z hodowli owiec cienkownistych – merynosów.

Do dziś bardzo dobrze zachował się genetyczny układ przestrzenny wsi kmiecej, ulokowanej wokół owalnego placu, w którego południowym narożniku wybudowano kościół. Przetrwały tutaj liczne domy mieszkalne, objęte ochroną konserwatorską. Czytelny jest układ wrzecionowato wygiętych dróg okalających wewnętrzny plac, przy których wytyczono działki siedliskowe. Rozplanowanie zabudowy było i jest bardzo regularne. Zabudowa mieszkalna sytuowana jest od strony wewnętrznego placu, stanowiącego centrum wsi. W drugiej linii zabudowy zlokalizowane są zabudowania gospodarcze i stodoły, stykające się ze sobą ścianami i zamykające układ, zwiększające jego obronność (podwórce obudowane budynkami w rzucie litery „L” lub „U”). Obecnie środkowy plac (tzw. nawsie) jest zabudowany głównie obiektami o funkcji usługowej, co pozwala zachować jego pierwotne znaczenie w życiu społecznym mieszkańców wsi.

Zakrzów, o pierwotnej nazwie Zacraw (1300 r.), a później Sakrau i Rosengrund, był wsią najszybciej rozwijającą się wśród wsi gminy. W 1830 r. liczył 818 mieszkańców, a w 15 lat później 1232. W tym okresie (XIX w.), poza genetycznym siedliskiem wsi kmiecej, powstał majątek rycerski wraz z folwarkiem Annahof. Zachowany z tego okresu pałac wraz z parkiem krajobrazowym znajduje się na wzniesieniu po północno-zachodniej stronie zabudowy wsi kmiecej. Folwark wraz z dworem zamykał od północy siedlisko wsi.

Trzy te elementy struktury przestrzennej Zakrzowa zachowały do dzisiejszych czasów zarówno genetyczny układ przestrzenny, jak i zabudowę.

Na kształt przestrzenny wsi pod koniec XIX w. niewątpliwym wpływ miała budowa kolei i dworca kolejowego. Wówczas po południowej stronie wsi kmiecej powstał zespół zabudowy robotniczej. Wieś bezplanowo rozwijała się także w kierunku pomocnym, gdzie powstały zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna oraz zabudowania gospodarstwa uspołecznionego.

Niewątpliwie za cenny należy uznać zachowany układ wsi kmiecej Zakrzowa wraz z towarzyszącymi mu zabytkowymi obiektami publicznymi i zabudową zagrodową. Wymagane jest utrzymanie funkcji społecznej wewnętrznego placu starej wsi kmiecej („nawsia”)

poprzez zachowanie ogólnodostępnych funkcji usługowych. Bezdyskusyjnie cenne są także dobrze zachowany układ przestrzenny i zabudowa folwarku oraz pałacu wraz z parkiem krajobrazowym.

Zabudowa i układ przestrzenny tej wsi posiadają (w skali lokalnej) niewątpliwe i unikalne wartości kulturowe. Z tych względów należy objąć je ochroną poprzez utworzenie strefy ochronnej typu „B”, która polegać będzie na ochronie zasadniczych elementów rozplanowania historycznego układu przestrzennego oraz obiektów posiadających wartości kulturowe, przy dopuszczeniu zmiany ich funkcji pierwotnej, a także dostosowaniu charakteru i skali zabudowy nowej do zabudowy istniejącej (gabarytów, bryły horyzontalnej, kształtu dachu, sposobu sytuowania budynku na siedlisku).

1.2.3. Typ morfologiczny – wieś placowa (Grzędzin)

Układ przestrzenny wsi placowej jest unikalny, nie tylko na terenie gminy Polska Cerekiew, ale także na terenie województwa opolskiego.

Jest to typ przestrzenny, dobrze dostosowany do topografii terenu. Wieś Grzędzin położona jest krawędziowo, wzdłuż ciek wodnego, na wyższej terasie nadzalewowej na granicy łąk uprawnych. Stanowi jeden z najstarszych wiejskich układów genetycznych. Wieś ta prawdopodobnie posiada znacznie starszą metrykę, niż świadczą o tym zachowane pisane źródła historyczne, gdzie wymieniana jest jako Grzendzin (1294 r.), a później Grenzburg.

Siedlisko wsi pierwotnie miało układ owalnego (okrągłego) placu, wokół którego było skupionych do 20 zagród chłopskich. Dziś, z uwagi na przekształcenia (zabudowa wewnętrznego placu i zniszczenie zabudowy okalających go siedlisk), genetyczny układ przestrzenny jest mało czytelny i nie przedstawia dużej wartości kulturowej.

W historycznym rozwoju wieś kontynuowała pierwotną zasadę rozplanowania. Zabudowa sytuowana była po zewnętrznej stronie dróg zamykających się w układzie trójkątnym. W ten sposób powstał ponownie wewnętrzny „plac”, który (głównie w tym wieku) został częściowo zabudowany. Dokonał się w ten sposób podział funkcjonalny zabudowy wsi. Na pierwszym z boków „trójkąta”, zawierającym w sobie układ genetyczny, dominuje zabudowa zagrodowa. Na drugim, położonym od północy, występuje zabudowa robotniczo-chłopska. Na ostatnim – zabudowa mieszkaniowa o charakterze miejskim. Duży jej zespół występuje także po południowej stronie kościoła. Prawdopodobnie rozwój funkcji mieszkaniowej wsi wiąże się z realizacją kolei, zapewniającej łatwy dostęp do rynków pracy sąsiednich ośrodków przemysłowych.

Największą wartość kulturową reprezentuje układ przestrzenny wraz z nietypową częścią zabudowy wsi, obejmujący zespół budynków mieszkalnych o charakterze miejskim. Jest to południowy bok trójkątnego „placu” wiejskiego. Uwzględniając jednak unikalne rozplanowanie wsi, dostosowane do topografii terenu, a także duże walory krajobrazowe środowiska przyrodniczego i kulturowego, należy objąć ochroną zarówno układ przestrzenny trójkątnego „placu”, jak i przyległą do niego zabudowę, poprzez utworzenie strefy ochronnej typu „B”.

1.2.4. Typ morfologiczny – ulicówka

Układ przestrzenny wsi ulicówki jest najczęściej występującym układem na terenie

gminy Polska Cerekiew. Pomimo zakwalifikowania wielu wsi do tego typu morfogenetycznego istnieją pomiędzy nimi różnice.

Ulicówki gminy nie są wsiami lokowanymi (powstały samorzutnie). Posiadają przeważnie nieregularny układ przestrzenny rozłogów i względnie regularne siedlisko wsi kmiecej. Można rozróżnić tu dwa zasadnicze podtypy układu, tj. ulicówkę z folwarkiem oraz ulicówkę.

Ulicówkę reprezentują wsie kmiece:

- Dzielawy,
- Witosławice (Witozlauci – 1217 r., nazwa wywodząca się od imienia Witosław),
- Ligota Mała (Mit Malgota – 1434 r., Parva Elgota – 1531 r.),
- Łaniec (Villa Lancze, Laniez, Lancze – 1783 r.),
- Jaborowice (Jaworowitz – 1532 r.).

Charakterystyczną cechą układu przestrzennego tych wsi jest usytuowanie siedlisk regularnie po obu stronach prostej ulicy wiejskiej, która w ich przypadku miała niewielką długość (pierwotnie 100–200 m). Były to wsie liczące mniej niż 20 zagród kmiecych i zagrodniczych. Niektóre z nich na przestrzeni wieków rozwinęły się i przekształciły zasadniczo (Dzielawy, Witosławice, Jaborowice), inne, tak jak Łaniec, Ligota Mała i Połowa, do dzisiaj są wsiami o niewielkiej liczbie siedlisk i czytelnym układzie genetycznym.

Układ zabudowy siedliska był regularny. Budynek mieszkalno-inwentarskie o rzucie prostokątnym, sytuowane były krótszym bokiem do ulicy wiejskiej. W większości przypadków przestrzeń podwórza zamykała stodoła znajdująca się równolegle do drogi.

Na przekształcenia układu przestrzennego oraz form zabudowy wsi Dzielawy i Witosławice zasadniczy wpływ miała realizacja kolei. We wsi Dzielawy dominuje zabudowa mieszkaniowa typu miejskiego (często objęta ochroną konserwatorską), a nieliczna zabudowa zagrodowa została wyraźnie zniekształcona. Można uznać, że cechą zarówno układu przestrzennego, jak i zabudowy jest chaos przestrzenny, chociaż takie kontrastowe zestawienia architektoniczne przyczyniają się do powstania interesującego pod względem krajobrazowym zespołu zabudowy.

Wśród wymienionych wyżej osad większą wartość kulturową (ze względu na zachowany układ przestrzenny lub liczbę występujących obiektów zabytkowych) posiadają wsie Witosławice i Dzielawy. Ich średnią wartość kulturową wzmacniają pozytywne cechy krajobrazu przyrodniczego, co może kwalifikować je do objęcia strefą „K” ochrony krajobrazu przyrodniczo-kulturowego. Zasady działań obejmować powinny ochronę:

- i rewaloryzację zabytkowych obiektów oraz zachowanych elementów rozplanowania układu przestrzennego,
- krajobrazu naturalnego,
- form i sposobów użytkowania terenów.

Z kolei w Jaborowicach, mimo licznie występujących tu obiektów zabytkowych, układu zabudowy wsi kmiecej (tylko fragmentami zachowanego) nie można

zaliczyć do układów o znaczących wartościach kulturowych. Występujące tu niekorzystne procesy demograficzne miały znaczący wpływ na utratę wartości przestrzennych i krajobrazowych wsi. A zatem dziś jej układ nie wymaga ochrony.

Żadna z pozostałych wsi nie przedstawia sobą większych wartości historycznych i kulturowych. Wieś Ligota Mała zachowała jednak jednolite cechy zabudowy oraz swoją malowniczość i urodę.

Na terenie gminy Polska Cerekiew typ wsi ulicówki z folwarkiem (tj. wsi folwarczno-chłopskiej) reprezentują:

- Wronin (Wranow – 1294 r., Wronin – 1531 r., nazwa wywodząca się od nazwy osobowej „wrona”),
- Ciężkowice (Czenschkowicz – 1402 r.).

W okresie późnofeudalnym w układach przestrzennych pochodzenia średniowiecznego (ulicówkach) lokowano folwarki (Wronin). Zależnie od miejsca ich lokalizacji genetyczny układ przestrzenny wsi kmiecej ulegał przekształceniom lub nie. Czasem, gdy wieś stanowiła własność prywatną (Ciężkowice), pierwszy powstawał folwark, który w późniejszych okresach „obrosła” zabudową chłopską.

W przypadku wsi **Wronin** folwark wraz z dworem usytuowano w obrębie siedliska kmiecego we wschodniej części wsi, nie powodując żadnej zmiany w jej wcześniejszym układzie przestrzennym. Dzisiaj zabudowa folwarku praktycznie nie istnieje. Pozostał tylko teren z obiektami w ruinie oraz okazałym starodrzewem. W dobrym stanie zachowały się jednak ulicowy układ przestrzenny oraz zabudowa wsi kmiecej. Przekształcenia dotyczą tylko wschodniej części siedliska, gdzie dominuje zabudowa mieszkaniowo-usługowa o charakterze miejskim. Wyraźnie podkreśla ona „centrum” wsi, nadając jej układowi przestrzennemu dodatkowe cechy pozytywne.

Zachowany układ przestrzenny wsi kmiecej z pozostałościami folwarku, a także występujące tu obiekty zabytkowe (których listę należy poddać weryfikacji) kwalifikują tę wieś do ochrony poprzez utworzenie strefy ochrony typu „B” oraz ochrony wartości krajobrazu kulturowo-przyrodniczego „K”.

Wieś Ciężkowice, założona jako dobra rycerskie, reprezentuje typ genetyczny folwarku (z pałacem). Układ ten zachował się do dzisiaj, chociaż jego czytelność zmniejsza „obrośnięcie” dóbr feudalnych zabudową robotników rolnych (powstała pomiędzy pałacem a drogą Opole – Racibórz), o układzie ulicowym. Ze względu na jej charakter oraz fakt powstania w sąsiedztwie dużego zakładu cukrowniczego łatwo uległa ona przekształceniu w planie i substancji. A zatem dzisiaj, poza nielicznymi obiektami zabytkowymi, układ przestrzenny wsi kmiecej nie posiada większych wartości kulturowych.

Oczywiście powyższe stwierdzenie nie dotyczy wartości kulturowej folwarku. Zachowana zabudowa pałacowa z parkiem, a także historyczny układ przestrzenny i zachowane szpalery drzew, nawierzchnie dróg reprezentują dużą wartość kulturową. Niestety, nieprawidłowa lokalizacja nowej zabudowy mieszkaniowej (wielorodzinnej), zrealizowanej w okresie socjalizmu, uczyniła ten zabytkowy zespół niedostępny dla „oka”, obniżając drastycznie jego wartości krajobrazowe. Zespół ten jest i powinien być, wraz z sąsiednimi terenami zdegradowanymi, objęty ochroną konserwatorską typu „B”.

1.2.5. Wieś rządowa

W późnofeudalnym okresie (1783–1854) powstały na terenie gminy trzy osady, o układzie przestrzennym wsi rządówki. Należą do nich wsie Połowa (Puhlau), Koza (Heinrichsdorf) i Mierzęcín (Mierzenzin). Są to kolonie robotniczo-chłopskie.

Ich układy przestrzenne charakteryzowały się równomiernie rozmieszczonymi zagrodami usytuowanymi w pewnych odległościach od siebie, po jednej stronie drogi. Lukę pomiędzy nimi wypełniały przynależne do gospodarstwa rozłogi (pola uprawne).

Ten typ układu przestrzennego zaliczyć należy do nieodpornych na wszelkie zmiany, w tym szczególnie na rozwój przestrzenny osady. Tak też się stało w omawianych tu przypadkach. Tereny rolne, położone pomiędzy zagrodami, zabudowano nowymi obiektami. W Mierzęcín zachowało się zaledwie kilka siedlisk reprezentujących układ pierwotny, położonych po prawej stronie drogi. Obudowano także drugą stronę ulicy, co w przypadku wsi Koza i Mierzęcín spowodowało zupełną utratę czytelności układu przestrzennego. Zniszczeń dopełniły działania wojenne. Dziś więc ww. wsie nie reprezentują żadnych wartości przestrzennych i kulturowych. Nieliczne są też tutaj obiekty zabytkowe. W przypadku wsi Połowa tak samo wyglądający proces rozwoju doprowadził do dzisiejszego układu ulicowego. Nie reprezentuje on jednak większych wartości przestrzennych i kulturowych.

1.2.6. Zespoły zabudowy robotniczej

W końcu XIX w. i na początku XX w. powstały na terenie gminy zespoły zabudowy robotniczej, dzisiaj stanowiące cenne urozmaicenie istniejącej zabudowy o innych funkcjach. Do nich należy zespół położony w północnej części wsi Polska Cerekiew oraz w południowej części wsi Wronin.

Ze względu zarówno na zachowane cechy zabudowy, jak i ich unikalność na terenie gminy powinny one zostać objęte ochroną jako zespoły posiadające jednorodne cechy przestrzenne.

2. OCENA WARTOŚCI ZACHOWANYCH UKŁADÓW LUB ZESPOŁÓW PRZESTRZENNYCH

Podsumowując niniejsze analizy, należy stwierdzić, że na przestrzeni wieków rozwój prawie wszystkich osad gminy Polska Cerekiew był powolny (z wyłączeniem wsi gminnej i Zakrzowa). Nie oznacza to jednak niezmienności funkcji i układów pierwotnych. Wręcz przeciwnie – wyraźna jest destabilizacja układów przestrzennych, istotnie zmienionych w stosunku do przeszłości.

Jednostkowe, lecz istotne dla terenu wydarzenia historyczne i społeczno-gospodarcze (np. budowa kolei i cukrowni) oraz generalnie niska pozycja ekonomiczna mieszkańców (wszystkie wsie genetyczne liczyły mniej niż 20 kmieci i zagrodników), powodująca szybkie zastąpienie pierwotnej (produkcyjnej) funkcji wsi funkcją mieszkaniową, wpłynęły na poważne zmiany w morfogenetycznych układach ruralistycznych. Dzisiejsza wieś gminy Polska Cerekiew wiąże więc w sobie szereg typów zabudowy o różnym pochodzeniu, funkcjach i

charakterze architektonicznym. Obok siebie istnieją tu przykłady zespołów zabudowy feudalnej (zamki, pałace), regularne siedliska chłopskie (elementy genetycznej wsi kmiecej), zespoły zabudowy chłopo-robotniczej, robotniczej, zabudowy willowej i małomiasteczkowej (tworzącej regularną pierzeję) – typowe dla miasta oraz pochodzącej z tego stulecia zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i wielorodzinnej, a także zabudowy gospodarczej uspołecznionych gospodarstw rolnych. Często te różnorodne „wydarzenia budowlane” rozgrywają się na niewielkiej przestrzeni dziejów. W efekcie, w wielu przypadkach doprowadziło to niemalże do chaosu przestrzennego, obejmującego głównie architekturę wsi (w mniejszym stopniu jej plan), posiadającego swój niewątpliwy, swoisty urok.

Odporniejsze okazały się wsie duże i szybko rozwijające się: Polska Cerekiew i Zakrzów. W ich układzie przestrzennym kolejne nawarstwienia rozwojowe przybrały postać nowych (niezależnych) elementów struktury.

Biorąc pod uwagę istniejący stan morfogenetycznych układów przestrzennych, za najbardziej wartościowy należy uznać układ przestrzenny wsi Polska Cerekiew –obejmujący ruinę zamku wraz z towarzyszącą mu zabudową i parkiem krajobrazowym, zespół zabudowy małomiasteczkowej, robotniczej, oraz częściowo chroniony układ wsi kmiecej.

Postuluje się objąć ten zespół strefą typu „B” ochrony konserwatorskiej, z obowiązkiem:

- zachowania, konserwacji i rewaloryzacji elementów układu, tj. układu parceli budowlanych, zabudowy, układu dróg i placów, nawierzchni i zieleni towarzyszącej,
- dostosowania nowej zabudowy do kompozycji historycznej,
- dążenia do usunięcia funkcji i elementów przestrzennych uznanych za zniekształcające układ,
- znalezienia współczesnych funkcji dla obiektów zabytkowych i eliminacji funkcji uciążliwej.

W strefie tej przyznaje się priorytet wymaganiom konserwatorskim i uznaje się za konieczne opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Następne obszary, szczególnie wartościowe na terenie gminy, o bardzo dobrze zachowanej historycznej strukturze przestrzennej, wskazane do bezwzględnego zachowania, to:

- Zakrzów – obejmujący wieś kmiecią wraz z cmentarzem, pałac z parkiem krajobrazowym oraz folwark z dworem,
- Grzędzin – z układem placowym wraz ze wsią Wronin o układzie ulicowym.

Proponuje się te tereny poddać ochronie i rewaloryzacji zabudowy oraz układu przestrzennego, ustalając dla nich strefę ochrony konserwatorskiej typu „B”, obejmując ochroną i rewaloryzacją:

- zasadnicze elementy historycznego rozplanowania (układ dróg, podział działek, sposób zabudowy i zagospodarowania terenu, układ zieleni),
- obiekty chronione z dostosowaniem do nowych funkcji na podstawie opinii konserwatorskiej,

- odtworzenie i uzupełnianie układu z zachowaniem jego cech przestrzennych i architektonicznych, opiniowane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Ochroną należy także objąć założenie pałacowo-parkowe we wsi Ciężkowice. Za szczególnie istotne uznaje się ochronę układu przestrzennego folwarku wraz z parkiem krajobrazowym oraz nawierzchni dróg i towarzyszących im szpalerów zieleni.

Dużą wartość kulturową w skali lokalnej posiadają także dobrze zachowane do dziś układy przestrzenne wsi Witosławice i Dzielawy, które (wraz ze wsiami Grzędzin i Wronin) proponuje się objąć ochroną krajobrazu kulturowo-przyrodniczego („K”). W strefie tej powinny obowiązywać:

- ochrona całego układu przestrzennego wraz z towarzyszącą zielenią komponowaną, z wyraźnym zróżnicowaniem cech architektoniczno-przestrzennych elementów jego struktury,
- ochrona i rewaloryzacja obiektów objętych ochroną konserwatorską,
- uzupełnienie układu nowymi obiektami na podstawie opinii konserwatorskiej,
- ochrona krajobrazu naturalnego i związanego z założeniami historycznymi, w tym szczególnie istniejących form użytkowania i ukształtowania terenu, układu dróg, miedz, zadrzewień śródpolnych, szpalerów, cieków i zbiorników wodnych.

Proponuje się utrzymanie projektowanej strefy ochrony krajobrazu przyrodniczego, obejmującej południową część gminy. Za najbardziej wartościowy (ze względów przyrodniczych i kulturowych) w jej granicach uznaje się zespół wsi Wronin – Grzędzin, uzupełniony przez wsie Witosławice, Łaniec i Dzielawy. W przypadku rezygnacji z utworzenia projektowanej strefy chronionego krajobrazu należy zachować strefę ochrony krajobrazu kulturowo-przyrodniczego dla ww. zespołu wsi, określoną na rysunku analiz.

Strefą ekspozycji zabytkowych układów przestrzennych (strefa „E”) należy objąć teren położony:

- wzdłuż drogi krajowej relacji Opole – Racibórz we wsi Polska Cerekiew,
- wzdłuż drogi krajowej relacji Baborów – Błaziejowice (droga krajobrazowa),
- wzdłuż doliny cieku wodnego Cisek, w rejonie wsi Wronin – Grzędzin – Dzielawy – Witosławice,
- po obu stronach drogi relacji Zakrzów – Jaborowice, obejmujący dolinę cieku Cisek.

Ponadto w celu zachowania zabudowy wsi oraz zespołów zabudowy o niewielkich wartościach kulturowych, a większych walorach krajobrazowych, reprezentowanych przez zespoły o jednakowych cechach przestrzennych zabudowy, ochroną należy objąć:

- zabudowę wsi Ligota Mała i Łaniec,
- zespół zabudowy robotniczej położony we wsiach Polska Cerekiew i Wronin.

Układy pozostałych wsi znacznie przekształcone, z wieloma nawarstwieniami, nie reprezentują większej wartości kulturowej i krajobrazowej, z wyłączeniem pojedynczych elementów zabudowy lub fragmentów struktury przestrzennej.

Strefą ochrony archeologicznej obejmuje się zespół udokumentowanych stanowisk

archeologicznych położonych w rejonie wsi Wronin – Grzędzin – Łaniec.

Strefą obserwacji archeologicznej („OW”) obejmuje się teren doliny cieków wodnych Cisek do wysokości pierwszej terasy nadzalewowej, ze szczególnym uwzględnieniem rejonu wsi Zakrzów.

3. ZAGROŻENIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Podstawowymi elementami zachowanego dziedzictwa kulturowego są zabytkowe obiekty i układy przestrzenne oraz stanowiska archeologiczne. Głównym zagrożeniem dla tych ostatnich jest nieprawidłowe użytkowanie terenu. Szczególnie dotyczy to grodziska znajdującego się na gruntach wsi Dzielawy, przez które przebiega lokalna linia kolejowa.

Drugim zagrożeniem dla znalezisk archeologicznych jest na terenie gminy erozja gleb i wynikające z niej zmiany ukształtowania terenu. Większość znalezisk archeologicznych znajduje się bowiem w dolinach Płaskowyżu Głubczyckiego i na ich zboczach.

Najpoważniejszym zagrożeniem dla istniejących w gminie obiektów zabytkowych jest brak ich użytkowania oraz brak bieżących remontów i konserwacji, co w efekcie w szybkim czasie doprowadza do całkowitego zniszczenia obiektu czy układu przestrzennego. Powoduje to też drastyczny wzrost kosztów wykonywania wszelkich prac budowlanych, które często w sposób irracjonalny przewyższają wartość zabytkową obiektu. Obecnie, ze względu na brak użytkownika, niszczą takie obiekty, jak:

- zamek w Polskiej Cerekwi (nieużytkowany, a teren wokół niego stanowi bazę warsztatowo-magazynową RSP),
- pałac w Ciężkowicach,
- szereg domów mieszkalnych we wsiach Zakrzów i Wronin.

Zagrożenia wartości dziedzictwa kulturowego wynikają także z moralnego i technicznego zużycia istniejącej zabudowy, braku pieniędzy na bieżącą konserwację i remonty, braku zainteresowania właściciela, który wybudował drugi dom mieszkalny na istniejącym siedlisku, a często braku jego świadomości, że obiekt jest zabytkowy. W taki sposób najbardziej zagrożone są liczne domy mieszkalne w Zakrzowie, nieużytkowane ze względu na zużycie moralne.

Obiekty zagrożone stanowią aż około 9% zabytków gminy, znajdujących się w rejestrze wojewódzkiego konserwatora zabytków w Opolu.

Nie mniej istotne, jako element tożsamości miejsca, są zachowane na terenie gminy morfogenetyczne układy ruralistyczne wsi kmiecyh oraz zespoły XIX- i XX-wiecznej zabudowy robotniczej. Zagrożenia dla nich stwarzają realizacje nowych obiektów bez zrozumienia i zachowania podstawowych zasad kompozycji przestrzeni, a w efekcie – wprowadzanie elementów zagospodarowania terenu kontrastujących lub dysharmonijnych z istniejącą kompozycją zespołu.

Równie istotne zagrożenia wywołują trwające niekorzystne procesy demograficzne we wsiach gminy Polska Cerekiew, prowadzące do likwidacji istniejącej zabudowy (Jaborowice).

4. WYKAZ OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH

4.1. Zabytkowe parki i cmentarze

Parki:

- Ciężkowice – park pałacowy, wł. AWRSP, XIX w., **nr rej. 172/88**,
- Polaka Cerekiew – park pałacowy, wł. UG, GS, XIX w., **nr rej. 177/88**,
- Zakrzów – park pałacowy, wł. Huta Katowice, XIX/XX w., **nr rej. 163/88**.

Cmentarze:

- Grzędzin – cmentarz przykościelny,
- Grzędzin – cmentarz rzymskokatolicki,

- Polska Cerekiew – cmentarz przykościelny,
- Polska Cerekiew – cmentarz rzymskokatolicki,

- Zakrzów – cmentarz przykościelny,
- Zakrzów – cmentarz rzymskokatolicki.

4.2. Wykaz zabytków ruchomych

1. Dzielawy:

- kapliczka przy drodze do Grzędzina, wewnątrz której znajduje się rzeźba – drewniana figura św. Jana Nepomucena, połowa XIX w., polichromowana.

2. Polska Cerekiew:

- rzeźba – figura św. Jana Nepomucena, kamienna, barokowa, 1721 r., nr rej. Ks. B. – 580/72, usytuowana w pobliżu parku pałacowego i Urzędu Gminy, – rzeźba – figura św. Floriana, kamienna, późnobarokowa, 1780 r., nr rej. Ks. B. – 581/1-19/72, usytuowana przy bramce w murze okalającym kościół od zachodu,
- rzeźba – figura św. Barbary, kamienna, późnobarokowa, 1780 r., nr rej. Ks. B. – 581/1-19/72, usytuowana przy bramce w murze okalającym kościół od zachodu (rzeźba wymaga konserwacji),
- krzyż na postumencie, kamienny, neobarokowy, druga połowa XIX w., nr rej. Ks. B. – 581/1-19/72, usytuowany przed bramą w murze okalającym kościół od zachodu.

4.3. Wykaz zabytków architektury, budownictwa i techniki

1. Ciężkowice:

- kapliczka, murowana, początek XX w. – gzymsy, lizeny,
- pałac, ob. przedszkole, murowane, ok. XIX w. – portyk, gzymsy, stolarka okien i drzwi,
- park naturalistyczny, druga połowa XIX w. – starodrzew,
- dom mieszkalny, ul. Fabryczna 13, murowany, ok. XIX w. – stolarka okien i drzwi, gzymsy, opaski okienne, ozdoby tynkowe,
- dom mieszkalny, ul. Fabryczna 13a, murowany, ok. XIX w. – stolarka okien i drzwi, gzymsy, opaski okienne, ozdoby tynkowe,
- dom i restauracja, ul. Fabryczna 31, murowane, XIX/XX w.,
- dom mieszkalny, ul. Szkolna 14, murowany, ok. XIX w. – licówka, gzymsy,
- dom mieszkalny, ul. Szkolna 16, murowany, ok. XIX w. – stolarka okien i drzwi, gzymsy.

2. Dzielawy:

- kapliczka murowana, ok. XIX w. – licówka, gzymsy, szczyt,
- kapliczka murowana, ok. 1880 r. – stolarka okien i drzwi, szczyt, gzymsy, rzeźba Jana Nepomucena,
- dom mieszkalny, ul. Kolejowa 2, murowany, ok. XIX w. – stolarka okien i drzwi, gzymsy,
- dom mieszkalny, ul. Kolejowa 14a, murowany, ok. XIX w. – stolarka okien i drzwi,
- dom mieszkalny, ul. Kolejowa 22, murowany, 1909 r. – stolarka okien i drzwi, gzymsy, opaski okienne.

3. Grzędzin:

- kościół parafialny pw. św. Piotra i Pawła, murowany, 1875, 1935 r. – wieża, drewniany strop, gzymsy, stolarka okien i drzwi, wyposażenie, szkarpy,
- kapliczka murowana, ok. 1880 r. – gzymsy, lizeny, krucyfiks drewniany,
- kapliczka murowana, początek XX w. – licówka, stolarka drzwi, szczyt,
- kaplica cmentarna, murowana, ok. XIX w. – licówka, stolarka okien i drzwi, sterczyny, gzymsy, szczyt,
- cmentarz murowany, ok. XIX w. – starodrzew, nagrobki,
- dom parafialny, ul. Dolna 1, murowany, ok. XIX w. – licówka, stolarka okien i drzwi, gzymsy,
- dom mieszkalny, ul. Kościelna 1a, murowany, ok. XIX w. – stolarka okien i drzwi, gzymsy, opaski okienne,
- dom mieszkalny, ul. Kościelna 9, murowany, ok. XIX w. – stolarka okien i drzwi, gzymsy,
- dom mieszkalny, ul. Polna 4, murowany, ok. XIX w. – gzymsy, opaski okienne, stolarka okien i drzwi,
- dom mieszkalny, ul. Raciborska 6, murowany, ok. 1880 r. – stolarka okien i drzwi, gzymsy,
- dom mieszkalny, ul. Raciborska 13, murowany, ok. XIX w. – licówka, stolarka okien i drzwi, gzymsy,

- dom mieszkalny, ul. Raciborska 27, murowany, początek XX w. – licówka, stolarka okien i drzwi, gzymsy,
- dom mieszkalny, ul. Raciborska 30, murowany, ok. XIX w. – licówka, stolarka okien i drzwi, gzymsy, opaski okienne,
- dom mieszkalny, ul. Raciborska 32, murowany, ok. XIX w. – licówka, stolarka okien i drzwi, gzymsy, opaski okienne,
- dom mieszkalny, ul. Raciborska 55, murowany, początek XX w. – licówka, stolarka okien i drzwi, gzymsy, opaski okienne, ozdoby tynkowe.

4. Jaborowice:

- kaplica, murowana, 1801 r. – gzymsy, sygnaturka, opaski okienne, stolarka okien i drzwi,
- d. Zajazd, ob. dom mieszkalny, murowany, ok. 1880 r. – stolarka okien i drzwi, gzymsy,
- dworzec kolejowy, murowany, początek XX w. – licówka, gzymsy, opaski okienne, stolarka okien i drzwi,
- dom mieszkalny nr 13, murowany, początek XX w. – gzymsy, opaski okienne, stolarka okien i drzwi, rzeźba,
- dom mieszkalny nr 26, murowany, ok. XIX w. – stolarka okien i drzwi, gzymsy,
- dom mieszkalny nr 32, murowany, ok. XIX w. – stolarka okien i drzwi,
- dom mieszkalny nr 39, murowany, 1909 r. – stolarka okien i drzwi, gzymsy,
- dom mieszkalny nr 41, murowany, ok. 1880 r. – gzymsy, stolarka okien i drzwi,
- dom mieszkalny nr 44, murowany, ok. 1880 r. – stolarka okien i drzwi, gzymsy,
- dom mieszkalny nr 46, murowany, ok. XIX w. – stolarka okien i drzwi, gzymsy,
- dom mieszkalny nr 47, murowany, ok. 1880 r. – stolarka okien i drzwi, gzymsy,
- dom mieszkalny nr 53, murowany, ok. XIX w. – stolarka okien i drzwi, gzymsy.

5. Koza:

- kapliczka murowana, ok. XIX w. – licówka, gzymsy,
- dom mieszkalny nr 3, murowany, początek XX w. – licówka, gzymsy, stolarka okien i drzwi,
- dom mieszkalny nr 12, murowany, 1886 r. – gzymsy, stolarka okien i drzwi.

6. Ligota Mała:

- kaplica, murowana, ok. XIX w. – stolarka okien i drzwi, wieża, szkarpy, szczyt, opaski okienne, gzymsy, wyposażenie,
- kapliczka, murowana, ok. XIX w.,
- dom mieszkalny nr 32, murowany, ok. początku XX w.,
- dom mieszkalny nr 39a, murowany, ok. 1880 r.

7. Łaniec:

- kapliczka, murowana, ok. XIX w.,
- kapliczka, murowana, ok. XIX w.,
- dom mieszkalny, ul. Raciborska 6, murowany, ok. XIX w.,
- dom mieszkalny, ul. Raciborska 13, murowany, ok. 1880 r.,
- dom mieszkalny, ul. Raciborska 14, murowany, ok. 1880 r.,

- dom mieszkalny, ul. Raciborska 22, murowany, początek XX w.,
- dom mieszkalny, ul. Raciborska 24, murowany, ok. 1880 r.

8. Mierzęcín:

- kapliczka, murowana, ok. XIX w.,
- dom mieszkalny nr 11, murowany, ok. XIX w.,

9. Polska Cerekiew:

- kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP, murowany, 1617, 1763, 1945–51,
- ogrodzenie z bramką kościoła parafialnego, murowane, XVIII w.,
- kapliczka, murowana, ok. XIX w.,
- ruina zamku, wł. PGR, murowana, 1617, 1894 r.,
- pozostałości parku krajobrazowego (zamek), XIX w.,
- figura św. Jana Nepomucena w parku zamkowym, 1721 r.,
- dom mieszkalny, ul. Kozielska 3, murowany, lata 20-te XX w.,
- dom mieszkalny, ul. Ligonía 1, murowany, ok. XIX w.,
- dom mieszkalny, ul. Ligonía 2, murowany, ok. XIX w.,
- dom mieszkalny, ul. Ligonía 11, murowany, ok. XIX w.,
- dom mieszkalny, ul. Ligonía 12, murowany, początek XX w.,
- dom mieszkalny, ul. Ligonía 13, murowany, ok. XIX w.,
- dom mieszkalny, ul. Miarki 4, murowany, 1909 r.,
- dom mieszkalny, ul. Miarki 12, murowany, ok. 1880 r.,
- dom mieszkalny, ul. Miarki 15, murowany, 1913 r.,
- dom mieszkalny, ul. Miarki 19, murowany, ok. XIX w.,
- poczta, ul. Pocztowa 4, murowana, ok. XIX w.,
- dom mieszkalny, ul. Raciborska 16, murowany, ok. XIX w.,
- dom mieszkalny, ul. Rynek 4, murowany, początek XX w.,
- dom mieszkalny, ul. Rynek 6, murowany, początek XX w.,
- dom mieszkalny, ul. Rynek 14, murowany, początek XX w.,
- dom mieszkalny, ul. Rynek 15, murowany, początek XX w.,
- dom mieszkalny, ul. Zamkowa 15, murowany, 1905 r.,
- dom mieszkalny, pl. Zamkowy 4, murowany, ok. 1880 r.

10. Połowa:

- dom mieszkalny nr 15, murowany, 1900 r.11. Witosławice:
- kapliczka, murowana, ok. XIX w.,
- dom mieszkalny, ul. Kolejowa 40, murowany, ok. XIX w.,
- dom mieszkalny, ul. Kozielska 6, murowany, początek XX w.,
- dom mieszkalny, ul. Kozielska 28, murowany, ok. XIX w.,
- dom mieszkalny, ul. Kozielska 32, murowany, początek XX w.,
- dom mieszkalny, ul. Kozielska 35, murowany, ok. XIX w.,
- dom mieszkalny, ul. Leśna 9, murowany, ok. XIX w.

12. Wronin:

- kapliczka, murowana, początek XX w.,
- dom mieszkalny nr 10, murowany, początek XX w.,
- dom mieszkalny nr 11, murowany, ok. połowy XIX w.,
- dom mieszkalny nr 20, murowany, 1905 r.,
- dom mieszkalny nr 65, murowany, ok. XIX w.,
- dom mieszkalny nr 69, murowany, 1906 r.

13. Zakrzów:

- kościół parafialny pw .św. Mikołaja, murowany, 1831, 1895 r.,
- plebania, murowana, ok. XIX w.,
- kapliczka, murowana, ok. 1805 r.,
- kapliczka, murowana, ok. połowy XX w.,
- cmentarz, ok. XIX w.,
- dom przedpogrzebowy, murowany, ok. XIX w.,
- pałac, wł. ośrodek szkoleniowo-kolonijny, murowany, XIX/XX w.,
- park krajobrazowy, pałacowy pocz.XX w.,
- dwór, wł. PGR, murowany, 1814, 1956 r.,
- młyn wodny i dom mieszkalny nr 21, murowany/drewniany, druga połowa XIX w.,
- dom mieszkalny nr 3, murowany, ok. 1880 r.,
- dom mieszkalny nr 12, murowany, ok. 1880 r.,
- dom mieszkalny nr 30, murowany, 1899 r.,
- dom mieszkalny nr 32, murowany, ok. XIX w.,
- dom mieszkalny nr 56, murowany, ok. 1880 r.,
- dom mieszkalny nr 64, murowany, ok. połowy XIX w.,
- dom mieszkalny nr 65, murowany, ok. XIX w.,
- dom mieszkalny nr 75, murowany, ok. 1880 r.,
- dom mieszkalny nr 80, murowany, 1859 r.,
- dom mieszkalny nr 84, murowany, ok. 1880 r.,
- dom mieszkalny nr 86, murowany, ok. 1880 r.,
- dom mieszkalny nr 88, murowany, wł. H. Kłosik, 1875 r.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami z zakresu ochrony zabytków w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy uwzględnić ochronę zabytków nieruchomych, wpisanych do rejestru zabytków województwa opolskiego (zabytki z podanym numerem rejestrowym), oraz objąć ochroną konserwatorską wszystkie zabytki znajdujące się w gminnej ewidencji (pozostałe zabytki uwzględnione w wykazie).

ROZDZIAŁ III - WARUNKI DEMOGRAFICZNE

1. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

Studium demograficzne rozwoju gminy Polska Cerekiew stanowi ważny element polityki przestrzennej zagospodarowania badanego obszaru. Analiza zmian liczby ludności w przeszłości, teraźniejszości i przyszłości jest podstawą do budowy studium uwarunkowań i kierunków polityki społeczno-gospodarczej i przestrzennej. Analiza rozwoju demograficznego, uchwycenie zmian w strukturze wieku i płci ludności, procesach migracyjnych, dojazdach do pracy, źródłach utrzymania, aktywności zawodowej, ocena bezrobocia i kształcenia młodzieży stanowi podstawę budowy koncepcji zagospodarowania przestrzennego.

Procesy demograficzne wiążą się ściśle z wieloma dziedzinami życia gminy Polska Cerekiew. Wpływają na sytuację w zakresie szkolnictwa, rynku pracy, warunków mieszkaniowych oraz warunkują rozmiary i kierunki rozwoju instytucji demograficznych (żłobki, przedszkola, szkoły, miejsca pracy, opieka społeczna i inne). Gmina Polska Cerekiew obejmuje 13 sołectw o powierzchni 60 km² i zaludnieniu 5271 mieszkańców. Gmina posiada charakter rolniczy i zamieszkała jest w większości przez ludność miejscową. Wieś Polska Cerekiew pełni w stosunku do mieszkańców gminy istotne funkcje usługowe i administracyjne. Współczesna sytuacja demograficzna gminy oraz prognoza demograficzna do 2010 r. stawia przed koncepcjami zagospodarowania przestrzennego wiele złożonych zagadnień, które należy rozpatrywać z punktu widzenia szans i zagrożeń rozwoju gminy.

Do podstawowych zagadnień, które należy rozpatrywać przy formułowaniu koncepcji rozwoju gminy Polska Cerekiew, należą ruch naturalny (urodzenia, zgony, małżeństwa), procesy migracyjne i źródła utrzymania.

1.1. Zmiany liczby ludności

Na koniec czerwca 1996 r. stan ludności gminy wynosił 5271 osób. Około 75% mieszkańców gminy urodziło się już po 1945 r. Charakterystyczną cechą struktury demograficznej obszaru jest wysoki udział ludności pochodzenia miejscowego (śląskiej) i wynosił on w 1990 r. 84,5%.

TABELA 1. Zmiany liczby ludności gminy Polska Cerekiew w latach 1950–1995

Rok	Liczba ludności – stan na 31 XII	Rok	Liczba ludności – stan na 31 XII
1950	6628	1984	5829
1960	6356	1985	5867
1966	6759	1986	5893
1970	6835	1987	5896
1975	6686	1988	5783
1976	6651	1989	5782
1977	6547	1990	5658
1978	6214	1991	5593
1979	5908	1992	5553
1980	5816	1993	5506
1981	5860	1994	5475
1982	5852	1995	5332
1983	5807	1996	5271 (VI)

Źródło: Roczniki statystyczne WUSOpracowanie własne – L.R.

Przeprowadzona szczegółowa analiza rozwoju demograficznego gminy Polska Cerekiew w latach 1950–1995 (patrz diagram nr 1) wskazuje na następujące etapy zmian liczby ludności.

TABELA 2. Przyrosty i spadki liczby ludności gminy Polska Cerekiew w latach 1950–1995

Lata	Ogółem osób	%
1951–1960	- 272	95,9
1961–1970	+ 479	107,5
1971–1980	- 1019	85,1
1981–1990	- 158	97,3
1991–1996	- 387	93,2
Razem	- 1357	79,5

Źródło: Opracowanie własne – L.R.

Na przestrzeni lat 1951–1996 nastąpił spadek liczby mieszkańców gminy o 1357 osób, tj. o 20,5%. Spadek ten występuje już od 1971 r., a największy – nastąpił w latach 1971–1980 (o 1019 osób), co było związane z wyjazdami za granicę, głównie do Niemiec. Po 1981 r. odpływ ludności znacznie zmalał, przy czym po 1990 r. nastąpił ponowny wzrost

odpływu ludności gminy.

Analiza rozmieszczenia ludności w gminie wskazuje, że największe wsie to Polska Cerekiew i Zakrzów – powyżej 1000 mieszkańców. Pozostałe wsie mieszczą się w przedziale do 500 mieszkańców. Najmniejsze wsie o zaludnieniu poniżej 200 osób to:

- Połowa – 67 mieszkańców,
- Mierzęcín – 71 mieszkańców,
- Koza – 97 mieszkańców,
- Ligota Mała – 175 mieszkańców,
- Łaniec – 176 mieszkańców.

W przedziale:

- do 200 mieszkańców znajduje się 5 wsi,
- 200–300 mieszkańców znajdują się 3 wsie,
- 301–400 mieszkańców znajduje się 1 wieś,
- 401–500 mieszkańców znajdują się 2 wsie,
- powyżej 1000 mieszkańców znajdują się 2 wsie.

W latach 1991–1996, według danych Urzędu Gminy, nastąpił spadek liczby ludności gminy o 5,1% (tab. 3). W tym okresie wzrosła nieznacznie liczba ludności wsi Dzielawy (11,9%), Jaborowice (2,7%) i Mierzęcín (1,4%). W pozostałych wsiach liczba ludności spadała. Największy odpływ ludności nastąpił we wsiach: Ciężkowice (o 22,1%), Połowa (12,1%), Koza (10,2%). We wsi gminnej Polska Cerekiew ludność w tym okresie zmniejszyła się o 40 osób (tj. o 2,4%) (patrz diagram nr 2).

Należy zauważyć, że dane zawarte w tabeli 1 dla lat 1990–1996 nieznacznie różnią się od danych zawartych w tabeli 3, pochodzących z innego źródła danych. Są to jednak różnice nieznaczne i nie mają wpływu na analizę przyrostu ludności.

TABELA 3. Liczba ludności wsi gminy Polska Cerekiew w latach 1950–1996

Wsie	1950	1960	1970	1978	1988	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	Przyrost ludności w % w latach 1991–1996
Ogółem gmina	6628	6356	6835	6214	5783	5638	5462	5393	5489	5488	5567	5348	74,9
Ciężkowice	604	553	812	700	664	610	602	608	598	541	543	547	77,9
Dzielawy	303	271	273	246	220	218	227	208	224	232	223	244	111,9
Grzędzin	557	544	561	485	442	403	398	394	386	415	401	387	96,0
Jaborowice	392	333	344	279	255	226	212	196	223	230	232	232	102,7
Koza	176	190	194	141	105	108	102	98	105	115	105	97	89,8
Ligota Mała	253	235	259	229	200	190	194	194	194	180	176	175	92,1
Łaniec	256	243	236	195	195	187	190	184	213	194	178	176	94,1
Mierzęcín	127	103	94	79	70	70	67	53	71	75	74	71	101,4
Polska Cerekiew	1851	1712	1880	1670	1600	1638	1582	1510	1564	1592	1690	1598	97,6
Połowa	–	–	100	88	79	78	71	74	72	69	72	67	85,9
Witosławice	364	335	316	280	260	258	247	233	229	229	236	233	90,3
Wronin	626	565	578	499	489	453	406	460	422	425	430	415	91,6
Zakrzów	1110	1272	1288	1323	1204	1199	1164	1181	1188	1191	1207	1178	98,2

Źródło: Dane za lata 1950, 1960, 1970, 1978, 1988 – Spis powszechny, Dane za lata 1990–1996, Urząd Gminy.

1.2. Struktura wieku ludności

Z punktu widzenia struktury wieku ludności gmina charakteryzuje się wysokim udziałem ludności w wieku produkcyjnym (60,0%) i poprodukcyjnym (13,8%).

TABELA 4. Struktura wieku ludności gminy Polska Cerekiew – stan na 31.12.1994 r.

Ogółem w wieku ludność	W wieku przedproduk. 0–17	W tym				W wieku produk. 18–59/64	W wieku poproduk. 60/64 >
		0–2	3–6	7–14	15–17		
5475	1436	169	319	772	176	3283	754
100,0	26,2	3,1	5,8	14,1	3,2	60,0	13,8

Źródło: Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin WUS, lipiec 1995 r. – opracowanie własne – L.R.

Na przestrzeni lat 1989–1994 obserwujemy w gminie spadek udziału grupy przedprodukcyjnej z 27,5 do 26,2%, wzrost grupy poprodukcyjnej z 12,6 do 13,8%. W grupie przedprodukcyjnej nastąpił spadek liczby dzieci w wieku 02 lata i 3–6 lat, wzrost udziału dzieci w wieku szkolnym (7–14 lat).

TABELA 5. Struktura wieku ludności gminy Polska Cerekiew w % w latach 1988 i 1994

	1988		1994	
	Osób	%	osób	%
Ogółem	5781	100,0	5475	100,0
Przedprodukcyjny 0–17	1591	27,5	1436	26,2
0–2	309	5,3	169	3,1
3–6	422	7,3	319	5,8
7–14	614	10,6	722	14,1
15–17	246	4,3	176	3,2
Produkcyjny 18–59/64	3465	59,9	3285	60,0
Poprodukcyjny 60/65 i w.	727	12,6	754	13,8

Źródło: Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin WUS – opracowanie własne – L.R.

Analizując strukturę wieku ludności zamieszkałej we wsiach gminy Polska Cerekiew, można zauważyć duże różnice w poszczególnych grupach wiekowych. Udział procentowy grupy przedprodukcyjnej wynosi od 23,8% w Witosławicach do 31,6% w Połowie.

W grupie poprodukcyjnej występują również znaczne różnice. Duży udział procentowy ludności w wieku poprodukcyjnym występuje we wsiach: Mierzęcin, Dzielawy, Witosławice i Grzędzin. Są to wsie starzejące i wyludniające się. Ta struktura wieku wpływa na rozmiary i kierunki inwestycji demograficznych (żłobki, przedszkola, szkoły, miejsca pracy, opieka społeczna i inne).

Jak wynika z tabeli 1, przyrost rzeczywisty ludności w latach 1951–1995 był ujemny i wynosił (-) 1296 osób. W ostatnim 20-leciu (1976–1995) przyrost ludności był również ujemny (-) i wynosił 1354 osoby. Oznacza to, że cały przyrost naturalny ludności (urodzenia, zgony) gminy w liczbie 447 osób wyemigrował (tab. 6).

TABELA 6. Przyrost rzeczywisty i przyrost naturalny gminy Polska Cerekiew w latach 1976–1995

Lata	Przyrost rzeczywisty	Przyrost naturalny
1976–1980	- 870	+ 101
1981–1985	+ 51	+ 204
1986–1990	- 209	+ 152
1991–1995	- 326	- 10
Razem	- 1354	+ 447

Źródło: Opracowanie własne – L.R.

Sytuacja ludnościowa w gminie Polska Cerekiew jest analogiczna jak dla obszarów gmin zamieszkałych w większości przez ludność miejscową, gdzie występuje przesunięcie w czasie powojennego wyżu demograficznego i jego „echa” oraz fala emigracji zagranicznych związana z tzw. akcją łączenia rodzin i sytuacją ekonomiczno-polityczną kraju.

TABELA 7. Składowe zmiany liczby ludności gminy Polska Cerekiew w latach 1976–1995

Lata	Przyrost rzeczyw.	Przyrost natural.	W tym		Saldo emigracji	W tym zagranicz.
			urodzenia	zgony		
1976–80	- 870	+ 101	448	347	- 792	- 728
1981–85	+ 51	+ 204	545	341	- 194	- 179
1986–90	- 209	+ 152	467	315	- 336	- 453
1991–95	- 326	- 10	229	309	- 293	- 323
Razem	- 1354	+ 447	1759	1312	- 1615	- 1683

Źródło: Roczniki Statystyczne WUS, opracowanie własne – L.R.

Na przestrzeni lat 1976–1995 obserwujemy systematyczny spadek urodzeń. Najwyższa liczba urodzeń nastąpiła w latach 1981–1987 (rocznie od 104 do 121 osób). Po 1991 r. obserwujemy systematyczny spadek liczby urodzeń (rocznie 66–41 osób). Liczba zgonów natomiast utrzymuje się na poziomie 66 osób. **Przyrost naturalny nie zapewnia już prostej reprodukcji ludności.**

TABELA 8. Migracje ludności gminy Polska Cerekiew w latach 1988-1995

Rok	Migracje wewnętrzne			Migracje zagraniczne			Saldo migracji	
	napływ	odpływ	saldo	imigra.	emigra.	saldo	osób	na mieszkańców 1000
1988	152	139	13	–	120	- 120	- 107	- 18,5
1989	202	112	90	–	102	- 102	- 12	- 2,1
1990	103	66	37	–	193	- 193	- 156	- 27,6
1991	77	76	1	–	98	- 98	- 97	- 17,1
1992	77	66	11	–	32	- 32	- 21	- 3,8
1993	55	64	- 9	–	40	- 40	- 49	- 8,8
1994	78	35	43	4	57	- 53	- 10	- 1,8
1995	48	64	-16	3	103	- 100	- 116	- 21,8
Ogółem	792	622	170	7	745	- 738	- 568	

Źródło: Opracowanie własne – L.R.

Wyrazem regresu demograficznego gminy jest również wysoka emigracja ludności.

W latach 1988–1995, jak wynika z powyższej tabeli, wyemigrowało za granicę kraju aż 738 osób. Migracje wewnętrzne były natomiast dodatnie. Napłynęły w ww. okresie 792 osoby, wyjechały z gminy 622 osoby, saldo wynosiło więc (+) 170 osób. Z danych Urzędu Gminy wynika, że w okresie ostatnich 4 lat wyjechały do Niemiec 253 osoby. Przy czym najwięcej osób ze wsi Polska Cerekiew (73 osoby), Ciężkowice (51 osób), Zakrzów (28 osób), Grzędzin (26 osób), Wronin (24 osoby) (tab. 14).

Niezależnie od poziomu emigracji stałej gmina charakteryzowała się bardzo wysoką emigracją czasową. Objęła ona w 1988 r. 658 osób, w tym w wieku produkcyjnym aż 464 osoby (70,5% ogółu ludności). Były to osoby głównie z wykształceniem średnim i zasadniczym zawodowym (50,6%) oraz podstawowym (30,0%), utrzymujące się przeważnie ze źródeł pozarolniczych (87,5%).

Procent emigrantów zagranicznych stałych w latach 1979–1994 i czasowych (z 1988 r.) w stosunku do liczby mieszkańców gminy jest bardzo wysoki i wynosi 34,6%. Wskaźnik ten dla województwa wynosi jedynie 11,5%. Natomiast w niektórych gminach o ludności miejscowej wynosi on np.: 41,4% (Ujazd), 33,8% (Komprachcice), 29,9% (Tarnów Opolski), 29,6% (Cisek), 26,9% (Dobrzeń Wlk.).

Analizując procesy migracyjne zagraniczne na przestrzeni lat, można zauważyć falowanie tego zjawiska. Największe migracje wystąpiły w latach 1976–1981, w latach 1981–1985 znacznie zmalały, a w latach 1986–1990 znów wzrosły. Procesy te wiążą się z sytuacją polityczną i ekonomiczną kraju.

Analiza sytuacji demograficznej gminy Polska Cerekiew wskazuje zatem na wiele zagrożeń w jej rozwoju.

Wyrażają się one zaburzeniami w reprodukcji ludności, spadkiem urodzeń, nasilaniem się deformacji demograficznych, pogarszaniem się stanu zdrowia

mieszkańców, wzrastającymi migracjami.

TABELA 9. Przyrost naturalny i saldo migracji w gminie Polska Cerekiew

Rok	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny	Saldo migracji	
				ogółem	w tym zagranicz.
1976	93	65	28	- 61	- 71
1977	89	70	19	- 116	94
1978	94	77	17	- 210	- 182
1979	76	64	12	- 288	- 240
1980	96	71	25	- 117	- 141
1981	103	67	36	- 28	- 76
1982	113	60	53	- 61	- 47
1983	108	67	41	- 49	- 10
1984	114	78	36	- 14	- 25
1985	107	69	38	- 42	- 21
1986	121	54	67	- 41	- 16
1987	104	81	23	- 20	22
1988	89	75	14	- 107	- 120
1989	76	60	16	- 12	- 102
1990	77	45	32	- 156	- 193
1991	88	56	32	- 97	- 98
1992	52	49	3	- 21	- 32
1993	66	64	2	- 49	- 40
1994	52	78	- 26	- 10	- 53
1995	41	62	- 21	- 116	- 100
Razem	1759	1312	447	- 1615	- 1683

Źródło: Roczniki Statystyczne WUS, opracowanie własne – L.R.

TABELA 10a. Liczba urodzeń w poszczególnych wsiach gminy Polska Cerekiew w latach 1990–1996

Wsie	Urodzenia w latach						
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996
Ogółem gmina	87	81	48	65	44	54	59
Ciężkowice	12	8	7	13	4	7	10
Dzielawy	6	5	1	3	5	4	5
Grzędzin	11	2	4	7	3	4	2
Jaborowice	3	3	3	3	6	4	5
Koza	2	3	1	–	1	2	1
Ligota Mała	6	4	1	1	–	2	2
Łaniec	2	3	–	3	–	2	2
Mierzęcín	1	2	–	1	1	2	1
Polska Cerekiew	23	27	20	15	9	11	14
Połowa	2	1	1	–	–	1	1
Witosławice	2	4	1	3	1	2	3
Wronin	5	2	1	4	5	3	5
Zakrzów	12	17	8	12	9	10	8

Źródło: Dane Urzędu Gminy Polska Cerekiew, opracowanie własne – L.R.

TABELA 10b. Liczba zgonów w poszczególnych wsiach gminy Polska Cerekiew w latach 1990–1996

Wsie	Zgony w latach			
	1993	1994	1995	1996
Ogółem gmina	59	64	50	44
Ciężkowice	4	4	4	3
Dzielawy	3	1	–	6
Grzędzin	3	8	7	4
Jaborowice	–	1	1	–
Koza	–	1	1	–
Ligota Mała	6	2	3	3
Łaniec	3	4	3	2
Mierzęcín	–	–	–	2
Polska	11	21	17	10
Połowa	2	1	–	2
Witosławice	1	2	3	3
Wronin	10	3	4	3
Zakrzów	16	16	7	6

Źródło: Dane Urzędu Gminy Polska Cerekiew, opracowanie własne – L.R.

TABELA 10c. Przyrost naturalny w poszczególnych wsiach gminy Polska Cerekiew w latach 1993–1996

Wsie	Urodzenia ogółem	Zgony ogółem	Przyrost naturalny w latach 1993–96
Ogółem gmina	222	217	+ 5
Ciężkowice	34	15	+ 19
Dzielawy	17	10	+ 7
Grzędzin	16	22	- 6
Jaborowice	18	2	+ 16
Koza	4	2	+ 2
Ligota Mała	5	14	- 9
Łaniec	7	12	- 5
Mierzęcin	5	2	+ 3
Polska Cerekiew	49	59	- 10
Połowa	2	5	- 3
Witosławice	9	9	–
Wronin	17	20	- 3
Zakrzów	39	45	- 6

Źródło: Dane Urzędu Gminy Polska Cerekiew, opracowanie własne – L.R.

TABELA 11. Struktura wieku ludności gminy Polska Cerekiew – stan w 1988 r.

Wsie	W wieku						produkt. 18–59/64	poproduk. 60/65 >
	przedpr..	w tym:						
	0 –17	0 – 2	3 – 6	7 –14	15 –17			
Ogółem gmina	1591	309	422	614	264	3465	727	
Ciężkowice	193	35	50	70	38	416	55	
Dzielawy	57	13	17	18	9	125	38	
Grzędzin	115	27	29	38	21	256	71	
Jaborowice	71	17	21	26	7	157	27	
Koza	32	2	5	21	4	60	13	
Ligota Mała	51	9	18	14	10	127	22	
Łaniec	56	15	19	16	6	109	30	
Mierzęcin	17	5	2	9	1	39	14	
Polska Cerekiew	424	81	115	161	67	994	182	
Połowa	25	2	5	15	3	43	11	
Witosławice	62	18	18	19	7	156	43	
Wronin	129	15	32	64	18	289	71	
Zakrzów	359	70	91	143	55	694	151	

Źródło: Spis Powszechny, opracowanie własne – L.R.

TABELA 12. Struktura wieku ludności gminy Polska Cerekiew – stan w 1988 r. w %

Wsie	W wieku						
	przedpr..	w tym:				produkt.	poproduk.
	0 – 17	0–2	3 – 6	7–14	15–17	18–59/64	60/65 >
Ogółem gmina	27,5	5,3	7,3	10,6	4,3	59,9	12,6
Ciężkowice	29,0	5,3	7,5	10,5	5,7	62,7	8,3
Dzielawy	25,9	5,9	7,7	8,2	4,1	56,8	17,3
Grzędzin	26,0	6,1	6,6	8,6	4,7	57,9	16,1
Jaborowice	27,8	6,7	8,2	10,2	2,7	61,6	10,6
Koza	30,5	1,9	4,8	20,0	3,8	57,1	12,4
Ligota Mała	25,5	4,5	9,0	7,0	5,0	63,5	11,0
Łaniec	28,7	7,7	9,7	8,2	3,1	55,9	15,4
Mierzęcin	24,3	7,1	2,9	12,9	1,4	55,7	20,0
Polska Cerekiew	26,5	5,0	7,2	10,1	4,2	62,1	11,4
Połowa	31,6	2,5	6,3	19,0	4,9	54,5	13,9
Witosławice	23,8	6,9	6,9	7,3	2,7	60,0	16,2
Wronin	26,4	3,1	6,5	13,1	3,7	59,1	14,5
Zakrzów	29,9	5,8	7,6	11,9	4,6	57,6	12,5

Źródło: Spis Powszechny, opracowanie własne – L.R.

TABELA 13. Emigracja do Niemiec z poszczególnych wsi gminy Polska Cerekiew w latach 1993–1996

Wsie	Wyjazdy w latach				
	1993	1994	1995	1996	Ogółem 1993–96
Ogółem gmina	42	57	96	58	253
Ciężkowice	3	6	35	7	51
Dzielawy	2	–	1	–	3
Grzędzin	4	3	9	10	26
Jaborowice	–	5	4	2	11
Koza	–	–	3	4	7
Ligota Mała	2	2	2	–	6
Łaniec	4	1	2	1	8
Mierzęcin	–	1	1	1	3
Polska Cerekiew	12	17	18	26	73
Połowa	–	–	4	2	6
Witosławice	4	3	–	–	7
Wronin	2	9	12	1	24
Zakrzów	9	10	5	4	28

Źródło: Dane Urzędu Gminy Polska Cerekiew, opracowanie własne – L.R.

1.3. Poziom wykształcenia ludności

Poziom wykształcenia ludności gminy w latach 1970–1988 wykazywał tendencje wzrostu.

TABELA 14. Poziom wykształcenia ludności gminy Polska Cerekiew w wieku 15 lat i więcej w latach 1970–1988

Ludność w wieku 15 lat i więcej w 1988 r. wg poziomu wykształcenia		Ludność w wieku 15 lat i więcej w % wg poziomu wykształcenia					
wyższe	średnie	wyższe			średnie		
		1970	1978	1988	1970	1978	1988
83	568	0,6	1,3	1,9	4,6	8,1	12,8

Źródło: Spisy Powszechno, opracowanie własne – L.R.

Wskaźniki te zbliżone są do średniej dla województwa (1,9–13,5). Należy zauważyć, że wśród czynnych zawodowo gmin w rolnictwie wyższe wykształcenie posiadają tylko 22 osoby, w tym rolnicze – 15 osób.

2. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA 1996–2010

Prognoza demograficzna dla gminy Polska Cerekiew przedstawia obraz przyszłego kształtowania się stanu i struktury ludności według podstawowych grup ludności (0–2, 3–6, 7–14, 15–17, 18–59k/64m oraz 60 lat i więcej – kobiety i 65 lat i więcej – mężczyźni). Grupy te określają wielkość przyszłych potrzeb społeczno-gospodarczych wynikających ze zmienności struktur demograficznych, które są bardzo istotne do 2010 r. Przedstawiona prognoza szczególnie koncentruje swoją uwagę na strukturze dzieci i młodzieży do lat 18, jako podstawie polityki społecznej i edukacyjnej. Umożliwia ona podejmowanie uzasadnionych decyzji z zakresu polityki regionalnej w takich dziedzinach życia, jak: rozwój infrastruktury społecznej (żłobki, przedszkola, szkoły), ochrona zdrowia, rozwój budownictwa mieszkaniowego, tworzenie nowych miejsc pracy, zabezpieczenie społeczne.

Lata transformacji gospodarczej (1989–1996) przyniosły dla gminy zupełnie nowe zjawiska demograficzne, wskazujące na kryzys demograficzny:

- spadek urodzeń,
- spadek zawieranych małżeństw,
- spadek dzietności kobiet,
- spadek przyrostu naturalnego,
- spadek udziału młodzieży w strukturze demograficznej gminy,
- nadumieralność mężczyzn,

- defeminizację wsi i rolnictwa,
- ujemne migracje ludności (zagraniczne).

Przedstawione jakościowo nowe procesy wykluczają zastosowanie w prognozie demograficznej metody ekstrapolacji dotychczasowych trendów. Model reprodukcji ludności oparto na nowych cząstkowych wskaźnikach dzietności, płodności i reprodukcji netto i brutto.

Dla gminy Polska Cerekiew opracowana została prognoza demograficzna w dwóch wariantach: prognoza biologiczna (bez migracji) oraz prognoza pomigracyjna w zakresie stabilizacji gospodarczej do 2010 r. Wskazuje ona na zagrożenia i szansę rozwoju społecznego gminy.

Załamaniem się dotychczasowych trendów rozwoju demograficznego gminy upoważnia do przyjęcia założeń, że reprodukcja ludności będzie kształtować się do 2010 r. poniżej prostej zastępowalności pokoleń oraz nastąpi stabilizacja natężenia zgonów na poziomie lat 1985–1995. Jak zaznaczono, lata transformacji gospodarczej (1988–1995) charakteryzują się gwałtownym spadkiem urodzeń i wyraźnie zarysowującym się kryzysem demograficznym (w 1987 r. urodziły się 104 osoby, w 1995 r. – 41 osób). Szczegółowe obliczenia wskazują, że liczba urodzeń w latach 1996–2010 wyniesie średnio 63 osoby (ogółem 940 osób), **co jest prognozą optymistyczną.**

Przyjęto utrzymywanie się wskaźnika zgonów w latach 1996–2010 na poziomie 61 zgonów rocznie (ogółem 920 zgonów). Proces starzenia się ludności wskazuje, że w strukturze wieku ludności wzrasta udział osób w wieku poprodukcyjnym (z 13,8% w 1994 r. do 15% w 2010 r.), a wskaźniki stanu zdrowia się pogarszają. Według prognozy biologicznej przyrost naturalny w latach 1996–2010 wyniesie jedynie 20 osób.

Prognoza przyrostu naturalnego dla gminy Polska Cerekiew w poszczególnych latach powinna kształtować się następująco:

TABELA 15. Prognoza przyrostu naturalnego gminy Polska Cerekiew w latach 2000, 2005 i 2010

Wyszczególnienie	Lata		Razem	
	1996–2000	2001–2005	2006–2010	1996–2010
Urodzenia	290	320	330	940
Zgony	310	310	300	920
Przyrost naturalny	- 20	+ 10	+ 30	+ 20

Źródło: Opracowanie własne – L.R.

TABELA 16. Średnioroczny przyrost naturalny w gminie Polska Cerekiew

Wyszczególnienie	Stan faktyczny		Prognoza	
	1981–1985	1986–1990	1991–1995	1996–2010
Urodzenia	109,0	93,4	59,8	62,7
Zgony	68,2	63,0	61,8	61,3
Przyrost naturalny	+ 40,8	+ 30,4	-2,0	+ 1,4

Opracowanie własne L.R.

Zgodnie z przyjętą prognozą biologiczną liczba ludności gminy wyniesie:

- Stan faktyczny – 1995 r. – 5332 osoby
- Prognoza – 2000 r. – 5310 osób
– 2005 r. – 5320 osób
– 2010 r. – 5350 osób

O rozwoju ludności gminy do 2010 r. zdecydują głównie rozmiary i struktura migracji, w tym migracji zagranicznej. Przy migracjach wewnętrznych (odpływ ze wsi do miast) przyjęto założenie, że restrukturyzacja rolnictwa będzie czynnikiem nieznacznego odpływu młodzieży z rolnictwa do miast. W latach 1996–2010 przyjęto migracje wewnętrzne na poziomie 70 osób (rocznie ok. 5 osób). Natomiast migracje zagraniczne przyjęto w wysokości 280 osób (rocznie 19 osób).

Przyjęto także założenie, że ok. 20% liczebności rocznika w wieku 20 lat wyemigruje. Jest to założenie o umiarkowanej emigracji, gdyż w latach 1991–1995 wyemigrowało ok. 80% liczebności rocznika w wieku 20–25 lat. Ogółem saldo migracji w latach 1996–2010 wyniesie 350 osób.

TABELA 17. Migracje wewnętrzne i zewnętrzne w gminie Polska Cerekiew – prognoza na 2010 r.

Wyszczególnienie	Lata			Razem
	1996–2000	2001–2005	2006–2010	1996–2010
Urodzenia	- 20	- 20	- 30	- 70
Zgony	- 90	- 100	- 90	- 280
Przyrost naturalny	- 110	- 120	- 120	- 350

Źródło: Opracowanie własne – L.R.

TABELA 18. Średnioroczne migracje wewnętrzne i zagraniczne w gminie Polska Cerekiew – prognoza na 2010 r.

Wyszczególnienie	Stan faktyczny		Prognoza	
	1981–1985	1986–1990	1991–1995	1996–2010
Saldo migracji	- 38,8	- 67,2	- 58,6	- 23,3

Źródło: Opracowanie własne – L.R.

Jak wynika z powyższej tabeli, na lata 1996–2010 migracje przyjęto znacznie poniżej dotychczasowych wielkości.

Stan ludności gminy Polska Cerekiew w wersji pomigracyjnej (optymistycznej) wyniesie jak w tabeli 20.

TABELA 19. Ludność w gminie Polska Cerekiew – prognoza – wersja pomigracyjna

Lata	Przyrost naturalny	Saldo migracji na koniec roku	Stan ludności
1995	X	X	5332
1996–2000	- 20	- 110	5200
2001–2005	+ 10	- 120	5090
2006–2010	+ 30	- 120	5000
Razem 1996–2010	+ 20	- 350	

Źródło: Opracowanie własne – L.R.

W latach 1996–2010 nastąpi zatem spadek ludności o 332 osoby, tj. o 6,2%.

Ustalenie liczby ludności dla poszczególnych wsi gminy jest niezwykle trudne, z uwagi na niewielką zbiorowość. Analizując zmiany, jakie zaszły w ostatnich latach w liczbie ludności poszczególnych wsi, można zauważyć tendencję spadku liczby ludności prawie we wszystkich wsiach (poza Dzielawami, Jaborowicami i Mierzęcinem).

Biorąc pod uwagę dotychczasowe procesy ludnościowe (ruchy naturalne i migracje), przyjęto dalszy spadek liczby ludności w poszczególnych wsiach (tab. 23) w granicach 85,2 –98,6% stanu z 1996 r.

Strukturę wieku ludności gminy Polska Cerekiew przyjęto na podstawie analizy stanu istniejącego (struktury wieku z lat 1988 i 1994) oraz założenie przyrostu naturalnego i migracji do 2010 r. Z uwagi na utrzymujący się spadek urodzeń przyjęto obniżenie udziału procentowego ludności w wieku 0–17 lat z 26,2% w 1994 r. do 24,0% w 2010 r.

W latach 1995–2010 liczba dzieci w wieku żłobkowym obniży się nieznacznie i nie wpłynie w sposób zasadniczy na stan liczebności tej grupy. Natomiast w grupie 3–6 lat

spadek populacji jest duży. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym spada wyraźnie w latach 1995–2010. Statystyka zdrowia wskazuje na konieczność specjalnej opieki nad tą grupą dzieci. Ograniczenie liczby przedszkoli może dodatkowo osłabić tę grupę dzieci, szczególnie z rodzin wielodzietnych i pracujących matek.

Wyraźny spadek liczby dzieci w wieku szkoły podstawowej (7–14 lat) stawia przed gminą bardzo poważne problemy. Chodzi o wykorzystanie spadku demograficznego tej grupy dzieci do poprawy standardów nauczania w szkolnictwie podstawowym. Jest to niepowtarzalna szansa na poprawę warunków nauczania.

Prognoza demograficzna wskazuje, że w **grupie wieku produkcyjnego (18–59k/65m) spada liczba osób, co wiąże się ze zmniejszeniem nacisku na lokalny rynek pracy.** Lata 2001–2010 charakteryzują się wzrostem liczebności grupy osób w wieku poprodukcyjnym, a więc objęciem opieką społeczną większej liczby osób.

Porównanie struktury wieku mieszkańców gminy Polska Cerekiew z analogiczną strukturą dla wsi województwa opolskiego w 2010 r. wskazuje, że wskaźniki te są zbliżone we wszystkich trzech grupach wieku.

Prognozę struktury wieku dla poszczególnych wsi oparto na prognozowanej strukturze wieku dla gminy. Z uwagi na niewielką zbiorowość poszczególnych wsi struktury wieku nie różnicowano.

TABELA 20. Prognozowana struktura wieku ludności gminy Polska Cerekiew w latach 2000–2010 w %

Grupy wieku	Stan faktyczny	Lata – prognoza			Struktura wieku dla wsi woj. opolskiego w 2010 r. ^x
	1994	2000	2005	2010	
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0–17 lat	26,2	26,0	24,5	24,0	24,3
0–2 lata	3,1	3,1	3,0	3,0	4,5
3–6 lat	5,8	5,5	5,3	5,2	5,7
7–14 lat	14,1	14,0	12,9	12,5	10,4
15–17 lat	3,2	3,4	3,3	3,3	3,7
18–59/64 lata	60,0	60,0	61,0	61,0	60,4
60/65 i więcej	13,8	14,0	14,5	15,0	15,3

^x – opracowana na podstawie „Prognozy ludności Polski wg województw na lata 1990–2010 (wersja pomigracyjna) GUS Warszawa 1991, opracowanie – L.R.

TABELA 21. Prognozowana liczba ludności gminy Polska Cerekiew w latach 2000–2010

Grupy wieku	Stan faktyczny 1994	Lata			Wzrost lub spadek ludności w latach		
		2000	2005	2010	1995–2000	2001–2005	2006–2010
ogółem	5475	5200	5090	5000	- 275	- 110	- 90
0–17 lat	1436	1352	1247	1200	- 84	- 105	- 47
0–2 lata	169	161	153	150	- 8	- 8	- 3
3–6 lat	319	286	270	260	- 33	- 16	- 10
7–14 lat	772	778	656	625	- 44	- 72	- 31
15–17 lat	176	177	168	165	+ 1	- 9	- 3
18–59/64 lata	3285	3120	3105	3050	- 165	- 15	- 55
60/65 i więcej	754	728	738	750	- 26	+ 10	+ 12

Źródło: Opracowanie własne – L.R.

TABELA 22. Liczba ludności wsi gminy Polska Cerekiew w latach 1988-2010

Wsie	1988	1991	1996	2000	2005	2010	Wzrost lub spadek w %		
							1989-91	92-96	97-2010
Ogółem gmina	5783	5462	5348	5200	5090	5000	94,4	97,9	93,5
Cieźkowice	664	602	475	450	440	420	90,7	78,9	88,4
Dzielawy	220	227	244	240	230	220	103,2	107,5	90,2
Grzędzin	442	398	387	360	350	330	90,0	97,2	85,3
Jaborowice	255	212	232	220	210	210	83,1	109,4	90,5
Koza	105	102	97	90	90	90	97,1	95,1	92,8
Ligota Mała	200	194	175	160	160	150	97,0	90,2	85,7
Łaniec	195	190	176	160	160	150	97,4	92,6	85,2
Mierzecin	70	67	71	70	70	70	95,7	106,0	98,6
Polska C.	1600	1582	1598	1590	1550	1550	98,9	101,0	97,0
Połowa	79	71	67	60	60	60	89,9	94,4	89,6
Witosławice	260	247	233	220	210	200	95,0	94,3	85,8
Wronin	489	406	415	400	400	390	83,0	102,2	94,0
Zakrzów	1204	1164	1178	1180	1160	1160	96,7	101,2	98,5

TABELA 23. Prognozowana struktura wieku ludności gminy Polska Cerekiew w poszczególnych wsiach w 2010 r.

Wsie	W grupie wieku							
	Ogółem gmina	przedprod.	w tym:				produk.	poproduk.
		0-17	0-2	3-6	7-14	15-17	18-59/64	60/65 >
ogółem gmina	500	1200	150	260	625	165	3050	750
Ciężkowice	420	101	13	22	52	14	256	63
Dzielawy	220	53	7	11	28	7	134	33
Grzędzin	330	79	10	17	41	11	201	50
Jaborowice	210	50	6	11	26	7	128	32
Koza	90	22	3	5	11	3	55	13
Ligota Mała	150	36	4	8	19	5	91	23
Łaniec	150	36	4	8	19	5	91	23
Mierzęcín	70	17	2	4	9	2	43	10
Polska Cerekiew	1550	372	46	81	194	51	946	232
Połowa	60	14	2	3	7	2	37	9
Witosławice	200	48	6	10	25	7	122	30
Wronin	390	94	12	20	49	13	238	58
Zakrzów	1160	278	35	60	145	38	708	174

Źródło: Opracowanie własne – L.R.

3. ZATRUDNIENIE

3.1. Struktura zatrudnienia, aktywność zawodowa, bezrobocie

W 1994 r. czynni zawodowo stanowili 50,1% ludności gminy Polska Cerekiew (tj. 83,7% ludności w wieku produkcyjnym). Aktywność zawodowa mieszkańców badanego obszaru jest więc wysoka. Wskaźniki aktywności zawodowej mieszkańców gminy wykazują tendencję do stabilizacji, a w poszczególnych latach kształtowały się następująco:

TABELA 24. Zmiany liczby zawodowo czynnych w gminie Polska Cerekiew w latach 1978–1995 r.

Rok	1970	1978	1985	1988	1995
% ludności gminy zawodowo czynnej	51,8	47,9	48,0	50,3	50,1

Źródło: Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin WUS 1995, opracowanie własne M.O.

W okresie perspektywicznym, wraz ze wzrostem miejsc pracy na terenie gminy, zakłada się niewielki wzrost aktywności zawodowej ludności gminy i utrzymanie jej w

przedziale 50–52% ludności zawodowo czynnej w ogólnej liczbie mieszkańców.

Gmina Polska Cerekiew charakteryzuje się stałym wzrostem udziału ludności utrzymującej się ze źródeł pozarolniczych. Na przestrzeni lat 1970–1988 odsetek ludności utrzymującej się ze źródeł pozarolniczych wzrósł z 64,8 do 72,7%. Z kolei od 1988 r. do chwili obecnej wzrósł do wartości blisko 75%. W rozkładzie przestrzennym gminy, w poszczególnych wsiach, wskaźnik ten waha się od 57% we wsi Połowa do 85,3% we wsi Grzędzin. Fakt ten należy uznać za zjawisko trwałe i pozytywne, związane z zapoczątkowanym wielofunkcyjnym rozwojem wsi.

Procesy przemian własnościowych w gospodarce narodowej znajdują odzwierciedlenie w prezentowaniu przez WUS danych statystycznych dotyczących struktur własnościowych i organizacyjnych gospodarki oraz zatrudnienia. W informacjach statystycznych nie uwzględnia się obecnie pracujących w zakładach osób fizycznych (prowadzących działalność gospodarczą), w których liczba pracujących nie przekracza 5 osób oraz pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych. W dużym stopniu utrudnia to przeprowadzenie analiz rzeczywistego rynku pracy na badanym obszarze.

W końcu 1995 r. było w gminie zarejestrowanych 126 podmiotów gospodarczych, w tym 7,1% w sektorze publicznym, a 92,9 % w sektorze prywatnym. W gospodarce narodowej pracowało ogółem 609 osób (w tym 262 kobiety, tj. 43%). W stosunku do 1994 r. liczba pracujących w gospodarce narodowej zmniejszyła się do poziomu 94,7% (z 643 osób do 609). Według najnowszych danych w 1996 r. nastąpił wzrost liczby zatrudnionych w gospodarce narodowej do 787 osób.

W końcu 1995 r. w gminie w gospodarce narodowej pracowało 609 osób. Wśród zatrudnionych największą grupę stanowili zatrudnieni w produkcji (41,2%), rolnictwie, leśnictwie i łowiectwie (16,6%), handlu i naprawach (9,0%) oraz edukacji (8,9%).

TABELA 25. Pracujący w gospodarce narodowej – stan na 31.12.1995 r w gminie Polska Cerekiew

Ogółem	osób	%
Ogółem pracujący	609	100
1) rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	101	16,6
2) działalność produkcyjna	251	41,2
3) budownictwo	34	5,6
4) handel i naprawy	55	9,0
5) transport, składowanie i łączność	31	5,1
6) pośrednictwo finansowe	13	2,1
7) obsługa nieruchomości i firm	3	0,5
8) administracja publiczna	19	3,1
9) edukacja	54	8,9
10) ochrona zdrowia	39	6,4
11) pozostała działalność usługowa, komunalna, socjalna i indywidualna	9	1,5

Źródło: Rocznik statystyczny woj. opolskiego – WUS 1995

Zmiany w strukturze zatrudnienia na terenie gminy Polska Cerekiew, które nastąpiły na przestrzeni lat 1994–1996, polegają na zmniejszeniu się liczby zatrudnionych w rolnictwie i leśnictwie (z 17,7 do 16,6%), działalności produkcyjnej (z 43,8 do 41,2%), administracji publicznej (z 4,6 do 3,1%), edukacji (z 9,3 do 8,9%) oraz w ochronie zdrowia (z 6,8 do 6,4%). Z kolei zwiększyło się zatrudnienie głównie w budownictwie (z 2,2 do 5,6%), handlu i naprawach (z 8,1 do 9,0%), transporcie (z 4,6 do 5,1%). Zwiększenie liczby zatrudnionych w usługach należy ocenić jako zjawisko pożądane.

Gmina nie posiada wystarczającej liczby miejsc pracy poza rolnictwem. Istotną rolę w zatrudnieniu ludności gminy odgrywają tereny sąsiednie. Ruchy wahadłowe, związane z dojazdami do pracy, skierowane są tutaj głównie do sąsiednich centrów typu regionalnego, subregionalnego i przemysłowego, stanowiących potencjalne lokalne rynki pracy. Głównym kierunkiem wyjazdów do pracy ludności gminy Polska Cerekiew jest Kędzierzyn-Koźle (61,2% wyjazdów do pracy z terenu gminy), do którego przede wszystkim kierują się mieszkańcy wsi Zakrzów, Jaborowice, Polska Cerekiew, Połowa i Ligota Mała. Celem wyjazdów do pracy mieszkańców wsi położonych w południowej części gminy są głównie miasta Gliwice (7,9%) oraz Racibórz (5,7%). Z kolei na teren gmin Pawłowiczki i Baborów wyjazdy do pracy są niewielkie i dotyczą głównie mieszkańców wsi gminnej oraz zespołu wsi Wronin – Dzielawy – Grzędzin.

Liczba bezrobotnych na koniec 1996 r. wynosiła 91 osób, a w 1997 r. (marzec) wzrosła do 112 osób, co jest niewątpliwie negatywnym zjawiskiem w gminie.

TABELA 26. Zmiany liczby bezrobotnych w gminie Polska Cerekiew

Rok	Liczba bezrobotnych	Stopa bezrobocia w % ^x
1994	132	4~0
1995	113	3,5
1996	91	2,9
1997	112	3,5

^x – stosunek liczby bezrobotnych do liczby ludności w wieku produkcyjnym Źródło: Roczniki Statystyczne WUS, opracowanie własne – L.R.

Wśród bezrobotnych w 1997 r. 65,5% stanowiły kobiety. Tylko 1,6% absolwentów szkół policealnych i zasadniczych pozostawało bez pracy na terenie gminy (jednocześnie byli to inwalidzi).

Główną grupę bezrobotnych stanowili ludzie z wykształceniem podstawowym i niższym (42,9%) oraz zasadniczym (39,5%). Nie było wśród bezrobotnych ludzi z wykształceniem wyższym, a grupa ze średnim wykształceniem stanowiła 17,6% ogółu bezrobotnych.

Rozkład przestrzenny ludności pozostającej bez pracy w marcu 1997 r., na terenie gminy Polska Cerekiew, przedstawiał się następująco:

Wieś	% bezrobotnych
Polska Cerekiew	47,3
Zakrzów	20,5
Ciężkowice	11,7
Grzędzin	5,5
Wronin	3,7
Dzielawy	2,8
Witosławice, Jaborowice, Łaniec i Koza	po 1,9
Połowa	0,9

Bez pracy pozostawała więc głównie ludność zespołu wsi Polska Cerekiew – Ciężkowice (59% bezrobotnych w gminie) oraz Zakrzów – Jaborowice (22,4%). Bezrobocie dotknęło więc wsie związane bezpośrednio z rynkiem pracy Kędzierzyna-Koźła. W mniejszym stopniu te niekorzystne zjawiska dotyczą wsi położonych w południowej części gminy, tj. zespołu Wronin – Grzędzin – Dzielawy – Witosławice (13,9%), które związane są z rynkiem pracy Raciborza.

Na 1000 mieszkańców przypada tylko 21 osób bezrobotnych. Stopa bezrobocia nie przekracza więc 4%, przy średniej wojewódzkiej 9,2%. Należy stwierdzić, że jest to najniższy wskaźnik wśród 33 gmin autochtonicznych na Opolszczyźnie. Gmina nie należy jednocześnie do terenów zagrożonych bezrobociem strukturalnym.

Tak niska liczba bezrobotnych wiąże się z faktem dużej emigracji czasowej, do pracy do Niemiec. Przyczyn bezrobocia na terenie gminy Polska Cerekiew należy upatrywać głównie w restrukturyzacji przemysłu rejonu Kędzierzyna-Koźła, a także w braku zróżnicowanych funkcji gospodarczo-społecznych na terenie gminy.

Jeżeli przyjąć, że bezrobocie w województwie ma wzrosnąć i w r. 2000 r. osiągnąć stan około 100 tys. (liczba ta wydaje się zawyżona), w gminie Polska Cerekiew też należy się liczyć ze wzrostem liczby bezrobotnych. Może ona zwiększyć liczbę migracji zagranicznych z terenu gminy.

3.2. Podaż pracy brutto w gminie w okresie 1991–2010

Rynek pracy będzie kształtował się pod wpływem odmiennej sytuacji społecznej i gospodarczej. Społeczne efekty zachodzących procesów (postępujący proces urynkowania gospodarki, racjonalizacja zatrudnienia, rozwój lokalnych rynków pracy, zmiany w polityce socjalnej państwa) wymagać będą od władz gminy aktywnej polityki społecznej. Powinna ona doprowadzić głównie do wzrostu zatrudnienia w sferze szeroko pojętych usług w zakresie obsługi ludności i rolnictwa oraz tworzenia nowych miejsc pracy dla kobiet.

Prognoza podaży pracy brutto na lokalnym rynku pracy gminy Polska Cerekiew określa liczbę roczników wchodzących i wychodzących z rynku pracy oraz przyrost zasobów pracy brutto. Za wchodzące na rynek pracy uznano osoby w wieku 17 lat (ukończona szkoła zawodowa) oraz 19 lat (ukończona szkoła średnia). Roczniki

wychodzące z rynku pracy to osoby 60-letnie. Prognoza demograficzna wykonana na potrzeby „Studium” oraz obliczenia te wykazują możliwy większy spadek zasobów pracy na terenie gminy do 2000 r. oraz mniejsze spadki w latach 2000–2005 i 2005–2010.

TABELA 27. Podaż pracy brutto w gminie Polska Cerekiew w latach 1996–2000

	Roczniki wchodzące na rynek pracy	Roczniki wychodzące z rynku pracy	Przyrost zasobów pracy brutto
Gmina	+ 371	- 373	- 2

Źródło: mgr M. Grygierczyk i prof. R. Rauziński

TABELA 28. Podaż pracy netto w latach 1991–2000

	Przyrost zasobów pracy netto w latach		Ludność bierna zawod. w wieku 20-39 lat
	1991-1996	1996-2000	
gmina	- 103	- 144	326

Źródło: mgr M. Grygierczyk i prof. R. Rauziński

Z hipotetycznej prognozy wynika, że na analizowanym terenie będzie zmniejszał się nacisk na lokalny rynek pracy. W latach 1996–2000 liczba niezbędnych miejsc pracy dla ludności gminy zmniejszy się o 144. Ze względu jednak na niekorzystne zjawiska na rynku pracy gminy (za mało miejsc pracy, wysoka liczba migracji czasowych, duży udział liczby osób dojeżdżających do pracy do ośrodków sąsiednich) strategia rozwoju gminy Polska Cerekiew winna uwzględniać potrzebę:

- zwiększenia liczby miejsc pracy, w celu ograniczenia zagranicznych migracji ludności
- w wieku produkcyjnym, a szczególnie grupy w wieku 20–35 lat,
- ograniczenia odpływu młodzieży ze wsi i z zawodu rolnika do prac pozarolniczych,
- preferencji dla zakładów tworzących miejsca pracy dla kobiet.

Należy także uwzględnić konieczność wzrostu nakładów z budżetu gminy na tworzenie i funkcjonowanie systemu opieki zdrowotnej i społecznej dla zwiększającej się liczby ludzi starszych.

ROZDZIAŁ IV - JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

1. SYTUACJA MIESZKANIOWA

1.1. Standardy zamieszkiwania terenu

Stan zasobów mieszkaniowych w gminie Polska Cerekiew przedstawia się następująco:

TABELA 1. Zmiany w zasobach mieszkaniowych gminy Polska Cerekiew w latach 1988–1995

Wskaźnik	Stan		
	1988 r.	1994 r.	1995 r.
Ludność w mieszkaniach	5783	5475	5271
Liczba mieszkań	1511	1552	1554
Liczba izb	6875	6992	7004
m ² powierzchni	131547,0	134100,0	134400,0

Źródło: Roczniki statystyczne woj. opolskiego, opracowanie własne – M.O.

Według danych statystycznych liczba zasobów mieszkaniowych gminy Polska Cerekiew w analizowanych latach zwiększyła się do 102,8% roku wyjściowego, przy jednoczesnym dużym spadku liczby ludności do 91,1% stanu z 1988 r. **Procesy te miały wpływ na poprawę warunków mieszkaniowych na terenie gminy.** Średnie wskaźniki obrazujące poprawę warunków zamieszkiwania terenu kształtowały się więc następująco:

TABELA 2. Warunki mieszkaniowe w gminie Polska Cerekiew

	Stan z 1988 r.		
	1988	1994	1995
1. Liczba osób/mieszkanie	3,53	3,53	3,39
2. Liczba osób/izbę	0,84	0,78	0,75
3. m ² pow. użytkowej/l osobę	22,90	24,60	25,50
4. Śred. pow. użytkowa mieszkania	87,10	86,40	86,50

Źródło: Dane statystyczne, opracowanie własne – M.O.

Średnie wskaźniki dla gmin województwa opolskiego kształtowały się w 1995 r. w następujący sposób:

- liczba osób/mieszkanie 3,36
- liczba osób/izbę 0,87
- m² pow. użytkowej/1 osobę 21,10
- śred. pow. użytkowa mieszkania 70,81

Powyższe dane obrazują różnicę pomiędzy standardami zamieszkiwania gminy Polska Cerekiew a średnimi standardami w województwie opolskim (generalnie na korzyść wsi gminy), gdzie trzy wskaźniki (z wyjątkiem liczby osób/mieszkanie) znacząco przewyższają standardy województwa.

W 1988 r. na 1000 mieszkańców obszaru gminy przypadało średnio 261 mieszkań, a w 1994 r. ich liczba wzrosła do 283, ostatecznie kształtując się na poziomie 295 w 1995 r. Istniejąca ilość zasobów mieszkaniowych w gminie jest w chwili obecnej bliska pożądanemu, planowanemu w 2000 r. wskaźnikowi dla województwa opolskiego wynoszącemu 300 mieszkań/1000 mieszkańców.

Wyraźna tendencja do poprawy zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych ludności gminy (wyrażona poprawą wskaźników obrazujących standardy zamieszkiwania terenu) **wynika jednak głównie ze spadku liczby ludności gminy, a nie z realizacji budowy nowych zasobów mieszkalnych.** Od 1970 r. rzeczywista liczba zasobów mieszkaniowych zmniejszyła się z 1719 do 1653 szt. w 1978 r., 1511 szt. w 1988 r., by wzrosnąć w ostatnim okresie do 1554 szt. W rzeczywistości liczba mieszkań na terenie gminy spadła jednak do 90,4% stanu z 1978 r., podobnie jak liczba jej mieszkańców. A zatem proces starzenia się zabudowy mieszkaniowej jest szybszy niż proces realizacji nowych mieszkań.

Rozkład przestrzenny standardów zamieszkiwania terenu nie jest znany ze względu na brak danych.

1.2. Parametry techniczne i użytkowe zabudowy mieszkaniowej

Na terenie gminy Polska Cerekiew dominuje zabudowa mieszkaniowa stara, zrealizowana przed 1945 r., która stanowi ogółem 62,9% mieszkań obszaru. Jej rozkład przestrzenny jest zróżnicowany. Orientacyjnie największy udział zabudowy starej posiadają wsie: Połowa, Ligota Mała, Łaniec, Koza i Mierzęcín. Są to niewątpliwie wsie o najmniejszej dynamice rozwoju. Z kolei najmniejszy jej udział mają wsie: Polska Cerekiew, Zakrzów i Wronin, wykazujące w ostatnim 30-leciu największą dynamikę rozwoju.

TABELA 3. Zasoby mieszkaniowe według okresu ich użytkowania w gminie Polska Cerekiew – Stan na 1996 r. (dane przybliżone)

	Przed 1945 r.	1945-70	1971-78	1979-88	1988-94
	% w stosunku do zabudowy wsi				
Gmina	62,8	19,2	9,2	6,0	2,8

Źródło: WUS w Opolu, opracowanie własne – M.0

Struktura własności mieszkań wskazuje na wyraźną dominację zabudowy prywatnej, jednorodzinnej i zagrodowej – stanowiącej około 75% ogólnej liczby mieszkań gminy. Około 20% mieszkań jest własnością jednostek uspołecznionych, a 5,3% własnością komunalną. Te dwie ostatnie formy własności występują głównie we wsi Polska Cerekiew, Ciężkowice i Zakrzów.

1.3. Ruch budowlany.

W latach 1988–1995 średniorocznie oddawano na terenie gminy 5,4 mieszkań (zgodnie z danymi Wojewódzkiego Urzędu Statystycznego w Opolu).

W okresie 1989–1996 wydano na terenie gminy 27 pozwoleń na budowę budynków mieszkalnych (1989 r. – 4, 1990 r. – 2, 1991 r. – 2, 1992 r. – 1, 1993 r. – 4, 1994 r. – 5, 1995 r. – 4 i 1996 r. – 5), z czego 17 (63% ogólnej liczby pozwoleń na budowę) dotyczyło rozbudowy budynków istniejących, a tylko 10 (37%) – realizacji nowych budynków mieszkalnych. Zgodnie z nimi nowe mieszkania są budowane głównie we wsi gminnej (5 bud), Zakrzów (2 bud), Dzielawy (1 bud.), Połowa (1 bud.) i Mierzęcín (1 bud). Z kolei we wsiach: Witosławice (2 bud), Ciężkowice (2 bud), Ligota Mała (2 bud), Wronin (1 bud) oraz ww. (10 bud) wydane pozwolenia na budowę dotyczyły rozbudowy budynków istniejących.

W latach 1995–1996 wydano osiem decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu na zabudowę mieszkaniową we wsiach Polska Cerekiew, Ciężkowice, Witosławice i Zakrzów.

Należy stwierdzić, że ruch budowlany (w zakresie mieszkalnictwa) na terenie gminy Polska Cerekiew jest bardzo niski w porównaniu z innymi gminami o dominującej funkcji rolniczej (np. Popielów czy gmina Biała, gdzie średniorocznie, w porównywalnym okresie, oddawano do użytku 8–12 mieszkań, a wydawano około 10–15 pozwoleń na budowę nowych budynków). Sytuacja ta utrzymuje się na przestrzeni ostatnich 6 lat, lat transformacji społeczno-gospodarczej kraju. Z tego faktu wynika jeden wniosek, że mieszkańcy gminy Polska Cerekiew nie odczuli jeszcze znaczącej poprawy warunków gospodarczych i finansowych.

Ogólnie na terenie gminy ruch budowlany dotyczył 9 z 13 wsi gminy i koncentrował się głównie **we wsi gminnej. Drugą, cieszącą się zainteresowaniem mieszkańców wsią jest Zakrzów oraz, w dużo mniejszym stopniu, zespół wsi Wronin – Bielawy – Witosławice.** Ruch budowlany w pozostałych ww. wsiach jest jednostkowy i nie świadczy o stałym zainteresowaniu mieszkańców gminy ich terenami budowlanymi. **Od**

początku tego dziesięciolecia nie podjęto żadnej inwestycji mieszkaniowej w trzech wsiach gminy: Grzędzin, Łaniec i Jaborowice.

Można więc uznać, że przedstawione tendencje utrzymają się do 2010 r., a **nowa zabudowa mieszkaniowa będzie realizowana głównie we wsi gminnej i Zakrzowie. W zespole wsi Wronin – Dzielawy - Witosławice ruch budowlany będzie dużo mniejszy, a zabudowa mieszkaniowa powinna się koncentrować we Wroninie ze względu na lepsze standardy obsługi mieszkańców w zakresie infrastruktury społecznej. W niewielkim tylko stopniu ruch budowlany może dotyczyć wsi Dzielawy i Witosławice.** W pozostałych wsiach gminy ruch budowlany związany będzie z remontami istniejących budynków oraz z wymianą starej substandardowej zabudowy na nową.

14. Potrzeby mieszkaniowe

Potrzeby mieszkaniowe ludności gminy do lat 2000 i 2010 wynikają z istniejącego stopnia samodzielności zamieszkiwania rodzin i prognozowanych zmian liczby ludności, z modernizacji i wymiany starej zabudowy mieszkaniowej oraz przekształceń funkcjonalnych.

W 1988 r. średnio 23 rodziny na 100 nie posiadały samodzielnego mieszkania. Sytuacja ta prawdopodobnie nie uległa drastycznej poprawie w latach 1988–1996. A zatem **potrzeby mieszkaniowe w gminie Polska Cerekiew, w latach 1996–2000–2010, będą wynikały głównie z konieczności poprawy niskiego wskaźnika samodzielności zamieszkiwania rodzin.**

Planowany (pożądany) standard mieszkaniowy, wyrażony wskaźnikiem 1 gospodarstwo domowe/1 mieszkanie (przy utrzymaniu wielkości gospodarstwa domowego 3,1 osób), wskazuje na potrzebę realizacji budowy **w chwili obecnej około 170 nowych mieszkań.**

Z kolei planowany (zmniejszony o połowę) poziom ubytków w istniejącej starej zabudowie mieszkaniowej, w latach 1996–2010, w wielkości 5%, wymusi realizację nowych mieszkań w liczbie około 80 szt. Łącznie więc, przy zachowaniu liczby ludności gminy na poziomie 1996 r., ubytków na poziomie 5% i pożądanego standardu zamieszkiwania terenu, wyrażonego wskaźnikiem 1 gospodarstwo domowe/1 mieszkanie, do 2010 r. należałoby wybudować 250 mieszkań, tj. 18 mieszkań średniorocznie. Jednak ze względu na prognozowane, niekorzystne zmiany demograficzne potrzeby te nie będą aż tak duże.

Prognozowane potrzeby mieszkaniowe gminy Polska Cerekiew uwzględniające:

- **niekorzystne procesy demograficzne, wyrażające się spadkiem liczby ludności do 5200 osób w 2000 r., 5090 – w 2005 r. i 5000 – w 2010 r. (a więc spadkiem liczby gospodarstw domowych z 1725 w 1996 r. do 1613 w 2010 r.),**
- **utrzymanie średniej wielkości gospodarstwa domowego w gminie: 3,1 osób, z pożądaną tendencją do wzrostu do 3,2 osób,**
- **podwyższenie obecnego standardu zamieszkiwania do poziomu wyrażonego wskaźnikiem 1 gospodarstwo domowe/1 mieszkanie,**
- **utrzymanie ubytków na niskim poziomie, wynoszącym 5%**

powinny się kształtować do 2010 r. na poziomie:

- minimum 90 mieszkań (przy wzroście liczby osób w gospodarstwie domowym do 3,2),
- maksimum 140 nowych mieszkań (przy utrzymaniu się dotychczasowego poziomu wskaźnika liczby osób w gospodarstwie domowym).

Prognoza potrzeb mieszkaniowych w gminie wskazuje, że do 2010 r. średniorocznie powinno być oddanych do użytku minimum 6 nowych mieszkań i maksimum 10 mieszkań, a więc więcej niż dotychczas. Jednocześnie zwiększy się liczba modernizacji i remontów istniejących budynków.

Aby zapewnić pożądaną samodzielność zamieszkiwania rodzin w mieszkaniu, większa ich część powinna zostać wybudowana do 2005 r.

Rozkład przestrzenny zainteresowań ludności budową nowych mieszkań jest i będzie zróżnicowany. Najatrakcyjniejsze do zamieszkania będą niewątpliwie wsie gminne Polska Cerekiew i Zakrzów, a potem Wronin. Ze względu na niekorzystną prognozę demograficzną w tej ostatniej wsi może nie wystąpić potrzeba wyznaczania nowych terenów mieszkaniowych. Podobnie jak we wsi Dzielawy i Witosławice potrzeby ludności będą mogły być zaspokojone w ramach istniejących działek budowlanych. We wsiach Koza, Ligota Mała, Mierzęcín, Łaniec i Jaborowice liczba mieszkań powinna mieć tendencje do stabilizacji. W pozostałych wsiach (Połowa, Grzędzin i Ciężkowice) utrzymywać się będą dotychczasowe tendencje do zmniejszania się liczby mieszkań (wraz z niekorzystnymi zmianami w liczbie mieszkańców) lub do wymiany zabudowy substandardowej na nową.

Przewiduje się realizację głównie jednorodzinnej zabudowy mieszkaniowej, w formach ekstensywnych. W związku ze zmianami strukturalnymi w rolnictwie budowa mieszkań w zabudowie zagrodowej będzie się wiązała z istniejącymi już siedliskami. A zatem do 2010 r. w ww. wsiach gminy (Polskiej Cerekwi, Zakrzowie i Wroninie) wystąpi potrzeba zapewnienia minimum około 13,0 ha (maksimum 21,0 ha) nowych gruntów budowlanych.

1.5. Kierunki rozwoju przestrzennego

Zgodnie z obowiązującą ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 1994 r. nr 89, poz. 415) oraz ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz.U. z 1995 r. nr 16, poz. 78) przeznaczenie gruntów rolnych na cele nierolnicze wyznacza się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. W związku z tym (stosownie do rzeczywistych potrzeb) Rada Gminy musi podjąć uchwałę o sporządzeniu m.p.z.p. na tereny określone w „Studium”.

Potencjalnymi terenami rozwojowymi na cele zabudowy mieszkaniowej do 2000 r. są tereny wyznaczone w dotychczas obowiązującym miejscowym planie ogólnym gminy Polska Cerekiew. Głównie jest to teren położony:

- w północno-zachodniej części wsi pomiędzy istniejącą zabudową a planowanym obejściem drogowym, a także w północnej części wsi w rejonie szkoły, uzupełniająco w zachodniej części wsi gminnej – teren położony wzdłuż drogi na Ligotę Małą,
- w zachodniej i południowo-zachodniej części wsi Zakrzów.

2. PROBLEMY ROZWOJU USŁUG

2.1. Standardy obsługi ludności w zakresie usług pozostających w sferze kompetencji samorządu i władz rządowych (finansowanych z budżetu gminy lub państwa)

Celem analizy jest wskazanie kierunków rozwoju usług w poszczególnych jednostkach osadniczych gminy, dla osiągnięcia właściwych warunków obsługi ludności. Przyjmuje się, że normy i wskaźniki minimalne (nieprzekraczalne) powinny zapewnić minimum społeczne przestrzennych warunków bytowych ludności. Wskaźniki preferowane to oczekiwane (pożądane) standardy obsługi ludności, do których należy dążyć poprzez prowadzenie odpowiedniej polityki przestrzennej.

2.1.1. Przedszkola

Stanowią element wyposażenia minimum terenów zabudowy mieszkaniowej. Na analizowanym terenie funkcjonują 3 publiczne przedszkola. Funkcjonowanie placówek przedszkolnych uzupełnia działający przy szkole podstawowej, we wsi gminnej, oddział przedszkolny obejmujący tzw. zerówkę. W roku szkolnym 1996–1997 dysponowały one łącznie 172 miejscami, a uczęszczało do nich 185 dzieci. **Stopień wykorzystania miejsc w istniejących obiektach gminy wynosi 107% (na 1 miejsce w przedszkolu przypada 1,07 dziecka), co świadczy o występowaniu większych potrzeb od możliwości ich zaspokojenia.**

TABELA 4. Wykaz placówek przedszkolnych na terenie gminy Polska Cerekiew – stan na 1997 r.

Lp. miejscowości	Liczba oddz.	Liczba miejsc	Liczba p.d.n.	Liczba dzieci	Liczba etatów
1. Cerekiew P.	2	25	2	42	7,8
2. Zakrzów (filia)	2	50	2	48	6,6
3. Grzędzin	3	72	3	78	5,5
4. Cerekiew P. oddział „0”	1	25	1	17	–
Ogółem	8	172	8	185	19,88

Źródło: Dane UG w Polskiej Cerekwi, opracowanie własne – M.O.

Obecnie istniejąca liczba miejsc w przedszkolach na terenie gminy jest zbyt mała w stosunku do potrzeb. Faktycznie tylko 64% dzieci (tj. 172 miejsc na 290 dzieci) w wieku 3–6 lat ma zapewnioną w gminie opiekę przedszkolną. Tak niski wskaźnik zaspokojenia potrzeb jest charakterystyczny dla wsi o podstawowej funkcji rolniczej. Dla większości wsi gminy funkcja rolnicza jest funkcją uzupełniającą.

W rejonach obsługi przedszkoli liczba dzieci w tej grupie wiekowej kształtuje się następująco (1996 r.):

- **Polska Cerekiew** (Jaborowice, Ciężkowice, Ligota Mała, Połowa) – 140,
- Zakrzów (Stebłów) – 60,
- Grzędzin (Łaniec, Wronin, Dzielawy, Witosławice, Mierzęcín) – 90.

Wskaźniki uczęszczalności do przedszkola są zróżnicowane i wynoszą dla Polskiej Cerekwi 56%, Zakrzowa 80% oraz Grzędzina 47%. O braku wystarczającej liczby miejsc w przedszkolach świadczy wskaźnik wykorzystania miejsc, który dla poszczególnych obiektów kształtuje się na poziomie:

- Polska Cerekiew - 118% (1,18 dziecka/1 miejsce),
- Grzędzin - 108% (1,08 dziecka/1 miejsce),
- Zakrzów - 96% (0,96 dziecka/1 miejsce).

Szczególnie więc w rejonie wsi Polska Cerekiew i Grzędzin potrzeby mieszkańców nie są zaspokojone na właściwym poziomie.

Liczba dzieci w wieku przedszkolnym w gminie Polska Cerekiew wykazuje tendencje spadkowe od 1988 r., kiedy to wynosiła 422 osoby, w 1994 r. – 319 osób i 290 w 1996 r. Prognoza liczby dzieci w grupie wiekowej 3 – 6 lat na lata 2000 i 2010 wskazuje na dalszy spadek ich liczby. W stosunku do stanu obecnego liczba dzieci zmniejszy się do wielkości około 270 osób w 2000 r. i około 260 osób w 2010 r. Oznacza to, że **przy zachowaniu dotychczasowego wskaźnika uczęszczalności dzieci do przedszkola na poziomie 51% potrzebne będą w gminie 133 miejsca przedszkolne**, a więc istniejące przedszkola będą w stanie zaspokoić w pełni potrzeby mieszkańców gminy przy optymalnym stopniu wykorzystania przedszkoli (około 100% miejsc wykorzystanych = minimum kosztów/maksimum efektów). **Zmniejszająca się liczba dzieci w tej grupie wiekowej gwarantuje niewielką poprawę standardów obsługi mieszkańców w tym zakresie.**

Zakładając zróżnicowanie przestrzenne pożądanego wskaźnika uczęszczalności do przedszkoli grupy wiekowej 3-6 lat, którego poziom powinien wynosić:

- 60% dla zespołu wsi Grzędzin - Wronin - Dzielawy - Witosławice - Łaniec - Koza - Mierzęcín i dla wsi Polska Cerekiew - Ciężkowice – Jaborowice - Połowa – Ligota Mała,
- 80% dla wsi Zakrzów,
- do 2010 r. przedszkole we wsi: Grzędzin powinno być 2-oddziałowe i posiadać min. 50 miejsc,
- Polska Cerekiew powinno być 3-oddziałowe i posiadać 75 miejsc (jest 72 + 17 oddział klasy "0", tj. 90),
- Zakrzów powinno być 2-oddziałowe i posiadać min. 50 miejsc.

Łącznie przedszkola w gminie w 2010 r. powinny mieć 175 miejsc (przy 172 miejscach istniejących). A zatem zdecydowana **poprawa (wskaźnika uczęszczalności do przedszkola) standardów obsługi mieszkańców gminy Polska Cerekiew wymagać będzie utrzymania dotychczasowej liczby miejsc przedszkolnych w gminie. W przypadku likwidacji przedszkola we wsi Grzędzin (ze względu na przekazanie budynku**

zakonowi) wymagana będzie realizacja budowy nowego obiektu. Ze względu na izochrony dojść z rejonie obsługi pożądana jest jego lokalizacja na gruntach wsi Wronin.

2.1.2. Szkoły

Na terenie gminy Polska Cerekiew w roku szkolnym 1996-97 działały 3 szkoły podstawowe finansowane z budżetu gminy. Dwie z nich prowadziły nauczanie w pełnym zakresie (Polska Cerekiew i Wronin), jedna w zakresie klas I-III (Zakrzów). Ta ostatnia w roku szkolnym 1997-98 została zlikwidowana. Pozostałe ogółem posiadają 27 pomieszczeń do nauki, 23 oddziały, a uczęszcza do nich 518 uczniów. Na terenie gminy nie ma szkół średnich.

TABELA 5. Szkoły podstawowe gminy Polska Cerekiew – stan w latach 1996-1997

Lp. miejscowości	Liczba pdn.	Liczba oddziałów	Liczba uczniów	Uwagi
1. Polska C. I-VIII	18	15	363	sala gimnast. świetlica biblioteka
2. Wronin	9	8	155	sala gimnast.
Ogółem	27	23	518	

Źródło: Urząd Gminy w Polskiej Cerekwi - dane statystyczne WUS: opracowanie własne – M.O.

Ponadto dzieci z gminy Polska Cerekiew uczęszcza do dwóch szkół podstawowych, finansowanych przez sąsiednie gminy. I tak, dziewięcioro dzieci ze wsi Koza uczęszcza do szkoły w Maciowakrzach (gmina Pawłowiczki), a 67 dzieci ze wsi Zakrzów uczęszcza do szkoły w Steblowie (gmina Cisek).

W 1996 r. grupa wiekowa 7-14 lat liczyła 746 dzieci, tak więc do szkół na terenie gminy uczęszcza tylko 70% dzieci tej grupy wiekowej. Następne 10,2% uczęszcza do szkół na terenach sąsiednich gmin. Łącznie więc do szkół podstawowych uczęszcza tylko 80,2% dzieci gminy. Pozostała ich liczba (tj. 19,8%) prawdopodobnie przebywa wraz z rodzicami na emigracji czasowej lub stałej, mając jednocześnie zameldowanie na terenie gminy. Jest to zjawisko niecodzienne i niepokojące, wpływające niekorzystnie na możliwości prowadzenia stabilnej polityki w zakresie szkolnictwa.

Rejony obsługi poszczególnych szkół gminy obejmują następujące jednostki:

1. Szkoła w Polskiej Cerekwi - klasy I– VIII + 1 oddział przedszkolny:

- Polska Cerekiew, Jaborowice, Ligota Mała, Połowa, Ciężkowice i Zakrzów,

2. Szkoła we Wroninie – klasy I-VIII:

- Wronin, Dzielawy, Witosławice, Grzędzin, Łaniec, Mierzęcin i Jastrzębie (woj. katowickie).

Obiekty szkolne gminy spełniają wymogi stawiane obecnie szkołom. Szkoła we Wroninie wymaga kapitalnego remontu, a w Polskiej Cerekwi remontu bieżącego. Każda z nich posiada odpowiedniej wielkości przyszkolny teren sportowy.

Standardy zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie szkolnictwa podstawowego, wyrażone wskaźnikiem liczby uczniów na 1 pomieszczenie do nauki, kształtują się następująco:

TABELA 6. Standardy obsługi mieszkańców w zakresie szkolnictwa podstawowego - gmina Polska Cerekiew, stan w latach 1996 - 1997

	Liczba uczniów na 1 p.d.n	Przyszkolne boiska - stan	Stan tech. budynkuynku
1. Polska C.	20,2	średni	średni
2. Wronin	17,2	średni	zły
Ogółem	19,1		

Źródło: UG w Polskiej Cerekwi, opracowanie własne – M.O.

Poziom zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy w zakresie szkolnictwa ocenić można jako dobry, w sytuacji uczęszczania do szkół gminy około 80% jej grupy wiekowej 7-14 lat.

Istotnym elementem standardów zaspokojenia potrzeb jest lokalizacja i wynikająca z niej izochrona dojść pieszych (lub dojazdów). Pod tym względem najgorzej obsługiwani są mieszkańcy wsi Mierzęcín - Witosławice oraz Połowa i Jaborowice. Organizację przestrzenną szkolnictwa podstawowego na terenie gminy (włączając w to szkołę w Stebłowie) ocenia się wysoko. Zapewnia ona prawidłowe izochrony dojść i dojazdów oraz niskie koszty utrzymania obiektów.

Zgodnie z prognozowaną - hipotetyczną strukturą wieku ludności, udział dzieci w wieku 7-14 lat w zmniejszy się z 772 osób (14,1%) w 1994 r. do około 728 osób (14,0%) w roku 2000, 656 (12,9%) w 2005 r., by osiągnąć w 2010 r. poziom 625 osób (12,5%).

Zakładając, że nie zmieni się zasadniczo system w zakresie nauczania podstawowego (szkoła podstawowa ośmioklasowa), a uczestnictwo w nauczaniu podstawowym grupy wiekowej 7-15 lat utrzyma się w gminie na poziomie 99% (preferencyjny model nie oddzielania uczniów lekko upośledzonych) oraz zachowany zostanie pożądany, średni wskaźnik 18 uczniów na jedno pomieszczenie do nauki (charakterystyczny dla terenów wiejskich), w perspektywie potrzebnych będzie (z wyłączeniem dzieci wsi Zakrzów uczęszczających do szkoły w Stebłowie) 36 pomieszczeń do nauki w 2000 r., 33 w 2005 r. i 31 p.d.n. w 2010 roku. Szkoły gminy posiadają ogółem 28 p.d.n. i przy ich zachowaniu średnia liczba uczniów na pomieszczenie do nauki wyniesie 23 U/p.d.n. w 2000 r., 21 U/p.d.n. w 2005 r. i zmniejszy się w 2010 roku do 20 U/p.d.n. A zatem przy założeniu, że do szkół gminy będzie uczęszczać 90% dzieci w grupie wiekowej 7-14 lat (pozostałe 10% do szkoły w Stebłowie) oraz przy zachowaniu istniejących szkół, standard nauczania będzie się w nich polepszał na skutek spadku liczby uczniów (zakłada się, że zjawisko emigracji, szczególnie czasowej zostanie powstrzymane, a wyjazd dzieci z rodzicami ograniczony).

Hipotetyczny rozkład potrzeb w zakresie nauczania podstawowego, uwzględniający istniejącą strukturę przestrzenną szkół oraz ich obwoły obsługi będzie następujący:

TABELA 7. Prognozowana liczba uczniów w gminie Polska Cerekiew - rok 2010

lp. rejon szkoły podst.	ilość dzieci 7-14 lat		minimalna ilość p.d.n.	
	1996/97	2010	ist.	proj.
	Uczęszczających do szkół gminy			
1. Polska Cerekiew (Zakrzów)	363	368	19	20
2. Wronin	155	171	9	11
Ogółem	518	539	28	31

Opracowanie własne M.O.

2.1.3. Planowana struktura przestrzenna obsługi mieszkańców w zakresie oświaty

Organizacji szkolnictwa w gminie Polska Cerekiew nie można rozpatrywać w oderwaniu od organizacji przestrzennej placówek przedszkolnych. W obowiązku władz gminy leży zapewnienie dzieciom w wieku 6 lat wychowania przedszkolnego w klasie „0” oraz dzieciom 7 -14 lat nauki w publicznej szkole podstawowej.

Docelowa struktura przestrzenna przedszkoli i szkół podstawowych zależeć będzie od przyjętych przez władze gminy celów i poziomu zaspokojenia potrzeb mieszkańców, mierzonego pożądanym wskaźnikiem uczniów/oddział, uczniów/1 p.d.n., izochrony dojazdu do szkoły, stanu technicznego budynków i wyposażenia w przyszkolne urządzenia sportowe, a także od systemu oświaty preferowanego przez państwo (system szkoły dziesięcioletniej).

W wariantcie minimalnym organizacji przestrzennej placówek przedszkolnych pożądanym jest utrzymanie istniejących obiektów.

W wariantcie minimalnym organizacji przestrzennej szkół podstawowych, uwzględniającym dopuszczalne izochrony dojeżdż i dojazdów, wartość techniczną istniejących obiektów, koszty kształcenia jednego ucznia oraz wyposażenie w przyszkolne tereny sportowe, docelowa organizacja szkolnictwa w gminie powinna bazować na stanie istniejącym tj. szkoła w Polskiej Cerekwi i Wroninie (oraz w Steblowie dla dzieci z Zakrzowa).

Taka organizacja szkół pozwoli utrzymać udział nakładów finansowych na oświatę z budżetu gminy na jednakowym poziomie. Jednocześnie pozwoli to podnieść standard wyposażenia szkół i przedszkoli, co w efekcie poprawi sytuację w tym zakresie oraz poziom nauczania.

2.1.4. Usługi w zakresie ochrony zdrowia

W zakresie podstawowym ochrony zdrowia 5348 mieszkańców gminy Polska Cerekiew obsługiwanych jest przez dwa ośrodki zdrowia znajdujące się we wsiach:

1. Polska Cerekiew - z rejonem obsługi obejmującym mieszkańców wsi Polska Cerekiew, Zakrzów, Jaborowice, Ciężkowice, Ligota Mała i Połowa,
2. Wronin - z rejonem obsługi mieszkańców wsi Wronin, Witosławice, Dzielawy, Grzędzin, Łańce, Mierzęcín i Koza.

TABELA 8. Służba zdrowia - gmina Polska Cerekiew – stan na 1997 r.

Lp. Ośrodek zdrowia	Liczba gabin.	Liczba lekarzy	Liczba pielęg.	Lłość mieszkańców
1. Polska Cerekiew	2(2)	1,5 1,5	2 1	3725 1623
2. Wronin	2(1)			
Ogółem	4(3)	3,0	3	5348

Opracowanie własne M.O.

Łącznie przychodnie zdrowia posiadają 4 gabinety lekarskie (w tym 2 ogólne, 2 stomatologiczne), 2 zabiegowe i 1 punkt szczepień dzieci. Ośrodek zdrowia w Polskiej Cerekwi posiada ogółem 2 gabinety lekarskie, 1 zabiegowy oraz punkt szczepień. Z kolei ośrodek zdrowia we Wroninie posiada 2 gabinety lekarskie i 1 zabiegowy.

W zakresie leczenia specjalistycznego mieszkańcy gminy korzystają ze szpitala rejonowego w Kędzierzynie-Koźlu, który dysponuje trzema szpitalami o 547 łózkach. Na jedno łóżko szpitalne w rejonie ich obsługi przypada 215 mieszkańców tj. 47 łózek/10.000 mieszkańców rejonu obsługi. Standardy obsługi mieszkańców gminy w zakresie szpitalnictwa są niższe niż średnie dla województwa opolskiego, gdzie ten wskaźnik kształtuje się na poziomie 50,4 łózek/10.000 mieszkańców i ma tendencję spadkową od 1985 r. Dodatkowe utrudnienia wynikają z dojazdów do Kędzierzyna-Koźla.

Poziom obsługi mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia, zagwarantowanej przez wiejskie ośrodki zdrowia, ocenia się jako dobry. Standardy zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy przez państwową służbę zdrowia kształtują się następująco:

TABELA 9. Standardy obsługi mieszkańców w zakresie służby zdrowia - gmina Polska Cerekiew – stan na 1997 r.

Wskaźnik	Ogółem gmina	Wronin	Polska Cerekiew
- liczba osób/1 gabinet lekarski	1337	812	1563
- liczba ludności na placówkę ambulatoryjną (rzeczywista)	2674	1623	3125
- liczba placówek/10.000 ludności	3,7	6,2	3,2
- liczba lekarzy/10.000 mieszkańców	5,6	9,2	4,8
- liczba ludności/lekarza	1783	1082	2083
w tym:			
- liczba stomatologów/10.000 M	1,9	4,2	1,6
- liczba ludności/lekarza stomatologa	5348	3246	6250
- liczba pielęgniarek/10.000 M	9,3	12,3	9,6
W tym wykwalifikowane	5,6	6,2	6,4

Opracowanie własne M.O.

Porównywalne średnie standardy dla województwa opolskiego w 1996 r. wyglądały następująco :

	Województwo	Gmina
- liczba ludności na placówkę ambulatoryjną (rzeczywista)	3372	2674
- liczba placówek/10.000 ludności	3,0	3,7
- liczba lekarzy/10.000 mieszkańców	17,2 3,8	5,6 1,9
- liczba pielęgniarek/10.000 M.	47,1	9,3
w tym wykwalifikowanych	46,0	5,6

Na analizowanym terenie osiągnięto znacznie niższy wskaźnik liczby osób przypadających na placówkę od średniej wojewódzkiej (wyższy wskaźnik placówek/10.000 M.). A zatem służba zdrowia nie wymaga nowych przedsięwzięć inwestycyjnych. Niewątpliwie niskie standardy obsługi ludności w tym zakresie wynikają ze zbyt małej liczby personelu medycznego (zarówno lekarzy, jak i pielęgniarek). Wielkość wskaźnika liczby lekarzy/10.000 M gminy stanowi zaledwie 32% średniego wskaźnika dla województwa opolskiego, lekarzy stomatologów 50%, a pielęgniarek niecałe 20% średniej wojewódzkiej.

Niższy poziom zaspokojenia potrzeb mieszkańców w zakresie ochrony zdrowia reprezentuje przychodnia we wsi Polska Cerekiew, gdzie wszystkie podstawowe wskaźniki mają wartości mniej korzystne niż dla ośrodka zdrowia we Wroninie.

Samorządowa służba zdrowia wspomagana jest przez funkcjonujący obecnie na terenie wsi gminnej prywatny gabinet lekarski (pediatryczny), który tylko nieznacznie wpływa

na poprawę standardów obsługi mieszkańców.

Ze względu na wyraźnie obserwowane procesy starzenia się i pogorszenia stanu zdrowotnego społeczeństwa gminy Polska Cerekiew istniejący poziom obsługi należy uznać za niewystarczający, szczególnie w zakresie niższego personelu medycznego.

Planowane zmiany systemowe w funkcjonowaniu służby zdrowia prawdopodobnie zachowają dotychczasowy jej model organizacyjny, bazujący na wojewódzkich zespołach opieki zdrowotnej oraz wojewódzkich szpitalach zespolonych. Zakłada się więc, że podstawowa struktura organizacyjna służby zdrowia na terenie gminy nie ulegnie przekształceniom, przy całkowitej zmianie funkcjonowania i finansowania.

W przypadkach zagrożenia życia czas dojazdu do gminy karetki pogotowia z Kędzierzyna-Koźła mieści się w granicach od 14 min dla wsi Zakrzów, 19 min dla wsi gminnej oraz do 30 min dla wsi Koza. Bezpieczeństwo mieszkańców gminy jest zapewnione na niewystarczającym poziomie (zalecane 5 min w przypadku ratowania życia). Szczególnie niekorzystne standardy obsługi mają wsie położone w południowej i południowo-zachodniej części gminy.

Obecnie na terenie gminy Polska Cerekiew nie ma żłobka zapewniającego opiekę dzieciom w wieku 2 lata, do której należy 113 dzieci. Zgodnie z prognozą demograficzną w roku 2010 liczba dzieci w tej grupie wiekowej wzrośnie i wyniesie około 150 dzieci. Przy obowiązującej normie zabezpieczenia miejsc w żłobkach wynoszącej 0,75-1,5% ogólnej liczby mieszkańców ogółem w gminie potrzebne będzie 37-75 miejsc na terenie gminy.

Uwzględniając prognozowany rozkład zaludnienia analizowanego obszaru oraz wygodne izochrony dojazdów lub dojazdów, realizacja żłobka powinna być planowana we wsi gminnej, gdzie potrzebnych będzie 15-30 miejsc (żłobek 1-2-oddziałowy) oraz we wsi Wronin 12-24 miejsca (żłobek 1-2-oddziałowy z rejonem obsługi Wronin - Dzielawy - Witosławice - Łaniec - Koza - Mierzęcín). We wsi Zakrzów należałoby utworzyć jeden oddział dla dzieci w wieku 2 lat, przy istniejącym przedszkolu. Realizacja obiektów tego typu w gminie powinna być uzależniona od rzeczywistych potrzeb w tym zakresie, które wiążą się będą przede wszystkim z zapewnieniem miejsc pracy dla kobiet.

Gmina nie posiada domu spokojnej starości, finansowanego z własnego budżetu. Według prognozy demograficznej liczba ludności w wieku powyżej 60 lat w 2010 r. przy spadku liczby ludności utrzyma się (w liczbach rzeczywistych) na dotychczasowym poziomie i wyniesie około 750 osób. Normatywne zapotrzebowanie na miejsca w domach spokojnej starości wynosi 10 na 1000 mieszkańców. **W gminie Polska Cerekiew w 2010 r. około 50 osób będzie wymagało stałej opieki społecznej.** Rzeczywiste zapotrzebowanie na usługi tego typu jest jednak zależne od istniejących w gminie wzorców kulturowych oraz struktury gospodarstwa rodzinnego, która w tym przypadku jest niekorzystna (mała, średnia liczba osób w rodzinie, duża liczba osób samotnych w gminie).

Na terenie miasta znajduje się jedna apteka we wsi gminnej, obejmująca swoją obsługą 5250 mieszkańców obszaru. W porównaniu ze wskaźnikiem dla województwa opolskiego wielkości 5789 osoby/aptekę lub punkt apteczny pozwala ocenić poziom zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy jako dobry. Korzystne wielkości mają też izochrony dojazdów i dojazdów do apteki, które dla większości wsi gminy kształtują się na poziomie 8 min (Połowa,

Ligota Mała, Jaborowice, Zakrzów, Ciężkowice, Witosławice, Dzielawy, Grzędzin).

2.1.5. Bezpieczeństwo obywateli i mienia

We wsi gminnej Polska Cerekiew funkcjonuje posterunek Policji Państwowej. Obiekty i urządzenia jednostek policji są planowane i programowane indywidualnie, na podstawie wytycznych właściwej jednostki organizacyjnej. Brak wniosku do „Studium” wskazuje, że istniejący posterunek zaspokaja potrzeby bezpieczeństwa mieszkańców w sposób wystarczający.

W zakresie specjalistycznej ochrony mieszkańców gminy Polska Cerekiew przed pożarami obsługę terenu zapewniają Komenda Rejonowa Straży Pożarnych w Kędzierzynie-Koźlu oraz Jednostki Ratowniczo-Gaśnicze w Koźlu i Zakładach Azotowych oraz Głubczycach. Struktura przestrzenna zawodowej straży pożarnej zapewnia dojazd do większości wsi gminy w nieprzekraczalnym czasie 20 min (wymagana norma polska). Do najdalej położonych wsi gminy (Koza, Mierzęcín) dojazd wydłuża się do 30 min, co pozwala uznać poziom ich bezpieczeństwa za średni (w krajach europejskich dopuszczalna norma dojazdu do wypadku wynosi 3-5 min, a do pożaru maksymalnie 8-10 min).

Działania zawodowej straży pożarnej wspomagane są na terenie gminy przez sieć placówek Ochotniczej Straży Pożarnej, które znajdują się w Zakrzowie, Polskiej Cerekwi, Jaborowicach, Wroninie i Grzędzinie, oraz staż pożarną działającą przy cukrowni w Ciężkowicach. W trzech przypadkach gminne obiekty są nowe lub zmodernizowane (Polska Cerekiew, Wronin i Jaborowice), dobrze spełniające swoją funkcję. Przyjmując wysoką normę obsługi terenu (maksymalny czas dojazdu do pożaru wynoszący 8 min), należy stwierdzić, że wszystkie wsie gminy obsługiwane są w sposób prawidłowy, na poziomie bardzo wysokim. **Istniejącą strukturę przestrzenną, jak na warunki polskie, można uznać za zbyt gęstą.** Wystarczającą strukturę zapewniłoby zachowanie obiektów tego typu we wsiach Polska Cerekiew oraz Wronin lub tylko we wsi Wronin, położonej w rejonie najgorzej obsługiwanym przez jednostki zawodowe. Pozostałe jednostki OSP mogłyby ulec likwidacji. Wpływ na decyzję o ostatecznej strukturze przestrzennej obiektów OSP powinny mieć nie tylko wyposażenie i dotychczasowa sprawność zespołów ratowniczych, koszt utrzymania poszczególnych jednostek OSP, ale także potrzeby mieszkańców wsi związane z ich bezpieczeństwem, ochroną mienia oraz potrzebami kulturalnymi zaspakajany przez działalność OSP.

2.1.6. Urządzenia kultury

Wyposażenie terenu w zakresie urządzeń kultury (domy kultury, kina, biblioteki, kluby osiedlowe itp.) ustala się indywidualnie, a standardy obsługi mieszkańców obszaru zależą od potrzeb i przyjętych przez władze terenu priorytetów w tym zakresie.

Gmina nie posiada wielofunkcyjnego domu kultury, choć wsie będące ośrodkami administracji stopnia podstawowego (zgodnie z normatywem urbanistycznym) powinny być w tego typu urządzenia wyposażone. Na terenie gminy nie prowadzi się też w żadnej innej formie kółek zainteresowań czy zajęć dydaktycznych dla mieszkańców gminy, co decyduje o bardzo niskim poziomie zaspokojenia potencjalnych potrzeb w zakresie kultury.

Tylko w trzech z 13 wsi gminy znajduje się świetlica wiejska (Zakrzów - przy OSP, Jaborowice, Witosławice - nie funkcjonuje). Obiekty te nie są w stanie zaspokoić potrzeb

kulturalnych mieszkańców na współczesnym poziomie. Z kolei utrzymywanie ich tylko jako miejsca sporadycznych spotkań mieszkańców, bez prowadzenia różnorodnych form zorganizowanej działalności kulturalnej, rodzi wątpliwości w sens ponoszenia kosztów utrzymania budynków lub pomieszczeń (szczególnie jeśli nie są związane z działalnością OSP). Powinny one zostać zlikwidowane, pod warunkiem realizacji wielofunkcyjnego domu kultury we wsi gminnej.

Standard zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy w zakresie usług kultury należy uznać za niski lub bardzo niski. Dotyczy to wszystkich grup wiekowych mieszkańców i wszystkich wsi gminy prawie w jednakowym stopniu. Jednak rozwój tego typu placówek uzależniony jest od preferencji mieszkańców i idącej za tym polityki Rady Gminy, która występuje tu w roli sponsora. Lepszym rozwiązaniem wydaje się zapewnienie mieszkańcom gminy wyspecjalizowanej jednostki, zapewniającej realizację lub rozwój potrzeb (zespoły tańca, teatr, kółka recytatorskie, chór, zespoły muzyczne, pracownie komputerowe, zajęcia plastyczne czy inne), niż kosztowne utrzymywanie świetlic wiejskich, niewpływających w żaden sposób na zaspokojenie potrzeb kulturalnych mieszkańców gminy.

Podniesienie standardów obsługi mieszkańców gminy będzie musiało wiązać się z realizacją wielofunkcyjnego domu kultury we wsi gminnej. Niezależnie od tej inwestycji gminnej pożądane jest powstanie komercyjnych klubów kultury i rozrywki, finansowanych przez jednostki gospodarujące. Obecnie tego typu klub działa tylko we wsi Zakrzów (BODY CLUB) i mimo niskiego standardu usług jest to pożądany kierunek zmian.

Na analizowanym obszarze znajdują się trzy biblioteki, we wsi Polska Cerekiew, Grzędzin i Zakrzów. Księgozbiór wynosi 34. 300 woluminów, a liczba czytelników wynosi 765.

Wskaźniki na terenie gminy, w każdym interesującym nas przypadku, osiągają wyższe wartości niż dla województwa opolskiego (stan na 1996 r.):

	Gmina	Województwo
czytelnicy w ogólnej liczbie mieszkańców	14,6%	17,9
czytelnicy/1000 M.	179	146
księgozbiór/1000 M.	6542	4231

Jeden tylko wskaźnik osiąga niższą wartość w przypadku gminy, tj. wskaźnik wypożyczeń woluminów na 1 czytelnika (15,8 w gminie 19,0 w województwie - mieszkańcy gminy czytają mniej książek, mimo że mają do nich lepszy dostęp).

Struktura przestrzenna wyposażenia terenu gminy w biblioteki jest dobra, zapewnia mieszkańcom gminy optymalny dostęp do tego typu usług i nie wymaga zmian.

2.1.7. Urządzenia sportu i rekreacji oraz zieleni ogólnodostępnej

Usługi tego typu zarówno mogą być finansowane z budżetu gminy (lub klubów sportowych), jak i mogą stanowić źródło dochodów jednostek gospodarczych.

Na obszarze gminy Polska Cerekiew obiekty i urządzenia tego typu są nieliczne, a reprezentowane są przez boiska sportowe (stanowiące własność gminy), parki

(pozostające także w rękach prywatnych właścicieli), place zabaw oraz gminne kąpielisko (basen otwarty). Znajdują się one w 4 wsiach gminy.

Tylko w trzech wsiach gminy (Polska Cerekiew, Zakrzów i Grzędzin) istnieją boiska sportowe, które charakteryzują się średnim stopniem wyposażenia technicznego i urządzenia terenu. Boiska we wsi gminnej i Zakrzowie wyposażone są w budynki sanitarno-socjalne. Żadne jednak nie posiada urządzeń widowni.

Najprostszych urządzeń tego typu nie posiadają pozostałe wsie gminy. Nie należy jednak tego oceniać negatywnie. Koncentracja tego typu obiektów jest słuszna, ze względu na koszty ich utrzymania, a przy poprawie wyposażenia w stosowne urządzenia zapewnią one obsługę mieszkańców wsi na dobrym poziomie:

- Polska Cerekiew - Ciężkowice, a także Ligota Mała, Połowa i Jaborowice,
- Grzędzin - Wronin - Dzielawy - Witosławice, a także Koza i Mierzęcín,
- Zakrzów - z zespołem wsi Steblów - Sukowice (gmina Cisek).

We wsi gminnej znajduje się basen kąpielowy, otwarty. Jednak jest on, od wielu lat, nieczynny ze względu na zły stan techniczny. Według ekspertyz istniejące warunki inżyniersko-geologiczne podważają sens wykonywania remontu obiektu. Został on zrealizowany na glebach organicznych (torfach), objętych w chwili obecnej prawną ochroną.

Tylko we wsi Polska Cerekiew oraz w Zakrzowie i Grzędzinie (przy przedszkolach) znajdują się place zabaw dla dzieci. Niski standard wyposażenia w urządzenia zabawowe oraz zagospodarowanie terenu nie spełnia żadnych wymogów współczesnych, ani zapewne oczekiwań mieszkańców.

Duże zespoły zieleni parkowej o zabytkowym drzewostanie (parki zabytkowe, powstałe w XIX wieku), stanowiące jednocześnie tereny chronione na podstawie ustawy o ochronie dóbr kultury (parki krajobrazowe) oraz rozporządzenia w sprawie zasad uznawania terenów zadrzewionych na obszarach miast i wsi za parki wiejskie, ochrony tych parków i zarządzania nimi, położone są przy pałacu w Zakrzowie (9,5 ha) i Ciężkowicach (5,8 ha) oraz przy zamku w Polskiej Cerekwi (4,0 ha). Dwa z nich w chwili obecnej stanowią własność komunalną i mogą być uznane za ogólnodostępne. Trzeci (w Zakrzowie) stanowi własność prywatną, a wstęp na jego teren osobom postronnym jest zabroniony. Łączna powierzchnia zieleni parkowej na terenie gminy, którą można uznać za ogólnodostępną, wynosi więc ok. 9,8 ha. Na jednego mieszkańca gminy przypada 18,7 m² terenów zielonych, co pozwalałoby ocenić standard obsługi mieszkańców jako dobry. Uwzględniając jednak planowaną sprzedaż pałacu wraz z parkiem w Ciężkowicach, wskaźnik terenów zielonych na mieszkańca spadnie poniżej normatywnej wartości min. 8,0 m² tj. do 7,6 m²/na mieszkańca gminy.

Wyposażenie analizowanego obszaru w tereny zieleni ogólnodostępnej ocenia się jako niewystarczające, zarówno jeżeli chodzi o ich ilość, jak i jakość. Poza projektowaną rewaloryzacją zabytkowego parku we wsi Polska Cerekiew należy zapewnić ogólnodostępną zielenią parkową we wsi Zakrzów (pow. min. 1,0 ha max 1,7 ha) oraz dla zespołu wsi Wronin -Dzielawy - Grzędzin - Witosławice - Łaniec wielkości min. 1,0 ha max 1,9 ha.

Wymagane jest podniesienie standardów zaspokojenia potrzeb mieszkańców z zakresie wyposażenia terenu gminy w urządzenia sportu, rekreacji i wypoczynku.

2.2. Urządzenia finansowane przez jednostki gospodarcze

2.2.1. Handel

Ogólny poziom wyposażenia mieszkańców obszaru w urządzenia handlu uznaje się za średni.

Na analizowanym terenie działalność handlową prowadzi ogółem 26 placówek handlowych (dane z wizji w terenie), a więc na jedną przypada 206 mieszkańców gminy. Dominują sklepy z artykułami spożywczymi stanowiące 77% ich ogólnej liczby. Wyposażenie gminy w sklepy branży przemysłowej uznaje się za niewystarczające. W sieci handlu detalicznego artykułami spożywczymi występuje branża ogólnospożywcza, nabiałowo-piekarnicza, mięsna, warzywno-owocowa, monopolowa i winno-cukiernicza (brak sklepu rybnego). Wśród sklepów z artykułami nieżywnościowymi najczęściej występują sklepy wielobranżowe. Nie reprezentują one pożądanego spektrum specjalności.

Z ogólnej liczby placówek handlowych 42% znajduje się na terenie wsi gminnej Polska Cerekiew, co potwierdza jej podstawową funkcję usługową. Poza nią większa ilość tego typu usług skupiona jest we wsi Zakrzów, na terenie której znajduje się 27% ogólnej liczby placówek handlowych oraz we wsiach Dzielawy, Wronin i Ciężkowice (łącznie 24%). Mieszkańcy wsi Koza, Mierzęcín, Łańce, Jaborowice i Połowa nie mają zapewnionych elementarnych usług handlowych w miejscu zamieszkania. W niektórych z nich istnieją lokale handlowe, które w chwili obecnej nie są użytkowane.

Łączna powierzchnia sklepów zmniejszyła się od 1980 roku i wynosi około 2500 m² pow. użytkowej, z czego na terenie wsi gminnej znajduje się około 60%. Średnio na 1000 mieszkańców gminy przypada 465 m² pow. użytkowej, co ocenia się jako standard średni. Rozkład przestrzenny usług handlu w gminie znajduje odzwierciedlenie w zmianach standardów obsługi. I tak, na 1000 mieszkańców wsi gminnej przypada około 940 m² pow. użytkowej (standard wysoki). Z kolei we wsi Zakrzów wskaźnik ten kształtuje się na poziomie około 430 m² (standard średni), a w pozostałych wsiach gminy spada i wynosi około 270 m² pow. użytkowej/1000M.

A zatem poszczególnych wsiach sytuacja jest zróżnicowana, a standard obsługi ich mieszkańców waha się od poziomu niskiego w zespole wsi Wronin - Dzielawy - Grzędzin, do średniego w Zakrzowie, Ciężkowicach, Ligocie Małej i Witosławicach oraz wysokiego we wsi gminnej. W promieniu ich obsługi pozostają wsie nie posiadające elementarnych usług handlu tj. Połowa, Jaborowice, Koza, Mierzęcín i Łaniec.

W okresie ostatnich ośmiu lat ilość placówek handlowych na terenie wsi gminnej wyraźnie wzrosła, a w większości wsi gminy zmalała (nieużytkowane lokale GS-u we wsi Koza, Mierzęcín, Wroninie, Łańcach).

Rozkład przestrzenny standardów obsługi mieszkańców w zakresie handlu generalnie potwierdza strukturę ośrodków usługowych obszaru, gdzie Polska Cerekiew pełni funkcję usługową o znaczeniu lokalnym (jednostka usługowa poziomu "2"), i

wspomagana jest przez wieś Zakrzów oraz Wronin (ośrodek usługowy poziomu "1"). W tej ostatniej ilość obiektów handlowych jest jednak za mała. Pożądany (prognozowany) stopień zaspokojenia potrzeb mieszkańców powinien być wyrażony wskaźnikiem około 700 m²/1000 mieszkańców gminy, zmiennym w rozkładzie przestrzennym, odzwierciedlającym funkcję usługową wsi gminnej, a także Zakrzowa i Wronina.

2.2.2. Rzemiosło

Na terenie gminy prowadzi działalność tylko 17 zakładów rzemieślniczych (stan z wizji w terenie w marcu 1997 r.), z czego we wsi gminnej znajduje się 41% ich ogółu. Zakłady rzemieślnicze nie reprezentują całego spektrum branż rzemiosła usługowego i produkcyjnego.

Najwięcej zakładów, bo 35% ich ogółu (6 szt.), to zakłady obsługi komunikacji. Usługi bytowe, świadczone są tylko przez 5 zakładów tej branży (29% ogółu). Pozostałe to usługi produkcyjne branży spożywczej (2 piekarnie), usługi instalatorskie (2 zakłady) i stolarskie (2 zakłady).

Największa koncentracja usług rzemieślniczych występuje we wsi gminnej (41%) oraz Zakrzowie (29%). Ponadto występują one we wsiach: Połowa, Jaborowice, Witosławice, Dzielawy i Wronin.

Mała ilość oraz różnorodność zakładów rzemieślniczych na terenie gminy nie jest w stanie zaspokoić potrzeb jej mieszkańców na pożądanym poziomie. Świadczy to jednocześnie o niskiej samodzielności mieszkańców gminy w tworzeniu miejsc pracy dla siebie, przy zapewnionym popycie na niektóre usługi (szczególnie bytowe czy też budowlane).

2.2.3. Gastronomia

Poziom zaspokojenia potrzeb w zakresie gastronomii ocenia się jako niski. Lokale gastronomiczne znajdują się we wsi Polska Cerekiew (2 bary + kawiarnia), Zakrzów (bar + kawiarnia), Dzielawy (bar) oraz Wronin (bar), które posiadają łącznie około 300 m.k. miejsc konsumpcyjnych i około 800 m² p.u. (wizja w terenie i dane U.G.). Wskaźniki zaspokojenia potrzeb kształtują się na poziomie około 55 miejsc konsumpcyjnych oraz 150 m² p.u. na 1000 mieszkańców gminy. Ogólne standardy technicznego wyposażenia lokali gastronomicznych i jakości oferowanych usług generalnie są także niskie.

Ze względu na położenie terenu gminy Polska Cerekiew na trasie drogi krajowej relacji Opole - Racibórz - Chałupki - granica należy uznać, że usługi tego typu są rozwinięte niewystarczająco, a możliwości tworzenia miejsc pracy i dodatkowych wpływów do budżetu gminy niewykorzystane.

2.3. Struktura ośrodków usługowych

Nasylenie usługami poszczególnych jednostek osadniczych obszaru jest jednym z kryteriów oceny rzeczywistej ich hierarchii w obsłudze ludności i rolnictwa, w porównaniu ze strukturą pożądaną.

Ogólny poziom wyposażenia mieszkańców gminy w urządzenia usługowe

należy ocenić jako niewystarczający (dotyczy to zarówno wyposażenia w niektóre urządzenia finansowane z budżetu gminy, jak i przez jednostki gospodarujące). Wieś gminna posiada większość urządzeń obsługi rolnictwa i ludności i jest przygotowana do pełnienia funkcji gminnego ośrodka usługowego poziomu "2" (usługi ponadpodstawowe) na poziomie średnim.

Wieś Zakrzów wspomaga, ilością usług, gminny ośrodek usługowy, pełniąc funkcję ośrodka usługowego poziomu „1” . Jednocześnie do pełnienia tej funkcji jest przygotowana także wieś Wronin, obsługująca osady położone na południu gminy.

Usługi elementarne posiadają wsie Ciężkowice, Ligota Mała, Witosławice, Dzielawy i Grzędzin. Utrzymanie w niektórych ww. wsiach przynajmniej elementarnego poziomu obsługi mieszkańców w zakresie handlu będzie wymagało od władz gminy stosowania dostępnych instrumentów, zachęcających podmioty gospodarcze do prowadzenia tego typu działalności (np. przez zmniejszenie obciążeń podatkowych). Pozostałe wsie gminy, w gospodarce rynkowej, mają niewielkie szanse na zaspokojenie potrzeb mieszkańców w zakresie usług handlu na poziomie elementarnym.

Struktura przestrzenna ośrodków usługowych na badanym obszarze w przyszłości pozostanie taka sama (Kędzierzyn-Koźle - regionalny ośrodek usługowy, Polska Cerekiew - gminny ośrodek usługowy, Zakrzów i Wronin - ośrodki o programie usług poziomu „1”).

3. SYSTEM KOMUNIKACYJNY I TRANSPORTOWY

Potrzeby komunikacyjne mieszkańców gminy zaspokajane są przez dwa systemy komunikacyjne:

- system drogowy, pełniący podstawową funkcję w powiązaniach komunikacyjnych terenu gminy,
- system kolejowy, pełniący funkcję uzupełniającą.

Nie występuje na terenie gminy system komunikacji wodnej.

3.1. Komunikacja kolejowa

Przez obszar gminy Polska Cerekiew przebiega lokalna, jednotorowa linia kolejowa relacji Kędzierzyn Koźle Zachodnie - Baborów. Jest to linia niezelektryfikowana znaczenia miejscowego. W ciągu tej linii na terenie gminy zlokalizowane są przystanki kolejowe we wsi Jaborowice, Polska Cerekiew, Dzielawy oraz we wsi Sukowice (gmina Cisek - przystanek dostępny dla mieszkańców Zakrzowa). Wszystkie skrzyżowania tej linii z drogami krajowymi i wojewódzkimi przebiegają na jednym poziomie.

Linia ta niewątpliwie pełniła istotną funkcję w powiązaniu terenu gminy ruchem osobowym i towarowym z Kędzierzynom-Koźlem, zapewniającym mieszkańcom gminy usługi ponadpodstawowe oraz rynek zbytu towarów. Trzykrotne powiązania pociągami osobowymi w ciągu doby (poranne, popołudniowe- i wieczorne) w znaczący sposób wzmacniały powiązania komunikacją zbiorową PKS-u. Powiązania ruchem towarowym istotniejsze są dla miasta Baborów, a z terenu gminy tygodniowo ograniczał się do kilku

wagonów.

Obecnie linia jest nieczynna dla ruchu osobowego i towarowego, ze względu na uszkodzenia torowiska powstałe w wyniku lipcowej powodzi. Podjęto prace remontowe, ale zostały one następnie wstrzymane. Utrzymanie tej lokalnej linii jest niewątpliwie dla PKP nieopłacalne. **W tej sytuacji Dolnośląska Dyrekcja Okręgowa we Wrocławiu, kierując się także względami społecznymi, usiłuje podjąć ostateczną decyzję do 15.10.1997 r.** Brana jest pod uwagę możliwość likwidacji tego powiązania komunikacyjnego, istotnego dla mieszkańców gminy oraz dla jej rozwoju gospodarczego. Sytuacja ta wymaga interwencji władz gminy w celu zapewnienia podjęcia decyzji korzystnej dla mieszkańców terenu. W planie zagospodarowania przestrzennego województwa opolskiego linia ta ujęta jest jako linia kolejowa znaczenia miejscowego nr 195 przewidziana do modernizacji.

3.2. System drogowy

Sieć drogową na terenie gminy jest dobrze rozwinięta i umożliwia dojazd do wszystkich miejscowości i osiedli. Składa się z dróg krajowych, wojewódzkich, gminnych oraz ulic wiejskich, zaliczonych do dróg gminnych. Łącznie na terenie gminy drogi mają długość 29 kilometrów, z czego 58,6% stanowią drogi o powierzchni ulepszonej.

Podstawowe znaczenie dla powiązań komunikacyjnych gminy Polska Cerekiew mają drogi:

- **droga krajowa nr 45** - Złoczew – granica państwa, przecinająca teren gminy z północy na południe - przebiegająca przez tereny zainwestowane wsi Polska Cerekiew - Ciężkowice,
- **droga wojewódzka nr 421** – Szczyty – Błazejowice – Nędza, przebiegająca w południowej części gminy przez zabudowane tereny wsi Wronin - Dzielawy – Witosławie,
- **droga wojewódzka nr 427** – droga 45 Zakrzów – Kochaniec – Roszowice – Dzielnica, przebiegająca w północnej części gminy od drogi nr 45 w kierunku wschodnim przez teren zabudowany wsi Zakrzów.

Niewątpliwie najważniejszą rolę, zarówno w systemie transportowym kraju, jak i stymulującą rozwój gospodarczy gminy, pełni międzyregionalna droga nr 45 prowadząca z Opola przez K-Koźle - Polską Cerekiew - Racibórz do granicy państwa w Chałupkach. Docelowo będzie ona także zapewniać powiązania z autostradą poprzez węzeł „Dąbrówka”. Jednocześnie zapewnia ona dogodne powiązania komunikacyjne terenu gminy z sąsiednimi regionalnymi ośrodkami usługowymi (Kędzierzynom-Koźlem i Raciborzem, a także Gliwicami) oraz łatwy dostęp do sąsiednich rynków pracy i rynków zbytu. Jest ona najdłuższą drogą terenu gminy, pełniącą także ważną funkcję w wewnętrznych powiązaniach komunikacyjnych badanego obszaru. Obciążenie ruchem na tej drodze zbliżone jest do granicy przepustowości, przy poziomie obsługi określonym w HCM na poziomie D-E. Obecnie jest to droga jednojezdniowa o szerokości jezdni 7,0m.

TABELA 10. Generalny pomiar ruchu w 1995 roku - rodzajowa struktura pojazdów samochodowych

pojazd y ogółem	motoc v kle	samo- chody osób	lekkie samo- chody ciężaro we	samo- chody ciężaro we bez przycze P	samo- chody ciężaro we z przycze parni	auto- busy	ciągni ki rolni- cze	pojazd y samo- chodowe powyż. 80 km/h	rowery	pojazd y zaprzę- gowe
3333	17	2439	366	178	210	72	51	309	45	1
3344	20	2315	294	283	271	70	91	-	47	2

Pomiary ruchu wykonano w dwóch punktach pomiarowych, zlokalizowanych na terenie gminy, położonych na odcinku Większyce - Polska Cerekiew oraz Polska Cerekiew - granica województwa.

Wiele odcinków tej drogi nie spełnia wymagań normatywu technicznego, tj. wymogów technicznych stawianych drogom klasy G (głównej). Dogodne warunki ruchu zapewnione są głównie na odcinku od Długomiłowic do Polskiej Cerekwi. We wsi gminnej droga ta prowadzi ruch tranzytowy obok jej historycznego centrum, a następnie w sąsiedztwie cukrowni przez zabudowę wsi Ciężkowice, co znacząco obniża nie tylko standardy jej użytkowania (nieczytelny przejazd, miejscami zawężony pas drogowy i niebezpieczne przejścia o ograniczonej widoczności, jednopoziomowe skrzyżowanie z torami PKP), ale także standardy zamieszkiwania terenów do niej przyległych (hałas, zagrożenia wypadkami). Na swoim południowym odcinku droga posiada głównie nienormatywne promienie łuków poziomych.

Prognoza ruchu na tej drodze krajowej do 2015 roku przewiduje wzrost natężenia do poziomu 182% w stosunku do roku 1995 na odcinku Większyce - Polska Cerekiew i do poziomu 190% na odcinku Polska Cerekiew - granica województwa. Wzrośnie głównie obciążenie ruchem przez samochody osobowe, które będą stanowić 76% ogólnej liczby pojazdów poruszających się tą drogą, a także przez samochody ciężarowe, których ilość na analizowanej drodze stanowić będzie 22%.

TABELA 11. Prognoza ruchu na drodze krajowej nr 49 relacji Opole - Pszczyna w punktach pomiarowych Większyce - Polska Cerekiew i Polska Cerekiew - granica województwa

nazwa odcinka	1995 r. suma	2000 r. suma	2005 r. suma	2010 r. suma	2015 r. suma
Większyce - Polska Cer.	3333	4046	4730	5395	6050
Polska Cer. - granica woj.	3344	4114	4867	5604	6334

Mniej istotne znaczenie w funkcjonowaniu gminy odgrywają regionalne drogi wojewódzkie klasy Z (zbiorczej) nr 421 i 427. Warunki geometryczne i techniczne tych dróg

prawie na całym przebiegu są złe i nie odpowiadają wymaganym warunkom technicznym. Przede wszystkim posiadają one zawężony pas drogowy (wymagana min. szer. 20,0 m), zbyt małe promienie łuków, ciasne i niebezpieczne przejścia o ograniczonej widoczności przez tereny zabudowane. Miejscami brak jest także systemu odwodnienia i chodników. Wymagana jest stosowna modernizacja na całym przebiegu.

Sieć dróg powiatowych, składająca się z dziewięciu odcinków, jest dostatecznie gęsta i daje możliwość dojazdu do wszystkich miejscowości w gminie. Zapewnia ponadto dogodne, bezpośrednie połączenie ze wsią gminną; a także sąsiednimi ośrodkami gminnymi. Jej słabą stroną są parametry geometryczne i techniczne. Drogi powiatowe, zgodnie z przepisami, zaliczają się do klas zbiorczej i lokalnej (wyjątkowo głównej). Żadna z dróg nie spełnia wszystkich wymagań normatywu technicznego projektowania dróg tych klas. Część ma nawierzchnię gruntową.

Dużą rolę dla właściwych standardów obsługi mieszkańców gminy mają drogi powiatowe, zapewniające połączenia z sąsiednimi ośrodkami gminnymi (Pawłowiczki, Cisek i Rudnik - woj. katowickie):

- **nr 1405** relacji Pawłowiczki - **Połowa - Polska Cerekiew - Zakrzów** i droga nr 1422 relacji Zakrzów - Cisek,
- **nr 1406** relacji **Wronin** - Chrósty – Pawłowiczki,
- **nr 1460** relacji Wronin-Łańce - Pawłów(granica województwa).

Do dróg powiatowych zaliczono ponadto na terenie gminy Polska Cerekiew pięć ciągów drogowych, zapewniających lokalne powiązania obszaru gminy Polska Cerekiew z gminą Pawłowiczki, Cisek oraz Rudnik:

- **nr 1421** relacji Chrósty - Ligota Mała,
- **nr 1426** relacji Ciepły Dół - Polska Cerekiew,
- **nr 1453** relacji dojazd do stacji kolejowej – Grzędzin,
- **nr 1456** relacji Dzielawy – granica województwa (Modzurów),
- **nr 1473** relacji Maciowakrze - Koza,

Sieć dróg gminnych, uzupełniających drogi wyższych klas, jest także dostatecznie gęsta i posiadają one parametry i nawierzchnię uniemożliwiające dostateczną prędkość jazdy, wymaganą dla dróg tej klasy. Służą one głównie do obsługi terenów upraw rolnych i ich znaczenie ogólnie komunikacyjne nie jest duże.

Należy stwierdzić, że obecnie w gminie Polska Cerekiew występują progi rozwojowe, związane z funkcjonowaniem systemu drogowego. Podstawowe jego wady dotyczą przede wszystkim:

- niedrożności układu dróg krajowych na terenach zabudowanych,
- niedostatecznie rozwiniętego układu ulicznego na terenach zainwestowanych wsi gminnej oraz Zakrzowa,
- ruch transportowy poprzez zabytkowe centrum wsi gminnej, obniżający jego przydatność dla rozwoju funkcji turystyczno-krajoznawczej.

Istotną, dla dalszego rozwoju gospodarczego i przestrzennego gminy Polska Cerekiew będzie realizacja:

- modernizacji międzyregionalnej drogi krajowej nr 45 do pełnych parametrów klasy G (główniej) z budową obejścia wsi Polska Cerekiew - Ciężkowice, budowa MOP-ów dla zlokalizowania na nich parkingów, stacji paliw i moteli),

a także:

- modernizacji całych ciągów dróg wojewódzkich, mających znaczenie dla wewnętrznych powiązań wsi gminy oraz powiązań z sąsiednimi ośrodkami gminnymi,
- modernizacji układu ulicznego wsi Polska Cerekiew oraz Zakrzów, przy zapewnieniu przywrócenia kulturowych i estetycznych wartości, a także zmian funkcjonowania układu (szczególnie we wsi gminnej) umożliwiających eliminację ruchu transportowego z historycznego centrum,
- realizacji ścieżek rowerowych wzdłuż drogi krajowej oraz dróg wojewódzkich i powiatowych.

3.3. Komunikacja zbiorowa

Przewozy osobowe na terenie gminy realizowane są przez PKS Kędzierzyn-Koźle oraz PKS Racibórz.

Pierwszy z nich realizuje głównie powiązania pomiędzy Kędzierzynom-Koźlem a gminną na dziesięciu trasach tj.:

- K-Koźle - Polesie (przez Długomiłowice, Niesnaszyn, Łany, Sukowice, **Zakrzów**) -16 kursami,
- K-Koźle - Wronin (przez Długomiłowice, **Zakrzów, Polska Cerekiew, Wronin**) -11 kursami,
- K-Koźle - Wronin (przez Cisek, **Zakrzów, Polską Cerekiew**) - 1 kursem,
- K-Koźle - Racibórz (przez Ostrożnicę, Polska Cerekiew) - 2 kursami,
- K-Koźle - Baborów (przez Ostrożnicę, **Polską Cerekiew, Wronin, Mierzęcín, Kozę**) -2 kursami,
- K- Koźle - Baborów (przez **Polską Cerekiew, Połowę, Ligotę Małą, Maciowakrze**) - 2 kursami,
- - K-Koźle – Ligota Mała (przez Cisek, **Zakrzów, Jaborowice, Polską Cerekiew**) -14 kursami,
- Koźle - Ligota Mała (przez Ciek, **Zakazów, Polską Cerekiew**) - 11 kursami,
- Koźle - Koźle (przez Ostrożnicę, **Polską Cerekiew, Zakrzów, Sukowice, Długomiłowice**) - 4 kursami,
- Racibórz - Opole (przez Długie Pole, Ciężkowice, Polską Cerekiew, Długomiłowice, Koźle) - 3 kursami.

Z kolei PKS w Raciborzu obsługuje głównie południową część gminy czterema kursami autobusowymi dziennie (2 poranne i 2 popołudniowe) na trasie Racibórz - Modzorów -Jastrzębie - Wronin - **Dzielawy - Witosławice - Ciężkowice i Polska Cerekiew** (powrót tą samą trasą).

W obsłudze komunikacją zbiorową wsi gminy Polska Cerekiew wyraźne jest zróżnicowanie przestrzenne. Niewątpliwie najlepiej obsługiwana jest wieś gminna oraz Zakrzów. Z kolei najgorzej obsługiwani są mieszkańcy wsi Koza i Mierzęcín, gdzie autobusy PKS-u docierają tylko jeden raz dziennie (do południa). Nieznacznie lepiej obsługiwani są mieszkańcy wsi Połowa i Ligota Mała (około 8 kursów dziennie).

PKS zapewnia zadowalające standardy obsługi ludności gminy w godzinach porannych, południowych i popołudniowych (do godz. 16"), zaspokajając jej potrzeby w relacjach dom - praca (szkoła) oraz praca (szkoła) - dom, w powiązaniach z sąsiednimi miastami, głównie z Kędzierzynom-Koźlem. Odbywa się wówczas 80 % kursów autobusowych. Standardy te obniżają się znacznie w godzinach wieczornych oraz w dni świąteczne (20 - 30% kursów codziennych), gdy mieszkańcy realizują swoje potrzeby związane ze spędzaniem wolnego czasu, w relacji dom - potrzeby kulturalne, ośrodek wypoczynkowy, handel. Powiązania te są istotne dla zaspokojenia tych potrzeb, których mieszkańcy gminy nie mogą zaspokoić na miejscu. A zatem na poziom ich zaspokojenia ma niewątpliwą wpływ funkcjonowanie komunikacji zbiorowej, podobnie jak na postawy migracyjne ludności.

W związku z wstrzymaniem ruchu osobowego linią kolejową obecnie podstawowym środkiem komunikacji zbiorowej w gminie są autobusy PKS, obsługujące wszystkie wsie gminy, choć nie w jednakowym stopniu. Stopień zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy jest dobry i nie wymaga większych zmian w tym zakresie. Pożądana jest lepsza obsługa terenu gminy, szczególnie w dni świąteczne. Lokalizacje przystanków należy uznać za prawidłową, tj. zapewniają one izochrony dojeźdź w granicach 15min. (1km).

3.4. Zaplecze motoryzacji

Na terenie gminy znajduje się tylko 1 stacja paliw płynnych położona przy drodze krajowej relacji Opole-Racibórz we wsi Polska Cerekiew. Funkcjonuje też sześć warsztatów związanych z naprawą samochodów, które znajdują się we wsi gminnej, Witosławice, Zakrzów i Połowa. Warsztaty prowadzą usługi w zakresie napraw mechanicznych, blacharstwa, lakiernictwa i wulkanizacji.

Jako niezadowalające należy ocenić standardy zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy w zakresie obsługi motoryzacji. Nie ma na terenie gminy całodobowej stacji benzynowej oraz całodobowego warsztatu samochodowego.

Przy drodze krajowej nr 49 na terenie zabudowanym wsi Polska Cerekiew, znajduje się tylko jeden parking przydrożny bez wyposażenia. Nikłe jest także ogólne wyposażenie obszaru w parkingi, charakteryzujące się wskaźnikiem około 10 m.p./1000M.

4. SYSTEMY INŻYNIERYJNE

Przez wiele lat nie podejmowano na terenie gminy żadnych inwestycji związanych z tworzeniem nowych systemów infrastruktury technicznej. Znaczące opóźnienia rozwojowe systemów inżynierskich przejawiają się w następujących zjawiskach:

- pogorszeniem się stanu wód poprzez zwiększoną ilość zanieczyszczeń fizyko -

chemicznych i bakteriologicznych wody (w tym azotanami, azotynami i bakteriami coli) w ujęciach przydomowych, a także wód powierzchniowych,

- generalnym braku systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków na terenach zabudowanych wsi gminy.

Dopiero w latach 90. na terenie gminy rozwiązano problem zaopatrzenia w wodę, a także odbioru i składowania odpadów, co pozwoliło na likwidację i rekultywację licznie występujących wysypisk nielegalnych.

4.1. System zaopatrzenia w wodę

Obecnie wszystkie wsie gminy posiadają system centralnego zaopatrzenia w wodę z dwóch ujęć wodnych. Są to:

- automatyczna SUW w Polskiej Cerekwi posiadająca 2 studnie głębinowe ujmujące wodę z pokładów trzeciorzędowych (gł. 72m) o zasobach eksploatacyjnych (dwóch studni) w kat. B. wielkości 134,9 m³/h,
- stacja wodociągowa w Zakrzowie czerpiąca wodę z 2 studni głębinowych ujmujących wodę z pokładów czwartorzędowych, o zasobach eksploatacyjnych w kat. B (obu studni) i wielkości 202,8 m³/h.

Woda na ujęciu w Zakrzowie posiada podwyższoną twardość, zwiększone ilości związków żelaza, (w ilości 1,2 - 1,1 mg/l) i wykazuje zanieczyszczenia bakteriologiczne. Brak jest pełnej izolacji warstwy wodonośnej przez występujące tu gliny pylaste i piaszczyste. Dla studni nr 2 ustanowiono strefę ochrony bezpośredniej o R = 8,0 m, a dla studni nr 1 – r = 10m. Dla tej ostatniej ustanowiono strefę ochrony pośredniej r = 50 m.

Dla ujęcia wody wodociągu grupowego Polska Cerekiew ustanowiono strefę ochrony pośredniej, zewnętrznej wielkości R = 636,0 m od studni podstawowej, określonej 25-letnim czasem wymiany wody w warstwie wodonośnej. Na terenie strefy zabrania się przechowywania i składowania materiałów promieniotwórczych, eksploatacji surowców naturalnych, powodującej zmiany wartości izolacyjnych nakładu nad warstwą wodonośną, lokalizowanie nowych ujęć wody, nie związanych z przedmiotowym ujęciem oraz lokalizowanie wysypisk odpadów komunalnych i przemysłowych. Obecnie teren strefy ochronnej tego wodociągu komunalnego, zaopatrującego w wodę pitną większość wsi gminy, jest użytkowany w sposób zagrażający ujęciu wody. Znajdują się tutaj naziemne zbiorniki ścieków technologicznych cukrowni w Ciężkowicach. Wątpliwości budzi także skład zakładu CHEM-PEST oraz baza gospodarstwa rolnego.

Z wodociągów grupowych, zrealizowanych na bazie ww. ujęć, zaopatrywane są wsie:

1. Ujęcie wody w Polskiej Cerekwi - Polska Cerekiew, Ciężkowice, Witosławice, Dzielawy, Wronin, Łańce, Grzędzin, Koza, Mierzęcin oraz część wsi Jaborowice (do torów kolejowych), na którym roczne zużycie wody (zużycie + straty = produkcja wody) w 1996 roku wynosiło około 145.000 m³ (maksymalnie rocznie) tj. max. 12.085 m³ śred/miesięcznie i max. 396 m³ śred/dobowo (17 m³/h).
2. Ujęcie wody w Zakrzowie - Zakrzów, Jaborowice oraz Sukowice, Steblów, Byczynica, Cisek, Roszowski Las, Landzmierz i Biadaczów (gmina Cisek), na którym roczne zużycie wody przez wynosiło 1996 r około 170.000 m³ (maksymalnie rocznie) tj.

max. 1420 m³ śred/miesięcznie i max. 465 m³ śred/dobowo (19 m³/h). Zużycie wody przez mieszkańców wsi Zakrzów i Jaborowice około maksymalnie rocznie 50.000m³ (tj. max. 4.200m³ śred/miesięcznie i max. 140 m³ śred/dobowo).

Według danych statystycznych z 1995r. rzeczywiste, średnie zużycie wody w gminie w ciągu roku na jednego mieszkańca wyniosło 31,6m³ (przy średnim w województwie 41,0 m³/l mieszkańca i przy średnim zużyciu dla gmin 19,9m³/M). W skali całej gminy daje to około 176.000 m³/rok (w tym wieś Zakrzów + część wsi Jaborowice 45.000 m³/rok). Wśród gmin województwa opolskiego jest to jeden z najwyższych wskaźników zużycia wody, a osiąga on taką wartość ze względu na dużą dostępność do sieci wodociągowej (96% mieszkańców gminy korzysta z zaopatrzenia w wodę z wodociągu centralnego). W porównaniu jednak z przyjmowanym średnim zużyciem wody/osobę wynoszącym 140-160 l/M/dobę jest ono niskie i powinno wynieść (tylko dla potrzeb bytowo-gospodarczych) 275.000 m³/rok.

Rzeczywiste możliwości produkcji wody są wiele większe. W przypadku ujęcia i stacji uzdatniania wody w Zakrzowie wynoszą około 1350 m³/dobę (z czego ok. 35% jest zużywane), a Polskiej Cerekwi 960 m³/dobę (gdzie zużycie wynosi max. 42%). Nie ma więc większych ograniczeń dla rozwoju funkcji gospodarczych terenu, wynikających z dostępności do wody pitnej, w tym nawet rozwoju przemysłów wodochłonnych. Problemem pozostaje tylko jakość wody, wykazującej znaczną zawartość żelaza i manganu, a także zanieczyszczenia bakteriologiczne. Gmina Polska Cerekiew posiadając znaczne nadwyżki wody pitnej, może zasilić sąsiednie obszary deficytowe (np. Baborów - pod warunkiem realizacji nowego odcinka sieci magistralnej od Wronina).

Sieć wodociągowa gminy, o łącznej długości 41,8 km jest nowa, realizowana w latach 1991 - 1996. Wodociąg grupowy Polska Cerekiew wykonano z rur PCV jest w bardzo dobrym stanie technicznym. Z kolei 1 km wodociągu Zakrzów wykonano z rur AC (azbestowo-cementowych), a pozostałą część z rur PCV. Ten pierwszy odcinek, ze względu na użyte materiały kwalifikuje się do wymiany. Ponadto na ujęciu wody w Zakrzowie w sposób prawidłowy nie pracuje stacja wodociągowa, która nie zawsze zapewnia właściwe ciśnienie (powodując okresowe braki wody na wyższych piętrach budynków), a także dwa zbiorniki wyrównawcze. Kwalifikują się więc one do modernizacji.

Awaryjność wodociągów gminy jest bardzo mała. Podstawową wadą istniejącego systemu zaopatrzenia w wodę w gminie jest brak tzw. awaryjnego zasilania, umożliwiającego dostawę wody dla mieszkańców w przypadku wystąpienia poważnych awarii na sieci lub urządzeniach ujęcia wody. A zatem podstawową inwestycją (obok modernizacji sieci i urządzeń ujęcia wody w Zakrzowie) powinno być powiązanie wodociągu grupowego Polska Cerekiew z wodociągiem grupowym. Zakrzów siecią długości około 1,0 km biegnącą po zachodniej stronie torów PKP. Nie jest to inwestycja kosztowna, a zapewni dostawę wody mieszkańcom gminy podczas awarii na jednym z wodociągów.

Na obszarze gminy Polska Cerekiew znajdują się studnie głębinowe istniejących jednostek gospodarczych oraz obiekty użyteczności publicznej. Dwie studnie, o zasobach eksploatacyjnych kat B wielkości 28,5 m³/h i 40,0 m³/h, znajdują się na terenie CUKROWNI w Ciężkowicach i ujmują wodę z poziomu trzeciorzędowego. W chwili obecnej są nieużytkowane ze względu na znaczną zawartość żelaza oraz zwiększone ilości manganu. Trzecia studnia znajduje się przy szkole podstawowej we Wroninie i w chwili obecnej

jest nieużytkowana ze względu na zanieczyszczenia bakteriologiczne. Ujmuje ona wodę z pokładów czwartorzędowych a jej zasoby eksploatacyjne wynoszą 25,0 m³/h. Dla tego ujęcia wody wyznaczono strefę ochrony bezpośredniej wielkości R = 10,0m oraz strefę ochrony pośredniej, zewnętrznej ujęć wody (zasobów wodnych) wielkości R = 516m od osi studni zasadniczej. Pozostałe dwie studnie znajdują się na terenie wsi gminnej przy szkole oraz na terenie POM-u. Obie ujmują wodę z utworów trzeciorzędowych, a ich wydajność eksploatacyjna wynosi kolejno 24 m³/h i 33,9 m³/h.

Dla istniejących ujęć wody w Polskiej Cerekwi i Zakrzowie zostały ustanowione strefy ochrony bezpośredniej, których teren jest wygradzony i obowiązuje na nim ograniczenie użytkowania tylko do celów związanych z eksploatacją ujęcia oraz zakaz wprowadzania ścieków do wód powierzchniowych i podziemnych oraz rolniczego wykorzystywania ścieków, grzebania zwierząt, urządzania obozowisk i pastwisk, a także lokalizacji zbiorników i rurociągów do magazynowania lub transportu olejów i materiałów łatwopalnych.

4.2. Kanalizacja sanitarna

Na terenie gminy Polska Cerekiew brak jest systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków, co należy ocenić jako znaczące opóźnienie rozwojowe.

Obecnie nie funkcjonuje żaden zorganizowany system odbioru ścieków, z wyjątkiem podczyszczalni ścieków technologicznych cukrowni w Ciężkowicach. Gospodarka ściekowa na terenie gminy opiera się na powszechnym, przejściowym gromadzeniu ścieków w zbiornikach wybieralnych i wywożeniu ich na pola uprawne, łąki lub nielegalne wysypiska, a także na bezpośrednim odprowadzaniu ścieków do cieków wodnych. Rocznie bezpośrednio do środowiska zrzucających jest na terenie gminy około 120.000 m³ ścieków bytowych (istniejące zużycie wody - straty na sieci - potrzeby gospodarcze), co ma niewątpliwie wpływ na stan zanieczyszczeń wód powierzchniowych oraz gleb.

Istniejące warunki gruntowo - wodne w gminie są niekorzystne i nie umożliwiają przyjęcia wszystkich ścieków gospodarczo - bytowych. W warunkach znacznej deniwelacji terenu oraz małej przepuszczalności gleb na terenie prawie całej gminy (występowanie utworów zwięzłych w całym profilu glebowym, wykształconych na glinach less-podobnych), występuje realne zwiększenie zagrożeń dla jakości wód powierzchniowych oraz gleb. Budowa geologiczna i warunki hydrogeologiczne terenu przeważnie wykluczają możliwość skażenia wód podziemnych.

Potrzeba wyposażenia terenu gminy w systemy odbioru i oczyszczania ścieków wzrasta w związku z zakończeniem wyposażania w urządzenia wodociągowe. Duże zużycie, a więc duża ilość ścieków, będzie w istotny sposób wpływać na dalszą degradację środowiska (a także na potencjalne zagrożenia wód wgłębnych). Szczególnego znaczenia nabiera realizacja systemu odprowadzenia i oczyszczania ścieków w dwóch największych wsiach gminy: Polskiej Cerekwi i Zakrzowie.

Istniejąca niewielka sieć cieków wodnych (Potok Cisek, Wrońska Woda i Olcha) sprawia, że lokalizacja oczyszczalni ścieków nie jest dowolna. Ukształtowanie terenu z kolei generalnie umożliwia grawitacyjne odprowadzenie ścieków do oczyszczalni.

Koncepcja technicznych rozwiązań kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków dla terenu gminy Polska Cerekiew, powinna przede wszystkim uwzględnić realizację systemów

kanalizacji dla zespołów wsi uznanych za rozwojowe oraz wsi o większej liczbie zaludnienia, w proponowanym układzie:

1. Wronin - Łaniec - Dzielawy - Grzędzin - Witosławice - łączna ilość ścieków Q śred. = 390 m³/d, lokalizacja oczyszczalni ścieków na gruntach wsi Witosławice,
2. Polska Cerekiew - Ciężkowice (ewentualnie Jaborowice) - łączna ilość ścieków Q śred. = 410 m³/d, lokalizacja oczyszczalni ścieków na gruntach wsi Polska Cerekiew,
3. Zakrzów - Jaborowice - Sukowice - Steblów - łączna ilość ścieków Q śred. = 370 m³/d (600 wg. planu), (lub wariant II - Zakrzów, Jaborowice oraz Sukowice, Steblów, Cisek, Landzmiery (gm. Cisek - łączna ilość ścieków Q śred. = 1250 m³/d), lokalizacja oczyszczalni ścieków na gruntach wsi Steblów lub Sukowice.

Docelowo, do 2010 r., kanalizacja sanitarna powinna objąć obsługę 92-93% mieszkańców gminy.

Uwzględniając istniejący i planowany sposób użytkowania terenu, a szczególnie brak terenów zainwestowanych o dużym zanieczyszczeniu powierzchni terenu, przewiduje się realizację głównie kanalizacji rozdzielczej. Kanalizacją ogólnospławną powinny być objęte tylko tereny, na których planowana jest koncentracja usług, przemysłu lub zaplecza komunikacji.

Pozostałych wsi gminy Polska Cerekiew nie obejmuje się zbiorowymi systemami kanalizacji sanitarnej (tj. wsi Połowa, Ligota Mała, Koza i Mierzęcin oraz przysiółków). Gospodarka ściekowa w nich powinna opierać się na gromadzeniu ścieków w szczelnych zbiornikach, z których okresowo będą one wywożone na oczyszczalnię ścieków znajdującą się w rejonie ich lokalizacji.

4.3. System zaopatrzenia w ciepło

Na terenie gminy dominują indywidualne systemy zasilania budynków w ciepło. Przeważa ogrzewanie piecowe oraz małe kotłownie lokalne. Znajduje się tutaj 8 lokalnych kotłowni, zaopatrujących w ciepło zabudowę mieszkaniową wielorodzinną (Zakrzów, Polska Cerekiew, Ciężkowice) oraz obiekty użyteczności publicznej, usługowe i zakłady produkcyjne. Zwiększają w okresie zimowym niską emisję zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego.

Potrzeby ciepłe gminy są bardzo małe. Czynnikiem ten, oraz znaczne rozproszenie odbiorców powoduje, że wprowadzenie scentralizowanej gospodarki ciepłej na terenie największych wsi gminy jest nieopłacalne dla producenta. Pożądana wydaje się raczej perspektywa realizacji źródeł ciepła dla zgrupowania obiektów kubaturowych.

4.4. Zaopatrzenie w gaz

Na badanym obszarze nie ma sieci gazu przewodowego, przesyłowej ani rozdzielczej. Najbliższa sieć gazowa przebiega na południe od terenu gminy. Jest to gazociąg przesyłowy gazu ziemnego 6,4 MPa relacji Katowice - Nysa (Racibórz - Głubczyce). Najbliżej położonym miastem, zaopatrywanym w gaz jest Kietrz. Tak więc południowa i zachodnia część terenu gminy ma więc największe szansę na zasilanie w gaz (wieś Polska Cerekiew, Ciężkowice, Witosławice, Dzielawy, Grzędzin, Wronin i

Łaniec) Jednak ze względu na niską ilość i znaczne rozproszenie odbiorców, gmina nie jest ujęta w planach inwestycyjnych Zakładu Gazowniczego.

4.5. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Na terenie gminy znajduje się główny punkt zasilający (GPZ Polska Cerekiew), położony na gruntach wsi Ciężkowice. Odbiorcy energii elektrycznej terenu gminy zasilani są właśnie z tej stacji GPZ.

Przez teren gminy przebiegają dwie napowietrzne linie wysokich napięć:

- jednotorowa 110 kV relacji Blachownia – Chemik – Polska Cerekiew – Studzienna przewidziana do modernizacji,
- dwutorowa 400 kV relacji Dobrzeń – Wielopole przewidziana do adaptacji.

Wszystkie wsie gminy wyposażone są w stacje transformatorowe 15/0,4 kV zasilane liniami napowietrznymi 15 kV. Łącznie w gminie zlokalizowanych jest 26 punktów transformatorowych. Poszczególni odbiorcy zasilani są liniami napowietrznymi 0,4 kV (NN). Na terenach zabudowanych, na słupach tych linii znajdują się także latarnie oświetlenia ulicznego

Wszystkie urządzenia elektryczne tj. linie i stacje transformatorowe są własnością Zakładu Energetycznego Kędzierzynie-Koźlu, który je utrzymuje i remontuje.

Istniejący system zasilania w energię elektryczną zapewnia zaspokojenie potrzeb mieszkańców na zadowalającym poziomie. Stan sieci niskich i średnich napięć jest generalnie dobry, ale wymaga na terenie gminy modernizacji i remontów (głównie linia 15kV relacji GPZ Koźle - GPZ P. Cerekiew). Ponadto dla poprawy warunków napięciowych przewidywana jest budowa siedmiu nowych stacji transformatorowych we wsiach Polska Cerekiew (2), Zakrzów, Jaborowice, Witosławice, Grzędzin i Koza.

Planowany rozwój gospodarczy gminy Polska Cerekiew nie wpłynie w zasadniczy sposób na zmiany w istniejącym systemie zaopatrywania jej odbiorców w energię elektryczną ani na znaczące zmiany w ich potrzebach. Na utrzymanie się lub niewielki wzrost obecnego poziomu zapotrzebowania na energię elektryczną zasadniczy wpływ będzie mieć spadek liczby ludności i utrzymanie się dotychczasowych funkcji gospodarczych gminy. Odbiorcy energii elektrycznej będą w dalszym ciągu podstawowo zasilani z adaptowanego GPZ - Polska Cerekiew, a układ sieci średnich napięć na terenie gminy pozostanie bez większych zmian.

W miarę ujawniania się nowych potrzeb istniejący system będzie wymagał poprawy warunków zasilania i rozbudowy, szczególnie na terenie wsi Polska Cerekiew-Ciężkowice, Zakrzów i Wronin.

Docelowo przez teren gminy będzie przebiegała linia 400 kV relacji Dobrzeń - Rybnik. Jej przebieg pokrywać się będzie z istniejącym przebiegiem linii 110 kV. Strefa ochrony od obu linii wyniesie łącznie 110m.

4.6. Telekomunikacja

W chwili obecnej gmina Polska Cerekiew jest bardzo dobrze wyposażona w sieć telefoniczną. Wykonano nową centralę telefoniczną o 1000 numerach. Na 100 mieszkańców gminy przypada 20 numerów telefonicznych. Nie ma potrzeby rozbudowy czy modernizacji istniejącej sieci telekomunikacyjnej.

5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

Do rozwoju odnawialnych źródeł energii Polska jest zobligowana przez przepisy unijne. (10 stycznia 2007 Komisja Europejska przedstawiła pakiet działań w obszarze energii i zmian klimatu stanowiący podstawę nowej polityki energetycznej dla Europy, której głównym strategicznym założeniem jest 20% redukcja emisji gazów cieplarnianych, 20% udział energii odnawialnej w konsumpcji całej UE i 20% zmniejszenie zużycia energii do roku 2020.)

Zgodnie z art. 3 pkt 20 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (Tekst jednolity: Dz.U. z 2006 r. nr 89, poz. 625 z późn. zm.) odnawialne źródło energii to źródło wykorzystujące w procesie przetwarzania energię wiatru, promieniowania słonecznego, geotermalną, fal, prądów i pływów morskich, spadku rzek oraz energię pozyskiwaną z biomasy, biogazu wysypiskowego, a także biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu składowanych szczątków roślinnych i zwierzęcych.

W warunkach gminy Polska Cerekiew może być brana pod uwagę produkcja energii z wykorzystaniem energii wiatru, promieniowania słonecznego, biomasy i biogazu. Z wyżej wymienionych źródeł energii tylko rozwój energii wiatrowej wymaga terenów o szczególnych warunkach.

5.1. Uwarunkowania rozwoju energetyki wiatrowej.

Podstawowymi elementami środowiskowymi, które powinny być brane pod uwagę przy wyborze terenów pod elektrownie wiatrowe, mające wpływ na produktywność elektrowni, są wiatr i rodzaj terenu.

Wiatr jako siła napędowa elektrowni wiatrowej ma bezpośredni i najważniejszy wpływ na jej wydajność.

Dla zweryfikowania rejonu gminy Polska Cerekiew pod względem **wietrzności** przeprowadzone zostały roczne pomiary za pomocą specjalnie do tego przystosowanego masztu, które pozwoliły wstępnie ocenić, że teren ten nadaje się pod tego rodzaju inwestycję.

Teren przeznaczony pod farmę wiatrową powinien być przede wszystkim niezalesiony i wolny od zabudowań. Istotna jest również jego szorstkość, orografia oraz gęstość zabudowy w otaczającej okolicy. Ze względu na obowiązujące przepisy dotyczące dopuszczalnego natężenia hałasu w miejscach sąsiadujących z inwestycją siedzib ludzkich, farmy wiatrowe powinny znajdować się w odległości nie mniejszej niż 500 metrów od najbliższej istniejącej i

projektowanej zabudowy mieszkaniowej. Nie nadają się pod lokalizację farm wiatrowych tereny o gruntach słabonośnych.

Teren gminy Polska Cerekiew ma ogólnie dość korzystne warunki dla lokalizacji farm wiatrowych. Przesądza o tym przede wszystkim zwarta zabudowa wsi, niewielka powierzchnia lasów i zadrzewień oraz przeważająca na obszarze gminy płaskorówninna i niskofalista rzeźba terenu. Poza tym gmina nie ma walorów rekreacyjno-wypoczynkowych (patrz rozdz. V pkt 3), z którymi kolidowałyby wiatraki, a wysokie klasy gleb na niemal całym obszarze gminy wykluczają rozwój innej zabudowy (patrz rozdz. V pkt 1.1.5).

Kontrowersje związane z lokalizacją farm wiatrowych dotyczą głównie:

- zagrożenia ptactwa,
- ingerencji w krajobraz,
- emisji hałasu a zwłaszcza infradźwięków
- błysków słonecznych odbijających się od łopat wiatraków (tzw. efekt disco).

Problem **zagrożenia ptactwa** przez turbiny wiatrowe jest od wielu lat przedmiotem badań naukowców. Badania te dowodzą, że migrujące ptaki, wbrew powszechnym przekonaniom, nie są dotknięte rozwojem elektrowni wiatrowych. Naukowcy odkryli, że ptaki albo omijają elektrownie wiatrowe przelatując obok lub wybierają drogą między turbinami, gdzie istnieje mniej niż 1% prawdopodobieństwa na kolizję z olbrzymimi strukturami¹. Niezależnie od tego na obszarze gminy prowadzone są od jesieni badania ornitologiczne, które wykazały, że z punktu widzenia ochrony ptaków nie ma przeciwwskazań dla lokalizacji farm wiatrowych.

Ingerencja farm wiatrowych w krajobraz jest istotna i bezdyskusyjna. Faktycznie tereny zajęte przez farmy wiatrowe mogą być używane jedynie rolniczo lub przemysłowo. W przypadku gminy Polska Cerekiew nie jest to jednak argument przeciw wiatrakom, ponieważ gmina *de facto* jest gminą rolniczą i – zgodnie z przyjętymi kierunkami rozwoju – ma taką pozostać, dlatego lokalizacja farm wiatrowych niczego w tym zakresie nie zmienia. Rozwój energetyki wiatrowej zmienia natomiast korzystnie wizerunek gminy, bo daje możliwość mieszkańcom i władzom samorządowym przedstawiania swojego terenu jako obszaru proekologicznego i starającego się rozwijać w symbiozie ze środowiskiem naturalnym. Inwestycja taka, jak pokazują niektóre przykłady, może stać się nawet atrakcją turystyczną.

Problem **hałasu** rozwiązuje się poprzez lokalizację turbin wiatrowych w odpowiedniej odległości od siedzib ludzkich. Za najmniejszą wystarczającą odległość przyjmuje się 500m. Faktyczny zasięg hałasu zależy od rodzaju użytych turbin wiatrowych, ich liczby, szorstkości terenu, a nawet gęstości powietrza, dlatego dla każdej tego rodzaju inwestycji wykonywane są specjalistyczne badania. **Infradźwięki** były rzeczywiście problemem w początkowym okresie rozwoju turbin wiatrowych. Jednak zastrzeżenia prawne i szybki rozwój w tej dziedzinie doprowadziły do uzyskania konstrukcji prawie nie emitujących infradźwięków.

Również problem **błysków słonecznych** odbijających się od łopat wiatraków został już technicznie rozwiązany; nowoczesne turbiny wiatrowe wykonywane są z materiałów matowych, minimalizujących odbijanie światła słonecznego.

---

¹ Informacja o wynikach badań opublikowana została w magazynie Biology Letters.

Wpływ uwarunkowań na ustalenie kierunków i zasad lokalizacji farm wiatrowych

Jak wynika z wyżej przedstawionych uwarunkowań oraz uwarunkowań przyrodniczych przedstawionych w rozdz. 1, lokalizacja farm wiatrowych na terenie gminy Polska Cerekiew nie powinna mieć negatywnego wpływu na jakość przestrzeni tego obszaru pod warunkiem wykluczenia spod lokalizacji:

- terenów w odległości nie mniejszej niż 500m od istniejących i planowanych terenów na których dopuszcza się zabudowę mieszkaniową, a w przypadku większych wsi, ok. 1000m - dla zabezpieczenia możliwości ewentualnego rozwoju zabudowy w przyszłości,
- obszarów tworzących lokalny system ekologiczny, tj. dolin Potoku Cisek i Wrońskiej Wody wraz z zespołami leśnymi i dolinami bezimiennych cieków wodnych, łączących w/w obszary przyrodniczo-czynne, oraz pozostałych kompleksów leśnych.

Ponadto na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Wronin – Maciowakrze należy uwzględnić ograniczenia określone w rozporządzeniu Nr 0151/P/16/2006 Wojewody Opolskiego z dnia 8 maja 2006r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu, z których wynika zakaz realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. nr 62, poz. 627 z późn. zm.), tj. m. in. „instalacji planowanych na lądzie wykorzystujących siłę wiatru do produkcji energii, o mocy nominalnej elektrowni nie mniejszej niż 100 MW”.

ROZDZIAŁ V - WARUNKI GOSPODARCZE

1. ROLNICTWO

1.1. Przyrodnicze warunki produkcji rolnej

1.1.1. Rzeźba terenu

Tereny rolne gminy Polska Cerekiew charakteryzują się urozmaiconą rzeźbą, na którą składa się rozległa równina Kotliny Raciborskiej, obejmująca północną i środkową część gminy, oraz tereny podgórskie Płaskowyżu Głubczyckiego, obejmujące południowo-zachodnią część gminy.

Na terenie całej gminy dominuje typ płasko równinny o spadkach terenu 0-1°, występujący na 34% jej powierzchni. W obrębie Kotliny Raciborskiej, tj. pomocnej i środkowej części gminy, urozmaicony jest on niskofalisto i niskopagórkowatą rzeźbą występującą na 26% powierzchni terenu gminy. W pasie od wsi Ligota Mała przez Polską Cerekiew, Dzielawy do Grzędzina rzeźba terenu przybiera formę falistą, o dominujących spadkach terenu 3 - 5°. Tereny o tej rzeźbie stanowią 13% powierzchni gminy. Na południe od wsi Polska Cerekiew - Witosławice, w okolicy wsi Wronin - Dzielawy - Grzędzin rzeźba terenu zmienia się w pagórkowatą. Deniwelacja terenu dochodzi tu do 20 m, a nachylenie zboczy dolin często przekracza 10 stopni, stwarzając trudności w ich uprawie. **Takie ukształtowanie terenu wymaga stosowania poprzecznej orki, odpowiednich roślin w uprawie i zakładania pasów wiatrochronnych.**

Największe zróżnicowanie w ukształtowaniu terenu występuje w pasie wsi Grzędzin - Wronin - Mierzęcín - Koza. Występuje tu rzeźba wysokopagórkowata. Cechą charakterystyczną tych obszarów gminy jest porozcinanie terenu płaskowyżu licznymi, głęboko wciętymi dolinami cieków wodnych oraz suchymi dolinami, w których różnica wysokości pomiędzy dnem a krawędzią doliny przekracza nawet 40 m. Teren leżący pomiędzy dolinami jest stosunkowo płaski. Strome zbocza, których spadki przekraczają niekiedy 15°, utrudniają (a często uniemożliwiają) ich użytkowanie rolnicze. **Zbocza dolin, ze względu na brak większych możliwości prowadzenia prac agrotechnicznych, a także podatność na erozję gleb, winny zostać wyłączone z produkcji rolnej i przeznaczone na trwałe zadrzewienia czy zakrzewienia.**

Znaczne różnice wysokości, strome zbocza dolin, a przede wszystkim zalegający na powierzchni less, sprzyjają rozwojowi erozji. Materiał lessowaty jest bowiem bardzo podatny do przemieszczania się, nawet przy niewielkim nachyleniu terenu. Najwięcej gleb zagrożonych erozją występuje w południowo-zachodniej części gminy na gruntach wsi Koza (38,9% UR), w Łąncu (33,6% UR), Witosławicach (31,8% UR), Grzędzinie (31,5% UR), Wroninie (24,6% UR) i Dzielawach (17,5% UR).

Średni wskaźnik rzeźby terenu dla gminy Polska Cerekiew wynosi 5,2 punktów w skali 10-punktowej, przy średnim wskaźniku dla województwa opolskiego wynoszącym 8,4 punktów. Dominują w gminie tereny bardzo korzystne i korzystne (10 - 6,1 punktów) do uprawy pod względem rzeźby terenu, stanowiące łącznie 60% terenów rolnych gminy. Tylko 8% terenów zakwalifikowano do średnio korzystnych do uprawy (6,0 - 4,1 punktów), a 5% do mało korzystnych (4,0-2,1 punktów). Aż 27% powierzchni gminy to tereny o bardzo niekorzystnych warunkach rzeźby terenu (tylko 2,0 - 0,0 punktów).

1.1.2. Warunki wodne środowiska

Zróznicowanie budowy geologicznej i ukształtowania terenu warunkuje układ wód gruntowych na obszarze gminy Polska Cerekiew.

Pierwszy poziom wód gruntowych występuje najpłycej w dolinach cieków wodnych Potoku Cisek, Wrońskiej Wody i Potoku Olcha, na poziomie od 0-2 m. Są to tzw. wody aluwialne. Tereny podmokłe, z wodą zaskórną występującą blisko powierzchni ziemi, zajmują dosyć duże przestrzenie dolin cieków wodnych wsi Zakrzów, Polska Cerekiew, Ciężkowice, Dzielawy i Wronia. Tereny te przeważnie użytkowane są jako trwałe użytki zielone kompleksu 1z i 2z. W miejscach o słabym odpływie wód, wody gruntowe często stagnują na powierzchni ziemi, utrudniając wykonywanie zabiegów agrotechnicznych sprzętem mechanicznym. Jednocześnie zaliczane są one do najbardziej wartościowych pod względem przyrodniczym.

W północnej i środkowej części gminy, zbudowanej z utworów mało przepuszczalnych, na wyżej położonych partiach terenu tej części gminy (do wysokości 200 m n.p.m.), pierwszy poziom wód gruntowych występuje na głębokości 2-5 m. Są to tereny, na których nie ma większych problemów z wykonywaniem wszelkich prac agrotechnicznych, a także lokalizacją zabudowy.

Zwierciadło wód gruntowych obniża się stopniowo w kierunku południowym gminy. Na terenach rolnych Płaskowyzu Głubczyckiego osiąga poziom od 5 do 20 m, w zależności od grubości pokrywy lesowej, a sporadycznie nawet schodzi do poziomu 10-20 m p.p.t. Tak niski poziom wód gruntowych nie ma żadnego wpływu na wykonywanie zabiegów agrotechnicznych na terenach rolnych.

Ocena warunków wodnych środowiska gminy Polska Cerekiew do celów produkcji rolnej kwalifikuje ją na wysokim poziomie, przyznając jej 8,6 punktów w skali dziesięciopunktowej. Tak więc ogólne warunki uwilgotnienia gleb są bardzo korzystne. Tylko 0,1% użytków rolnych to grunty o stałym nadmiarze wody (Polska Cerekiew i Wronin), a 11,9% o okresowym nadmiarze wody. Podobny, niski udział mają grunty o stałym niedoborze wody występujące tylko na 0,3% powierzchni użytków rolnych gminy oraz gruntu o okresowym niedoborze wody zajmujące 14,8% użytków. Aż 72,9 % użytków rolnych gminy to grunty uwilgotnione optymalnie (3882,8 ha).

1.1.3. Warunki agroklimatyczne

Gmina Polska Cerekiew leży na pograniczu dwóch regionów pluwiotermicznych; nadodrzańskiego i podsudeckiego. W związku z tym można zauważyć niewielkie zmiany cech klimatu pomiędzy północno - wschodnią i środkową częścią gminy, a jej częścią południowo-zachodnią gdzie przeważają cechy klimatu przedgórskiego.

Różnice najbardziej uwidaczniają się w panujących warunkach termicznych, ilości opadów, a także w długości trwania okresu wegetacyjnego. W środkowej i północnej części gminy klimat wykazuje cechy zbliżone do regionu nadodrzańskiego, natomiast w południowej i południowo - zachodniej części przeważają cechy klimatu przedgórskiego.

Okres wegetacyjny na południowym obszarze gminy jest krótszy niż na jej pozostałym terenie, i wynosi 210 dni przy średniej temperaturze 14°C. W części północnej i środkowej

gminy trwa on 225 dni, a jego średnia temperatura kształtuje się na poziomie 14,2°C.

Niewielka wyniosłość południowej części terenu gminy odgrywa też rolę w zróżnicowaniu ilości opadów. Średnia roczna suma opadów wzrasta od około 650 mm w części północno - wschodniej gminy do około 700 mm na południowym zachodzie. W okresie wegetacyjnym ilość opadów stanowi około 65% sumy rocznej (tj. około 450 mm) i jest wystarczająca dla prawidłowego rozwoju roślin.

Na terenach podgórskich gminy dominują kierunki wiatrów z zachodu, a w środkowej i północnej jej części z zachodu i południa.

Warunki pluwiotermiczne dla terenu całej gminy, wg Adama Schmucka, określane są jako bardzo korzystne. Wskaźnik agroklimatu, oceniający warunki klimatyczne i ich wpływ na wegetację roślin, wynosi dla całego terenu gminy 13,2 przy skali od 0,1 pkt do 14 pkt.

1.1.4. Gleby

Zarówno w gruntach ornych jak i użytkach zielonych przeważają gleby wysokich klas bonitacyjnych tj. II i III, podlegających bezwzględnej ochronie. Zajmują one prawie 86,9 % ogólnej powierzchni gruntów rolnych.

Dominują grunty o III klasy bonitacyjnej stanowiące 51,5% gruntów rolnych gminy (wśród gruntów ornych 52,7%, a użytków zielonych - 38,4%). Równie często występuje tu II klasa bonitacyjna, która stanowi 35,4% użytków rolnych gminy. Gleby I klasach bonitacyjnej stanowią niecałe 5% użytków rolnych gminy. Występują głównie na terenie wsi Zakrzów, Połowa, Ligota Mała, Jaborowice i Polska Cerekiew. Najgorsze gleby (V i VI klasy), zajmujące bardzo niewielkie, luźna położone kompleksy użytków rolnych, występują we wsiach głównie południowej części gminy, głównie w Witosławicach, Grzędzinie i Dzielawach.

TABELA 1. Klasy bonitacyjne gruntów ornych gminy Polska Cerekiew - stan na 1996 r.

	I	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	VIz
ha	211	1640	1808	632	223	62	40	17	-
%	4,5	35,4	39,0	13,7	4,8	1,4	0,8	0,4	-
Łącznie 4633 ha = 100%									

Źródło: Dane Urzędu gminy - opracowanie własne M.O.

TABELA 2. Klasy bonitacyjne użytków zielonych gminy Polska Cerekiew - stan na 1996 r.

	I	II	III	IV	V	VI
ha	24,4	138,5	150,0	50,0	23,7	3,9
%	6,2	35,5	38,4	12,8	6,1	1,0
Łącznie 390,5 ha = 100%						

Źródło: Dane Urzędu gminy - opracowanie własne M.O.

TABELA 3. Klasy bonitacyjne gruntów rolnych gminy Polska Cerekiew - stan na 1996 r.

	I	II	III	IV	V	VI
ha	235,5	1778,5	2590,0	335,0	64,0	21,0
%	4,7	35,4	51,5	6,7	1,3	0,4
Łącznie 5024,0 ha = 100%						

Źródło: Dane Urzędu Gminy - opracowanie własne M.O.

Największy udział gleb o najwyższych klasach bonitacyjnych (I, III i III), w gruntach sołectwa, ma wieś Ligota Mała, Połowa i Zakrzów.

Poza wsią Ligota Mała, Jaborowice i Mierzęcín, w których gleby ciężkie stanowią zaledwie po parę procent powierzchni rolniczo użytkowanej, w pozostałych wsiach ich udział w użytkach rolnych kształtuje się na poziomie kilkunastu procent.

W powierzchni gruntów ornych regionu przeważa kompleks 2 - pszeny dobry (40,3% gruntów ornych gminy) i 1 - pszeny bardzo dobry (38,7%), przydatne pod wszystkie uprawy (również pod sadownictwo i ogrodnictwo), co ważne jest dla wszechstronnego rozwoju upraw w gminie. Użytki zielone gminy zaliczone są głównie do średnich, które stanowią 59,2% wszystkich użytków zielonych.

TABELA 4. Kompleksy przydatności gruntów ornych gminy Polska Cerekiew - stan na 1996 r. (ha/%)

	Pszenny b. dobry	Pszenny dobry	Pszenny wadliwy	Żytni dobry	Żytni słaby	Żytni b. słaby	zboż-past. mocny
Ha	1878,5	1957,6	732,5	30,0	24,3	41,0	189,9
%	38,7	40,3	15,1	0,6	0,5	0,8	3,9

Źródło: WBGiTR w Opolu - opracowanie własne M.O.

TABELA 5. Kompleksy przydatności rolniczej użytków zielonych - gmina Polska Cerekiew.

	1Z.b.dobre i dobre	2Z. średnie	3Z. słabe
Ha	90,6	279,1	101,5
%	19,2	59,2	21,6

Źródło: WBGiTR w Opolu - opracowanie własne M.O.

Średni wskaźnik przydatności gleb dla rolnictwa w gminie wynosi 78,2 pkt. i kwalifikuje ją bardzo wysoko w skali od 1 - 90 pkt. Najlepsze gleby występują we wsi Ligota Mała (88,7 pkt), Zakrzów (86,1 pkt), Połowa (86,0 pkt), Ciężkowice (79,3 pkt) i Polska Cerekiew (77,9 pkt).

1.1.5. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy

Ogólny wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej, oceniający jednocześnie warunki agroklimatyczne, warunki wodne oraz warunki glebowe, wynoszący dla gminy 99,1 punktów, daje jej bardzo wysokie - 6 miejsce w skali województwa (na 63 gminy). Jest on wyższy niż średni wskaźnik dla całego województwa, który wynosi 87,2 pkt, oraz niewiele niższy od wskaźnika najlepszej gminy w województwie, gdzie osiąga on wartość 102,3 pkt. Tak wysoki wskaźnik gminy Polska Cerekiew, określa bardzo dobre możliwości produkcji i rozwoju rolnictwa. Świadczy on o możliwościach uprawy roślin o bardzo wysokich wymaganiach glebowych i klimatycznych, gwarantując uzyskanie najwyższych plonów.

W rozkładzie przestrzennym jakość przestrzeni produkcyjnej w gminie zmienia się od północy, gdzie osiąga ona najwyższe wskaźniki, na południe, gdzie jej wartość oceniana jest najniżej. Najlepsze warunki dla produkcji rolnej posiadają grunty wsi: Ligota Mała (109,0 pkt), Zakrzów (108,8 pkt), Połowa (106,7 pkt), Jaborowice (100,6 pkt), Ciężkowice (99,8 pkt), Polska Cerekiew (99,2 pkt). Z kolei najgorsze warunki produkcji występują we wsiach: Witosławice (83,4 pkt), Grzędzin (86,3 pkt), Wronin (92,9 pkt), Mierzęcín (93,5 pkt) i Dzielawy (93,7 pkt).

Gmina Polska Cerekiew zaliczana jest więc do obszarów najwyższej wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, a jednocześnie stanowi strefę żywicielską dla Kędzierzyna-Koźła. **Należy do obszarów szczególnie chronionych dla intensywnego rozwoju rolnictwa.** Za region intensywnego rozwoju rolnictwa uznaje się obszary wszystkich wsi gminy, a szczególnie wsi położonych w jej środkowej i północnej części. Obowiązywać tu muszą pewne ograniczenia przeznaczania gruntów na cele nie związane z produkcją rolną, w tym szczególnie ograniczenie lokalizacji zakładów przemysłowych, szczególnie tych które mogłyby spowodować ujemne skutki dla gospodarki rolnej lub leśnej oraz zanieczyszczenie cieków wodnych, powietrza atmosferycznego i powstawanie szkodliwych dla środowiska odpadów.

1.2. Użytkowanie gruntów

Ogólna powierzchnia gminy Polska Cerekiew wynosi 6024 ha. Wg danych Urzędu Gminy z dn. 01.01.1997r użytki rolne gminy stanowiły 85,9% ogólnej powierzchni gminy (5173 ha), lasy i tereny zadrzewione 5,4 % (tj. 324 ha), a grunty pozostałe i nieużytki 8,7% (tj. 527 ha).

Struktura użytkowania gruntów w gminie Polska Cerekiew w dniu 01.01.1997 r. przedstawiała się następująco:

TABELA 6. Użytkowanie gruntów w gminie Polska Cerekiew - stan na 1997 r.

Rodzaj	powierzchnia	%
1. Grunty orne i sady 2.	4690 ha	77,8
Użytki zielone	483 ha	8,0
Razem użytki rolne	5173 ha	85,8
3. lasy i grunty leśne 4. 4.	307 ha	5,1
zadrzewione i		
zakrzewione	17 ha	0,3
Razem grunty zalesione i	324 ha	5,4
zakrzewione		
5. grunty pod wodami	41 ha	0,7
6. użytki kopalne	0 ha	–
7. tereny komunikacji	228 ha	3,8
8. tereny zabudowane	192 ha	3,2
9. inne (różne)	53 ha	0,9
10. nieużytki	13 ha	0,2
Razem tereny zainwestowane oraz pod wodami i eksploat.	527 ha	8,8
Ogółem	6024 ha	100,0

Źródło: Dane UMiG w Polskiej Cerekwi - opracowanie własne J.O.

Grunty rolne zajmują aż 90 % powierzchni użytków rolnych (4657 ha), a łąki i pastwiska 9,3% (tj. 483 ha).

Największe powierzchnie użytków zielonych znajdują się w dolinach cieków wodnych Potoku Cisek i Wrońskiej Wody.

Lasy, grunty leśne oraz zadrzewienia zajmują zaledwie 324 ha, stanowiąc 5,4% terenu gminy. Najbardziej zalesione są grunty wsi Ciężkowice (38,9% ich ogólnej powierzchni), Wronin (28,4% ich powierzchni), Łaniec (20,3%) i Polska Cerekiew (8,6%).

Tereny zainwestowane osiągnęły w gminie niski, bo 7,8% udział w ogólnej powierzchni gminy. Wartość jego jest średnia dla gmin województwa opolskiego (5-13%).

Nieużytki stanowią na analizowanym terenie 0,2% jego ogólnej powierzchni gminy.

1.3. Struktura władania

Głównym użytkownikiem gruntów rolnych terenu są rolnicy indywidualni, w których posiadaniu znajduje się łącznie na terenie gminy Polska Cerekiew 3568 ha tj. około 59,2% powierzchni obszaru (w tym w ich władaniu pozostaje 70,0% użytków rolnych gminy).

Państwowe gospodarstwa rolne, drugi pod względem zasobów gruntów rolnych właściciel, dysponuje 1299 hektarami. Stanowią one 21,6% powierzchni obszaru. We władaniu tego sektora pozostaje 25,4% użytków rolnych gminy. Na terenie gminy gospodaruje Gospodarstwo Rolne Zasobów Własności Rolnej Skarbu Państwa - Steblów, które posiada swoje grunty w Zakrzowie. Przekształcone ostatnio w spółkę z.o.o. Gospodarstwo Rolne w Ciężkowicach posiada około 500 ha na gruntach wsi Ciężkowice i Jaborowice.

We władaniu Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa pozostaje 80 ha gruntów rolnych (1,3%).

Sektor spółdzielczy dysponuje 370 hektarami. Stanowią one 6,1% powierzchni obszaru. We władaniu Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej we Wroninie pozostają grunty na terenie wsi Wronin, Koza, Mierzęcín, Dzielawy i Grzędzin.

Lasy Państwowe są w posiadaniu 256 ha na terenie gminy Polska Cerekiew, tj. władają powierzchnią 4,2% całego obszaru.

Niewielkie ilości gruntów znajdują się poza tym we władaniu Państwowego Funduszu Ziemi 1,2% (75 ha).

TABELA 7. Struktura władania terenem gminy Polska Cerekiew – stan na 1.01.1997 r.

Własność	gmina
1. PGR	1423
2. Lasy państwowe	256
3. Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa	
4. RSP	305
5. Indywidualne gosp. rolne	3581
6. PFZ	76
8. Państwowe wody i rowy	18
9. Grunty komunalne	10
10. Inne społeczne i państwowe grunty	75
11. Pow. wyrównawcza -	78

Źródło; Dane Urzędu Gminy - opracowanie własne J.O.

1.3.1. Struktura wielkości gospodarstw indywidualnych.

Wg danych z 01.01.96 r w gminie gospodarowało 303 rolników (gospodarstwa rolne o powierzchni powyżej 1 ha), którzy posiadali 3.118 ha ziemi. Średnia wielkość

indywidualnego gospodarstwa rolnego jest większa niż w województwie (7,8 ha) i wynosi 9,36 ha

Struktura według grup obszarowych przedstawia się następująco:

TABELA 8. Struktura wielkości indywidualnych gospodarstw rolnych gminy Polska Cerekiew – stan na 1996 r.

wielkość gospodarstwa	ilość szt.	%	areal ha
od 1,1 do 2,0 ha	103	30,9	161,0
2,1 - 5,0	55	16,5	178,0
5,1 - 10,0	45	13,5	349,0
10,1 - 15,0	52	15,6	670,0
15,1 - 20,0	33	10,0	573,0
20,1 - 30,0	37	11,1	888,0
30,1 - 50,0	8	2,4	298,0
powyżej 50,0	-	-	-
ogółem	333	100,0	3118,0
gospodarstwa rolne o pow. do 1 ha.	470	-	234,0
Łącznie	803	-	3352,0

Źródło. Dane WUS - Opracowanie własne J.O.

Od około dziesięciu lat na analizowanym obszarze obserwuje się korzystne zmiany w strukturze wielkości gospodarstw indywidualnych.

1.4. Produkcja roślinna i zwierzęca

W gminie Polska Cerekiew, o dominującej gospodarce indywidualnej, wysoki udział w uprawie roślin mają zboża, które zajmują 64,5% powierzchni zasiewów. Wśród nich na największym areale siana jest pszenica, zajmująca ok. 70% powierzchni gruntów rolnych obsiewanych zbożami. Na następnym miejscu znajdują się buraki cukrowe, sadzone na ok. 14,3 % gruntów, rośliny oleiste, które zajmują średnio 12,5% gruntów i ziemniaki - 9,6% powierzchni gruntów rolnych. **Rodzaj upraw odpowiada kompleksom rolniczej przydatności gleb.**

Powierzchnia zasiewów poszczególnych upraw w gospodarstwach indywidualnych gminy przedstawia się następująco: zboża - 65,4%, kukurydza - 0,5%, strączkowe - jadalne - 0,1%, przemysłowe - 24,6%, pastewne - 3,8% i pozostałe 5,6%.

Średnie plony w gminie kwalifikują ją dopiero na blisko 46-48. miejscu w województwie opolskim, w zależności od rodzaju upraw.

W hodowli zwierzęcej obsada pogłowia zwierząt, w gospodarce indywidualnej oraz

uspołecznionej, na 100 ha użytków rolnych w gminie, wskazuje na dominację hodowli trzody chlewnej:

- bydło - 39 szt/100 ha (około 39DJP/100ha),
- trzoda chlewna- 112 szt/100 ha (około 28DJP/100ha),
- owce -1,0 szt/100 ha,
- konie -1,4 szt/100 ha,
- kozy - 1,7 szt/100 ha,
- króliki - 3,6 szt/100 ha,
- drób -136 szt/100 ha

Niewielkie zainteresowanie hodowlą bydła w gminie związane jest z brakiem naturalnej bazy paszowej. Jednocześnie rozwój produkcji trzody chlewnej jest ograniczony, ze względu na brak korzystnych warunków dla rolniczego zagospodarowania gnojowicy. Dopuszczalną wielkość obciążenia terenów rolniczych gminy określono dla bydła na 300DJP/100 ha dla bydła i 230DJP/100 ha dla trzody chlewnej. Konsekwencją większej, niż dopuszczalnej, obsady trzody chlewnej może być wzrost zagrożeń zanieczyszczenia gleb, wód powierzchniowych oraz zagrożeń sanitarnych.

1.5. Urządzenia obsługi rolnictwa

Wyposażenie gminy w urządzenia obsługi rolnictwa jest niezadowalające. Głównym ośrodkiem zaopatrzenia i obsługi rolnictwa jest wieś gminna, gdzie znajduje się około 75% urządzeń tego typu. Ponadto znajdują się one tylko w trzech wsiach gminy (Zakrzowie, Wroninie i Dzielawach).

Wśród nich przeważają zakłady skupu płodów rolnych, stanowiące na terenie gminy około 35% (6 szt.). Są to punkty skupu mleka w Zakrzowie, Polskiej Cerekwi i Wroninie, magazyn zbożowy w Polskiej Cerekwi, cukrownia w Ciężkowicach. Nie zapewniają one rolnikom gminy zbytu, na zadawalającym ich poziomie, podstawowych produktów rolnych tego obszaru tj. głównie zboża i żywca Zakładów zaopatrzenia rolnictwa jest niewiele mniej i stanowią one w gminie 29 % urządzeń obsługi rolnictwa (punkt sprzedaży pasz, środków ochrony roślin oraz sklep wielobranżowy ROLNIK w Polskiej Cerekwi, sprzedaż nawozów i pasz w Zakrzowie, magazyn towarów masowych w Dzielawach). Pozostałe urządzenia obsługi rolnictwa to głównie usługi weterynaryjne, świadczone we wsi gminnej.

Dużo gorsze wyposażenie w urządzenia zaopatrzenia i zbytu rolnictwa mają wsie położone w południowej części gminy. W zasadzie brak im podstawowych urządzeń tego typu.

2. GOSPODARKA LEŚNA

Na terenie gminy Polska Cerekiew znajduje się tylko 324 ha lasów i gruntów leśnych będących w administracji Lasów Państwowych. Stanowią one zaledwie 5,4 % powierzchni ogólnej gminy. Lasy administrowane są przez Nadleśnictwo Rudy Raciborskie, podlegające Okręgowemu Zarządowi Lasów Państwowych w Katowicach. Powierzchnia lasów prywatnych jest znikoma.

Zalesione są głównie południowe tereny gminy. Większe kompleksy leśne znajdują się w granicach chronionego krajobrazu rejonu Wronin - Maciowakrze. Ogranicza to w

znaczący sposób ich użytkowanie gospodarcze.

Gmina Polska Cerekiew nie ma więc większych szans na rozwój gospodarki leśnej. Wielkość powierzchni leśnych ogranicza przydatność gruntów dla rolnictwa. Jednocześnie przy niewielkiej powierzchni, dominują lasy o funkcjach ochronnych (ze względu na ich położenie głównie na zboczach pagórków o nachyleniu większym niż 8°, posiadających funkcje glebochronne), ograniczających ich wykorzystanie gospodarcze.

Ze względu na brak bazy surowcowej brak jest szans rozwoju przemysłu drzewnego, którego także w stanie istniejącym jest brak na jej terenie.

3. REKREACJA I WYPOCZYNEK

W ocenie atrakcyjności turystycznej terenów województwa opolskiego około 70% obszaru gminy uznane zostało za nieprzydatne dla rozwoju rekreacji i turystyki, 25% jej obszaru zakwalifikowano jako tereny posiadające małą atrakcyjność turystyczną, a tylko 5% obszaru gminy zakwalifikowano do obszarów atrakcyjnych dla potrzeb turystyki. W badaniach brano tylko pod uwagę walory turystyczne środowiska przyrodniczego oraz dostępność komunikacyjną wytypowanych rejonów.

Na możliwości rozwoju rekreacji i wypoczynku obszaru ma wpływ pięć zasadniczych czynników:

- **walory przyrodnicze** (w tym szczególnie atrakcyjność przyrodnicza kompleksów leśnych, obszary chronionego krajobrazu, klimatu, rzeźby terenu, ilość występujących cieków, występowanie urozmaiconej roślinności, w tym szczególnie roślinności naturalnej),
- **walory kulturowe** (występowanie terenów o utrwalonej strukturze przestrzennej, wartościowej pod względem architektonicznym, liczba unikalnych obiektów takich jak pałace, kościoły i inne obiekty lub założenia zabytkowe),
- **walory krajobrazowe** (liczba naturalnych punktów i otwarcie widokowych, udział powierzchni wód otwartych, liczba dominant architektonicznych, występowanie ciągów komunikacyjnych ze szpalerami drzew lub inną zielenią towarzyszącą),
- istniejące zagospodarowanie terenu,
- **położenie gminy**, lub jej niektórych obszarów, w sąsiedztwie zewnętrznych terenów, mających niezrealizowane zapotrzebowanie na rekreację i wypoczynek,
- oraz tzw. walory specjalistyczne tj. cechy środowiska naturalnego, które umożliwiają uprawianie różnorodnych form rekreacji (np. myślistwa, wędkarstwa, jeździectwa, żeglarstwa itp.).

Wskaźnik turystycznych walorów klimatu dla gminy Polska Cerekiew kształtuje się na poziomie średnim i wynosi 0,85-0,90 (w skali 0,65 -1,15), co nie zwiększa atrakcyjności gminy z tego względu (klimat nie posiada cech leczniczych). Podobnie rzeźba terenu, ilość i funkcja lasów, jak i ilość cieków i zbiorników wód powierzchniowych na terenie gminy, a także małe zespoły roślinności naturalnej, nie stwarzają możliwości rozwoju kwalifikowanych form turystyki i wypoczynku.

Wartość estetyczną krajobrazu gminy, o bardzo wysokim (północna część terenu gminy) i wysokim (tereny południowe) stopniu synantropizacji, oceniono na poziomie średnim i niskim. Tak więc atrakcyjność rekreacyjno - turystyczna gminy, dotycząca

wartości krajobrazu przyrodniczego, jest także znikoma. Najatrakcyjniejszy jest teren południowej części gminy położony w granicach chronionego krajobrazu, a szczególnie rejon wsi Wronin - Grzędzin - Dzielawy. Niebagatelne znaczenie ma tutaj przebieg regionalnej drogi krajowej, którą należy uznać za krajobrazową. Nieco niższe walory krajobrazowe (według autora) posiada rejon wsi Zakrzów - Steblów - Sukowice (gmina Cisek). Walory krajobrazowo - przyrodnicze obu tych rejonów, nierozzerwalnie łączą się z walorami kulturowymi wsi. Mogą mieć one wpływ na rozwój rekreacji i turystyki pod warunkiem, że będą w odpowiedni sposób eksponowane.

Należy stwierdzić, że zarówno istniejące warunki kulturowe, krajobrazowe, jak i przyrodnicze, nie są na tyle atrakcyjne, aby mogły zapewnić w prosty sposób rozwój funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych. Teren gminy nie posiada nawet minimum cech, potrzebnych dla zapewnienia warunków rozwoju urlopowej turystyki i wypoczynku (pobytowej). Brak jest więc prostych możliwości rozwoju tej funkcji, a co za tym idzie, łatwych korzyści ekonomicznych dla ludności badanego obszaru. Tej niekorzystnej sytuacji nie poprawia stan zagospodarowania turystycznego gminy, który należy ocenić jako bardzo niski. Gmina nie posiada obiektów i urządzeń bazy wypoczynkowej, a także umożliwiających zaspokajanie potrzeb ruchu turystycznego, szczególnie bazy noclegowej, komunikacyjnej oraz towarzyszącej (kąpielisk czy innych). Nie posiada także bazy zaspokożenia potrzeb specjalistycznych w zakresie rekreacji. Jedynym obiektem tego typu jest prywatny Klub Jeździecki NEWADA w Zakrzowie. Za niewystarczający należy uznać także poziom wyposażenia terenu w bazę żywieniową, a szczególnie jej stan techniczny i poziom oferowanych usług.

Ogólna ocena warunków gminy wyklucza możliwość rozwoju na jej terenie bazy wypoczynku pobytowego. Gmina Polska Cerekiew niewątpliwie nie jest obszarem atrakcyjnym, z punktu widzenia wymagań wypoczynku urlopowego, zarówno obecnie, jak i w perspektywie. Wsie, nie posiadają cech, które są istotne z punktu widzenia preferencji tej formy wypoczynku. Żadna z miejscowości nie dysponuje też zorganizowaną bazą noclegową. Jedyną szansę należy tutaj upatrywać w możliwości rozwoju agroturystyki, ściśle wiążącej się z podstawową funkcją obszaru.

Z kolei rozwój kwalifikowanych form rekreacji i wypoczynku cotygodniowego wydaje się możliwy, choć trudny. Na obszarze gminy znajdują się tereny i miejsca, które w pewnych warunkach mogłyby stać się atrakcyjne dla rozwoju form turystyki i rekreacji. Obszary te są jednak zupełnie niezagospodarowane i nieprzygotowane do spełnienia tej funkcji (brak bazy noclegowej, organizacji wypoczynku, miejsc parkingowych, estetyki miejsca, urządzeń rozrywkowo - rekreacyjnych). Warunkiem rozwoju analizowanej funkcji jest stworzenie właściwej bazy specjalistycznej. Nie bez znaczenia pozostaje tutaj dostępność komunikacyjna wytypowanych rejonów, których atrakcyjność przyrodnicza, kulturowa i krajobrazowa w skali gminy jest duża (w skali województwa niewielka).

Na potencjalne możliwości rozwoju tych funkcji ma duży wpływ także przebiegająca przez gminę międzyregionalna droga krajowa Opole - granica państwa. Zapewnia ona łatwą dostępność do terenu gminy zarówno mieszkańcom Kędzierzyna-Koźła i Raciborza, umożliwiając rozwój wypoczynku cotygodniowego (weekendowego). Jednak dla mieszkańców Raciborza teren gminy prawdopodobnie nie będzie nigdy atrakcyjny, ze względu na bliskość dobrze wyposażonego i bardzo atrakcyjnego pod względem kulturowym, przyrodniczym i krajobrazowym rejonu Rudy Raciborskiej. Dobre powiązania komunikacyjne i bliskość ośrodków o znaczeniu regionalnym (do 50 km), a szczególnie

ruch tranzytowy do granicy państwa niewątpliwie może być atutem w rozwoju form wypoczynku cotygodniowego w rejonie wsi Zakrzów i Wronin - Grzędzin - Dzielawy, a także obiektów i urządzeń obsługi ruchu turystycznego i komunikacji we wsi Polska Cerekiew i Zakrzów. Niewykorzystanie do tej pory przebiegającej tranzytowo drogi relacji Opole - granica państwa, należy uznać za błąd.

4. PRZEMYSŁ

Zakłady przemysłowe na terenie gminy Polska Cerekiew nie występują. Jedynym, poważnym, jest cukrownia we wsi Ciężkowice i MŁYN w Polskiej Cerekwi. Nie ma innych, większych zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego.

Istniejąca baza surowcowa predysponuje badany obszar do rozwoju przetwórstwa rolno - spożywczego. Rozpatrując najważniejsze czynniki umożliwiające rozwój przetwórstwa i przechowalnictwa rolno-spożywczego, należy stwierdzić, że gmina posiada:

- bazę surowcową w postaci produktów roślinnych (zbóż podstawowych, ziemniaków, buraków cukrowych) oraz produktów zwierzęcych (głównie mięso wieprzowe, w mniejszym stopniu wołowe oraz mleko),
- niezrównoważony rynek pracy, na którym występuje nadwyżka zasobów pracy w stosunku do ilości miejsc pracy na miejscu,
- wystarczająco gęstą sieć dróg, zapewniającą łatwe powiązania komunikacyjne z większymi miastami oraz siecią dróg o znaczeniu regionalnym,
- zapewniony rynek zbytu w pobliskich przemysłowych ośrodkach miejskich (Kędzierzyn-Koźle, Racibórz oraz Opole).

Czynniki te sprzyjają rozwojowi drobnego przemysłu spożywczego.

Niekorzystne czynniki, mogące wywoływać ograniczenie rozwoju tego typu przemysłu w gminie sprowadzają się do:

- trudności w pozyskiwaniu nowych terenów budowlanych ze względu na bardzo wysoką przydatność gruntów dla potrzeb rolnictwa,
- małej ilości cieków wodnych, nie umożliwiająca swobodnej lokalizacji oczyszczalni ścieków,
- niewystarczająco rozbudowanej sieci infrastruktury technicznej (brak kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni, zapewniającej odbiór dużej ilości ścieków lub brak oczyszczalni w ogóle),
- mało sprawnego pod względem technicznym układu komunikacyjnego.

Wymienione ww. niekorzystne czynniki niewątpliwie podwyższają koszty inwestycji. Poza tym konkurencją w tej dziedzinie może stać się nie wykorzystana zdolność produkcyjna istniejących zakładów w gminach sąsiednich, szczególnie na terenie miasta Baborów czy gminy Pawłowiczki.

Zaopatrzenie w wodę w żadnym stopniu nie wpływa hamująco na rozwój życia gospodarczego. Możliwości istniejących już ujęć wody są wykorzystywane zaledwie w ok. 50 - 40%. Tereny posiadające lepsze możliwości zaopatrzenia w wodę pokrywają się z przebiegiem trzeciorzędowego zbiornika wodonośnego OWO (tj. obejmującego północną i środkową część gminy). Istniejące zasoby są wystarczające do celów komunalnych i

przemysłowych i nie spowodują zakłóceń rozwoju ekonomicznego obszaru.

Na podstawie istniejących kierunków produkcji rolnej można rozwijać przemysł mięsny (ubój zwierząt rzeźnych, produkcja wyrobów i przetworów mięsnych, wytwórnie wędlin i wyrobów wędliniarskich, wytwórnie konserw) oraz przemysł młynarski (spichlerze i magazyny zbożowe, młyny, wytwórnie makaronu). Najlepsze branże dla gminy wiążą się z przetwórstwem zbóż.

Pożądana wydaje się, w celu zachowania miejsc pracy w rolnictwie, zmiana profilu produkcji małych gospodarstw na uprawę warzyw i owoców, która może się stać podstawą rozwoju zakładów przechowalnictwa oraz przetwórstwa owocowo-warzywnego. Predestynuje ją do tego duża przydatność gleb do produkcji roślin o wysokich i różnorodnych wymaganiach oraz istnienie dużej liczby gospodarstw małych, o wielkości 0 - 2 ha (503 gospodarstwa na 803 istniejące w gminie). Stwarza to dodatkowe szanse dla gminy, ze względu na niewystarczającą sieć tego typu zakładów na terenie województwa opolskiego. Brak w gminie tradycji uprawy warzyw i owoców powoduje, że rozwój tego rodzaju produkcji wymaga informacji, promocji i zachęt dla właścicieli małych gospodarstw rolnych.

Gmina nie posiada udokumentowanych złóż surowców naturalnych, umożliwiających rozwój przemysłów związanych z produkcją materiałów budowlanych. Ze względu na przydatność gruntów do produkcji rolnej rozwój tej branży wydaje się niemożliwy.

5. MIARA ROZWOJU GOSPODARCZEGO

Polska Cerekiew - to gmina rolniczo-robotnicza, położona w bezpośrednim zasięgu oddziaływania tak silnych lokalnych rynków pracy jak Kędzierzyn-Koźle i Racibórz. Miara osiągniętego poziomu rozwoju gospodarczego, przy rozpiętości 0,9795 - 0,0099, wynosi dla gminy 0,2364 (najwyższą wartość osiąga miasto Ozimek - 0,6794, najmniejszą gmina Gródków 0,0457).

W klasyfikacji rozwoju miast i gmin (90 jednostek), do sporządzenia której przyjęte zostały następujące zmienne:

- stopa bezrobocia,
- wzrost lub spadek liczby ludności w latach 1987-1992,
- odsetek ludności zatrudnionej w przemyśle,
- poziom wykształcenia ludności.

Gmina zajmuje dobre 49 miejsce wśród gmin i miast województwa opolskiego. Dla porównania miara rozwoju Kędzierzyna-Koźla wynosi 0,4697, Krapkowic (miasta) 0,5042, Zdieszowic (miasta) 0,4984, gminy Pawłowiczki - 0,1613, gminy Cisek - 0,1249, miasta Baborów 0,3934 i gminy Baborów 0,1303 (R. Rauziński, 1994 r.).

Podstawową rolę w rozwoju gospodarki na terenie gminy ma i będzie mieć gospodarka rolna. Obszar ten posiada wszelkie predyspozycje do rozwoju tej funkcji. Działania związane z jej rozwojem powinny zmierzać do:

- kształtowania właściwej struktury obszarowej gospodarstw rolnych,
- zwiększania efektywności produkcji zarówno roślinnej jak i zwierzęcej,

- uruchamiania drobnego przetwórstwa rolno-spożywczego w celu uniknięcia strat w transporcie czy też stworzenia dodatkowych miejsc pracy,
- dalszego usprawniania skupu płodów rolnych,
- właściwego zaopatrzenia w środki produkcji.

Tendencje rozwoju przemysłu powinny wykorzystać istniejącą bazę surowcową, jaką dostarcza rolnictwo gminy i uwzględniać preferencję dla małych i średnich zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego.

W klasyfikacji rozwoju miast i gmin (90 jednostek), do sporządzenia której przyjęte zostały następujące zmienne:

- stopa bezrobocia,
- wzrost lub spadek liczby ludności w latach 1987-1992,
- odsetek ludności zatrudnionej w przemyśle,
- poziom wykształcenia ludności.

Gmina zajmuje dobre 49. miejsce wśród gmin i miast województwa opolskiego. Dla porównania miara rozwoju Kędzierzyna-Koźła wynosi 0,4697, Krapkowic (miasta) 0,5042, Zdzieszowic (miasta) 0,4984, gminy Pawłowiczki - 0,1613, gminy Cisek - 0,1249, miasta Baborów 0,3934 i gminy Baborów 0,1303 (R. Rauziński, 1994 r.).

Podstawową funkcję w rozwoju gospodarki na terenie gminy ma i będzie mieć gospodarka rolna. Obszar ten posiada wszelkie predyspozycje do rozwoju tej funkcji. Działania związane z jej rozwojem powinny zmierzać do:

- kształtowania właściwej struktury obszarowej gospodarstw rolnych,
- zwiększania efektywności produkcji zarówno roślinnej jak i zwierzęcej,
- uruchamiania drobnego przetwórstwa rolno-spożywczego w celu m.in. uniknięcia strat w transporcie czy też stworzenia dodatkowych miejsc pracy,
- właściwego zaopatrzenia w środki produkcji oraz dalszego usprawniania skupu płodów rolnych,
- tworzenia gospodarstw wzorcowych.

Tendencje rozwoju przemysłu powinny wykorzystać istniejącą bazę surowcową, jaką dostarcza rolnictwo gminy i uwzględniać preferencję dla małych i średnich zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego .

6. PREFERENCJE I OGRANICZENIA WYNIKAJĄCE Z ISTNIEJĄCYCH UWARUNKOWAŃ ROZWOJU GMINY POLSKA CEREKIEW

6.1. Ogólna charakterystyka uwarunkowań rozwoju gminy

Gmina Polska Cerekiew położona jest w obrębie dwóch krain geograficznych: Kotliny Raciborskiej i Płaskowyżu Głubczyckiego, i z tego faktu wynika specyfika jej warunków przyrodniczych. Rzeźba terenu gminy jest urozmaicona i zmienia się z płasko równinnej na jej południu (Zakrzów) do niskopagórkowatej w okolicy wsi gminnej oraz

wysokopagórkowatej w południowo-zachodniej części jej obszaru. **Nie ogranicza ona jednak w istotny sposób możliwości rolniczego użytkowania gruntów rolnych.**

Budowa geologiczna terenu stwarza **mało korzystne warunki geologiczno-inżynierskie realizacji inwestycji (osiadanie budynków, uplastycznienie podłoża).** Szczególnie niekorzystne warunki utrzymują się w dolinach cieków wodnych oraz na zboczach suchych dolin Płaskowyżu Głubczyckiego. Ze względu na występujące tutaj gleby organiczne, a także zjawisko erozji, tereny te należy zaliczyć do wyłączonych z zabudowy.

Dostępność, jak również zasoby wód wglębnych są dobre i nie ograniczają możliwości rozwoju gospodarczego gminy. Powszechnie występuje tu czwartorzędowe i trzeciorzędowe piętro wodonośne, przy czym trzeciorzędowe piętro wodonośne stanowi obszar wysokiej ochrony (OWO) głównych Zbiorników Wód Podziemnych Polski.

Gęstość sieci rzecznej gminy jest bardzo niska, co kwalifikuje ją jako obszar deficytu wód powierzchniowych. Ogranicza to w istotny sposób swobodę lokalizacji oczyszczalni ścieków. Jednocześnie na terenie gminy nie występują w ogóle tereny zagrożone powodzią.

Gmina Polska Cerekiew zaliczana jest do najcieplejszych regionów klimatycznych w Polsce i jednocześnie posiada bardzo urodzajne gleby lessopodobne, co predysponuje ją do rozwoju rolniczej produkcji roślinnej. W części południowej terenu przewagę mają gleby brunatne, a w części północnej czarnoziemy. Od dawna teren ten, z racji korzystnych warunków glebowych i klimatycznych, był intensywnie przystosowywany do potrzeb rolnictwa, co miało niebagatelny wpływ na przekształcenia środowiska przyrodniczego.

Gmina należy do obszarów o dużych antropogenicznych przekształceniach roślinności naturalnej, silnie zmienionej pod wpływem działalności człowieka. Lasy zajmują tu zaledwie 5,34% obszaru. Zalesienie gminy Polska Cerekiew jest więc minimalne i należy do najmniejszych w województwie opolskim. Lasy mają tu postać małych fragmentów leśnych oraz zagajników i są jedynymi oazami roślinności drzewiastej w krajobrazie. Dominującą ich część stanowią lasy o małych wartościach przyrodniczych (tj. lasy niezgodne z siedliskiem). Niewielkie zespoły leśne o charakterze naturalnym zachowały się głównie w dolinie Potoku Cisek. Lasy gminy to przeważnie lasy ochronne o funkcji glebochronnej i wodochronnej. Jednocześnie są one uszkodzone w stopniu odpowiadającym I klasie uszkodzeń przemysłowych.

Roślinność nieleśna pełni w systemie ekologicznym regionu funkcję najistotniejszą, ważniejszą od roli ekosystemów leśnych. Szczególne znaczenie dla funkcjonowania środowiska przyrodniczego gminy ma ciąg ekologiczny doliny Potoku Cisek i Wrońskiej Wody. Tworzy on system terenów otwartych, biologicznego zasilania terenów intensywnie użytkowanych rolniczo oraz zabudowanych. Ze względu na istniejące tu warunki przyrodnicze, które ograniczają dostęp człowiekowi i gospodarcze użytkowanie terenu, zachowały się tutaj jeszcze naturalne zespoły roślinności oraz torfowiska. **Największą rolę środowiskotwórczą należy przypisać użytkom ekologicznym, do których zaliczają się zespoły szuwarowo-torfowiskowe.** Pełnią one funkcje biotopotwórczą i wodochronną. Zbiorowiska te nierzadko mają zespoły fauny bogatsze od systemów leśnych. Z tymi systemami wiążą się często gatunki rzadkich i chronionych roślin.

Charakterystycznym obrazem gminy są duże powierzchnie pól uprawnych,

charakteryzujące się panowaniem zbiorowisk synantropijnych.

Znaczna część terenu gminy zagrożona jest procesami erozji powierzchni ziemi. W większym stopniu dotyczy to południowo-zachodniej części gminy.

Budowa geologiczna powoduje, że istniejące zbiorniki wód podziemnych są dobrze izolowane przed przenikaniem zanieczyszczeń z powierzchni ziemi. Największe zanieczyszczenia, powodowane całkowitym brakiem systemów kanalizacji sanitarnej, odnotowuje się w pierwszym poziomie wodonośnym, szczególnie w rejonie wsi Zakrzów, Wronin-Dzielawy-Grzędzin.

Z kolei **stan czystości wód powierzchniowych jest zły**, a wynika on głównie z całkowitego braku systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków sanitarnych.

Istotny wpływ na stan powietrza atmosferycznego na terenie gminy ma cukrownia w Ciężkowicach oraz inne, mniejsze jednostki gospodarcze gminy.

Zagrożenia hałasem wynikają głównie z ruchu komunikacyjnego drogowego (w mniejszym stopniu kolejowego) i funkcjonowania kilku jednostek gospodarczych. Zagrożenia elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym są niewielkie, a wynikają z przebiegu linii energetycznej 110kV relacji Blachownia-Studzienna. Gmina ma całkowicie uregulowaną gospodarkę odpadami.

Gmina Polska Cerekiew posiada bogate i różnorodne zasoby kulturowe. Obejmują one zachowane genetyczne układy przestrzenne wsi wraz z historyczną siecią dróg i zabudową, na którą składają się głównie budynki mieszkalne miejskie i wiejskie (68% udokumentowanych zasobów gminy), obiekty kultu religijnego (kościóły i kapliczki - 18%), założenia dworskie, pałace i zamki (3%), parki i cmentarze (4%), a także budynki usługowe i inne (7%).

Do najcenniejszych zabytkowych układów przestrzennych, które należy poddać ochronie, zaliczyć należy (wraz z obiektami zabytkowymi i objętymi ochroną konserwatorską) układ wsi:

- Polska Cerekiew, obejmujący zespół zabudowy miejskiej położony wzdłuż ulicy Rynek, Miarki i Ligonia oraz ruinę zamku wraz pozostałościami parku krajobrazowego,
- Zakrzów, obejmujący genetyczny układ wsi kmiecej, folwark oraz pałac wraz z parkiem krajobrazowym,
- Wronin - Grzędzin, obejmujący wsie kmiece z późniejszymi, historycznymi nawarstwieniami.

Ochronie prawnej podlegają ponadto niektóre elementy układy przestrzennego, położone poza ww.w układami chronionymi, takie jak zespół pałacowo-parkowy we wsi Ciężkowice.

Południowo-zachodnia część obszaru gminy położona jest w granicach chronionego krajobrazu Wronin - Maciowakrze. Ponadto ochronie poddane są tereny, które umożliwiają ekspozycję terenów objętych ochroną ze względów kulturowych. Zachowane wysokie walory krajobrazu kulturowego i przyrodniczego gminy stwarzają możliwości rozwoju nowych funkcji gospodarczych gminy.

Na przestrzeni ostatniego czterdziestolecia **na terenie gminy Polska Cerekiew następują niekorzystne procesy demograficzne**, polegające na stałym spadku liczby ludności (o około 20,0% w stosunku do 1955 r.). Spadek ten nasila się w okresach kryzysów gospodarczych kraju i związany jest z wyjazdami jej mieszkańców za granicę, głównie do Niemiec. Prawie we wszystkich wsiach spadek liczby ludności to zjawisko stałe (wyjątek stanowi wieś Dzielawy).

Na koniec czerwca 1996r. stan ludności gminy wynosił 5271 osób. Charakterystyczny jest wysoki udział ludności pochodzenia miejscowego (śląskiej), wynoszący w 1990 r. 84,5%. **Gmina charakteryzuje się wysokim udziałem ludności w wieku produkcyjnym (60,0%) i poprodukcyjnym (13,8%)**. Od końca lat osiemdziesiątych obserwuje się stały wzrost grupy poprodukcyjnej i spadek grupy przedprodukcyjnej oraz urodzeń. **Przyrost naturalny nie zapewnia już prostej reprodukcji ludności. Wyrazem regresu demograficznego gminy jest również wysoka emigracja ludności, obejmująca 10 -15% ludności gminy. Niezależnie od poziomu emigracji stałej gmina charakteryzowała się bardzo wysoką emigracją czasową. Procent emigrantów zagranicznych stałych w latach 1979-1994 i czasowych (z 1988 r.) w stosunku do liczby mieszkańców gminy jest bardzo wysoki i wynosi 34,6%.**

Analiza sytuacji demograficznej gminy Polska Cerekiew wskazuje zatem na szereg zagrożeń w jej rozwoju. **Wyrażają się one zaburzeniami w reprodukcji ludności, spadkiem urodzeń, nasilaniem się deformacji demograficznych, pogarszaniem się stanu zdrowia mieszkańców, wzrastającymi migracjami. O rozwoju ludności gminy do 2010 r. zdecydują głównie rozmiary i struktura migracji, w tym migracji zagranicznej.**

Biorąc pod uwagę dotychczasowe procesy ludnościowe (ruchy naturalne i migracje) w perspektywie (do 2010 r.), przyjęto dalszy spadek liczby ludności gminy w granicach 85-99% stanu obecnego. Liczba jej wyniesie w roku 2000-5200 osób, w 2005-5090 osób oraz 2010 roku - 5000 osób.

Niekorzystne będą także zmiany w strukturze wieku ludności. W latach 1995 - 2010 liczba dzieci w wieku żłobkowym obniży się nieznacznie i nie wpłynie w sposób zasadniczy na stan liczebności tej grupy. Natomiast w grupie 3-6 lat spadek populacji jest duży. Liczba dzieci w wieku przedszkolnym spada wyraźnie w latach 1995-2010. Wyraźny jest także spadek ilości dzieci w wieku szkoły podstawowej (7-14 lat). W grupie wieku produkcyjnego (18-59 k/65m) także prognozuje się rzeczywisty spadek liczby osób, co wiąże się ze zmniejszeniem nacisku na lokalny rynek pracy. Lata 2001-2010 będą charakteryzować się wzrostem liczebności grupy osób w wieku poprodukcyjnym, co utrwali istniejące i wywoła nowe problemy społeczne.

Aktywność zawodowa mieszkańców badanego obszaru jest wysoka (50,1%). Charakterystyczny dla gminy jest stały wzrost utrzymujących się ze źródeł pozarolniczych, których w chwili obecnej jest około dwukrotnie więcej niż utrzymujących się z rolnictwa. **Gmina nie posiada wystarczającej liczby miejsc pracy poza rolnictwem.** Istotną rolę w zatrudnieniu ludności gminy odgrywają więc tereny sąsiednie. Dojazdy do pracy skierowane są głównie do Kędzierzyna-Koźła i Raciborza.

Największym pracodawcą gminy jest CUKROWNIA w Ciężkowicach, która zapewnia przede wszystkim sezonowe miejsca pracy. **Liczba bezrobotnych w gminie jest**

niska, a stopa bezrobocia w ostatnich pięciu latach nie przekroczyła nigdy wartości 4%. Jest to najniższy wskaźnik wśród 33 gmin autochtonicznych na Opolszczyźnie. Tak niska liczba bezrobotnych wiąże się z faktem dużej emigracji czasowej ludności, do pracy do Niemiec. Tak więc **liczba miejsc pracy na rynku lokalnym i na rynkach sąsiednich nie zaspokaja potrzeb ludności gminy pod względem zarówno ilościowym, jak i jakościowym.** Wśród bezrobotnych w 1997 roku 65,5 % stanowiły kobiety. Główną grupę bezrobotnych stanowili ludzie z wykształceniem podstawowym i niższym (42,9%) oraz zasadniczym (39,5%). **Najwięcej bezrobotnych pochodzi ze wsi gminnej.** Przede wszystkim brak jest więc miejsc pracy dla ludzi z niskim wykształceniem, które dominuje wśród mieszkańców gminy. Jednocześnie brak jest obsady miejsc pracy dla ludzi z wykształceniem wyższym.

Mieszkańcy gminy wykazują się wyjątkowo niską aktywnością w tworzeniu sobie samemu miejsca pracy. Obserwuje się niedorozwój zakładów podstawowych usług bytowych :krawieckich, fryzjersko-kosmetycznych, szewskich, maglarskich, pralniczych, naprawy sprzętu zmechanizowanego i radiowo-telewizyjnego, fotograficznego, a także usług odnawiania mieszkań (malarskich, szklarskich, budowlanych, instalacyjnych itp.).

Wyraźna poprawa zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych ludności gminy (wyrażona poprawą wskaźników obrazujących standardy zamieszkiwania terenu), **wynika głównie ze spadku liczby ludności gminy, a nie z realizacji nowych budynków mieszkalnych.** W rzeczywistości, na przestrzeni ostatnich trzydziestu lat, liczba mieszkań na terenie gminy spadła do 90,4% stanu z 1978 roku. Proces starzenia się zabudowy mieszkaniowej jest szybszy niż proces realizacji nowych mieszkań. Świadczy o tym **niewielki ruch budowlany (średniorocznie oddawano na terenie gminy 5,4 mieszkania).** Tak niski ruch budowlany jest głównie wynikiem niskiej zamożności mieszkańców gminy. Zainteresowania ludności realizacją nowych mieszkań ograniczają się zaledwie do kilku wsi gminy (Polskiej Cerekwi, Zakrzowa, Wronina-Dzielaw.

Potrzeby mieszkaniowe w gminie Polska Cerekiew, w latach 1997-2010, będą wynikały głównie z konieczności poprawy niskiego wskaźnika samodzielności zamieszkiwania rodzin i powinny się kształtować do 2010 r. na poziomie:

- minimum 90 mieszkań (przy wzroście ilości osób w gospodarstwie domowym do 3,2),
- maksimum 140 nowych mieszkań (przy utrzymaniu się dotychczasowego poziomu wskaźnika liczby osób w gospodarstwie domowym).

Ze względu na niską kondycję finansową mieszkańców gminy i wynikający z tego fakt braku możliwości rozwiązania problemu mieszkaniowego przez nich samych, pożądana jest aktywna polityka mieszkaniowa Rady Gminy prowadząca do realizacji budownictwa komunalnego.

Infrastruktura społeczna gminy Polska Cerekiew jest w dużym stopniu niejednolita.

Wyposażenie terenu w urządzenia oświaty jest dobre i nie wymaga nowych inwestycji w przyszłości (z wyłączeniem przedszkola, po przejęciu istniejącego budynku przez Zakon).

Podobnie jest z urządzeniami ochrony zdrowia. Poziom zaspokojenia potrzeb w tym ostatnim przypadku jest jednak niski, ze względu na mały stan zatrudnienia i niskie

standardy bezpieczeństwa ludności w przypadkach nagłych. **Jednocześnie wyposażenie terenu gminy w urządzenia sportu-rekreacji i kultury jest minimalne, a poziom zaspokojenia potrzeb społecznych niski.** Brak jest także na terenie gminy domu spokojnej starości i żłobka. W tym zakresie wymaganych jest szereg inwestycji publicznych.

Liczba placówek handlowych zaspokaja potrzeby jej mieszkańców na poziomie średnim. Zbyt małe jest spektrum branż, szczególnie sklepów przemysłowych. Niewielka jest liczba zakładów rzemieślniczych, które nie reprezentują podstawowego spektrum branż rzemiosła usługowego i produkcyjnego. Poziom zaspokojenia potrzeb w zakresie gastronomii ocenia się także jako niski, podobnie jak i ogólne standardy ich technicznego wyposażenia i jakości oferowanych usług. Brak jest zupełnie urzędzeń obsługi ruchu turystycznego, a urzędzenia obsługi komunikacji są nieliczne.

Gmina posiada dobre powiązania komunikacyjne z terenami sąsiednimi. Przez jej obszar przebiega lokalna, jednotorowa linia kolejowa relacji Koźle - Baborów. Niewątpliwie pełni ona istotną rolę w powiązaniu terenu gminy ruchem osobowym i towarowym z Kędzierzynom - Koźlem, zapewniającym mieszkańcom gminy usługi ponadpodstawowe, miejsca pracy oraz zbyt towarów.

Sieć drogowa na terenie gminy jest także dobrze rozwinięta i umożliwia dojazd do wszystkich miejscowości i osiedli. Podstawowe znaczenie dla powiązań komunikacyjnych gminy ma międzyregionalna droga krajowa relacji Opole - Pszczyna - granica państwa, która może stymulować rozwój gospodarczy gminy. Ze względu na jej rolę w powiązaniach komunikacyjnych i transportowych kraju, a także istniejące złe warunki techniczne, na terenie gminy wymagana jest budowa obejścia drogowego wokół wsi Polska Cerekiew.

Jako niezadowolające należy ocenić standardy zaspokojenia potrzeb mieszkańców gminy w zakresie obsługi motoryzacji. Z kolei obsługa mieszkańców gminy komunikacją zbiorową jest zadowalająca, ale tylko w porach wyjazdu i powrotu z pracy.

Wyposażenie terenu gminy Polska Cerekiew w systemy infrastruktury technicznej jest niezrównoważone. Wszystkie wsie gminy wyposażone są w wodociąg komunalny, a żadna w system kanalizacji sanitarnej. Brak systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków należy ocenić jako znaczące opóźnienie rozwojowe, które powinno zostać nadrobione w najbliższym czasie. Powoduje to istotne ograniczenia rozwoju gospodarczego, obniżenie standardów jakości życia mieszkańców, a także zagrożenia dla środowiska przyrodniczego, szczególnie dla gleb, wód powierzchniowych i wód podziemnych.

Możliwości produkcji wody przez istniejące Stacje Uzdatniania Wody są znacznie większe, niż obecne- jej zużycie. Nie ma więc większych ograniczeń dla rozwoju funkcji gospodarczych terenu (w tym nawet rozwoju przemysłów wodochłonnych), wynikających z dostępności do wody pitnej. Sieć wodociągowa jest w bardzo dobrym stanie technicznym. Problemem pozostaje jednak brak jej awaryjnego zasilania, a także duże straty wody sięgające do 30%, co nie jest spowodowane awaryjnością sieci tylko niekontrolowanymi poborami wody do celów gospodarczych z istniejących hydrantów.

Na terenie gminy dominują indywidualne systemy zasilania budynków w ciepło.

Przeważa ogrzewanie piecowe oraz małe kotłownie lokalne. Potrzeby ciepłe gminy są bardzo małe. Czynnikiem ten, oraz znaczne rozproszenie odbiorców powoduje, że wprowadzenie scentralizowanej gospodarki ciepłej na terenie całej gminy jest nieopłacalne dla producenta. Pożądana jest realizacja źródeł ciepła dla zgrupowania obiektów kubaturowych oraz wprowadzanie nowoczesnych systemów ogrzewania, niebazujących na paliwie tradycyjnym.

Na badanym obszarze nie ma sieci gazu przewodowego, przesyłowej ani rozdzielczej. Ze względu na niską ilość i znaczne rozproszenie odbiorców, gmina nie jest ujęta w planach inwestycyjnych Zakładu Gazowniczego.

Istniejący system zasilania w energię elektryczną terenu gminy zapewnia zaspokojenie potrzeb mieszkańców na zadowalającym poziomie. Stan sieci niskich i średnich napięć jest generalnie dobry, ale wymaga modernizacji i remontów (głównie linia 15kV relacji GPZ Koźle - GPZ P. Cerekiew). Planowany rozwój gospodarczy gminy Polska Cerekiew nie wpłynie w zasadniczy sposób na zmiany w istniejącym systemie zaopatrywania jej odbiorców w energię elektryczną ani na znaczące zmiany w ich potrzebach. Nowe potrzeby na media tego typu koncentrować się będą w Polskiej Cerekwi-Ciężkowicach oraz we wsi Zakrzów.

Gmina posiada najkorzystniejsze warunki środowiska przyrodniczego dla rozwoju gospodarki rolnej, szczególnie produkcji roślinnej. Charakteryzują się one bardzo dobrymi warunkami uwilgotnienia gleb (8,6 pkt w skali dziesięciopunktowej), wysokim wskaźnikiem agroklimatu wynoszącym dla gminy 13,2 punktów (przy skali od 0,1 do 14 pkt.), wysokim wskaźnikiem przydatności gleb dla rolnictwa wynoszącym 78,2 pkt (w skali od 1 - 90 pkt.), a w konsekwencji wysokim ogólnym wskaźnikiem waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (oceniającym jednocześnie warunki agroklimatyczne, warunki wodne oraz warunki glebowe), który wynosi dla gminy 99,1 punktów i stawia ją na bardzo wysokim - 6 miejscu w skali województwa (na 63 gminy). Gmina Polska Cerekiew zaliczana jest do obszarów najwyższej wartości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, a jednocześnie stanowi strefę żywicielską dla Kędzierzyna- Koźła. Należy do obszarów szczególnie chronionych dla intensywnego rozwoju rolnictwa.

Bardzo korzystne warunki środowiska przyrodniczego dla gospodarki rolnej nie mają bezpośredniego odzwierciedlenia w efektach produkcyjnych gminy. Średnie plony kwalifikują ją dopiero na około 46-48. miejscu w województwie opolskim, w zależności od rodzaju upraw. Rolnicy gminy nie wykorzystują możliwości, jakie stwarza środowisko przyrodnicze, do produkcji różnorodnej roślinności. Praktyczne **nie prowadzi się na terenie gminy upraw sadowniczych i warzywniczych, co niewątpliwie jest szansą rozwoju dla małych gospodarstw rolnych.** Słabo jest rozwinięta sieć urządzeń obsługi rolnictwa, szczególnie zbytu płodów rolnych. Ma to niewątpliwie wpływ na kierunki produkcji rolnej rolników obszaru. Brak jest także na terenie gminy zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego, pomimo istnienia i dużej możliwości stworzenia dobrej bazy surowcowej. Fakt ten ma niewątpliwie niekorzystny wpływ na możliwości produkcyjne gospodarstw gminy. Dwa największe zakłady to cukrownia i młyn. Głównym użytkownikiem gruntów rolnych terenu są rolnicy indywidualni (333 rolników), w których posiadaniu znajduje się około 59,2% powierzchni obszaru. **Charakterystyczne dla gminy jest duże rozdrobnienie indywidualnych gospodarstw rolnych.** Gospodarstwa do 5,0 ha stanowią 47,4% ich ogólnej liczby (w tym 30,9% to gospodarstwa o pow. 1,0-2,0 ha - nieprodukcyjne). Obserwuje się jednak korzystne

zmiany w strukturze gospodarstw rolnych, co skutkować musi w tworzeniu nowych miejsc pracy poza rolnictwem.

Ze względu na minimalne zalesienie terenu gminy, funkcje ochronną lasów, Polska Cerekiew nie posiada szans na rozwój gospodarki leśnej.

Analiza szeregu czynników pozwoliła zakwalifikować **teren gminy jako nieprzydatny lub mało atrakcyjny dla potrzeb rozwoju turystyki i wypoczynku**. Jedynymi rejonami mającymi szansę na rozwój kwalifikowanych form wypoczynku cotygodniowego, ze względu na posiadane walory środowiska przyrodniczo - kulturowego, jest rejon wsi Zakrzów oraz Wronin - Grzędzin - Dzielawy. **Niskiej atrakcyjności turystyczno-wypoczynkowej gminy towarzyszy niski stan zagospodarowania turystycznego**. Ogranicza to w znaczący sposób możliwości rozwoju tej funkcji gospodarczej obszaru. Ewidentnie gmina, a szczególnie **wieś Polska Cerekiew, nie wykorzystuje swoich szans na rozwój urządzeń obsługi komunikacji i ruchu turystycznego, wynikających z przebiegu międzyregionalnej drogi krajowej relacji Opole - Pszczyna - granica państwa**.

Istniejąca baza surowcowa predysponuje badany obszar do rozwoju przemysłu rolno-spożywczego, a także rozwoju przechowalnictwa rolno-spożywczego. Rozpatrując najważniejsze czynniki umożliwiające jego rozwój należy stwierdzić, że **gmina posiada bazę surowcową w postaci produktów roślinnych oraz produktów zwierzęcych, nie zrównoważony rynek pracy, na którym występuje nadwyżka zasobów pracy w stosunku do liczby miejsc pracy na miejscu**. Wyróżnia ją relatywnie wysoka dostępność komunikacyjna poprzez transport kołowy i kolejowy, zapewniający łatwe powiązania komunikacyjne z większymi miastami. Gmina ma także zapewniony rynek zbytu w pobliskich przemysłowych ośrodkach miejskich (Kędzierzyn- Koźle Racibórz oraz miasta Górnego Śląska). Czynniki te sprzyjają rozwojowi, pożądanego w gminie Polska Cerekiew, przemysłu rolno-spożywczego.

6.2. Szanse i bariery rozwoju gminy

6.2.1. Potencjał społeczny

ZALETY

1. Duża liczba ludzi w wieku produkcyjnym i wysoka aktywność zawodowa mieszkańców.

WADY

1. Duża i wzrastająca liczba ludzi w wieku poprodukcyjnym.
2. Mała liczba miejsc pracy na miejscu, i wynikająca z tego duża migracja zarobkowa mieszkańców.
3. Niska aktywność mieszkańców w rozwoju tzw. biznesu rodzinnego i zapewnieniu sobie miejsca na terenie gminy.
4. Niski poziom wykształcenia zawodowego mieszkańców.
5. Ubogi rynek pracy, mała liczba i różnorodność miejsc pracy na terenie gminy poza rolnictwem.

6.2.2. Gospodarka

SZANSE ROZWOJU

1. Wysokiej jakości gleby i dobre warunki agroklimatyczne, umożliwiające różnorodną produkcję roślinną, w tym także roślin o wysokich wymaganiach.
2. Potencjalne możliwości stworzenia bogatej i różnorodnej bazy surowcowej dla rozwoju zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego.
3. Bliskość aglomeracji miejskich - rynków zbytu dla produktów rolnych oraz dobre powiązania komunikacyjne z nimi.
4. Przebieg międzyregionalnej drogi krajowej Opole – Pszczyna - granica państwa, umożliwiającej rozwój urzędzeń obsługi komunikacji i ruchu turystycznego.

BARIERY ROZWOJU

1. Ubogi sektor usług w otoczeniu lokalnego rolnictwa, przy istniejącym wysokim jego poziomie.
2. Brak produkcji rolnej - specjalistycznej czy też warzywno-owocowej.
3. Zbyt duża ilość drobnych gospodarstw rolnych (0-2 ha).
4. Wysokie koszty przeznaczenia pod inwestycję terenów stanowiących grunty o wysokiej klasie bonitacyjnej gleb.
5. Brak bazy wypoczynku świątecznego dla mieszkańców sąsiednich aglomeracji, w tym także podstawowej bazy hotelowej i gastronomicznej, a także brak atrakcyjnych terenów czy powierzchniowych zbiorników wodnych, mogących pełnić funkcję rekreacyjną.

6.2.3. Infrastruktura społeczna

ZALETY

1. Dobra dostępność i odpowiadająca potrzebom baza oświatowa i leczenia podstawowego (przy jednoczesnym słabym poziomie zatrudnienia).

WADY

1. Brak rozwoju budownictwa mieszkaniowego.
2. Brak podstawowej bazy sportowo-rekreacyjnej oraz kulturalnej dla mieszkańców gminy.

6.2.4. Infrastruktura techniczna

ZALETY

1. Rozwinięta sieć dróg kołowych oraz kolejowych, zapewniających powiązania pasażerskie i transportowe.
2. Rozwinięta sieć wodociągowa o dużych, niewykorzystanych możliwościach produkcji wody.
3. Zapewnione miejsce składowania odpadów stałych.

BARIERY ROZWOJU

1. Niewystarczające parametry techniczne dróg kołowych oraz niewygodne ich przebiegi przez tereny zabudowane.
2. Całkowity brak systemów odbioru i oczyszczania ścieków sanitarnych.

6.2.5. Środowisko przyrodnicze

ZALETY

1. Przyrodniczo-kulturowe piękno południowej części gminy, położonej w granicach obszaru chronionego krajobrazu Wronin - Maciowakrze, w tym szczególnie rejonu wsi Grzędzin - Wronin - Dzielawy, a także wsi Zakrzów.
2. Bardzo dobre warunki środowiskowe do rozwoju rolniczej produkcji roślinnej.
3. Niewielkie zagrożenia elementów środowiska przyrodniczego.

WADY

1. Wysoka synantropizacja środowiska przyrodniczego (zły stan i mała ilość lasów i mała ilość zadrzewień, niewielki udział powierzchni zachowanych w stanie bliskim naturalnemu).
2. Brak znaczących cieków i zbiorników wodnych, przydatnych dla rozwoju turystyki i rekreacji.
3. Brak możliwości swobodnego lokalizowania oczyszczalni ścieków, ze względu na niską gęstość cieków wodnych.

6.3. Powiązania funkcjonalno-przestrzenne z terenami sąsiednimi

Gmina Polska Cerekiew sąsiaduje bezpośrednio z gminą Baborów, Pawłowiczki, Reńską Wsią, Cisek oraz Rudnik (województwo katowickie). Najsilniejsze związki gospodarcze gmina posiada jednak z Kędzierzynom-Koźlem, regionalnym ośrodkiem usługowym. Zapewnia on obsługę ludności gminy, głównie w zakresie ponadlokalnych usług oświaty i zdrowia, a także stanowi rynek pracy dla mieszkańców gminy i rynek zbytu towarów rolnych. Gmina nie posiada, z wyjątkiem linii kolejowej, innych powiązań przestrzennych z miastem. Dużo mniejszą rolę w funkcjonowaniu terenu gminy odgrywa miasto Racibórz.

Silne związki daje się zauważyć pomiędzy Polską Cerekwią a gminą Cisek, i w przyszłości będą się one pogłębiać. Dotyczą one:

- urzędzeń oświaty:
  - szkoła w Steblowie zapewnia nauczanie dzieciom ze wsi Zakrzów,
  - przedszkole w Zakrzowie zapewnia opiekę dzieciom ze wsi Steblów,
- urzędzeń infrastruktury technicznej:
  - z ujęcia wody w Zakrzowie oraz grupowego wodociągu komunalnego korzystają mieszkańcy wsi gminy Cisek,
  - planowana jest realizacja systemu kanalizacji sanitarnej dla wsi Zakrzów oraz wsi gminy Cisek, jako inwestycja wspólna obu samorządów,
- urzędzeń komunalnych:

- odpady stałe z terenu gminy Cisek odprowadzane są na wysypisko śmieci w Ciężkowicach.

Obie gminy zainteresowane są także ochroną wód powierzchniowych Potoku Cisek oraz ochroną jego doliny, jako głównego ciągu ekologicznego gminy Polska Cerekiew. Przewiduje się utrzymanie istniejących związków funkcjonalno-przestrzennych.

Także z terenu gminy Reńska Wieś odprowadzane są odpady stałe na wysypisko komunalne w Ciężkowicach. Utrzymanie tego stanu rzeczy zależne jest od bieżących decyzji i interesów samorządu gminy Polska Cerekiew.

Z terenem gminy Baborów oraz Rudnik związki Polskie Cerekwi dotyczą powiązań obejmujących systemem obszarów chronionych. Ustanowiono tutaj granicę chronionego krajobrazu rejonu wsi Wronin - Maciowakrze, obejmując nią obszar mający znaczenie regionalne dla rozwoju turystyki i wypoczynku.

Związki funkcjonalno-przestrzenne z gminą Pawłowiczki są niewielkie i nie mają istotnego znaczenia dla funkcjonowania analizowanego obszaru. Związki gospodarcze są także niewielkie, powiązania infrastrukturalne nie występują, a powiązania przyrodnicze nie odgrywają zasadniczej roli dla stanu środowiska rejonu. Obie gminy powinny być zainteresowane ochroną wartości ekologicznych i krajobrazowych niewielkiego terenu, położonego w sąsiedztwie wsi Połowa.

**ROZDZIAŁ VI - KIERUNKI
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO**

1. CELE ROZWOJU GMINY

Dla zapewnienia rozwoju przestrzennego i gospodarczego gminy Polska Cerekiew ustala się następujące cele, w porządku hierarchicznym:

1.1. Cele ekologiczne

- Ścisła ochrona zasobów i walorów ekologicznych podstawowego ciągu ekologicznego - doliny Potoku Cisek i Wrońskiej Wody, a także ochrona krajobrazu, w tym szczególnie terenów położonych w granicach chronionego krajobrazu rejonu Wronin - Maciowakrze.
- Przywracanie równowagi ekologicznej środowiska oraz odnowa powiązań pomiędzy obszarami ekologicznie czynnymi, poprzez odbudowę i ochronę obszarów sięgaczy ekologicznych, częściowo zdegradowanych poprzez użytkowanie rolnicze terenu, oraz wzmacnianie naturalnej odporności środowiska terenów rolnych, utrzymanie i wzbogacenie bioróżnorodności ich ekosystemów.
- Likwidacja zagrożeń i zapobieganie degradacji wód w głębszych i powierzchniowych, a także likwidacja zagrożeń komunalnego ujęcia wody w Polskiej Cerekwi, wynikających z istniejącego, konfliktowego użytkowania terenów sąsiednich (zakłady produkcyjne i akumulacyjne zbiorniki ścieków technologicznych cukrowni).
- Ograniczenia zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego (w tym szczególnie cukrowni) przez stosowanie paliw niskoemisyjnych oraz technik i technologii, minimalizujących ujemny wpływ działalności produkcyjno - usługowej na środowisko.

1.2. Cele gospodarcze:

- Ochrona kompleksów glebowych wysokiej jakości, jako podstawy funkcjonowania ekosystemów żywicielskich oraz dążenie do zapewnienia zgodności między przydatnością, chłonnością i odpornością środowiska przyrodniczego, a rodzajem i intensywnością użytkowania rolniczego i zagospodarowania terenów otwartych.
- Ochrona terenu gminy dla intensywnego rozwoju rolnictwa, w tym szczególnie produkcji roślinnej, jako bazy surowcowej dla rozwoju przemysłu i przechowalnictwa rolno-spożywczego.
- Rozbicie monofunkcyjności obszaru gminy, poprzez ochronę i zachowanie walorów terenów potencjalnych dla rozwoju funkcji usługowych, w tym szczególnie obsługi ludności i rolnictwa oraz ruchu komunikacyjnego i turystycznego.
- Ochrona wartości historyczno-kulturowych i estetycznych zabytkowych układów ruralistycznych, a także wartości krajobrazu przyrodniczo-kulturowego, jako podstawy rozwoju w przyszłości funkcji gminy turystyczno - rekreacyjnej (agroturystyki).
- Racjonalne wykorzystanie terenów, przeznaczonych dla przemysłu i prowadzenia

działalności gospodarczych, ze względu na wysokiej klasy grunty rolne.

1.3. Cele specjalne:

- Usprawnienie ruchu kołowego - tranzytowego oraz powiązań z sąsiednimi ośrodkami gospodarczymi, poprzez rozbudowę i modernizację podstawowego systemu krajowej drogi tranzytowej obszaru i poprawę funkcjonowania systemu ulicznego.
- Realizacja nowoczesnych rozwiązań infrastrukturalnych, w tym szczególnie budowa systemu kanalizacji sanitarnej.
- Zachowanie istniejących stosunków wodnych na terenach o funkcjach ekologicznych oraz przeciwdziałanie ich dalszej degradacji, wynikającej z realizacji melioracji odwadniających.

1.4. Cele społeczne:

- Zwiększenie podaży i różnorodności miejsc pracy poprzez zapewnienie nowych miejsc pracy głównie w usługach i w przemyśle, wykorzystujących lokalizację gminy, istniejącą bazę surowcową oraz kwalifikacje zawodowe jej mieszkańców.
- Poprawa warunków życia mieszkańców poprzez zapewnienie współczesnego standardu technicznego i użytkowego funkcjonowania terenów zabudowanych.
- Poprawa warunków życia mieszkańców głównie przez zwiększenie standardów obsługi ludności, w tym szczególnie optymalizację lokalizacji usług handlu, poprawę jakości oświaty i ochrony zdrowia, a także realizację usług kultury oraz sportu i rekreacji.
- Poprawa wyposażenia terenów zabudowanych w infrastrukturę techniczną, poprzez realizację systemów kanalizacji sanitarnej.

1.5. Cele przestrzenne:

- Kształtowanie struktury terenów zabudowanych efektywnej i sprawnie funkcjonującej.
- Kształtowanie zróżnicowanego środowiska terenów zabudowanych, nacechowanego indywidualnym charakterem, pozbawionego schematyzmu i nadmiernej standaryzacji zabudowy, pełnego treści kulturowej.
- Dążenie do tworzenia nowych walorów funkcjonalnych i użytkowych, poprawa walorów estetycznych krajobrazu kulturowego, ochrona układów i elementów zabytkowej struktury.

2. MINIMALNE STANDARDY BYTOWANIA LUDNOŚCI

Ustala się nieprzekraczalne standardy zabezpieczenia minimum społecznego przestrzennych warunków bytowania ludności na obszarze w zakresie:

2.1. Mieszkalnictwo:

Minimum - 330 mieszkań /1000 mieszkańców do 2010 r.

2.2. Usługi:

A. OŚWIATY:

PRZEDSZKOLA

- utrzymanie ilości miejsc zapewniającej:
  - 60% uczestnictwa dzieci w grupie wiekowej 3-6 lat w zespole wsi Wronin – Grzędzin – Dzielawy oraz Polskiej Cerekwi,
  - 80% uczestnictwa dzieci ze wsi Zakrzów,
- utrzymanie trzech obiektów przedszkolnych w ww. rejonach.

SZKOŁY PODSTAWOWE

- minimalny standard nauczania 20 uczniów/1 p.d.n. w 2010 r.,
- zachowanie obsługi terenu gminy przez minimum trzy placówki szkolne: w Polskiej Cerekwi, Wroninie oraz w Stebłowie (gmina Cisek).

B. ZDROWIA:

PRZYCHODNIE LEKARSKIE:

- liczba gab./1000 M - 0,8 szt.,
- apteki-placówki/1000 M - 0,2 szt.
- dom opieki społecznej - z preferowaną lokalizacją we wsi gminnej, - minimum – łóżek/1000 M - 5 szt.
- żłobek: (lokalizacja we wsi gminnej) - minimum - 30 miejsc.

C. KULTURY

- zapewnienie wielofunkcyjnego domu kultury we wsi gminnej.

D. SPORTU I ZIELENI PUBLICZNEJ:

- tereny zieleni ogólnodostępnej z lokalizacją we wsi gminnej, Zakrzowie oraz zespole wsi Wronin-Grzędzin, - minimum 8,0 m²/1M,
- tereny sportu i rekreacji z lokalizacją we wsi gminnej i w zespole wsi Wronin-Grzędzin - minimum 4,0 m²/1M

E. KOMUNALNYCH URZĄDZEŃ USŁUGOWYCH:

- strażnice pożarne
  - czas dojazdu do najdalej położonego obiektu - max. 20 min.
  - zachowanie min. strażnicy OSP we Wroninie.
- baza komunalna i baza konserwacji zieleni - 0,06 ha /1000 M,
- powiększenie cmentarzy łączną pow. - 2 m²/1 M.

F. HANDEL, GASTRONOMIA, USŁUGI BYTOWE.

- w gminnym ośrodku usługowym o rozszerzonym poziomie "2" - 1000 m² p.u./1000 M gminy,
- w jednostkach usług poziomu "1" - 450 m² p.u./1000 M gminy, przy udziale poszczególnych sieci:
  - handlowej 55 - 60%,
  - gastronomicznej 10 - 15%,
  - usług bytowych 25 - 35%.

2.3. Urządzenia komunikacji:

- miejsca parkingowe:
  - na terenach zabudowy mieszkaniowej min. 0,5 m.p./ 1 gospodarstwo domowe,
  - na terenach obiektów i urządzeń usługowych - min. 10 m.p. / 100 użytkowników,
- stacje paliw i obsługi samochodów - minimum 1 stanowisko obsługowe / 300 samochodów.

3. OBSZARY, DLA KTÓRYCH NALEŻY SPORZĄDZIĆ MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO.

Zgodnie z wymaganiami ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.) w studium określa się:

- obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 400 m² oraz obszary przestrzeni publicznej,
- obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne;

3.1. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania

Na terenie gminy nie ma obszarów, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych ani obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości. Nie przewiduje się też na terenie gminy lokalizacji obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m².

3.2. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego należy opracować na wszystkie wyznaczone w „Studium”, a nieobjęte obowiązującymi planami, tereny przeznaczone pod rozwój zabudowy (tereny rolne, które przeznaczone są pod zainwestowanie). Są to tereny oznaczone w „Studium” symbolem ZR przeznaczone pod rozwój mieszkalnictwa, usług, rekreacji, sportu i wypoczynku, urządzeń obsługi ruchu turystycznego i komunikacji, przemysłu i działalności gospodarczej oraz z przeznaczeniem pod rozwój lokalnego systemu ekologicznego terenów zabudowanych. Tereny te zostały wyznaczone – poza gruntami objętymi planami we wsi Polska Cerekiew – Ciężkowice i w zachodniej części wsi Zakrzów - na gruntach wsi Wronin, Grzędzin i południowej części wsi Zakrzów. .

Ze względu na istniejące uwarunkowania, do których zaliczyć należy ochronę wartości kulturowych i krajobrazowych gminy, podniesienie standardów i efektywności funkcjonowania terenów zabudowanych, zapewnienie terenów pod rozwój mieszkalnictwa oraz obsługi mieszkańców, a także zaspokojenie potrzeb w zakresie realizacji nowych miejsc pracy, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego należy sporządzić dla terenów istniejącej i planowanej zabudowy wsi:

wsi Zakrzów,
zespołu wsi Wronin - Grzędzin - Dzielawy.

Ze względu na potrzebę szczególnej ochrony terenów gminy, pełniących istotną rolę w funkcjonowaniu środowiska przyrodniczego, wskazane jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla głównego ciągu ekologicznego terenu gminy, określonego rysunkiem "Kierunki zagospodarowania przestrzennego" tj. doliny Potoku Cisek i Wrońskiej Wody wraz z sięgaczmi ekologicznymi.

W celu umożliwienia rozwoju energetyki wiatrowej wskazane jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów lokalizacji farm wiatrowych.

4. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY POLSKA CEREKIEW

4.1. Podstawowe funkcje gminy

Podstawową funkcją obszaru gminy pozostanie rolnictwo oraz gospodarka żywnościowa (przetwórstwo i przechowywanie rolniczo-spożywcze), z uzupełniającą funkcją mieszkaniową.

4.2. Ogólna dyspozycja funkcjonalno-przestrzenna obszaru

Rysunek "Kierunki polityki przestrzennej" ustala ogólną dyspozycję funkcjonalno-przestrzenną obszaru, wyróżniając obszary nieurbanizowane, o funkcjach ekologicznych i produkcji rolnej oraz obszary zurbanizowane, związane z działalnością gospodarczą człowieka, mieszkalnictwem i wypoczynkiem.

Do pierwszych zaliczono obszary przyrodniczo-czynne systemu ekologicznego oraz obszary rolne, wspomagające system ekologiczny. Wyróżnione obszary zurbanizowane generalnie posiadają funkcje: mieszkaniową, usługową i produkcyjną.

Sposób użytkowania obszarów oraz rozwój przestrzenny gminy został zdeterminowany warunkami przyrodniczymi oraz istniejącym rodzajem i formami zainwestowania.

4.2.1. Obszary systemu ekologicznego.

Dla zapewnienia prawidłowych warunków funkcjonowania przyrody uznaje się za konieczne, utworzenie lokalnego systemu ekologicznego, stanowiącego część wielkoobszarowego systemu ekologicznego województwa.

Jako ekologiczny system obszarów chronionych (ESOCh), należy rozumieć system przestrzennie i funkcjonalnie powiązanych obszarów preferowanych do pełnienia funkcji ekologicznej, **poddanych różnym reżimom ochronnym**. Systemem tym na terenie gminy objęte zostały obszary o zachowanych walorach przyrodniczych, posiadające zdolność do utrzymania równowagi ekologicznej oraz obszary umożliwiające zachowanie lub podniesienie walorów przyrodniczych na terenach sąsiednich i w środowisku człowieka, a także zapewniające konieczną łączność pomiędzy nimi.

W skład **Ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych** gminy Polska Cerekiew wchodzi następujące tereny:

- teren doliny Potoku Cisek i Wrońskiej Wody obejmujący zbiorowiska roślinne leśne i nieleśne bliskie stanowi naturalnemu, która stanowi podstawowy ciąg ekologiczny obszaru. Pełni ona najistotniejszą rolę dla prawidłowego funkcjonowania ekosystemów gminy, zapewniając utrzymanie ekologicznej równowagi środowiska przyrodniczego. Główną funkcją ciągu ekologicznego jest zapewnienie ciągłości przestrzennej różnorodnych ekosystemów, migracji flory i fauny, wzmocnienie naturalnej odporności układu oraz "magazynowanie" najwartościowszych wystąpień fauny i flory. Pełni on także funkcję wodochronne, klimato i biotopotwórcze;
- tereny lasów położonych w południowej części gminy w rejonie wsi Koza, Wronin i Witosławice, wykazujące znaczne zaburzenia w równowadze ekologicznej, zaliczane do lasów glebochronnych;
- tereny sięgaczy ekologicznych, obejmujące doliny bezimiennych cieków wodnych, stanowiące połączenie najcenniejszych, z ekologicznego punktu widzenia, fragmentów przyrody obszaru gminy tj. głównego ciągu ekologicznego gminy z zespołami leśnymi.

Częściowej ochronie i rewaloryzacji poddaje się także tereny użytkowane rolniczo, położone na styku lasów i terenów otwartych. Zalecane jest podnoszenie ich wartości przyrodniczej poprzez wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień oraz specjalnych metod w uprawach rolnych, powstrzymujących także procesy erozji gleb.

Ochrony konserwatorskiej wymagają tzw. użytki ekologiczne, które zachowują unikatowe (w skali lokalnej) zasoby genowe i typy środowisk florystyczno - faunistycznych, a przez to wzbogacają sąsiednie tereny, zubożone przyrodniczo ze względu na ich intensywne użytkowanie gospodarcze. Są to przede wszystkim użytki ekologiczne roślinności nieleśnej obejmujące zbiorowiska szuwarowo - bagienne.

4.2.2. Obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Cały obszar gminy Polska Cerekiew uznaje się za szczególnie wartościowy dla prowadzenia gospodarki rolnej i zaliczony do obszarów **szczególnie chronionych dla intensywnej produkcji rolnej**, głównie roślinnej. Jednocześnie obszar gminy chroniony jest jako strefa żywicielska dla sąsiednich ośrodków przemysłowo-usługowych.

Na podstawie obowiązujących przepisów całkowicie wyłączone z zabudowy i objęte szczególną ochroną są grunty o glebach pochodzenia organicznego (mułowo-torfowych, torfowo-mułowych, torfowych i murszowo-torfowych), a także grunty zagrożone erozją gleb w stopniu silnym i bardzo silnym (o spadkach powyżej 10 stopni).

Za tereny wyłączone z zabudowy, łącznie z obiektami służącymi rolniczej produkcji zwierzęcej i roślinnej oraz obiektami obsługi rolnictwa (z wyjątkiem terenów wskazanych na rysunku "Kierunki zagospodarowania przestrzennego" do rozwoju zabudowy) uznaje się także grunty o I-II oraz III klasie bonitacyjnej gleb. Wartość bonitacyjna gruntów rolnych gminy wprowadza istotne ograniczenia w rozwoju przestrzennym istniejących tu osad oraz rozwoju funkcji nie związanych z rolnictwem, w tym szczególnie stwarzających zagrożenia dla rozwoju gospodarki rolnej.

Tereny gminy intensywnie użytkowane rolniczo, posiadają niską wartość ekologiczną. Mała ilość naturalnych elementów wzbogacających i wzmacniających ekosystem polny, wpływa negatywnie na kształtowanie naturalnego krajobrazu ekologicznego i wzmacnia procesy degradujące takie jak erozja gleb, przesuszenie terenu, zubożenie fauny lądowej i ptaków owadożernych, pogorszenie retencyjności, obniżenie naturalnych cech odpornościowych. **W obrębie wszystkich terenów rolnych powinna być prowadzona gospodarka dostosowana do warunków środowiskowych i w harmonii z istniejącymi warunkami przyrodniczymi.** Wymagają one także prowadzenia zabiegów zwiększających walory przyrodnicze, szczególnie rejon środkowej i północnej części gminy (w tym szczególnie tereny gospodarki rolnej wielkoobszarowej), poprzez odnowę zachowanych fragmentów terenów o funkcjach ekologicznych, utrzymaniu istniejącej zieleni przydrożnej i śródpolnej (w formie ciągów liniowych lub kęp), realizacji nowych nasadzeń oraz ograniczenie zabiegów agrotechnicznych, powodujących degradację środowiska.

4.2.3. Obszary rozwoju przemysłu

Rozwój przemysłu na terenie gminy musi być ograniczony do wielkości zapewniającej niezbędną ilość i różnorodność miejsc pracy. Miejsca pracy w przemyśle głównie koncentrować się będą w zespole wsi Polska Cerekiew-Ciężkowice.

Teren gminy zaliczono do obszarów wyłączonych z lokalizacji zakładów przemysłowych nie związanych z rolnictwem, mogących powodować zagrożenia dla rozwoju gospodarki rolnej, w tym szczególnie zakładów mogących pogorszyć stan środowiska lub szkodliwych dla środowiska. Na ograniczenie możliwości rozwoju przetwórstwa i przechowywania rolno-spożywczego wpływają wysokie klasy bonitacyjne gruntów rolnych (I-II-III).

Utrzymuje się koncentrację przemysłu w zespole wsi Polska Cerekiew - Ciężkowice, oraz umocnienie funkcji przez dalszy rozwój zakładów przetwórstwa i

przechowalnictwa rolno-spożywczego. Tutaj też będą się koncentrować urządzenia obsługi rolnictwa. Ośrodkami pomocniczymi, koncentrującymi urządzenia rolnictwa (obsługi i produkcji) będzie ponadto wieś Wronin i Zakrzów.

4.2.4. Obszary preferowane dla rozwoju wypoczynku, turystyki i rekreacji

Gmina Polska Cerekiew nie posiada atrakcyjnych warunków do rozwoju funkcji wypoczynkowych. Jednak jej walory kulturowe i krajobrazowe, jak i położenie w sąsiedztwie dużego przemysłowego ośrodka miejskiego Kędzierzyna - Koźła oraz na trasie ważnej - międzyregionalnej drogi krajowej relacji Opole - granica państwa umożliwiają ograniczony rozwój kwalifikowanych form wypoczynku i rekreacji, a także obsługi ruchu turystycznego i komunikacji.

Za szczególnie chroniony dla rozwoju kwalifikowanych form rekreacji i wypoczynku uznaje się obszar położony w granicach obszaru chronionego krajobrazu. Wsie położone tutaj uznaje się za preferowane do rozwoju agroturystyki. Ich atrakcyjność kulturowo-krajobrazową wzmocnić powinna realizacja zbiorników wodnych. Szczególnie preferowany do lokalizacji urządzeń i obiektów tego typu jest rejon wsi Wronin - Grzędzin - Dzielawy.

Dla rozwoju kwalifikowanych form wypoczynku i rekreacji rezerwuje się ponadto teren położony w zachodniej części wsi Zakrzów (np. pod rozwój działalności istniejącego klubu jeździeckiego).

Pod lokalizację urządzeń obsługi komunikacji i ruchu turystycznego wyznacza się tereny położone w trzech rejonach gminy. Pierwszy lokalizuje się na gruntach wsi Zakrzów, w sąsiedztwie terenów rezerwowanych pod rozwój kwalifikowanych form wypoczynku i rekreacji. Drugi wyznacza się na skrzyżowaniu drogi krajowej nr 45 Opole - Pszczyna z drogą wojewódzką 421, a trzeci - w północnej części wsi gminnej.

Ponadto, ze względu na zachowane wartości kulturowe i krajobrazowe, poddaje się ochronie (strefa „B”) zabudowę wsi Zakrzów, Polska Cerekiew i Wronin-Grzędzin, jako najbardziej atrakcyjne ośrodki krajoznawcze o potencjalnych możliwościach pełnienia funkcji związanych z turystyką lub obsługą ruchu turystycznego. Warunkiem niezbędnym jest przywrócenie im treści historyczno - estetycznych, wzmocnienia funkcji usługowych oraz przywrócenie tradycyjnych (specyficznych historycznie) funkcji, modernizacji układu komunikacyjnego, wyposażenia we właściwe urządzenia obsługi oraz rozwoju bazy noclegowej.

4.2.5. Ośrodki usługowe

Utrzymuje się funkcję wsi Polskiej Cerekwi jako lokalnego ośrodka usługowego poziomu „2”, skupiającego usługi dla ludności i rolnictwa. Będzie ona koncentrować urządzenia w zakresie handlu i rzemiosła bytowego, a także wyposażona będzie w gminny ośrodek kultury oraz ośrodek sportu i rekreacji i tereny zieleni ogólnodostępnej.

Dwie wsie: Zakrzów i Wronin będą pełnić rolę ośrodków usługowych, wspomagających wieś gminną jako ośrodki usługowe poziomu „1”. Pozostałe wsie gminy będą ewentualnie wyposażone w usługi elementarne dla ludności.

Obsługę rolnictwa będzie zapewniać przede wszystkim wieś gminna. Podniesiona

zostanie rola wsi Zakrzów i Wronin, jako ośrodków usługowych tego typu.

4.2.6. Obszary rozwoju mieszkalnictwa

Zapotrzebowanie na nowe tereny mieszkaniowe wynika głównie z konieczności poprawy istniejących standardów zamieszkiwania terenu, w tym szczególnie rozgęszczenia zasobów mieszkaniowych. Nowe tereny mieszkaniowe koncentruje się we wsi gminnej Polskiej Cerekwi oraz Zakrzowie. Niewielki teren wyznacza się także we wsi Wronin.

W pozostałych wsiach potrzeby mieszkaniowe w zasadzie nie występują, tak więc ich ewentualne zaspokojenie odbywać się będzie poprzez uzupełnianie i porządkowanie istniejącej struktury przestrzennej.

4.3. Kierunki rozwoju komunikacji

4.3.1. Komunikacja kolejowa

Dla zapewnienia realizacji alternatywnych dróg transportu płodów rolnych i innych produktów z obszaru, a także komunikacji zbiorowej, zachowuje się istniejący system kolejowy.

Zachowuje się pełnione funkcje i przebieg oraz przewiduje modernizację linii kolejowej znaczenia miejscowego nr 195 relacji Kędzierzyn-Koźle Zachodnie – Baborów wraz z przystankami w Polskiej Cerekwi i Dzielawach. Teren linii kolejowej jest terenem zamkniętym.

4.3.2. System dróg kołowych

W zakresie sieci drogowo-ulicznej proponowane zmiany zmiernają generalnie w kierunku:

- sprawnego przeprowadzenia ruchu tranzytowego przez teren gminy drogą krajową nr 45 relacji Złoczew - granica państwa, polegające na jej modernizacji do pełnych parametrów klasy głównej, a także realizacji obwodnicy wsi Polska Cerekiew - Ciężkowice (wraz z realizacją dróg gospodarczych i ścieżek rowerowych),

a także :

- modernizacji całych ciągów dróg wojewódzkich nr 421 i 427 do parametrów klasy zbiorczej, oraz powiatowych do parametrów klasy zbiorczej lub lokalnej (ustala zarządca dróg), mających znaczenie dla wewnętrznych powiązań wsi gminy oraz powiązań z sąsiednimi ośrodkami gminnymi wraz z realizacją ścieżek rowerowych,
- modernizacji układu ulicznego wsi Polska Cerekiew oraz Zakrzów, przy zapewnieniu przywrócenia kulturowych i estetycznych wartości, a także zmian funkcjonowania układu (szczególnie we wsi gminnej) umożliwiających eliminację ruchu transportowego z historycznego centrum.

4.4. Systemy inżynieryjne

Kierunki polityki przestrzennej w tym zakresie dotyczą elementów źródłowych i liniowych, niezbędnych dla funkcjonowania terenu gminy. Należą do nich ujęcia wody, oczyszczalnie ścieków, składowiska odpadów, ciepłociągi, a także inwestycje realizowane przez zainteresowane jednostki gospodarcze jak linie elektroenergetyczne, gazociągi wysokoprężne.

4.4.1. Zaopatrzenie w wodę

Utrzymuje się podstawowe źródła wody dla mieszkańców gminy - ujęcie wody w Polskiej Cerekwi oraz Zakrzowie. Przewiduje się modernizację urządzeń SUW w Zakrzowie oraz rozwinięcie systemu wodociągowego gminy w system ujęć awaryjnych, poprzez połączenie sieci magistralnych istniejących wodociągów we wsi Jaborowice.

4.4.2. Odprowadzenie ścieków sanitarnych

Budowa systemu odbioru i oczyszczania ścieków zaliczana jest do pilnych zadań gminy. System tym docelowo objęte zostaną wsie: Polska Cerekiew, Ciężkowice, Zakrzów, Jaborowice, Wronin, Łaniec, Dzielawy, Grzędzin, Witosławice.

Proponowany układ zbiorczych układów kanalizacji sanitarnej powinien zostać zrealizowany w układzie wsi:

- Polska Cerekiew - Ciężkowice (ewentualnie Jaborowice) z lokalizacją czyszczalni ścieków na gruntach wsi Polska Cerekiew,
- Wronin - Łaniec - Dzielawy - Grzędzin - Witosławice z lokalizacją oczyszczalni ścieków po północnej stronie zabudowy wsi Witosławice,
- Zakrzów - Jaborowice - Sukowice - Steblów (lub inne wsi gminy Cisek) z lokalizacją oczyszczalni ścieków na terenie gminy Cisek.

W pozostałych wsiach przewiduje się budowę lokalnych systemów odbioru i oczyszczania ścieków lub gromadzenie ich w szczelnych zbiornikach wybieralnych i odprowadzanie na pobliską ww. oczyszczalnię.

4.4.3. System zaopatrzenia w ciepło

Nie przewiduje się realizacji scentralizowanego systemu zaopatrzenia w ciepło dla całego terenu gminy. Za pożądaną uznaje się realizację źródeł ciepła dla zgrupowania obiektów kubaturowych, szczególnie we wsi Polska Cerekiew, Zakrzów oraz Wronin - Grzędzin - Dzielawy, oraz stosowanie wysokosprawnych systemów grzewczych na paliwa niskoemisyjne.

4.4.4. Zaopatrzenie w gaz

Nie przewiduje się na terenie gminy realizacji sieci gazu przewodowego.

4.4.5. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Zachowuje się dotychczasowy system zaopatrzenia w energię elektryczną na bazie podstawowego źródła zasilania terenu GPZ - Polska Cerekiew, położonego na gruntach wsi Ciężkowice, wraz z:

- modernizacją jednotorowej linii elektroenergetycznej 110 kV relacji Blachownia-Chemik – Polska Cerekiew – Studzienna,
- adaptacją dwutorowej linii energetycznej 400 kV relacji Dobrzeń – Wielopole.

Istniejący układ sieci średnich i niskich napięć przewiduje się do modernizacji i rozbudowy, w dostosowaniu do występujących potrzeb. Koncentrację nowych odbiorców przewiduje się we wsi Polska Cerekiew-Ciężkowice, Zakrzów i Wronin. W pozostałych wsiach gminy liczba odbiorców będzie spadała.

4.5. Urządzenia gospodarki komunalnej

4.5.1. Odprowadzenie odpadów

Utrzymuje się istniejące wysypisko komunalne, zlokalizowane na gruntach wsi Ciężkowice. Przewiduje się rozpoczęcie II etapu użytkowania obiektu.

4.5.2. Cmentarze

Położenie istniejących cmentarzy we wsi Polska Cerekiew, Zakrzów i Grzędzin umożliwi powiększanie ich powierzchni w dowolny sposób, w dostosowaniu do potrzeb. Przyjmuje się konieczność ich powiększenia kosztem sąsiednich gruntów rolnych bez określenia kierunku jego rozbudowy.

4.5.3. Tereny sportu, rekreacji i zieleni ogólnodostępnej

Przewiduje się wzmocnienie funkcji usługowej i rangi wsi gminnej poprzez realizację ogólnodostępnych urządzeń i terenów rekreacyjno-sportowych: Wyznacza się w Polskiej Cerekwi teren lokalizacji Ośrodka Sportu i Rekreacji oraz terenu parku komunalnego, poprzez rewaloryzację parku krajobrazowego przy ruinie zamku.

Obejmuje się ochroną konserwatorską teren parku krajobrazowego przy pałacu w Zakrzowie i Ciężkowicach. Ponadto ochroną obejmuje się zespół zieleni wysokiej przy folwarku Kochaniec.

Rezerwuje się teren na styku zabudowy wsi Wronin - Grzędzin na realizację terenów ogólnodostępnego parku komunalnego, łączenie z bogatym programem urządzeń sportowych i rekreacyjnych.

4.6. Prawne ograniczenia użytkowania i zagospodarowania terenów

Ograniczenia w użytkowaniu i zagospodarowaniu terenów, sprecyzowane są przez

obowiązujące przepisy szczegółowe. Należą do nich:

* **Ograniczenia wynikające z ochrony środowiska i niektórych jego elementów:**

- obszar chronionego krajobrazu Wronin-Maciowakrze, na którym obowiązują zasady ochrony krajobrazu określone w rozporządzeniu nr 0151/P/16/2006 Wojewody Opolskiego z dnia 8 maja 2006r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dziennik Urzędowy woj. opolskiego z 2006 r. nNr 33, poz. 1133),
- wszystkie lasy terenu gminy jako kompleksy lasów ochronnych, o funkcji glebochronnej i wodochronnej, a także lasów uszkodzonych na skutek działalności przemysłu (Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 25.08.1992r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej Dz.U. nr 67 poz 337 z 1992r., oraz Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Tekst jednolity: Dz. U. z 2005 r. nr 45, poz. 435 z późn. zm.),
- użytki ekologiczne położone w dolinie Potoku Cisek i Wrońskiej Wody na gruntach wsi oraz na gruntach wsi, chronione na podstawie ustawy z dnia z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody (Dz.U. nr 92, poz. 880 z późn. zm.),
- tereny ochrony pośredniej i bezpośredniej oraz ochrony zasobów ujęcia wody we Wroninie oraz ujęcia komunalnego w Polskiej Cerekwi i w Zakrzowie (zgodnie z właściwymi decyzjami administracyjnymi).

* **Ograniczenia w gospodarowaniu gruntami rolnymi i leśnymi:**

- grunty rolne stanowiące użytki rolne o klasach bonitacyjnych I-III, podlegają ochronie przed przeznaczaniem ich na cele nierolne i nieleśne, a użytki rolne wszystkich klas wytworzonych z gleb pochodzenia organicznego, a także torfowiska i oczka wodne, są wykluczone z zabudowy oraz chronione przed zmianą sposobu ich użytkowania - ustawa z dn. 3 lutego 1995r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (tekst jednolity: Dz.U. z 2004 r. nr 121, poz. 1266 z późn. zm.)
- wszystkie kompleksy leśne gminy, które w świetle obowiązujących przepisów zaliczone są do lasów ochronnych o funkcji glebochronnej i wodochronnej (Ustawa z dnia 28.10.91r. o lasach - określająca zasady gospodarki leśnej, bez względu na formę własności, którą prowadzi się wg planu urządzenia lasu - rozporządzenie Ministra OŚZNiL z dn. 28.08.92r. (Dz. U. nr 67, poz. 337) w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej;

* **W zakresie ochrony wartości kulturowych:**

- strefy ochrony archeologicznej, obejmująca dolinę Potoku Cisek w rejonie wsi Wronin - Grzędzin - Dzielawy oraz strefy ochrony konserwatorskiej - strefy ochrony zasadniczych elementów rozplanowania (strefa "B") obejmującej wieś Polska Cerekiew, Zakrzów. Ochrona genetycznych układów ruralistycznych, do których należy zaliczyć układ wsi Wronin-Grzędzin. Ochrona zespołów pałacowo - parkowych (Zakrzów, Ciężkowice i Polska Cerekiew), sakralno - cmentarnych i cmentarzy. Ochrona zespołów zabudowy robotniczej w Polskiej Cerekwi;
- ochrona terenów o harmonijnym krajobrazie kulturowym - przyrodniczym terenu południowo-gminy.

* **Wynikające z prawa budowlanego i warunków technicznych realizacji inwestycji:**

- wszystkie tereny w zasięgu zagrożeń i uciążliwości określonych w przepisach odrębnych, do których zalicza się:
  - szkodliwe promieniowanie i oddziaływanie pól elektromagnetycznych,
  - hałas i drgania (wibracje),
  - powódzie,
- - rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 75, poz. 690 z późn. zm.)
- tereny ochrony sanitarnej od cmentarzy wielkości 50 m na terenach zwodociągowanych - ustawa z dnia 31 stycznia 1959r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (tekst jednolity: Dz. U. z 2000 r. nr 23, poz. 295) oraz Rozporządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 25 sierpnia 1959r. w sprawie określenia jakie tereny pod względem sanitarnym są odpowiednie na cmentarze (Dz. U. Nr 52, poz. 315),
- tereny dróg publicznych - ustawa z dnia 21 marca 1985r. o drogach publicznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2007 r. nr 19, poz. 115 z późn. zm.).

4.7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego

Na terenie gminy nie występują zadania rządowe służące realizacji celu publicznego o znaczeniu krajowym, o których mowa w art. 48 ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa, to obszary wyznaczone pod następujące zadania:

- modernizację drogi krajowej nr 45 relacji granica państwa – Złoczew do pełnych parametrów klasy G wraz z planowanym obejściem miejscowości Polska Cerekiew,
- modernizację drogi wojewódzkiej nr 421 relacji Szczyty – Nędza do pełnych parametrów klasy Z,
- modernizację drogi wojewódzkiej nr 427 relacji Zakrzów – dzielnice do pełnych parametrów klasy Z,
- modernizację linii kolejowej znaczenia miejscowego nr 195 relacji Kędzierzyn Koźle Zachodnie – Baborów,
- modernizację jednotorowej linii elektroenergetycznej 110 kV relacji Blachownia-Chemik – Polska Cerekiew – Studzienna,
- adaptację dwutorowej linii energetycznej 400 kV relacji Dobrzeń – Wielopole.
- adaptację istniejącej stacji GPZ „Polska Cerekiew”,
- budowę zbiornika małej retencji „Wronin” na rzece Cisek.

Na terenie gminy nie wyznacza się nowych terenów pod inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.

5. SZCZEGÓŁOWE ZASADY POLITYKI PRZESTRZENNEJ

Na terenie gminy wyznacza się obszary funkcjonalne, charakteryzujące się względnie jednorodnym sposobem użytkowania, zasadami kształtowania przestrzeni oraz typem

zabudowy, własnością gruntów i ich użytecznością publiczną, a także stopniem ich ochrony. Dla wydzielonych obszarów precyzuje się zasady przeznaczenia, pomagające w podejmowaniu jednostkowych decyzji przestrzennych.

Przyjęte nazwy obszarów mają charakter porządkowy i wyrażają ogólny cel gospodarki przestrzennej. Dominującą funkcję obszaru odzwierciedla jego przeznaczenie podstawowe. Wyklucza ono wprowadzenie funkcji sprzecznych.

Zagospodarowanie obszaru powinno być zgodne z jego przeznaczeniem podstawowym lub z przeznaczeniem dopuszczalnym przy zachowaniu warunków przewidzianych dla niego, oraz z polityką szczegółową, a także polityką specjalną, jeśli występuje. Zabrania się lokalizacji w obszarze funkcji sprzecznych z przeznaczeniem podstawowym.

Przebieg linii rozgraniczających obszary funkcjonalne może zostać zmieniony, w celu dostosowania go do aktualnych potrzeb, stanu własności lub użytkowania.

5.1. Wydzielone obszary funkcjonalne i sposób ich użytkowania.

Ustala się wydzielone obszary funkcjonalne:

5.1.1. OBSZARY NIEZURBANIZOWANE

OBSZARY PRZYRODNICZO - CZYNNE SYSTEMU EKOLOGICZNEGO - E

E1 - Obszar głównego ciągu ekologicznego gminy - doliny potoku Cisek i Wrońskiej Wody, objęty szczególną ochroną ekologiczną.

Podstawowe przeznaczenie obszaru:

1. seminaturalne zbiorowiska łąkowe z lokalnymi zakrzewieniami i zadrzewieniami,
2. lasy o funkcji wodochronnej,
3. zbiorniki i cieki wodne,
4. zieleń nieurządzona i towarzysząca ciekom wodnym, z adaptacją oraz możliwością dokonywania remontów, modernizacji i zmiany sposobu użytkowania istniejącej zabudowy zagrodowej i jednorodzinnej.

Dopuszcza się ponadto lokalizację:

1. upraw polowych,
2. terenów zieleni publicznej,
3. urządzeń sportu, wypoczynku i rekreacji,
4. terenów przeznaczonych do zalesienia o niewielkim areale, nie utrudniających spływu powietrza,
5. gospodarstw rybackich,
6. sieci, urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej, szczególnie związanych z ochroną środowiska, oraz magistrali infrastruktury technicznej o znaczeniu ponadlokalnym, w przypadku braku możliwości ich innego trasowania,

pod warunkiem:

- ochrony najcenniejszych zespołów flory i fauny oraz zachowania ciągłości ekologicznej obszaru,
- dostosowania sposobu użytkowania i rozwiązań technicznych do charakteru i wymagań przeznaczenia podstawowego,
- nienaruszania ustaleń obowiązującej polityki przestrzennej.

E2 - Obszar użytków ekologicznych na glebach organicznych - ściśle chroniony, wzmacniający lokalny system ekologiczny.

Podstawowe przeznaczenie obszaru:

1. ekosystemy szuwarowo-trzcinowe o bardzo dużej roli biotopowótórczej i wodochronnej, wyłączone z zabudowy.

Dopuszcza się ponadto lokalizację:

1. użytków zielonych,
2. zbiorników wodnych,

pod warunkiem:

- ochrony istniejących zespołów flory i fauny,
- utrzymania dotychczasowej roli biotopowótórczej i wodochronnej terenu,
- nienaruszania ustaleń obowiązującej polityki przestrzennej.

E3 - Obszar leśny, szczególnej ochrony ekologicznej, współtworzący podstawowy system ekologiczny gminy, obejmujący zbiorowiska leśne zgodne i częściowo - zgodne z siedliskiem.

Podstawowe przeznaczenie obszaru:

1. lasy ochronne o funkcji wodochronnej i glebochronnej z zachowaną w dużym stopniu naturalną florą i fauną, nie wykazujące żadnych zaburzeń równowagi środowiskowej oraz lasy nie zrównoważone w niewielkim stopniu, wymagające wprowadzenia specjalnych zasad w gospodarce leśnej, bez prawa do jakiegokolwiek zabudowy i realizacji wszelkich urządzeń służących do obsługi komunikacji i ruchu turystycznego, wypoczynku i rekreacji oraz infrastruktury technicznej.

Dopuszcza się:

1. adaptację i realizację nowych urządzeń związanych z gospodarką wodną, pod warunkiem nienaruszania pożądaných (prawidłowych) stosunków wodnych i ustaleń obowiązującej polityki przestrzennej.

E4 - Obszar leśny - pośredniej ochrony ekologicznej, współdziałający z systemem ekologicznym gminy, obejmujący lasy gospodarcze o silnie zaburzonej równowadze ekologicznej,

Podstawowe przeznaczenie obszaru:

1. Lasy gospodarcze.

Dopuszcza się:

1. lokalizację obiektów i urządzeń związanych bezpośrednio z gospodarką leśną i wodną,
2. udostępnienie obszaru dla potrzeb turystyki, rekreacji i wypoczynku oraz lokalizację stosownych urządzeń, a także urządzeń obsługi komunikacji i ruchu turystycznego,
3. urządzeń i sieci infrastruktury technicznej,

pod warunkiem:

- wyłączenia z użytkowania i zabudowy terenów najcenniejszych zespołów flory i fauny oraz zagrożonych erozją gleb,
- wyłączenia z użytkowania i zabudowy terenów najcenniejszych zespołów flory i fauny oraz zagrożonych erozją gleb,
- dostosowania rozwiązań funkcjonalnych i technicznych do charakteru i wymagań przeznaczenia podstawowego, a szczególnie nieprzekraczania wysokości otoczenia,
- stosowania rozwiązań technicznych i technologicznych przyjaznych środowisku,
- nienaruszania ustaleń obowiązującej polityki przestrzennej.

E5 - Obszar sięgający ekologicznych - współdziałających z lokalnym systemem ekologicznym.

Podstawowe przeznaczenie obszaru:

1. użytki zielone,
2. tereny zieleni nieurządzonej oraz przeznaczone do zalesienia lub zadrzewienia.

Dopuszcza się ponadto lokalizację:

1. upraw polowych,
2. urządzeń i obiektów gospodarki wodnej i rybackiej,
3. sieci, urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej, szczególnie związanych z ochroną środowiska,

pod warunkiem:

- wyłączenia z użytkowania i zabudowy terenów najcenniejszych zespołów flory i fauny oraz zagrożonych erozją gleb,
- dostosowania sposobu użytkowania i rozwiązań technicznych do charakteru i wymagań przeznaczenia podstawowego,
- nienaruszania ustaleń obowiązującej polityki przestrzennej.

E6 - Obszar wód otwartych.

Podstawowe przeznaczenie obszaru:

1. wody otwarte, płynące i stojące.

Dopuszcza się ponadto:

1. realizację urządzeń związanych z gospodarką wodną, rekreacją i wypoczynkiem,
2. dokonywania korekt linii brzegowej lub przebiegu,

pod warunkiem:

- ochrony najcenniejszych zespołów flory i fauny,
- nienaruszania ustaleń obowiązującej polityki przestrzennej.

E7 - Obszary o funkcji ekologicznej na terenach zabudowanych.

Podstawowe przeznaczenie obszaru:

1. zieleń parkowa oraz skwery i zieleńce,
2. cmentarze,
3. zbiorniki i ciek wodne z zielenią towarzyszącą, wraz z urządzeniami im towarzyszącymi,
4. zieleń izolacyjna.

Dopuszcza się ponadto lokalizację:

1. ogrodów jordanowskich i placów zabaw dla dzieci,
2. urządzeń rekreacji i wypoczynku,
3. elementów małej architektury, z prawem do adaptacji oraz możliwości dokonywania remontów, modernizacji i zmiany sposobu użytkowania istniejącej zabudowy zagrodowej i jednorodzinnej na funkcje niesprzeczne z podstawowym przeznaczeniem obszaru,

pod warunkiem:

- dostosowania rozwiązań technicznych i architektonicznych do charakteru i wymagań przeznaczenia podstawowego,
- nienaruszania ustaleń obowiązującej polityki przestrzennej.

E8 - Obszar zainwestowany o podwyższonym standardzie ekologicznym.

Podstawowe przeznaczenie obszaru:

1. zabudowa mieszkaniowa i zagrodowa o niskiej intensywności zainwestowania terenu, z zleceniem ograniczenia lokalizacji nowej zabudowy,
2. towarzyszące jej ogrody i sady lub inne uprawy rolne.

Pożądana jest ponadto lokalizacja:

1. zieleni nieurządzonej oraz towarzyszącej ciekom wodnym,
2. użytki zielone, cieki i zbiorniki wodne.

OBSZARY ROLNE - WSPOMAGAJĄCE SYSTEM EKOLOGICZNY- R

R1 - Obszar rolny wyłączony z zabudowy, szczególnie chroniony, obejmujący grunty narażane na erozję.

Podstawowe przeznaczenie obszaru:

1. użytki zielone i niewielkie kompleksy leśne,
2. grunty orne wraz z bogatymi zadrzewieniami i zakrzewieniami śródpolnymi, bez prawa do jakiegokolwiek zabudowy.

Dopuszcza się ponadto lokalizację:

1. ogrodów i sadów,

pod warunkiem:

- stosowania technik rolnych nie pogłębiających procesów erozyjnych,
- nienaruszania ustaleń obowiązującej polityki przestrzennej.

R2 - Obszar rolny, chroniony przed zainwestowaniem, obejmujący grunty o bardzo korzystnych warunkach przyrodniczych dla potrzeb rolnictwa.

Podstawowe przeznaczenie obszaru:

1. grunty orne i użytki zielone, z adaptacją oraz możliwością dokonywania modernizacji i zmiany sposobu użytkowania istniejącej zabudowy zagrodowej i jednorodzinnej na funkcje niesprzeczne z podstawowym przeznaczeniem obszaru.
2. specjalistyczne gospodarstwa rolne produkcji roślinnej i zwierzęcej oraz bazy gospodarcze zieleni.

Dopuszcza się ponadto lokalizację:

1. urządzeń, obiektów i terenów związanych gospodarką rolną i wodną, terenów zieleni nieurządzonej oraz przeznaczonych do zalesienia, ogrodów działkowych,
2. dróg lokalnych oraz urządzeń obsługi komunikacji, w pasie terenu do 100 m od krawędzi dróg krajowych,
3. cmentarzy oraz urządzeń i obiektów kubaturowych im towarzyszących, w granicach istniejących ich stref ochronnych,
4. wysypisk odpadów stałych i wylewisk nieczystości na cele lokalne,
5. zabudowy kubaturowej na wyznaczonych obszarach rozwojowych,
6. sieci oraz urządzeń i obiektów infrastruktury technicznej,
7. farm wiatrowych,

pod warunkiem:

- preferowania lokalizacji na gruntach o niższych klasach bonitacyjnych,
- nienaruszania ustaleń obowiązującej polityki przestrzennej,
- w przypadku farm wiatrowych – lokalizacji turbin wiatrowych w granicach wyznaczonych na rysunku „Kierunki zagospodarowania przestrzennego”.

5.1.2. OBSZARY ZURBANIZOWANE

OBSZARY ZABUDOWY - Z

ZP - Obszar produkcji i zaplecza technicznego.

Podstawowe przeznaczenie obszaru:

1. zakłady produkcyjno - wytwórcze, składy, magazyny i hurtownie oraz bazy komunikacji i budownictwa.

Dopuszcza się ponadto lokalizację:

1. tereny i obiekty targowe oraz wystawowe, obiektów i urządzeń o funkcjach uzupełniających funkcje podstawowe obszaru,

pod warunkiem:

- zachowania zasady, że obiekty i urządzenia z zakresu przeznaczenia dopuszczalnego nie będą posiadały funkcji sprzecznej z już istniejącym sposobem użytkowania obszaru, lub że będą stanowić jego wzbogacenie,
- nienaruszania ustaleń obowiązującej polityki przestrzennej.

ZG - Obszar wytwórczo-usługowy działalności gospodarczej

Podstawowe przeznaczenie obszaru:

1. drobne, nieuciążliwe zakłady produkcyjno-usługowe, rzemiosła usługowego produkcyjnego,
2. inne zakłady nieuciążliwe, niewielkie magazyny i składy oraz zakłady obsługi motoryzacji oraz tereny i obiekty targowe.

Dopuszcza się ponadto lokalizację:

1. obiektów i urządzeń o funkcjach uzupełniających przeznaczenie podstawowe obszaru,

pod warunkiem, że:

- obiekty i urządzenia z zakresu przeznaczenia dopuszczalnego nie będą posiadały funkcji sprzecznej z już istniejącym sposobem użytkowania obszaru, lub że będą stanowić jego wzbogacenie,
- nie naruszy ona obowiązującej polityki przestrzennej.

ZR - Obszar koncentracji urządzeń rolnictwa

Podstawowe przeznaczenie obszaru:

1. urządzenia obsługi i produkcji gospodarki rolnej lub inne związane z rolnictwem.

Dopuszcza się ponadto lokalizację:

1. obiekty i urządzenia wzbogacające funkcje podstawowe obszaru,
2. inne obiekty produkcyjne lub usługowe, jeśli ich funkcja nie sprzeczna z istniejącym zagospodarowaniem terenu,

pod warunkiem:

- zapewnienia właściwej obsługi komunikacyjnej,
- nienaruszania obowiązującej polityki przestrzennej.

ZZ - Obszar zabudowy mieszanej, zagrodowo-mieszkaniowej.

Podstawowe przeznaczenie obszaru:

1. zabudowa zagrodowa i jednorodzinna, a także towarzyszące im uprawy ogrodnicze i sady,
2. urządzenia produkcji rolnej i hodowlanej o obsadzie nie większej niż 50 DJP, a w przypadku chowu ściółkowego większej niż 100 DJP, z wymogiem minimalizowania zagrożeń ekologicznych i sanitarnych, ze strony obiektów już istniejących, prowadzących do ograniczenia ich negatywnego wpływu na środowisko,

Dopuszcza się ponadto lokalizację:

1. obiektów i urządzeń obsługi rolnictwa oraz usług elementarnych
2. obiektów i urządzeń o innych funkcjach, uzupełniających podstawowe przeznaczenie obszaru,
3. urządzeń infrastruktury technicznej oraz związanych z obsługą komunikacji,

pod warunkiem:

- że obiekty o funkcjach chronionych nie będą narażone na uciążliwości wynikające ze sposobu użytkowania terenów sąsiednich,
- utrzymania uciążliwości w granicach własności oraz eliminacji zagrożeń sanitarnych,
- nienaruszania ustaleń obowiązującej polityki przestrzennej.

ZM - Obszar zabudowy mieszkaniowej.

Podstawowe przeznaczenie obszaru:

1. zabudowa jednorodzinna, małe domy mieszkalne i budynki wielorodzinne, o nieprzekraczalnej wysokości do 4-ech kondygnacji wraz z towarzyszącymi jej sieciami i urządzeniami infrastruktury technicznej.

Dopuszcza się ponadto:

1. adaptację zabudowy zagrodowej, z wyłączeniem urządzeń produkcji hodowlanej o obsadzie większej niż 10 DJP, z wymogiem eliminowania zagrożeń ekologicznych i sanitarnych ze strony obiektów już istniejących, ograniczania ich negatywnego wpływu na środowisko, a w skrajnych przypadkach ograniczenia użytkowania obiektu lub gruntu,
2. lokalizację terenów i obiektów usług i urządzeń uzupełniających oraz wzbogacających podstawowe przeznaczenie obszaru,
3. adaptację terenów zieleni i urządzeń wypoczynku i rekreacji,
4. lokalizację obiektów i urządzeń o funkcjach niesprzecznych z podstawowym przeznaczeniem obszaru,

pod warunkiem:

- wykluczenia zagrożeń dla przeznaczenia podstawowego wynikających z funkcjonowania obiektów i terenów o przeznaczeniu dopuszczalnym,
- zachowania właściwych dla funkcji obszaru standardów środowiska zamieszkiwania,
- nienaruszania ustaleń obowiązującej polityki przestrzennej.

ZUC - Obszar koncentracji usług publicznych i komercyjnych

Podstawowe przeznaczenie obszaru:

1. obiekty usług komercyjnych i publicznych poziomu "1" i "2" wraz z towarzyszącą zielenią

Dopuszcza się ponadto lokalizację:

1. obiektów mieszkalnych,
2. urządzeń i obiektów związanych z funkcją podstawową,
3. obiektów i urządzeń o funkcjach niesprzecznych z podstawowym przeznaczeniem obszaru,

pod warunkiem:

- że realizacja obiektów o przeznaczeniu dopuszczalnym wzbogaci lub uzupełni przeznaczenie podstawowe obszaru, nie naruszy wartości przestrzeni – wynikającej z funkcji podstawowej,
- nienaruszania ustaleń obowiązującej polityki przestrzennej.

ZU - Obszar usług komercyjnych.

Podstawowe przeznaczenie obszaru:

1. elementarne usługi komercyjne i publiczne,
2. zabudowa mieszkaniowa.

Dopuszcza się ponadto lokalizację:

1. towarzyszących terenów zieleni,
2. urządzeń związanych z funkcją podstawową,
3. obiektów i urządzeń o funkcjach nie sprzecznych z przeznaczeniem podstawowym obszaru,

pod warunkiem:

- że realizacja obiektów o przeznaczeniu dopuszczalnym wzbogaci lub uzupełni przeznaczenie podstawowe obszaru,
- nienaruszania ustaleń obowiązującej polityki przestrzennej.

ZW - Obszar urządzeń sportu i rekreacji.

Podstawowe przeznaczenie obszaru:

1. ogólnodostępne urządzenia rekreacji i wypoczynku,
2. zbiorniki i cieki wodne oraz zieleń im towarzysząca,
3. obiekty mieszkalnictwa zbiorowego,

Dopuszcza się ponadto lokalizację:

1. urządzeń i obiektów związanych z funkcją podstawową,

pod warunkiem:

- dostosowania rozwiązań technicznych i architektonicznych do charakteru i wymagań przeznaczenia podstawowego,
- nienaruszania ustaleń obowiązującej polityki przestrzennej.

5.1.3. OBSZARY ROZWOJU ZABUDOWY

ZR- Obszary o indywidualnym procesie inwestycyjnym.

Podstawowe przeznaczenie obszaru zgodne z niżej podanym symbolem oznaczającym jego funkcję. **Planowane w granicach obszaru inwestycje** będą realizowane przez wielu inwestorów, niezależnie od siebie. Podstawą realizacji inwestycji będzie miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, określający szczegółowe warunki i zasady zagospodarowania terenu. Granicami opracowania należy objąć planowany obszar wraz z terenami sąsiednimi, mającymi z nim bezpośrednie powiązania funkcjonalno-przestrzenne. Nie wyznacza się, ze względu na brak potrzeb, obszarów o zorganizowanych procesie inwestycyjnym.

P - Z wyłączeniem lokalizacji funkcji mieszkaniowych i chronionych.

Preferowane przeznaczenie obszaru:

- zakłady przemysłowe wraz z zapleczem administracyjno - socjalnym,
- zakłady, urządzenia i obiekty ograniczające skażenie środowiska oraz przetwarzające

- odpady,
- inne zakłady produkcyjne, o funkcjach niesprzecznych z istniejącym w bezpośrednim sąsiedztwie sposobem użytkowania obszaru,
- targowiska i obiekty targowe oraz wystawowe,
- drobne zakłady rzemiosła usługowego i produkcyjnego,
- inne zakłady, magazyny i składy oraz zakłady obsługi rolnictwa, motoryzacji i hurtownie,
- inne, niesprzeczne z istniejącym zagospodarowaniem terenu.

M - z przeznaczeniem pod zabudowę mieszkaniową z zakazem lokalizacji funkcji uciążliwych dla otoczenia.

Preferowane przeznaczenie obszaru:

1. zabudowa mieszkaniowa z obiektami i urządzeniami towarzyszącymi oraz usługami elementarnymi i innymi nieuciążliwymi.

W – z przeznaczeniem na rozwój rekreacji, sportu i wypoczynku.

Preferowane przeznaczenie obszaru:

1. ogólnodostępne urządzenia rekreacji i wypoczynku,
2. zbiorniki i ciek wodne oraz zieleń im towarzysząca,
3. urządzenia i obiekty związane z funkcją wymienioną w pkt. 1 i 2,

T – z przeznaczeniem na rozwój urządzeń obsługi ruchu turystycznego i komunikacji

Preferowane przeznaczenie obszaru:

1. hotele, obiekty obsługi ruchu turystycznego i gastronomii,
2. stacje paliw oraz obiekty usług technicznych motoryzacji.

X - o niezdefiniowanym przeznaczeniu, dostosowanym do pojawiających się potrzeb.

Preferowane przeznaczenie obszaru należy dostosować do występujących potrzeb, jednak nie może stwarzać zagrożeń dla funkcjonowania terenów sąsiednich.

5.2. Strefy polityki przestrzennej

Ustala się następujące zasady polityki przestrzennej dla wyznaczonych funkcjonalnych.

5.2.1. POLITYKI SZCZEGÓŁOWE

P1. - Polityka szczegółowa nr 1

W celu **ochrony i zachowania unikatowych** w skali lokalnej zasobów genowych i typów środowisk szuwarowo-trzcinowych, wyznacza się strefę polityki:

ŚCISŁEJ OCHRONY LOKALNEGO UKŁADU EKOLOGICZNEGO

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, jest zapewnienie trwałości systemu ekologicznego oraz optymalnej liczebności dziko występujących roślin i zwierząt, przy zachowaniu w możliwie największym stopniu różnorodności genetycznej.

Na obszarach położonych w strefie **działaniem dodatkowym jest:**

- ochrona i utrzymanie oraz racjonalne zagospodarowanie naturalnych zbiorowisk roślinnych szuwarowo-trzcinowych, torfowisk, muraw, bagien oraz naturalnych stanowisk dziko występujących roślin i zwierząt,
- rozmnażanie i rozprzestrzenianie ginących gatunków roślin i zwierząt na intensywnie użytkowane rolniczo tereny sąsiednie,
- przeciwdziałanie czynnikom antropopresji i minimalizowanie ich negatywnego wpływu na funkcjonowanie obszaru.

Zabrania się:

- wylewania nieczystości i składowania odpadów w granicach obszaru i jego bezpośrednim sąsiedztwie.
- zmiany stosunków wodnych, szczególnie zmierzających do osuszenia terenu.
- udostępniania obszaru na cele rekreacji, wypoczynku i turystyki.

P2. - Polityka szczegółowa nr 2.

W celu **ochrony i zachowania** bogactwa przyrody, utrzymania magazynu genów wartościowych zespołów biocenozy i różnorodności gatunkowej flory i fauny, zachowania ciągłości w czasie i przestrzeni obszarów, na których zachowały się ekosystemy w stanie naturalnym lub mało zmienionym, posiadających wysokie walory przyrodnicze, utrzymania funkcji glebochronnej lub wodochronnej, a także w celu **utrzymania możliwości biologicznego zasilania** terenów sąsiednich, intensywnie użytkowanych gospodarczo, wyznacza się strefę polityki:

ŚCISLEJ OCHRONY WARTOŚCI PRZYRODNICZYCH

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, jest **konserwacja i ochrona** naturalnych zasobów i składników środowiska przyrodniczego poprzez:

- zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania terenu oraz istniejącej fauny i flory,
- zachowanie cech fizjonomii krajobrazu,
- ograniczenia gospodarczego użytkowania obszaru oraz wprowadzanie specjalnych zasad w gospodarce, zmierzających do dostosowania jej do funkcji ekologicznej obszaru, polegających na ograniczaniu zabiegów gospodarczych do czynności pielęgnacyjnych, ograniczeniu pozyskiwania surowca i stosowania wszelkich środków chemicznych, stosowaniu odnowień naturalnych, biologicznych metod ochrony,
- przeciwdziałanie czynnikom antropopresji i minimalizowanie ich negatywnego wpływu na funkcjonowanie obszaru.

Na obszarach położonych w strefie **działaniem dodatkowym jest:**

- zachowanie i przywrócenie prawidłowych zasobów wód,
- rozmnażanie i rozprzestrzenianie ginących gatunków roślin i zwierząt, ochrona i odtwarzanie stanowisk zwierząt rzadkich oraz ochrona tras migracyjnych zwierząt.

Zabrania się:

- naruszania ciągłości przestrzennej i czasowej ekosystemów oraz zrywania istniejących powiązań ekologicznych poprzez lokalizację urządzeń stanowiących przeszkodę dla swobodnego przepływu materii i energii,
- wykonywania robót pogarszających lub zmieniających stosunki wodne, oraz zmierzających do trwałego obniżenia poziomu wód gruntowych oraz regulacji cieków wodnych polegających na skracaniu i prostowaniu lub zmianie naturalnego ich przebiegu, a także likwidacji naturalnych podmokłości, torfowisk, bagien i oczek wodnych oraz dokonywania zmian w ukształtowaniu powierzchni ziemi i pokryciu naturalnym terenu - bez wykonania ekspertyzy wpływu na środowisko przyrodnicze,
- stosowania rębni zupełnych w gospodarce leśnej, z wyjątkiem szczególnych wypadków klęsk żywiołowych.

P3. - Polityka szczegółowa nr 3

W celu stabilizacji stosunków ekologicznych obszaru, wzbogacenia walorów środowiska oraz zapewnienia ciągłości gospodarczego użytkowania, wyznacza się strefę polityki:

ZACHOWANIA WARUNKÓW RÓWNOWAGI EKOLOGICZNEJ

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, jest utrzymanie dotychczasowego sposobu użytkowania oraz równowagi przyrodniczej, racjonalne gospodarowanie zasobami przyrody polegające na dostosowaniu intensywności użytkowania do jego cech, zapewnienie ochrony wartości produkcyjnych i innych, niezbędnych do zachowania równowagi przyrodniczej, oraz ochrona zachowanej naturalnej roślinności.

Na obszarach położonych w strefie działaniem dodatkowym jest:

- dla obszarów leśnych - uzupełnianie i powiększanie zasobów, przebudowa drzewostanów uszkodzonych lub zniekształconych na zgodne z warunkami siedliska,
- podporządkowanie gospodarki leśnej zasadom gospodarowania na obszarze lasów ochronnych oraz tworzenie warunków do rekreacji i wypoczynku weekendowego przy zapewnieniu sterowania penetracją i dostępnością przestrzeni.
- dla obszarów rolnych - wprowadzanie dodatkowych zadrzewień i zakrzewień śródpolnych i przydrożnych oraz biologicznej obudowy cieków wodnych, a także dolesień, eliminowanie lub zminimalizowanie występujących w obrębie obszaru zagrożeń ekologicznych, wynikających z gospodarczego użytkowania strefy, dostosowanie wielkości obsady zwierzęcej do lokalnej bazy surowcowej i możliwości ekologicznego nawożenia gleb,
- szczególna ochrona powierzchni ziemi oraz ochrona gleb przed erozją i degradacją ich żyzności, niszczeniem mechanicznym lub zanieczyszczeniem substancjami szkodliwymi,

- zachowanie i przywracanie optymalnych, dla elementów przyrody ożywionej i gospodarki człowieka, warunków wodnych.

P4. - Polityka szczegółowa nr 4.

W celu zachowania powiązań ekologicznych pomiędzy obszarami aktywnymi biologicznie, zapewnienia migracji flory i fauny, zachowania możliwości zwiększania różnorodności i podnoszenia naturalnej odporności układu ekologicznego gminy, zachowanie bogactwa przyrody oraz warunków przepływu materii i energii w ekosystemach, wyznacza się strefę polityki:

OCHRONY I ZACHOWANIA POWIĄZAŃ EKOLOGICZNYCH

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, jest **ochrona i przywracanie** użytkowania obszaru jako użytków zielonych, zachowanie harmonii krajobrazu naturalnego oraz **ochrona i konserwacja** wystąpień tworów przyrody w formie zadrzewień, zakrzewień, łąk, cieków i zbiorników wodnych i podmokłości.

Na obszarach położonych w strefie **działaniem dodatkowym jest**:

- dostosowanie intensywności zagospodarowania i użytkowania strefy do wartości i warunków funkcjonowania przyrody,
- uzupełnienie i utrwalenie naturalnej roślinności obszaru oraz zachowanie jego pierwotnych funkcji użytkowych (łąk i pastwisk), a także ochrona i konserwacja nienaruszonych wartości naturalnych obszaru,
- wzmocnienie naturalnej odporności środowiska poprzez wprowadzenie nowych elementów wzbogacających, adekwatnych do warunków abiotycznych przy jednoczesnym przeciwdziałaniu czynnikom antropopresji i minimalizowaniu ich negatywnego wpływu na środowisko.
- utrzymanie istniejących i odtworzenie dawnych, naturalnych cieków wodnych w ich naturalnym przebiegu oraz zwiększanie zasobów wód poprzez piętrzenie i jej retencjonowanie.

P5. - Polityka szczegółowa nr 5

W celu **ochrony i zachowania** struktury fizjonomicznej krajobrazu naturalno-kulturowego, a także w celu zachowania bioróżnorodności, wyznacza się strefę polityki:

OCHRONY WARTOŚCI KRAJOBRAZU KULTUROWO-PRZYRODNICZEGO

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, jest **ochrona** istniejących wartości krajobrazu naturalno - kulturowego poprzez ochronę i konserwację wystąpień tworów przyrody w formie zadrzewień, zakrzewień, łąk, cieków i podmokłości, a przez to zachowanie optymalnej liczebności świata zwierzęcego.

Na obszarach położonych w strefie **działaniem dodatkowym jest**:

- odtwarzanie zniszczonych elementów krajobrazu i systemu ekologicznego,
- dostosowanie intensywności użytkowania gospodarczego do wartości ekologicznej i produkcyjnej obszaru.

Zabrania się:

- wznoszenia obiektów wielkokubaturowych,
- powodowania wielkoprzestrzennych zanieczyszczeń rolniczych.

P6. - Polityka szczegółowa nr 6.

W celu **przywrócenia do stanu właściwego** zasobów i składników przyrody oraz utrzymania wysokich wartościach przyrodniczych obszarów zubożonych poprzez gospodarczą działalność człowieka, wyznacza się strefę polityki:

REWALORYZACJI WARTOŚCI PRZYRODNICZYCH I KRAJOBRAZU

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, **jest przywracanie i podnoszenie** wartości ekologicznej obszaru i krajobrazu, zgodnie z jego cechami naturalnymi, **ochrona i konserwacja** nienaruszonych wartości naturalnych i cech fizjonomicznych krajobrazu (wystąpień tworów przyrody w formie zadrzewień, zakrzewień, łąk, cieków i zbiorników wodnych i podmokłości).

Na obszarach położonych w strefie **działaniem dodatkowym jest:**

- uzupełnianie i odtwarzanie zniszczonych elementów krajobrazu i systemu ekologicznego oraz wzmocnienie naturalnej odporności środowiska poprzez wprowadzenie wzbogacających elementów przyrody ożywionej, adekwatnych do warunków abiotycznych,
- przeciwdziałanie czynnikom antropopresji i minimalizowanie ich negatywnego wpływu na środowisko, a szczególnie ograniczenia stosowania środków chemicznych, organicznych i mineralnych, mogących powodować nadmierne zanieczyszczenie gleb, wód gruntowych i powierzchniowych,
- utrzymanie istniejących i tworzenie nowych cieków i zbiorników wodnych,
- wprowadzenie racjonalnego użytkowania gospodarczego, dostosowanego do funkcjonowania przyrody.

P7. - Polityka szczegółowa nr 7

W celu naprawy błędów i szkód, które spowodowały dewastację środowiska polegającą na nieodwracalnych zmianach w strukturze i funkcjonowaniu układów przyrodniczych, a także odtworzenia i utrzymania powiązań pomiędzy obszarami o szczególnych wartościach przyrodniczych i ekologicznych, wyznacza się strefę polityki:

KSZTAŁTOWANIA NOWYCH STANÓW RÓWNOWAGI

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, **jest rekultywacja** zniszczonych wartości środowiska przyrodniczego i krajobrazu, wytworzenia nowych stanów i zasobów przyrody oraz ochrona zachowanych wartości naturalnych.

Na obszarach położonych w strefie **działaniem dodatkowym jest:**

- przeciwdziałanie czynnikom antropopresji i minimalizowanie ich negatywnego wpływu

- na środowisko, a szczególnie rekultywacja wylewisk nieczystości,
- wprowadzenie racjonalnego użytkowania gospodarczego, dostosowanego do istniejących warunków przyrodniczych oraz wymogów polityk specjalnych.

Zabrania się:

- wprowadzania sposobu użytkowania, powodującego dalszą degradację obszaru.

P8. - Polityka szczegółowa nr 8.

W celu zwiększenia przyrodniczej funkcji terenów otwartych, intensywnie użytkowanych rolniczo, dla podniesienia ich wartości ekologicznej oraz poprawy walorów estetycznych krajobrazu, wyznacza się strefę polityki:

PROMOCJI DZIAŁAŃ PROEKOLOGICZNYCH NA OBSZARACH INTENSYWNIE UŻYTKOWANYCH ROLNICZO

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, **jest wykonanie nowej parcelacji gruntów** (na pola o mniejszym areale), będącej wynikiem postępowania likwidacyjnego lub upadłościowego gospodarstwa uspołecznionego, oraz wprowadzenie i zachowanie zieleni śródpolnej, zadrzewień, zakrzewień lub ich zespołów.

Na obszarach położonych w strefie **działaniem dodatkowym jest:**

- odtworzenie lub uzupełnienie istniejącej zieleni przydrożnej zgodnie z gatunkiem występującym.

Zabrania się:

- wprowadzania zabiegów agrotechnicznych powodujących erozję gleb,
- likwidacji istniejących zadrzewień i zakrzewień przydrożnych.

P9. - Polityka szczegółowa nr 9

W celu zachowania neutralności obszaru znajdującego się w polu obserwacji zabudowy, stanowiącej istotę widoku i główny przedmiot ochrony, niedopuszczenia do jej przesłonięcia lub zakłócenia, wyznacza się strefę polityki:

OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA PRZEDPOLA WIDOKU JEDNOSTKI ARCHITEKTONICZNO-KRAJOBRAZOWEJ

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, jest ochrona dotychczasowego charakteru użytkowania i zagospodarowania obszaru położonego w strefie, zawartego pomiędzy punktem widokowym (obserwatorem), a oglądanym krajobrazem kulturowym obszaru zabudowanego.

Na obszarach położonych w strefie **działaniem dodatkowym jest:**

- osłabienie negatywnego oddziaływania obiektów zbyt wysokich lub zespołów obiektów usytuowanych wewnątrz strefy, zakłócających odbiór zabytkowej sylwety

oglądanej zabudowy, poprzez zmianę ich znaczenia, formy, obniżenie lub maskowanie zielenią wysoką fragmentów szpecących lub dysharmonijnych, a w skrajnych (lub możliwych) przypadkach likwidację obiektu szpecącego czy dysharmonijnego,

- kreacja przestrzenna nowej zabudowy przeznaczenia dopuszczalnego, umożliwiająca zachowanie harmonijności widoku oraz uniknięcie przesłonięcia najwartościowszych jego części, przy zachowaniu warunku sporządzenia studium widokowego, akceptowanego przez Radę Gminy i Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Zabrania się:

- realizacji napowietrznych sieci telekomunikacyjnych i elektroenergetycznych, w tym szczególnie linii elektroenergetycznych wysokich napięć,
- wprowadzania zwartych kompleksów leśnych i zieleni wysokiej, przysłaniającej chroniony widok,
- dokonywania zmian w ukształtowaniu terenu, naruszających cele utworzenia strefy,
- wprowadzania rodzajów użytkowania mogących zakłócić lub oszpecić odbiór widoku.

P10. - Polityka szczegółowa nr 10

W celu zachowania neutralności obszaru znajdującego się w polu ekspozycji otwartego krajobrazu przyrodniczo - kulturowego, stanowiącej istotę widoku panoramicznego, niedopuszczenia do jego przesłonięcia lub zakłócenia, wyznacza się strefę polityki:

OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA PLANU DALEKIEGO WIDOKU

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, jest ochrona cech ukształtowania i pokrycia obszaru położonego w strefie, oraz ochrona sposobu użytkowania i zagospodarowania strefy.

Na obszarach położonych w strefie **działaniem dodatkowym jest:**

- osłabienie negatywnego oddziaływania na widok urządzeń infrastruktury technicznej, obiektów lub ich zespołów zbyt wysokich, szpecących czy dysharmonijnych,
- ochrona i eksponowanie obiektów lub zagospodarowania terenu o dużej wartości krajobrazowej.

Zabrania się:

- przekształcenia zagospodarowania obszaru, powodującego zakłócenie ekspozycji obszarów i obiektów, które stanowią podstawę widoku, w tym szczególnie przysłaniających dominanty widokowe,
- realizację napowietrznych linii infrastruktury technicznej, w tym szczególnie linii elektroenergetycznych wysokich napięć,
- dokonywania zmian w ukształtowaniu terenu, naruszających cele utworzenia strefy,
- wprowadzania rodzajów użytkowania mogących zakłócić odbiór lub oszpecić widok.

P11. - Polityka szczegółowa nr 11

W celu ochrony i zachowania zabytkowego układu przestrzennego średniowiecznej

osady targowej oraz jego oprawy architektonicznej, wyznacza się strefę:

SZCZEGÓLNEJ OCHRONY KONSERWATORSKIEJ

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, jest **rewaloryzacja** historycznego układu urbanistycznego średniowiecznej osady targowej, zachowanie i przywracanie pierwotnych cech historycznego układu ulic i placów oraz zieleni wysokiej, linii zabudowy, gabarytów i wysokości budynków, ich materiałów i wystroju architektonicznego.

Na obszarach położonych w strefie **działaniem dodatkowym jest**:

- ochrona i rewaloryzacja konserwatorska w odniesieniu do obiektów i terenów zabytkowych, w oparciu o opinię Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
- rewaloryzacja w odniesieniu do obiektów i terenów o wartościach kulturowych, na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
- uzupełnianie i przywracanie dawnej świetności zespołowi oraz nadawanie współczesnych wartości użytkowych obiektom i terenom.

Zabrania się:

- podejmowania jakichkolwiek inwestycji i likwidacji obiektów zabytkowych i objętych ochroną konserwatorską bez opinii i zgody wojewódzkiego konserwatora zabytków.

P12. - Polityka szczegółowa nr 12

W celu ochrony, zachowania i eksponowania lokalnych wartości kulturowych, historycznych i estetycznych założeń ruralistycznych, zachowanych w układzie i substancji, wyznacza się strefę polityki:

OCHRONY SZCZEGÓLNYCH WARTOŚCI KULTUROWYCH ZAŁOŻEŃ WIEJSKICH

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, **jest ochrona i konserwacja** wartości przestrzennych zachowanego układu ruralistycznego oraz utrzymanie istniejącej zabudowy o wartości historycznej, lub lokalnej kulturowej, wraz z innymi elementami zagospodarowania strefy, poprzez:

- zachowanie i utrwalenie układu oraz przebiegu dróg, ulic oraz placów, istniejącego podziału na siedliska, a także typowego układu jego zabudowy,
- zachowanie istniejącej linii zabudowy,
- zachowanie gabarytów i zasadniczych proporcji wysokościowych budynków kształtujących sylwetę zespołu, kompozycji zieleni z koniecznością uzupełnienia ubytków,
- ochrona i konserwacja zachowanych w strefie obiektów zabytkowych i objętych ochroną konserwatorską.

Na obszarach położonych w strefie **działaniem dodatkowym jest**:

- twórcze skorygowanie struktury i formy przestrzennej lub jej regulacja, w dostosowaniu do

- współczesnych potrzeb,
- integracja i uzupełnienie układu przestrzennego przy zachowaniu zasadniczych proporcji wysokościowych kształtujących sylwetę zespołu, zachowaniu gabarytów i proporcji budynków reprezentatywnych dla kompozycji urbanistyczno - architektonicznej,
- wprowadzenie współczesnych treści, dostosowanych do wartości kulturowych i zabytkowych substancji architektonicznej.

Zabrania się:

- realizacji obiektów wg projektów typowych, wielkokubaturowych i dysharmonijnych, naruszających kompozycję przestrzenną historycznego układu oraz wprowadzania obiektów silnie eksponowanych, dominant lub subdominant,
- realizacji budynków mieszkalnych w drugiej linii zabudowy,
- likwidacji obiektów zabytkowych i objętych ochroną konserwatorską, z wyłączeniem przypadków na które wyrazi zgodę Wojewódzki Konserwator Zabytków,
- dokonywania zmian układu zabudowy w zakresie rozplanowania ulic, dróg,
- kompozycji przestrzennej, gabarytów zabudowy i dominant, rzeźby terenu.

P13. – Polityka szczegółowa nr 13.

W celu ochrony zespołów zabudowy o wyjątkowych wartościach historycznych, kulturowych i estetycznych, zachowanych w układzie przestrzennym i substancji, wyznacza się strefę polityki:

OCHRONY ELEMENTÓW HISTORYCZNEJ STRUKTURY PRZESTRZENNEJ

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, **jest ochrona i konserwacja** zachowanego układu przestrzennego i substancji architektonicznej, a także zieleni, poprzez:

- całkowite utrzymanie układu przestrzennego i jego kompozycji,
- konserwację obiektów zabytkowych oraz zachowanie we właściwym stanie technicznym i funkcjonalnym obiektów objętych ochroną konserwatorską,
- konserwację towarzyszącej zieleni.

Na obszarach położonych w strefie **działaniem dodatkowym jest:**

- uzupełnienie lub odtworzenie brakującej zabudowy w oparciu o opinie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków,
- realizacja zagospodarowania terenu, w tym nawierzchni placów i dojazdów, przy uwzględnieniu kompozycji i materiałów budowlanych historycznych, oraz infrastruktury technicznej,
- likwidacja obiektów obcych w zespole.

Zabrania się:

- dokonywania zmian układu przestrzennego w zakresie rozplanowania zabudowy, dróg i placów, zieleni, struktury przestrzennej i gabarytów zabudowy oraz rzeźby terenu,

- dokonywania wtórnych podziałów parceli, zwiększanie intensywności jej zainwestowania oraz wygradzanie jej części,
- budowy nowych obiektów, z wyjątkiem uzupełniających kompozycję.

P14. - Polityka szczegółowa nr 14

W celu zachowania i uzupełnienia zespołów zabudowy rolniczej, rolno-robotniczej i robotniczej, o zdefiniowanej i unikalnej formie architektoniczno-przestrzennej, posiadającej wartość krajobrazowo-kulturową w skali lokalnej, wyznacza się strefę polityki:

TRWAŁEGO ZACHOWANIA ŁADU PRZESTRZENNEGO

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, **jest ochrona i zachowanie** istniejącej kompozycji przestrzennej zespołu, utrzymanie gabarytów i zasadniczych proporcji wysokościowych budynków kształtujących jego sylwetę, oraz zachowanie charakterystycznych materiałów budowlanych i detalu architektonicznego.

Na obszarach położonych w strefie **działaniem dodatkowym jest**:

- modernizacja, rozbudowa i przebudowa istniejących budynków zespołu, pod warunkiem utrzymania zasad kompozycji przestrzennej i architektonicznej, zgodnych z tradycją miejsca,
- uzupełnienie ciągłości pasma lub układu kompozycji poprzez kontynuację istniejącego ładu przestrzennego, przy utrzymaniu intensywności zabudowy, rytmu i odległości, zasad parcelacji, linii zabudowy oraz gabarytów, wysokości i cech architektonicznych zabudowy tworzącej zespół.

Zabrania się:

- naruszania istniejących rygorów kompozycyjnych,
- lokalizacji budynków mieszkalnych w drugiej linii zabudowy na istniejącym siedlisku,
- zmiany sylwety zespołu, proporcji wysokościowych i gabarytów zabudowy oraz zmiany kompozycji zabudowy siedliska,
- realizacji obiektów wielkokubaturowych oraz dysharmonijnych i agresywnych krajobrazowo.

P15. - Polityka szczegółowa nr 15.

W celu nadania i przywrócenia świetności częściowo zdewastowanym zespołom i obiektom historycznej struktury przestrzennej, utrwalenia ich wartości kulturowych oraz kompozycji przestrzennej, a także dla osiągnięcia wyższych standardów funkcjonowania obszaru, wyznacza się strefę polityki:

REWALORYZACJI ELEMENTÓW HISTORYCZNEJ STRUKTURY PRZESTRZENNEJ

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, **jest rekompozycja** (odtworzenie) układu przestrzennego i charakteru elementów go tworzących, dążenie do nadania funkcji bliskich jego przeznaczeniu pierwotnemu oraz ochrona i konserwacja

zachowanych historycznych form przestrzennych i obiektów zabytkowych.

Na obszarach położonych w strefie **działaniem dodatkowym jest:**

- twórcze skorygowanie struktury i formy przestrzennej lub jej regulacja,
- utrzymanie wysokiego poziomu rozwiązań architektonicznych nowych obiektów oraz integracji kompozycyjnej,
- modernizacja zabudowy zużytej technicznie i moralnie oraz przebudowa lub maskowanie zabudowy dysharmonijnej.

P16. - Polityka szczegółowa nr 16

W celu kontynuacji w dużym stopniu już określonych zasad kompozycji przestrzennej istniejących zespołów zabudowy, poprawy warunków życia mieszkańców, podniesienia standardów technicznych i użytkowych obszaru, a także wprowadzenia estetyki krajobrazu współczesnego, wyznacza się strefę polityki:

ADAPTACJI I KONTYNUACJI ISTNIEJĄCEGO ŁADU PRZESTRZENNO

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, **jest zachowanie i kontynuowanie** istniejącej kompozycji przestrzennej zespołu, **modernizacja i uzupełnianie** istniejącej zabudowy, infrastruktury technicznej i komunikacji oraz wzbogacenie obszaru o układy zieleni ulicznej lub ogólnodostępnej i usługi podstawowe.

Na obszarach położonych w strefie działaniem dodatkowym jest:

- podnoszenie standardów wyposażenia w infrastrukturę społeczną i techniczną, poprawiających jego standardy użytkowe oraz dostosowanie układu i parametrów komunikacji do potrzeb współczesności,
- likwidacja lub ograniczanie działalności obiektów i terenów, o funkcjach sprzecznych z przeznaczeniem podstawowym obszaru, eliminacja zagrożeń ekologicznych i sanitarnych oraz uciążliwości społecznej ze strony obiektów produkcyjnych,
- podtrzymywanie i kontynuacja tradycji kulturowo-budowlanych strefy.

P17. - Polityka szczegółowa nr 17

W celu intensyfikacji wykorzystania terenów wyposażonych w infrastrukturę techniczną i komunikację, wprowadzenia ładu przestrzennego na obszarach chaotycznej urbanizacji, nie posiadających utrwalonej struktury przestrzennej, wyznacza się strefę polityki:

PORZĄDKOWANIA STRUKTURY PRZESTRZENNEJ I INTENSYFIKACJI ZAGOSPODAROWANIA

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, **jest tworzenie zwartych terenów zabudowy** metodą porządkowania, uzupełniania i kontynuacji pozytywnych cech istniejącego układu zabudowy i powstrzymanie tendencji negatywnych.

Na obszarach położonych w strefie działaniem dodatkowym jest:

- podnoszenie standardów użytkowych strefy, czytelności kompozycji przestrzennej oraz walorów estetycznych przestrzeni, wzbogacenie jej o elementy identyfikacji, uzupełnianie i podnoszenie standardów wyposażenia zgodnie z wymogami współczesności,
- dostosowanie parametrów układu komunikacyjnego do potrzeb,
- eliminacja procesów intensywnych i przypadkowych zmian strukturalnych,
- eliminacja zagrożeń ekologicznych i uciążliwości społecznej ze strony obiektów produkcyjnych.

Zabrania się:

- utrwalania obiektów i funkcji nie związanych z przeznaczeniem podstawowym lub dopuszczalnym obszaru.

P18. - Polityka szczegółowa nr 18

W celu zaprzestania użytkowania obszaru w sposób niepożądany lub ograniczenia uciążliwości obszarów, na których prowadzi się działalność gospodarczą, poprawy ich walorów użytkowych i technicznych, a także podniesienia wartości estetycznych i przestrzenno-funkcjonalnych, wyznacza się strefę polityki:

PRZEKSZTAŁCENIE ISTNIEJĄCEJ STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, jest przekształcenie funkcjonalne lub przestrzenne istniejącego zainwestowania, polegające na zmianie funkcji obiektów i terenu lub zmianie formy zainwestowania, twórcza kreacja i regulacja struktury przestrzennej.

Na obszarach położonych w strefie **działaniem dodatkowym jest:**

- porządkowanie zabudowy zapewniające wysokie walory estetyki i użytkowania strefy, przy zachowaniu wysokiego poziomu rozwiązań przestrzennych,
- podnoszenie standardów funkcjonowania i użytkowania obszaru,
- likwidacja funkcji sprzecznych, uciążliwych lub konfliktowych dla danego obszaru lub sąsiednich obszarów chronionych.

P19. - Polityka szczegółowa nr 19

W celu zaspokojenia potrzeb społecznych w zakresie nowych miejsc pracy, rekreacji i wypoczynku oraz usług komercyjnych, wyznacza się strefę polityki:

PROMOCYJNO - INFORMACYJNEJ Z OKREŚLENIEM PREFERENCJI ROZWOJU

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, **jest zapewnienie realizacji inwestycji** preferowanych ze względów społecznych, niezbędnych do zaspokojenia najpilniejszych potrzeb lub rozwiązujących najpilniejsze problemy.

Na obszarach położonych w strefie **działaniem dodatkowym jest:**

- prowadzenie aktywnej polityki przez Radę Gminy, zmierzającej do realizacji celów ustanowienia strefy,
- określenie preferencji dla lokalizacji funkcji pożądaných i zapewnienie warunków, umożliwiających realizację pożądaných inwestycji,
- angażowanie środków gminy na sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz oferty promocyjnej,
- prowadzenie akcji promocyjno-informacyjnej, wywołującej zainteresowanie u inwestorów, gwarantujących osiągnięcie celu ustanowienia strefy.
- zebranie ofert oraz wyłonienie pożądaných inwestorów.

P20. - Polityka szczegółowa nr 20

W celu zagwarantowania rozwoju zainwestowania w pożądanym kierunku, zapewniającym osiągnięcie optymalnego efektu użytkowego przy zaangażowaniu minimalnych nakładów finansowych gminy, niezbędnych do urbanizacji strefy, wyznacza się strefę polityki:

WSPIERANIA PROCESÓW URBANIZACJI

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, **jest przygotowanie** ich do urbanizacji poprzez wyprzedzające sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na całość lub część gruntów położonych w jej granicach.

Na obszarach położonych w strefie **działaniem dodatkowym jest:**

- tworzenie zasobów gruntów komunalnych,
- przygotowanie uzbrojenia technicznego i komunikacji.

Zabrania się:

- realizacji inwestycji ograniczających dostępność terenu lub uniemożliwiających lokalizację preferowanej funkcji.

P21.- Polityka szczegółowa nr 21

W celu zapewnienia w odległych horyzontach czasu, terenów dla rozwoju mieszkalnictwa i funkcji mu towarzyszących, a także zagwarantowania w bliższym okresie czasu alternatywnych możliwości rozwoju, wyznacza się strefę polityki:

REZERWACJI GRUNTÓW DLA ZASPOKOJENIA DALSZYCH POTRZEB

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach położonych w strefie, **jest ograniczenie** lokalizacji nowych gospodarstw rolnych i dużych areałów trwałych upraw sadowniczych.

Na obszarach położonych w strefie działaniem dodatkowym jest:

- tworzenie zasobów gruntów komunalnych,
- dostosowanie rozwiązań technicznych infrastruktury realizowanej w sąsiedztwie strefy, do zaspokojenia potrzeb, które wystąpią w przyszłości.

Zabrania się:

- realizacji inwestycji ograniczających dostępność terenu lub uniemożliwiających lokalizację preferowanej funkcji.

5.2.2. Polityki specjalne

W ZAKRESIE OCHRONY WARTOŚCI KULTUROWYCH

Polityka strefy ochrony reliktyw archeologicznych

W celu ochrony potencjalnych obszarów o nierozpoznanych i nieprzebadanych zasobach archeologicznych, w tym szczególnie terenów zabudowanych osad gminy, wyznacza się strefę polityki:

STREFY OBSERWACJI ARCHEOLOGICZNEJ

Działalność inwestycyjna związana z wykonywaniem prac ziemnych, winna uwzględniać możliwość dokonania odkrycia archeologicznego. W przypadku odkrycia reliktyw zabytkowych prace budowlane należy przerwać w celu przeprowadzenia badań specjalistycznych, które zadecydują o dalszym sposobie postępowania. Na inwestorze ciąży obowiązek natychmiastowego zgłoszenia o odkryciu właściwym służbom wojewódzkim.

Polityka ochrony stanowisk archeologicznych

W celu ochrony miejsc znalezisk archeologicznych, wyznacza się strefę polityki:

OCHRONY STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

Dopuszcza się inwestowanie oraz wykonywanie innych robót ziemnych, pod warunkiem przeprowadzenia badań ratunkowych przedmiotów archeologicznych przez właściwe służby w uzgodnieniu z opolskim wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Polityka strefy ochrony konserwatorskiej typu „B”

W celu ochrony zachowanych historycznych założeń przestrzennych zespołów zabudowy miejskiej i wiejskiej wraz z historycznym przebiegiem ulic i placów, w powiązaniu z zabytkowymi elementami struktury przestrzennej, świadczących o tożsamości kulturowej gminy, ich eksponowania oraz nadania właściwej rangi miejscu, a także w celu ochrony i utrwalenia historycznie ukształtowanych walorów estetycznych i krajobrazowych, zawartych w unikalnych zespołach przestrzennych i ich elementach, wyznacza się strefę polityki:

OCHRONY ZABYTKOWYCH ZAŁOŻEŃ PRZESTRZENNYCH I ICH KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

Zakres działań podstawowych obejmuje:

- ochronę konserwatorską zabytków nieruchomych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego przez uwzględnienie zabytków wpisanych do rejestru zabytków województwa opolskiego oraz objęcie ochroną konserwatorską zabytków znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.
- utrzymanie zasadniczych elementów historycznego rozplanowania układu dróg, podziału działek, sposobu zagospodarowania terenu,
- rewaloryzację zachowanej substancji architektonicznej, zieleni jej towarzyszącej i elementów małej architektury,
- utrzymanie głównych osi kompozycyjnych i widokowych zespołu,
- ochronę sylwety krajobrazowej zespołu, stylowości i czytelności kompozycji przestrzennej (urbanistycznych, ruralistycznych i architektonicznych) oraz dominant i innych obiektów lub zespołów eksponowanych,
- eliminację elementów zagospodarowania dysharmonijnych i szpecących krajobraz lub łagodzenie innymi środkami ich negatywnego oddziaływania.

Na obszarach objętych strefą **działaniem dodatkowym jest:**

- twórcze porządkowanie i uzupełnianie istniejącego układu przestrzennego zgodnie z tradycją miejsca, formą architektoniczną i kompozycją przestrzenną obszaru,
- likwidacja urządzeń i obiektów, a także sposobów użytkowania, niezgodnych z funkcją obszaru lub wpływających szkodliwie na ich stan,
- dokomponowywanie elementów, zespołów lub komponowanie całych części struktury fizjonomicznej,
- nadanie obszarowi współczesnych treści oraz dążenie do funkcjonalnej i kompozycyjnej integracji,
- wzmożony nadzór architektoniczny nad projektami inwestycji i ich realizacją.

W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA KRAJOBRAZU

Polityka obszaru chronionego krajobrazu

W celu ochrony wysokich wartości estetycznych i ekologicznych obszarów, wyróżniających się krajobrazowo, oraz zapewnienia ich względnej równowagi ekologicznej, częściowo zniszczonej na skutek gospodarczej działalności człowieka, wyznacza się strefę polityki:

OBSZARU CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

Podstawowym kierunkiem działań, na obszarach objętych strefą, **jest zachowane** cech fizjonomii krajobrazu oraz ochrona przed wpływami zewnętrznymi najcenniejszych ekosystemów i utrzymanie ich w możliwie najmniej zmienionej formie, a także tworzenie warunków dla poprawnego i optymalnego funkcjonowania przyrody oraz ochrona i konserwacja zachowanej roślinności naturalnej.

Na obszarach położonych w strefie **działaniem dodatkowym jest:**

- przeciwdziałanie niekorzystnym skutkom wszelkiej działalności gospodarczej człowieka, minimalizowanie ich negatywnego wpływu na środowisko i naprawienie powstałych w ich wyniku szkód,
- **przywracanie i utrzymanie** zniszczonych elementów krajobrazu, zgodnie z jego cechami naturalnymi oraz dokomponowywanie elementów lub zespołów,
- podnoszenie wartości ekologicznej obszaru,
- kształtowanie nowych wartości ekologicznych i krajobrazowych w dostosowaniu do przekształconych gospodarczą działalnością człowieka warunków środowiskowych,
- utrzymanie istniejących i przywrócenie dawnych, naturalnych i sztucznych cieków i zbiorników wodnych,
- ograniczenie realizacji nowych obiektów i urządzeń dysharmonijnych lub szpecących krajobraz.

Polityka ochrony ciągu widokowego.

W celu zapewnienia pozytywnych wrażeń estetycznych z komunikacyjnego ciągu krajobrazowego, ustala się politykę:

OCHRONY CIĄGU WIDOKOWEGO

Zakres działań podstawowych obejmuje dbałość estetykę terenów zabudowanych, położonych wzdłuż ciągu, tworzenie pożądanых dominant przestrzennych oraz niezakłócanie i nieprzesłanianie dalekiego widoku.

Zabrania się:

- realizacji zabudowy dysharmonijnej i agresywnej krajobrazowo oraz przesłaniania istniejących pozytywnych dominant przestrzennych,
- zadrzewiania i zakrzewiania obszaru, umożliwiającego obserwację dalekiego widoku,
- lokalizacji sieci linii elektroenergetycznych wysokich napięć.

Polityka ochrony punktu widokowego

W celu umożliwienia obserwacji dalekiego lub bliskiego widoku, z miejsca stanowiącego naturalne wyniesienie terenu, a także utrzymania roli punktów widokowych, wyznacza się strefę polityki:

OCHRONY PUNKTU WIDOKOWEGO

Zakres działań podstawowych obejmuje dbałość o niezakłócanie i nieprzesłanianie widoku.

Zabrania się:

- zabudowy lub zadrzewiania i zakrzewiania obszaru,
- lokalizacji sieci linii elektroenergetycznych wysokich napięć.

W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA

Polityka ochrony ciągów zieleni połęgowej i przydrożnej

W celu zachowania funkcji ekologicznej terenów położonych wzdłuż cieków wodnych i dróg gospodarczych oraz utrzymania wartości estetycznych krajobrazu otwartego, ustala się politykę:

OCHRONY CIĄGÓW ZIELENI POŁĘGOWEJ I PRZYDROŻNEJ

Zakres działań podstawowych obejmuje ochronę i konserwację istniejącego drzewostanu oraz jego uzupełnianie, zgodnie z gatunkiem istniejącym, pielęgnację drzewostanu istniejącego i eliminację drzew będących w złym stanie.

Polityka ochrony cieków wodnych i terenów przyległych

W celu ochrony cieków wodnych i ich obrzeży oraz terenów przyległych narażonych na niebezpieczeństwo powodzi ustala się politykę:

OCHRONY CIEKÓW WODNYCH I OGRANICZANIA SKUTKÓW ZALEWÓW POWODZIOWYCH

Zakres działań podstawowych obejmuje:

- zakaz grodzenia nieruchomości w odległości 1,5m od krawędzi cieków,
- nakaz wyznaczania wyłączonych z zabudowy pasów ochronnych wzdłuż potoków i rzek o szerokości min. 5m od brzegów w celu umożliwienia prowadzenia robót remontowych i konserwatorskich w korytach tych cieków a także dla ochrony otuliny biologicznej cieków,
- całkowity zakaz wykonywania obiektów budowlanych, sadzenia drzew i krzewów oraz zmiany ukształtowania terenu na obszarach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi.

Polityka ochrony gniazd bociana białego

W celu zachowania istniejącej liczebności populacji objętego ochroną bociana białego, ustala się politykę:

OCHRONY GNIAZD BOCIANA BIAŁEGO

Zakres działań podstawowych obejmuje ochronę sąsiednich terenów żywicielskich (zbiorników wodnych, mokradeł i zbiorowisk szuwarowo-trzcinowych oraz ochronę miejsca usytuowania gniazda.

Polityka wewnętrznego terenu ochrony pośredniej ujęć wody

W celu zachowania przydatności ujmowanej wody lub wydajności ujęcia, wyznacza się strefę polityki:

WEWNĘTRZNEGO TERENU OCHRONY POŚREDNIEJ UJĘĆ WODY

Zakres działań podstawowych obejmuje ochronę terenu strefy przed użytkowaniem i zagospodarowaniem, mogącym spowodować zmniejszenie przydatności ujmowanej wody lub wydajności ujęcia.

Zabrania się:

- wprowadzania ścieków do wód oraz rolniczego wykorzystania ścieków,
- przechowywanie i składowanie odpadów promieniotwórczych,
- lokalizacji zakładów przemysłowych, ferm chowu zwierząt, magazynów substancji ropopochodnych i innych substancji chemicznych oraz rurociągów do ich transportu, a także wysypisk i wylewisk odpadów komunalnych i przemysłowych.

Polityka ochrony pośredniej - zewnętrznej ujęcia wody.

W celu zapobieżenia zagrożeniom zanieczyszczeniami oraz zachowania wydajności ujęć wody, służącym do zbiorowego zaopatrywania w wodę do picia i potrzeb gospodarstwa domowego ludności gminy, wyznacza się strefę polityki:

OCHRONY POŚREDNIEJ - ZEWNĘTRZNEJ UJĘCIA WODY

Zakres działań podstawowych obejmuje ochronę obszaru zasilania ujęcia wody przed użytkowaniem i zagospodarowaniem, powodującym zmniejszenie przydatności ujmowanej wody lub wydajności ujęcia.

Działania dodatkowe obejmują:

- eliminację istniejących zagrożeń zanieczyszczenia wód gruntowych, powierzchniowych lub podziemnych, wynikających z istniejącego zagospodarowania i użytkowania obszaru,
- realizację systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków.

Zabrania się:

- wprowadzania ścieków do ziemi i wód powierzchniowych oraz rolniczego wykorzystania ścieków,
- użytkowania obszaru, które mogłyby spowodować przenikanie substancji promieniotwórczych lub toksycznych substancji biologicznych czy chemicznych do ziemi i wód gruntowych lub powierzchniowych, powodując zanieczyszczenia lub zaburzenia stosunków wodnych,
- lokalizowania nowych, wydajnych ujęć wody oraz wykonywania wszelkich czynności, mogących spowodować uszczuplenie zasobów istniejącego ujęcia wody,
- lokalizacji zakładów przemysłowych, ferm chowu zwierząt, magazynów substancji

ropopochodnych i innych substancji chemicznych, parkingów, cmentarzy oraz wysypisk i wylewisk nieczystości.

Polityka ochrony sanitarnej obiektów i urządzeń komunalnych

W celu ochrony obszarów sąsiednich przed zagrożeniami sanitarnymi wynikającymi z funkcjonowania komunalnego wysypiska śmieci i cmentarzy, ustala się politykę:

STREFY OCHRONY SANITARNEJ OBIEKTÓW I URZĄDZEŃ KOMUNALNYCH

Zakres działań podstawowych obejmuje ochronę obszaru (50 m od cmentarzy, 200 m od wysypiska śmieci) przed lokalizacją wszelkich obiektów o funkcjach chronionych, a także zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego, magazynowania żywności, ujęć i urządzeń uzdatniania wody, obiektów mieszkalnych oraz użyteczności publicznej.

Działania dodatkowe obejmują kontrolę stanu środowiska przyrodniczego w jej zasięgu oraz, w przypadku wysypiska odpadów komunalnych, ustalenie rzeczywistej strefy uciążliwości na podstawie prowadzonych pomiarów kontrolnych.

Polityka zapewnienia bezpieczeństwa od napowietrznych linii elektroenergetycznych wysokich napięć

W celu ochrony ludzi i zwierząt przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym, wyznacza się strefę polityki:

ZAPEWNIENIA BEZPIECZEŃSTWA OD NAPOWIETRZNYCH LINII ELEKTROENERGETYCZNYCH WYSOKICH NAPIĘĆ

Zakres działań podstawowych obejmuje ograniczenia w zagospodarowaniu i użytkowaniu strefy (po 55 m od skrajnego przewodu linii 400 kV i 14,5 od skrajnego przewodu linii 110 kV).

Dopuszcza się na obszarze strefy okresowe przebywanie ludzi.

Polityka rozwoju energetyki wiatrowej

W celu stworzenia możliwości rozwoju energetyki wiatrowej w sposób nie kolidujący z dotychczasowymi kierunkami polityki przestrzennej gminy wyznacza się strefę polityki:

ROZWOJU ENERGETYKI WIATROWEJ

Zakres działań podstawowych obejmuje wyznaczenie terenów, na których możliwa jest lokalizacja turbin wiatrowych, z zachowaniem odległości 800 - 1000m od istniejących terenów zwartej zabudowy wsi i nie mniejszej niż 500m od pozostałej istniejącej oraz planowanej zabudowy mieszkaniowej.

Zabrania się: na Obszarze Chronionego Krajobrazu Wronin – Maciowakrze – lokalizacji instalacji wykorzystujących siłę wiatru do produkcji energii o mocy nominalnej elektrowni większej niż 100 MW – zgodnie z ograniczeniami wynikającymi z rozporządzenia nr 0151/P/16/2006 Wojewody Opolskiego z 8 maja 2006 r. w sprawie obszarów chronionego

krajobrazu.

6. UZASADNIENIE PRZYJĘTYCH W ZMIANIE STUDIUM ROZWIĄZAŃ

Podstawową zmianą wprowadzoną do studium jest wskazanie terenów możliwej lokalizacji elektrowni wiatrowych. Zmiana studium podjęta została na wniosek inwestora zainteresowanego realizacją takiej inwestycji na obszarze gminy Polska Cerekiew oraz sąsiedniej gminy Pawłowiczki. Wybór wyżej wymienionych terenów dokonany został na podstawie analizy wnioskowanych lokalizacji elektrowni wiatrowych pod kątem uwarunkowań, które uwzględnione zostały w sposób następujący:

- uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia i zagospodarowania terenów oraz warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ich zdrowia uwzględniono wyznaczając tereny możliwej lokalizacji turbin wiatrowych z zachowaniem odległości 800 – 1000m od istniejących terenów zwartej zabudowy wsi i nie mniejszej niż 500m od pozostałej istniejącej oraz planowanej zabudowy mieszkaniowej, w celu ochrony tych terenów przed hałasem emitowanym przez turbiny;
- uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska uwzględniono wyznaczając tereny możliwej lokalizacji farm wiatrowych poza obszarami cennymi przyrodniczo, które w kierunkach zagospodarowania przestrzennego gminy wydzielone zostały jako obszary przyrodniczo-czynne systemu ekologicznego – E, oraz poza szczególnie chronionymi obszarami rolnymi;
- uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków uwzględniono wyznaczając tereny możliwej lokalizacji farm wiatrowych w sposób nie zakłócający chronionych ciągów widokowych na dolinę Potoku Cisek i widoku na wieś Polska Cerekiew z wyznaczonego do ochrony punktu widokowego, oraz poprzez ustalenia polityki ochrony stanowisk archeologicznych;
- uwarunkowania wynikające z występowania terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych uwzględniono ustalając warunek przestrzegania ograniczeń obowiązujących na Obszarze Chronionego Krajobrazu Wronin – Maciowakrze, określonych w rozporządzeniu nr 0151/P/16/2006 Wojewody Opolskiego z dnia 8 maja 2006r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu, w tym zakaz lokalizacji na tym obszarze instalacji wykorzystujących siłę wiatru do produkcji energii o mocy nominalnej elektrowni większej niż 100 MW;

Poza ww. zmianą podstawową, do studium wprowadzonych zostało kilka mniej istotnych zmian wynikających z nowych uwarunkowań prawnych oraz wniosków i uwag organów opiniujących.

W ramach aktualizacji studium pod kątem nowych uwarunkowań prawnych:

- na rysunku studium zaktualizowane zostały tereny planowanej zabudowy, zgodnie z uchwalonymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wsi Polska Cerekiew i Zakrzów,
- w tekście studium zaktualizowane zostały dane dotyczące obowiązujących aktów prawnych, numeracja dróg publicznych, zapisy dotyczące obszarów rozmieszczenia inwestycji celu publicznego oraz obszarów, dla których wymagane jest sporządzenie planów miejscowych.

Uwzględniając wnioski i uwagi organów opiniujących, ustalenia studium w części tekstowej i graficznej uzupełniono o zapisy dotyczące obszarów na których występuje zagrożenie powodziowe i ochrony cieków wodnych, oraz zaktualizowano zasady ochrony zabytków z uwzględnieniem aktualnych danych dotyczących zabytków archeologicznych.

7. SYNTEZA USTALEŃ PROJEKTU ZMIANY STUDIUM

Zmiana studium została podjęta w celu wskazania terenów pod lokalizację parku elektrowni wiatrowej.

W ramach zmiany uzupełniona została część studium dotycząca uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego gminy o uwarunkowania związane bezpośrednio z planowaną inwestycją.

Z uwarunkowań tych wynika, że na terenie gminy są korzystne warunki dla lokalizacji farm wiatrowych a ich budowa nie powinna mieć negatywnego wpływu na jakość przestrzeni tego obszaru pod warunkiem wykluczenia spod lokalizacji:

- terenów w odległości mniejszej niż 500m od istniejących i planowanych terenów na których dopuszcza się zabudowę mieszkaniową,
- obszarów tworzących lokalny system ekologiczny, tj. dolin Potoku Cisek i Wrońskiej Wody wraz z zespołami leśnymi i dolinami bezimiennych cieków wodnych, łączących w/w obszary przyrodniczo-czynne, oraz pozostałych kompleksów leśnych,

oraz uwzględnienia ograniczeń obowiązujących na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Wronin – Maciowakrze określonych w rozporządzeniu Nr 0151/P/16/2006 Wojewody Opolskiego z dnia 8 maja 2006r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu, z których wynika zakaz realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu art. 51 ust. 1 pkt 1 ustawy z 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. nr 62. poz. 627 z późn. zm.), tj. m. in. „instalacji planowanych na lądzie wykorzystujących siłę wiatru do produkcji energii, o mocy nominalnej elektrowni nie mniejszej niż 100 MW”.

Na podstawie wniosków wynikających z uwarunkowań, w kierunkach zagospodarowania przestrzennego gminy na obszarach rolnych oznaczonych symbolem R2 wyznaczone zostały obszary, na których możliwa jest lokalizacja turbin wiatrowych, z uwzględnieniem odległości 800 – 1000m od istniejących terenów zwartej zabudowy wsi i nie mniejszej niż 500m od pozostałej istniejącej oraz planowanej zabudowy mieszkaniowej oraz z nakazem przestrzegania ograniczeń obowiązujących na Obszarze Chronionego Krajobrazu Wronin – Maciowakrze.

W celu zachowania ustalonych odległości, na rysunku Studium zaktualizowane zostały tereny planowanej zabudowy zgodnie z uchwalonymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego wsi Polska Cerekiew i Zakrzów.

Poza zmianami wynikającymi bezpośrednio z celu podjęcia zmiany studium, zaktualizowane zostały zapisy związane pośrednio z tym celem.

Są to zapisy formalne, tj.:

- dane dotyczące obowiązujących aktów prawnych,
- numeracja dróg publicznych,

oraz zapisy bezpośrednio wynikające z obowiązujących aktualnie przepisów oraz wniosków organów uzgadniających ,tj. zapisy dotyczące:

- obszarów rozmieszczenia inwestycji celu publicznego,
- obszarów na których występuje zagrożenie powodziowe i ochrony cieków wodnych,
- obszarów dla których wymagane jest sporządzenie planów miejscowych,
- zasad ochrony zabytków, w tym wykaz stanowisk archeologicznych.

Obszary na których występuje zagrożenie powodziowe oraz lokalizacje uzupełnionych w wykazie stanowisk archeologicznych pokazane zostały również na rysunku Studium.

Ww. zmiany, poza wprowadzoną możliwością rozwoju energetyki wiatrowej, nie zmieniają zasadniczych kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy przyjętych w wersji podstawowej studium.

Autor: mgr inż. arch. Maria Oleszczuk
zmiana: mgr inż. arch. Ewa Oglęcka

**ZAŁĄCZNIK NR 1 - DO CZĘŚCI TEKSTOWEJ „STUDIUM
UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY POLSKA CEREKIEW”**

WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH NA TERENIE GMINY POLSKA CEREKIEW

Lp.	Miejscowość	Nr Sta n.	Typ stanowiska	Chronologia	Nr rejestru zabytków	Lokalizacja
1	Ciężkowice	1	Obozowisko, osada	Mezolit, neolit, średniowiecze		Położone ok. 350 m. na południe od stacji kolejowej Ciężkowice, na terenie cukrowni Ciężkowice
2	Ciężkowice	2	Ślad osadnictwa, osada?	Neolit, pradzieje		Położone ok. 650 m. Na południowy wschód od stacji kolejowej w Ciężkowicach, ok. 150 m na zachód od punktu wysokościowego 232,8
3	Ciężkowice	3	Ślad osadnictwa	neolit		Brak lokalizacji
4	Ciężkowice	4	Punkt osadniczy	Epoka kamienia		Brak lokalizacji
5	Ciężkowice	5	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia		Brak lokalizacji
6	Ciężkowice	6	Punkt osadniczy	Epoka kamienia		Brak lokalizacji
7	Ciężkowice	7	Punkt osadniczy	Epoka kamienia		Po zachodniej stronie skrzyżowania szosy z Ciężkowic do Szonowic z szosą z Łan
8	Ciężkowice	10	Punkt osadniczy	Epoka kamienia		Brak lokalizacji
9	Ciężkowice	11	Obozowisko?	Epoka kamienia		Położone ok. 500 m na południowy wschód od zabudowań PGR-u Długie Pole, ok. 250 m. na północ od lasu
10	Ciężkowice	12	Punkt osadniczy	Epoka kamienia		Brak lokalizacji
11	Ciężkowice	13	Ślad osadnictwa	pradzieje		Położone ok. 950 m na wschód od zabudowań PGR-u
12	Ciężkowice	14	Ślad osadnictwa	neolit		Położone ok. 1500 m na północ od zabudowań PGR-u Długie Pole, przy punkcie wysokościowym 241,8, po zachodniej stronie drogi polnej

13	Ciężkowice	15	Ślad osadnictwa	neolit		Brak lokalizacji
14	Ciężkowice	16	Ślad osadnictwa, punkt osadniczy	Kultura pucharów lejkowatych, kultura łużycka, wczesne średniowiecze		Położone ok. 750 m na południowy wschód od zabudowań PGR-u Długie Pole
15	Ciężkowice	17	Punkt osadniczy, osada	Neolit, kultura łużycka (III-IV okres epoki brązu), XIV w.		Położone ok. 150 m na północ od majątku w Ciężkowicach, na południe od stawu
16	Ciężkowice	18	Punkt osadniczy, ślad osadnictwa	Kultura łużycka (epoka brązu), XIV-XV w.		Położone ok. 100 m na północ od skrzyżowania zlokalizowanego w centrum wsi, po zachodniej stronie szosy do Polskiej Cerekwi
17	Ciężkowice	19	Punkt osadniczy	neolit		Położone ok. 1400 m na północ od skrzyżowania szosy z Ciężkowic do Szonowic z szosą do Łan, ok. 100 m na zachód od lasu
18	Ciężkowice	20	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia, XIV-XV w.		Położone ok. 1100 m na północ od skrzyżowania szosy z Ciężkowic do Szonowic z szosą do Łan, ok. 100 m na zachód od lasu
19	Ciężkowice	21	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia		Położone przy drodze polnej z Ciężkowic do Łan, przy zabudowaniach PGR-u zlokalizowanego przy tej drodze
20	Ciężkowice	22	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia		Położone po wschodniej stronie szosy z Ciężkowic do Szonowic, ok. 500 m na północny zachód od szosy z Ciężkowic do Szonowic
21	Ciężkowice	23	Ślad osadnictwa, punkt osadniczy	Neolit, kultura przeworska (faza D)		Położone ok. 250 m na południe od majątku w Ciężkowicach, ok. 150 m na zachód od szosy

						z Ciężkowic do Szonowic
22	Ciężkowice	24	Ślad osadnictwa, osada	Epoka kamienia, kultura lateńska		Położone ok. 1600 m na południe od skrzyżowania zlokalizowanego w centrum wsi
23	Ciężkowice	25	osada	Kultura amfor kulistych		Położone ok. 150 m na zachód od drogi polnej z Ciężkowic do Witosławic, ok. 750 m na południe od majątku w Ciężkowicach
24	Ciężkowice	26	Osada?, ślad osadnictwa	Neolit, XV w.		Położone ok. 150 m na zachód od szosy z Ciężkowic do Szonowic, ok. 1750 m na południe od stacji kolejowej w Ciężkowicach
25	Dzielawy	1	Punkt osadniczy	paleolit		Położone ok. 150 m na zachód od szosy z Ciężkowic do Szonowic, ok. 1750 m na południe od stacji kolejowej w Ciężkowicach
26	Dzielawy	2	grodzisko	Wczesne średniowiecze	A-307/70	Dz. Gr. nr 216, 218
27	Dzielawy	3	Punkt osadniczy	paleolit		Położone ok. 750 m na północny zachód od skrzyżowania drogi Dzielawy-Wronin z szosą z Grzędzina w centrum wsi przy cieku wodnym
28	Dzielawy	4	Ślad osadnictwa	neolit		Brak lokalizacji
29	Dzielawy	6	Cmentarzysko szkieletowe	średniowiecze		Brak lokalizacji
30	Dzielawy	11	osada	IX-XI w		Brak lokalizacji
31	Dzielawy	12	Cmentarzysko rzędowe	XIII w.		Położone ok. 750 m na zachód od stacji kolejowej w Dzielawach, ok. 200 m na północ od torów kolejowych
32	Dzielawy	13	Cmentarzysko szkieletowe	Średniowiecze		Brak lokalizacji
33	Dzielawy	14	Ślad	Paleolit, neolit,		Brak lokalizacji

			osadnictwa, punkt osadniczy	średniowiecze		
34	Dzielawy	15	Osada?, grób szkieletowy	Kultura ceramiki sznurowej		Brak lokalizacji
35	Dzielawy	16	Osada?, ślad osadnictwa	Kultura pucharów lejkowatych, VIII-X w		Położone po zachodniej stronie torów kolejowych, ok. 1300 m na północny wschód od stacji kolejowej w Dzielawach
36	Dzielawy	17	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia		Położone ok. 300 m na zachód od torów kolejowych, ok. 1300 m na północ od stacji kolejowej w Dzielawach
37	Dzielawy	18	Ślad osadnictwa, osada	Kultura pucharów lejkowatych, kultura łużycka (V okres epoki brązu/halsztat)		Położone ok. 350 m na zachód od torów kolejowych, ok. 1200na północ od stacji kolejowej w Dzielawach
38	Dzielawy	19	osada	Kultura pucharów lejkowatych		Położone po zachodniej stronie torów kolejowych, ok. 1100 m na północny wschód od stacji kolejowej w Dzielawach
39	Dzielawy	20	osada	Kultura pucharów lejkowatych		Położone ok. 250 m na zachód od torów kolejowych, ok. 100 m na północ od stacji kolejowej w Dzielawach
40	Dzielawy	21	Punkt osadniczy	neolit		Położone ok. 250 m na zachód od torów kolejowych, ok. 100 m na północny wschód od stacji kolejowej w Dzielawach
41	Dzielawy	22	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia, XIV-XV w		Położone ok. 100 m na zachód od torów kolejowych, ok. 750 m na północny wschód od stacji kolejowej w Dzielawach
42	Dzielawy	23	Punkt osadniczy, ślad	Neolit, kultura przeworska		Położone po wschodniej stronie

			osadnictwa	(późny okres wpływów rzymskich)		torów kolejowych, ok. 1000 m na północny wschód od stacji kolejowej w Dzielawach
43	Dzielawy	24	Ślad osadnictwa	Kultura ceramiki wstęgowej rytej		Położone ok. 200 m na wschód od torów kolejowych, ok. 500 m na północny wschód od stacji kolejowej w Dzielawach
44	Dzielawy	25	Ślad osadnictwa	neolit		Położone ok. 200 m na wschód od torów kolejowych, ok. 1500 na północny zachód od stacji kolejowej w Dzielawach
45	Dzielawy	26	Punkt osadniczy	neolit		Położone ok. 500 m na zachód od skrzyżowania szosy Dzielawy-Wronin z drogą do Grzędzina, ok. 750 m na zachód od stacji kolejowej w Dzielawach
46	Dzielawy	27	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia		Położone ok. 500 m na północny zachód od skrzyżowania szosy Dzielawy-Wronin z drogą do Grzędzina, ok. 100 m na północ od torów kolejowych
47	Grzędzin	3	Ślad osadnictwa	neolit		Brak lokalizacji
48	Grzędzin	4	Obozowisko, osada	Epoka kamienia, kultura przeworska (okres wpływów rzymskich)		Położone ok. 50 na północny zachód od kościoła w Grzędzinie
49	Grzędzin	5	Ślad osadnictwa	neolit		Brak lokalizacji
50	Grzędzin	6	Ślad osadnictwa	średniowiecze		Ok. 250 m na południowy wschód od kościoła w Grzędzinie, ok. 125 na wschód od drogi do szosy Jastrzębie-Modzurów
51	Grzędzin	7	Obozowisko?	paleolit		Brak lokalizacji
52	Grzędzin	8	Obozowisko?	paleolit		Ok. 350 na zachód od cmentarza w Grzędzinie, na

						wyniesieniu o nocie 232,6
53	Grzędzin	12	Punkt osadniczy	Neolit, kultura łużycka (halsztat)		Brak lokalizacji
54	Grzędzin	13	Ślad osadnictwa, osada?	Neolit, wczesne średniowiecze		Brak lokalizacji
55	Grzędzin	14	Osada?	Kultura lateńska, średniowiecze		Ok. 300 m na północ od kościoła w Grzędzinie, za zabudowaniami
56	Grzędzin	15	Ślad osadnictwa	Neolit, XIV-XV w		Ok. 750 m na wschód od kościoła w Grzędzinie, ok. 100 na wschód od szosy z Grzędzina do Modzurowa
57	Grzędzin	16	Osada	Neolit, epoka brązu, kultura lateńska		Ok. 1000 m na wschód od cmentarza w Grzędzinie, ok. 150 na wschód od szosy z Grzędzina do Modzurowa
58	Grzędzin	17	Punkt osadniczy, osada	Kultura pucharów lejkowatych, kultura przeworska (późny okres wpływów rzymskich)		Ok. 1300 m na wschód od cmentarza w Grzędzinie, ok. 500 m na wschód od szosy z Grzędzina do Modzurowa
59	Grzędzin	18	Osada, punkt osadniczy	Kultura lateńska, XIV-XV w.		Ok. 500 m na wschód od kościoła w Grzędzinie, 70 m na zachód od szosy z Grzędzina do Modzurowa
60	Jaborowice	1	Ślad osadnictwa, osada	Kultura przeworska (okres wpływów rzymskich), XIV-XV		Dz.Gr. nr 366
61	Jaborowice	2	Punkt osadniczy	neolit		Brak lokalizacji
62	Jaborowice	3	Punkt osadniczy	Neolit, kultura łużycka (III okres epoki brązu – okres lateński)		Brak lokalizacji

63	Jaborowice	4	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia		Dz. Gr. Nr 187
64	Jaborowice	6	Punkt osadniczy	neolit		Ok. 800 m na południe od ruin stacji kolejowej Jaborowice, na południe od drogi do PGR-u Kochanice
65	Jaborowice	7	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia		Dz.Gr. nr 329
66	Jaborowice	8	osada	Kultura łużycka (epoka brązu), kultura przeworska (faza C1-C3)		Dz.Gr. nr 251, 252
67	Jaborowice	9	Ślad osadnictwa	neolit		Ok. 1000 m na południe od skrzyżowania szosy z Jaborowic do Polskiej Cerekwi z torami kolejowymi
68	Jaborowice	10	Ślad osadnictwa	neolit		Ok. 850 m na południe od skrzyżowania szosy z Jaborowic do Polskiej Cerekwi z torami kolejowymi
69	Jaborowice	11	Ślad osadnictwa	Kultura pucharów lejkowatych		Ok. 500 m na południe od skrzyżowania szosy z Jaborowic do Polskiej Cerekwi z torami kolejowymi
70	Ligota Mała	1	osada	Kultura przeworska (okres wpływów rzymskich)		Brak lokalizacji
71	Ligota Mała Ligota Mała	4	Ślad osadnictwa, osada?	Neolit, epoka brązu		Brak lokalizacji
72	Ligota Mała	6	osada	Kultura lateńska (okres lateński), kultura przeworska (okres wpływów rzymskich), XII-XIII w.		Brak lokalizacji
73	Ligota Mała	7	Ślad osadnictwa	Kultura lateńska (okres lateński)		Brak lokalizacji
74	Ligota Mała	8	Ślad osadnictwa, osada	Neolit, kultura przeworska (okres wpływów rzymskich), średniowiecze		Ok. 350 m na zachód od skrzyżowania szosy Ligota Mała-Polska Cerekiew (po północnej stronie) z szosą z Połowy

75	Ligota Mała	10	Ślad osadnictwa, osada	Epoka kamienia, kultura przeworska (faza C1-C3), 2 poł. XIII i XIV w.		Dz.Gr. nr 263, 264, 266
76	Ligota Mała	11	osada	Kultura pucharów lejkowatych, kultura łużycka (V okres epoki brązu/halsztat), kultura przeworska (późny okres wpływów Rzymskich) XIV-XV w.		Dz.Gr. nr 261, 265
77	Ligota Mała	12	Ślad osadnictwa	Neolit, XIV-XV w		Dz.Gr. nr 280, 281
78	Ligota Mała	13	Ślad osadnictwa	neolit		Brak lokalizacji
79	Ligota Mała	14	osada	Kultura lateńska, kultura przeworska (XIV w), średniowiecze		Brak lokalizacji
80	Ligota Mała	15	osada	Kultura Łużycka (epoka brązu), średniowiecze		Brak lokalizacji
81	Ligota Mała	16	Ślad osadnictwa	neolit		Brak lokalizacji
82	Ligota Mała	17	grób	neolit		Brak lokalizacji
83	Ligota Mała	18	osada	Kultura łużycka (V okres epoki brązu/halsztat)		Brak lokalizacji
84	Ligota Mała	19	Osada?	Kultura lateńska		Brak lokalizacji
85	Ligota Mała	20	osada	Kultura lateńska		Brak lokalizacji
86	Ligota Mała	21	osada	pradzieje		Ok. 600 m na zachód od skrzyżowania szosy Ligota Mała-Polska Cerekiew (po południowej stronie) z szosą z Połowy
87	Ligota Mała	22	Osada, ślad osadnictwa	Kultura lateńska, pradzieje, X-XI w.		Ok. 100 m na północny wschód od małego stawu (sadzawki) położonego w centrum wsi, ok. 100 m na południe od stanowiska nr 21
88	Ligota Mała	23	Osada, ślad osadnictwa	Kultura łużycka (IV-V okres		Ok. 150 m na wschód od południowego

				epoki brązu), XIV-XV w.		brzegu małego stawu położonego w centrum wsi, ok. 550 m na południowy zachód od skrzyżowania szosy Ligota Mała – Polska Cerekiew z szosą z Połowy
89	Ligota Mała	24	Osada, punkt osadniczy	Kultura łużycka, (halsztat D), 2 poł. XIII i XIV w.		Ok. 200 m na południowy wschód od małego stawu położonego w centrum wsi, ok. 100 m na wschód od szosy Ligota Mała – Chrósty
90	Ligota Mała	25	osada	Kultura łużycka (epoka brązu)		Ok. 250 m na południowy wschód od małego stawu położonego w centrum wsi, ok. 200 m na wschód od szosy Ligota Mała-Chrósty
91	Ligota Mała	26	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia		Dz.Gr. nr 94
92	Ligota Mała	27	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia		Dz.Gr. nr 48
93	Łaniec	B	Stanowisko nieokreślone	Mezolit, neolit, średniowiecze	A-565/80	Dz.Gr. nr 49,50
94	Łaniec	C	Stanowisko nieokreślone	Paleolit, neolit	A-564/80	Dz.Gr. nr 57/2
95	Łaniec	F	Stanowisko nieokreślone	Kultura pucharów lejkowatych	A-573/80	Dz.Gr. nr 40, 41
96	Polska Cerekiew	1	osada	Kultura pucharów lejkowatych, średniowiecze		Brak lokalizacji
97	Polska Cerekiew	2	osada	Kultura pucharów lejkowatych, kultura łużycka (epoka brązu), kultura łużycka (okres wpływów rzymskich)	A-42/65	Dz.Gr. nr 1459/6, 1460
98	Polska Cerekiew	3	osada	Neolit, kultura przeworska (okres wpływów rzymskich)		Ok. 550 m na północny wschód od kościoła w Polskiej Cerekwi, za zabudowaniami położonymi przy północnym krańcu wsi

99	Polska Cerekiew	4	osada	Kultura łużycka (epoka brązu)		Ok. 1500 na południowy zachód od kościoła w Polskiej Cerekwi, ok. 350 m na zachód od torów kolejowych, ok. 500 m na południowy wschód od punktu wysokościowego 215,5
100	Polska Cerekiew	5	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia, kultura lateńska, kultura przeworska (IV?)		Ok. 1250 m na południe od kościoła w Polskiej Cerekwi, ok. 50 m na zachód od torów kolejowych
101	Polska Cerekiew	6	Punkt osadniczy, ślad osadnictwa	Neolit, kultura lateńska, kultura przeworska (IV)		Ok. 1000 m na południowy zachód od kościoła w Polskiej Cerekwi, ok. 350 m na zachód od torów kolejowych
102	Polska Cerekiew	7	Ślad osadnictwa, osada	Epoka kamienia, kultura przeworska (okres wpływów rzymskich)		Ok. 850 na zachód od kościoła w Polskiej Cerekwi, ok. 200 m na zachód od drogi do Dzielaw
103	Polska Cerekiew	8	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia		Ok. 500 m na południowy zachód od majątku w Polskiej Cerekwi, ok. 550 m od torów kolejowych
104	Polska Cerekiew	10	osada	Kultura lateńska, kultura przeworska (późny okres wpływów rzymskich)		Ok. 100 m na południowy wschód od punktu wysokościowego 222,1, ok. 250 m na zachód od torów kolejowych, ok. 1500 m na południowy zachód od kościoła w Polskiej Cerekwi
104	Polska Cerekiew	11	Osada?	Wczesne średniowiecze		Brak lokalizacji
105	Polska Cerekiew	12	Osada?	Wczesne średniowiecze		Brak lokalizacji
107	Polska Cerekiew	13	Osada?	Wczesne średniowiecze		Brak lokalizacji
108	Polska Cerekiew	14	Ślad osadnictwa	Neolit		Brak lokalizacji
109	Polska	15	cmentarzysko	Kultura łużycka		Brak lokalizacji

	Cerekiew			(halsztat)		
110	Polska Cerekiew	16	Ślad osadnictwa	Epoka brązu		Brak lokalizacji
111	Polska Cerekiew	17	Ślad osadnictwa, osada hutnicza	Neolit, kultura przeworska (C-D)		Ok. 1350 m na północny wschód od kościoła w Polskiej Cerekwi, ok. 100 na południe od drogi z Polskiej Cerekwi do Nieznaszyna
112	Polska Cerekiew	18	osada	Kultura przeworska (faza C)		Ok. 950 na północny wschód od kościoła w Polskiej Cerekwi, ok. 200 m na północ od drogi z Poskiej Cerekwi do Nieznaszyna
113	Polska Cerekiew	19	osada	Kultura łużycka (V okres epoki brązu/halsztat)		Ok. 350 m na północny wschód od kościoła w Polskiej Cerekwi, ok. 250 m na zachód od drogi z Polskiej Cerekwi do Długomiłowic
114	Polska Cerekiew	20	Ślad osadnictwa, punkt osadniczy	Pradzieje, XIV-XV w.		Ok. 500 m na zachód od zabudowań majątku w Polskiej Cerekwi, ok. 750 m na południowy zachód od kościoła w Polskiej Cerekwi
115	Polska Cerekiew	21	osada	2 poł. XIII i XIV w		Ok. 250 na zachód od zabudowań majątku w Polskiej Cerekwi, na północ od piaskowni
116	Polska Cerekiew	22	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia		Dz. Gr. Nr 60/1
117	Polska Cerekiew	23	Ślad osadnictwa	neolit		Brak lokalizacji
118	Polska Cerekiew	24	osada	Kultura łużycka (halsztat D)		Ok. 650 m na południe od kościoła w Polskiej Cerekwi
119	Polska Cerekiew	25	Osada	Kultura łużycka (III-IV okres epoki brązu)		Ok. 600 m na południowy zachód od placu sportowego w Polskiej Cerekwi, ok. 200 m na zachód od punktu wysokościowego 225,9
120	Polska	26	Ślad osadnictwa	Kultura		Ok. 850 m na zachód

	Cerekiew			pucharów lejkowatych		od majątku w Ciężkowicach, ok. 300 m na zachód od torów kolejowych, przy drodze z Polskiej Cerekwi do Dzielaw
121	Polska Cerekiew	27	Ślad osadnictwa	neolit		Ok. 750 na południowy zachód od majątku w Ciężkowicach, ok. 200 m na zachód od torów kolejowych, ok. 100 m na wschód od drogi z Polskiej Cerekwi do Dzielaw
122	Polska Cerekiew	28	osada	Kultura łużycka (IV-V okres epoki brązu)		Ok. 850 m na południowy zachód od majątku w Ciężkowicach, pomiędzy torami kolejowymi a drogą z Polskiej Cerekwi do Dzielaw
123	Polska Cerekiew	29	Ślad osadnictwa, osada, punkt osadniczy	Epoka kamienia, kultura łużycka (epoka brązu), XIV-XV w.		Ok. 1000 m na południowy zachód od majątku w Ciężkowicach, ok. 100 m na zachód od drogi z Polskiej Cerekwi do Dzielaw
124	Polska Cerekiew	30	Osada, Ślad osadnictwa	Neolit, kultura lateńska, średniowiecze		Brak lokalizacji
125	Polska Cerekiew	31	Osada, ślad osadnictwa	Neolit, kultura łużycka (epoka brązu), wczesne średniowiecze		Brak lokalizacji
126	Polska Cerekiew	32	Osada, ślad osadnictwa	Neolit, kultura przeworska (okres wpływów rzymskich), wczesne średniowiecze		Ok. 450 m na południowy wschód od kościółka w Polskiej Cerekwi, ok. 500 m na północny zachód od stacji kolejowej w Polskiej Cerekwi
127	Polska Cerekiew	33	Ślad osadnictwa, osada	Epoka kamienia, kultura łużycka (epoka brązu), kultura przeworska (okres wpływów		Ok. 750 m na północny wschód od stacji kolejowej w Polskiej Cerekwi, ok. 150 m na południe od lasu, w zakolu cieką wodnego

				rzymskich)		
128	Polska Cerekiew	34	Ślad osadnictwa	nieokreślona		Ok. 500 m na wschód od stacji kolejowej w Polskiej Cerekwi, przy torach kolejowych
129	Polska Cerekiew	35	Osada, punkt osadniczy	Kultura pucharów lejkowatych, kultura przeworska (faza D)		Ok. 700 m na południowy wschód od stacji kolejowej w Polskiej Cerekwi, ok. 1100 m na północny wschód od majątku w Ciężkowicach, ok. 250 m na północ od punktu wysokościowego 232,8
130	Polska Cerekiew	36	Punkt osadniczy	Kultura nieokreślona		Brak lokalizacji
131	Witosławice	1	osada	Kultura nieokreślona		Brak lokalizacji
132	Witosławice	4	Ślad osadnictwa	Średniowiecze		Brak lokalizacji
133	Witosławice	6	osada	Neolit		Brak lokalizacji
134	Witosławice	7	cmentarzysko	Kultura nieokreślona		Brak lokalizacji
135	Witosławice	8	grób	Kultura nieokreślona		Brak lokalizacji
136	Witosławice	9	Ślad osadnictwa	Neolit, wczesne średniowiecze		Brak lokalizacji
137	Witosławice	10	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia, pradzieje, XIV-XV w.		Ok. 1100 m na północny zachód od skrzyżowania szosy Ciężkowice-Szonowice z szosą z Łanów, ok. 100 m na południe od punktu wysokościowego 237,2
138	Witosławice	11	Punkt osadniczy	Krań kultur wstęgowych (neolit), XIV-XV w.		Ok. 300 m na północny wschód od skrzyżowania drogi polnej z Ciężkowic z szosą, ok. 200 m na północ od punktu wysokościowego 212,3
139	Witosławice	12	Ślad osadnictwa, osada	Epoka kamienia, XIV w.		Ok. 1000 m na zachód od skrzyżowania szosy Ciężkowice-Szonowice z szosą z Łanów
140	Witosławice	13	osada	XIV-XV		Ok. 750 m na wschód od stacji kolejowej w Dzielawach

141	Witosławice	14	Ślad osadnictwa, osada, punkt osadniczy	Epoka kamienia, kultura lateńska, X-XII w., XIV-XV w.		Ok. 500 m na południowy wschód od stacji kolejowej w Dzielawach, ok. 1900 na zachód od PGR-u Długie Pole
142	Witosławice	15	osada	XIV-XV w.		Ok. 850 m. Na południowy wschód od stacji kolejowej w Dzielawach, ok. 1900 m. Na zachód od PGR-u Długie Pole
143	Witosławice	16	Punkt osadniczy	Kultura łużycka, kultura przeworska (okres wpływów rzymskich)		Brak lokalizacji
144	Witosławice	17	Punkt osadniczy	neolit		Brak lokalizacji
145	Witosławice	18	Punkt osadniczy	Wczesne średniowiecze		Brak lokalizacji
146	Witosławice	19	Punkt osadniczy	Neolit, kultura łużycka		Brak lokalizacji
147	Witosławice	20	osada	Kultura przeworska (okres wpływów rzymskich)		Brak lokalizacji
148	Wronin	1	Grób popielnicowy	Kultura przeworska (okres wpływów rzymskich)		Brak lokalizacji
149	Wronin	2	Punkt osadniczy	pradzieje		Położone po zachodniej stronie szosy z Wronina do Radoszowy, ok. 300 m na wschód od punktu wysokościowego 235, przy lesie, przy nieistniejącym już majątku
50	Wronin	9	Grób ciałopalny	Kultura nieokreślona		Brak lokalizacji
151	Wronin	10	skarb	Okres wpływów rzymskich		Brak lokalizacji
152	Wronin	11	Ślad osadnictwa	Kultura ceramiki wstęgowej (neolit), neolit, kultura przeworska (okres wędrówek ludów)		Brak lokalizacji

153	Wronin	12	osada	XI-XIII w.		Brak lokalizacji
154	Wronin	13	Punkt osadniczy	Neolit, średniowiecze	A-562/80	Dz. Gr. Nr 885, 886/1, 887
155	Wronin	14	Ślad osadnictwa	neolit	A-563/80	Dz. Gr. Nr 886/2, 885, 884
156	Wronin	15	osada	neolit		Ok. 200 m na wschód od skrzyżowania szosy Wronin-Szczyty z szosą do Łańca
157	Wronin	16	Osada?, ślad osadnictwa	Kultura przeworska (faza C), XIV-XV w.		Ok. 1500 m. Na północny zachód od majątku we Wroninie, ok. 300 m na zachód od szosy Wronin-Radoszowy
158	Wronin	17	Osada, ślad osadnictwa	Kultura przeworska (faza D), XIV-XV w.		Ok. 1600 m. Na północny zachód od majątku we Wroninie, ok. 100 m na wschód od szosy Wronin-Radoszowy, ok. 200 m na zachód od torów kolejowych
159	Wronin	18	Punkt osadniczy	XIV-XV w.		Ok. 1600 m na północny wschód od majątku we Wroninie, ok. 100 m. Na zachód od szosy Wronin-Radoszowy
160	Wronin	19	Punkt osadniczy	Kultura łużycka, XIII w.		Ok. 300 m na północ od majątku we Wroninie przy torach kolejowych
161	Wronin	20	Punkt osadniczy	Neolit, XIV-XV w.		Ok. 650 m na zachód od majątku we Wroninie, na północ od zabudowań leżących przy drodze do Maciowakrzy
162	Wronin	21	Osada, ślad osadnictwa, punkt osadniczy	Kultura łużycka (halsztat), XI-XII w., XIV-XV w.		Ok. 100 m na zachód od majątku we Wroninie, na zachód od szosy do Radoszowy, za zabudowaniami
163	Wronin	22	Punkt osadniczy	Kultura przeworska (faza C), XIII w.		Ok. 250 m na południowy zachód od skrzyżowania szosy Wronin-Dzielawy

164	Wronin	23	Ślad osadnictwa, osada	Krąg późnych kultur naddunajskich (neolit), kultura pucharów lejkwatych		Położone przy punkcie wysokościowym 236,7, ok. 400 m na południowy wschód od skrzyżowania szosy Wronin-Szczyty z szosa do Łaniec, ok. 200 m na północ od wybieżyska piasku
165	Wronin	24	Punkt osadniczy	Kultura nieokreślona		Położone ok. 250 m na zachód od szosy z Wronina do Radoszowy, ok. 2750 m na północny zachód od centrum wsi
166	Wronin	25	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia, późne średniowiecze		Dz. Gr. Nr 152/3
167	Wronin	26	Punkt osadniczy	IX w.		Dz. Gr. Nr 152/3
168	Wronin	27	Pracownia krzemieniarska	neolit		Dz. Gr. nr 636/1
169	Zakrzów	1	Ślad osadnictwa	neolit		Brak lokalizacji
170	Zakrzów	2	osada	Neolit		Brak lokalizacji
171	Zakrzów	3	Punkt osadniczy	Neolit, kultura łużycka (halsztat), średniowiecze		Brak lokalizacji
172	Zakrzów	4	Punkt osadniczy, osada hutnicza	Neolit, średniowiecze		Brak lokalizacji
173	Zakrzów	5	Cmentarzysko, ślad osadnictwa	Kultura łużycka)V okres epoki brązu), XIII w.		Brak lokalizacji
174	Zakrzów	6	Ślad osadnictwa, punkt osadniczy	Neolit, kultura łużycka (epoka brązu), średniowiecze		Brak lokalizacji
175	Zakrzów	7	Ślad osadnictwa	Neolit		Brak lokalizacji
176	Zakrzów	8	Grodzisko domniemane	Średniowiecze?		Brak lokalizacji
177	Zakrzów	9	Osada, ślad osadnictwa	Kultura łużycka (epoka brązu), XIV-XV w.		Dz. Gr. Nr 344, 345
178	Zakrzów	10	osada	Kultura pucharów lejkwatych		Dz. Gr. Nr 465/ 466/2
179	Zakrzów	11	Osada, ślad osadnictwa	Kultura pucharów lejkwatych, XIV-XV w		Dz. Gr. Nr 475

180	Zakrzów	12	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia, XI-XII w., XIV-XV		Dz. Gr. Nr 568/2
181	Zakrzów	13	Punkt osadniczy, ślad osadnictwa	Kultura ceramiki wstęgowej, XIV-XV w.		Dz. Gr. Nr 610
182	Zakrzów	14	Punkt osadniczy, ślad osadnictwa	XI-XII w., XIV-XV w.		Dz. Gr. Nr 593
183	Zakrzów	15	Ślad osadnictwa, osada	Epoka kamienia, XIII-XIV w.		Dz. Gr. Nr 308
184	Zakrzów	16	Ślad osadnictwa, osada	Pradzieje, wczesne średniowiecze		Dz. Gr. Nr 307
185	Zakrzów	17	Ślad osadnictwa, osada	Neolit, kultura lateńska, XIII-XIV w.		Dz. Gr. Nr 288
186	Zakrzów	18	Punkt osadniczy, osada, ślad osadnictwa	Neolit, kultura łużycka(epoka brązu), wczesne średniowiecze		Dz. Gr. Nr 914/2
187	Zakrzów	19	Osada, ślad osadnictwa	Kultura pucharów lejkowatych, kultura łużycka (epoka brązu), kultura łużycka (późny okres wpływów rzymskich), XI-XII w.		Dz. Gr. Nr 907
188	Zakrzów	20	Ślad osadnictwa, punkt osadniczy	Epoka kamienia, XIV-XV w.		Dz. Gr. Nr 263
189	Zakrzów	21	Ślad osadnictwa	Pradzieje, XIV-XV w.		Dz. Gr. Nr 244
190	Zakrzów	22	Punkt osadniczy	XIV-XV w.		Dz. Gr. Nr 245
191	Zakrzów	23	Punkt osadniczy, osada	Kultura lateńska, XIII-XIV w.		Dz. Gr. Nr 245
192	Zakrzów	24	Ślad osadnictwa	Kultura przeworska (okres wpływów rzymskich)		Dz. Gr. Nr 54
193	Zakrzów	25	Osada, ślad osadnictwa	Kultura łużycka, (III-IV okres epoki brązu), XIV-XV w.		Dz. Gr., Nr 79
194	Zakrzów	26	Ślad osadnictwa	Pradzieje, XIV-		Dz. Gr. Nr 119/4

				XV w.		
195	Zakrzów	27	osada	Kultura łużycka (epoka brązu)		Dz. Gr. Nr 118
196	Zakrzów	28	Punkt osadniczy, ślad osadnictwa	Neolit, kultura przeworska (okres wpływów rzymskich), X- XII w.		Dz. Gr. Nr 201, 202, 203.